АНДРЕЕВЪ
АТЪ

КОМЕНТАРЪ

ВЪРХУ ЗАКОНА

ЗА

НАСЛЕДСТВОТО

ОТЪ

Д. С. ТОНЧЕВЪ
АДВОКАТЪ

ТОМЪ ЧЕТВЪРТИ

ВТОРО ИЗДАНИЕ
Съвършенно допълнено и поправено

СОФИЯ
ПЕЧАТНИЦА НА Т. Т. ДРАГИЕВЪ & С-ие
1926

КОМЕНТАРЪ

ВЪРХУ ЗАКОНА

ЗА

НАСЛЕДСТВОТО

КОМЕНТАРЪ

върху закона за наследството

Общи правила за наследството по закона и по завѣщание.

За отваряне наследството и за продължението на владѣнието въ лицето на наследника.

Чл. 182 [1].

Наследството се отваря въ минутата на смъртьта, въ мѣстото на последното жителство на умрѣлия.

По-рано видѣхме, че две лица, които сж помежду си най-близки роднини, иматъ взаимно и алеатоарно право върху наследственитѣ си имоти; но това право е затворено, догдето и двамата сж живи; щомъ едното отъ дветѣ лица умре, то губи своето право върху наследството на другото, а лицето, което е преживѣло, има *отворено* т. е. придобито право върху наследството на своя умрѣлъ роднина. Защо закона създава такива взаимни права между най-близкитѣ роднини върху тѣхното наследство въ случай на смърть? Ако едно лице не се замѣни съ друго веднага следъ смъртьта си, неговитѣ имоти и права биха останали безъ стопанинъ и безъ господарь. За да не оставатъ тѣзи имоти и права на умрѣлия вакантни, закона постановява, че наследството се

---

[1]) С. It. 923.

отваря, т. е. преживѣлия роднина получава *отворено* право върху наследството на умрѣлия въ минутата, въ която человѣкътъ престане да живѣе; отъ тази сѫщата минута найблизкитѣ роднини на умрѣлия, които иматъ, по закона, взаимни и алеатоарни права върху наследството на умрѣлия ipso jure се считатъ, като продължители на юридическата личность на умрѣлия относително всичкитѣ му имоти и права. И тъй, отварянето на наследството не е друго, освенъ прехвърляние имотитѣ и правата на едно умрѣло лице върху едно или повече други лица, които по закона сѫ предназначени да го замѣстятъ.

Отъ горното следва, че отворено наследство има, само когато има смърть. Живитѣ лица не могатъ да се наследватъ *Nulla viventis est haereditas.* Отъ това правило обаче има изключение, въ което живъ человѣкъ може да се презюмира за умрѣлъ и наследството му да се счете за отворено. Когато едно лице отсѫтствува или е изчезнало, безъ да се знае, на кѫде е, и не е възможно да се открие, да ли то сѫществува още, то сѫдбата на неговитѣ предполагаеми наследници не трѣбва да остане вѣчно неизвѣстна; по тази причина гражданския кодексъ опредѣля една епоха, въ която наследството на отсѫтствующия се презюмира за отворено, тъй щото всичкитѣ, които иматъ нѣкои права върху имотитѣ му или лично противъ него, да могатъ да се въведатъ въ окончателно владѣние на неговитѣ имоти. Това ясно се види отъ чл. 25 и сл. отъ закона за лицата.

Освенъ момента на отварянето на наследството, чл. 182 опредѣля и *мѣстоотварянето* на наследството. Това мѣсто споредъ текста е последното жителство на умрѣлия. Този членъ е необходимо допълнение на чл. 161 отъ гражданското сѫдопроизводство, който опредѣля, кое сѫдилище е компетентно за искове по дѣлба на наследство, по оспорвание истиностьта и действителностьта на завѣщанията. И наистина, за да знаемъ, кой сѫдъ е компетентенъ за наследственъ споръ, трѣбва да знаемъ мѣстото, гдето се е открило наследството. И тъй, мѣстооткриването на наследството, споредъ чл. 182, е *последното жителство* на умрѣлия. Закона разбира такова последно жителство, което умрѣлия си е билъ предназначилъ за постоянно живѣяние. Тъй щото,

ако лицето е умрѣло задъ граница, ще се счита, че наследството му се е отворило въ мѣстото на *последното му жителство въ България.*

Чл. 161 отъ Гражданското Сждопроизводство, въ свързка съ членове 182, 199, 210. 234 отъ закона за наследството постановява, че сждилището по мѣстооткриването на наследство е компетентно да разгледва следующитѣ искове:

1) Искъ, който единъ или нѣколко души отъ сънаследницитѣ повдигатъ срѣщу другитѣ сънаследници за дѣлба на наследството.

2) Искъ, между наследницитѣ и заинтересованитѣ лица за истинността и валидността на завѣщанието.

3) Искъ отъ страна на кредиторитѣ на наследника, когато нѣма встжпивши въ наследството наследници.

4) Заявления отъ нѣкого отъ сънаследницитѣ, че той се отрича отъ наследството или че желае да го приеме по описъ (членове 199 и 210).

и 5) Назначение попечитель на вакантното наследство (членъ 234).

— Най-напредъ, както видѣхме, всичкитѣ искови и частни производства между сънаследници по наследството на умрѣлия, ставатъ предъ онзи сждъ, въ окржга на който се е отворило наследството. Защо именно този сждъ да е компетентенъ, а не и други? За да не би разни сждилища едновременно да бждатъ сезирани съ разни искове по едно и сжщо наследство; а всичкитѣ искове могжтъ най-лесно да се концентриратъ въ сждътъ на мѣстоотваряването на наследството, гдето по-добре сж извѣстни имотитѣ и работитѣ на умрѣлия.

— Отъ изражението *искове за дѣлба* могатъ да се направятъ две заключения. Първо, че до окончателното подѣляване на наследството, всичкитѣ спорове по дѣлбата се решаватъ отъ сждътъ по мѣстоотваряването на наследството и че по аргумента á contrario всичкитѣ искове, заведени, *следъ дѣлбата*, противъ наследството се предявяватъ на общо основание предъ компетентнитѣ сждилища. Второ, че *окончателната дѣлба* не трѣбва да се разбира въ абсолютенъ смисъль. Компетентността на сждътъ по мѣстоотваряването на наследството прѣстава, щомъ той постанови решение за дѣлбата. Тъй щото, ако наследницитѣ оставятъ

въ общо владѣние нѣкои недвижими имоти нераздѣлени следъ дѣлбата, тѣ могатъ да искатъ подѣляването имъ на общо основание по мѣстонахождението на недвижимитѣ имоти (членъ 158 отъ Гражданското Сждопроизводство), а не отъ сждътъ, въ окржга на който наследството се е отворило, освенъ ако мѣстонахождението на имотитѣ съвпада въ мѣстоотваряването на наследството, защото следъ дѣлбата нѣма вече сънаследници; ако наследницитѣ владѣятъ нѣкои имоти изобщо, то ги владѣятъ вече не като сънаследници, но като съступани [1]) и членъ 161 отъ Гражданското Сждопроизводство е неприложимъ вече и искътъ за дѣлба нѣма да бжде *familiae erciscundae actio*, а ще бжде *actio communi dividundo*.

Но, ако нѣкое трето лице се появи следъ дѣлбата и претендира да е наследникъ, то ще заяви искътъ си предъ сждътъ, въ окржга на който се е отворило наследството, защото то не е зело участие въ дѣлбата, която за него е съвършенно чужда.

Членъ 161 отъ Гражданското Сждопроизводство, като постановява, че исковетѣ по споръ за истинността и действителността на завѣщанието се гледатъ отъ сждътъ, въ окржга на който се е отворило наследството, нищо не говори изрично върху исковетѣ за предаване на завѣтитѣ. Но обстоятелството, че спороветѣ за истинността и валидността на завѣщания се решаватъ въ мѣстоотваряването на наследството, разрешава и въпроса за мѣстопредявяването на исковетѣ за предаване на завѣтитѣ. Тѣзи последнитѣ искове се предявяватъ въ сжщия сждъ, който разрешава споръ за валидността на завѣщанията, т. е. въ сждътъ, въ окржга на който се е отворило наследството, защото спорътъ за истинността или невалидността на завѣщанието трѣбва да се предшествова отъ искание, за да се предаде завѣта. Най-напредъ завѣтника иска отъ законния наследникъ, на основание на завѣщанието, да му предаде завѣта (членъ 135 отъ закона на Наследството) и тогава последния може да направи възражение за недѣйствителността на завѣщанието. Другъ начинъ за предявяване споръ противъ валидността на завѣщанието е недопустимъ и безцѣленъ.

---

[1]) Laurent, t. VIII. n° 526. — Dalloz, *Compétence*, n° 75. — Demante t. III, n° 154 bis.

Отъ минутата на отварянието на наследството владѣнието на имуществата преминава по право върху наследника, безъ да се изисква въвеждание въ владѣние (членъ 184 отъ закона за наследството). Между отварянието на наследството и преминуването на владѣнието на имуществата на умрѣлия върху наследника закона не допуща никакъвъ промежутъкъ, вследствие на което се образувало и френцузското правило: *le mort saisit le vif*. Отъ тази именно минута всѣко лице, което има извѣстни права било върху имотитѣ на умрѣлия, било лично срѣщу него, се обръща къмъ наследника. Завѣтницитѣ, като имѣющи право върху завѣта (членъ 134), трѣбва да се обърнатъ къмъ наследника или къмъ испълнителя на завѣщанието да го искатъ, и понеже искането за предаване на завѣта е за завѣтника сѫщото, каквото за наследника е искането за дѣлба [1]), то и искътъ за предаване на завѣта трѣбва да се предяви въ онзи сѫдъ, въ окржга на който се е отворило наследството.

По сѫщитѣ съображения, които изказахме за завѣтницитѣ, исковетѣ на кредиторитѣ на умрѣли, до окончателната дѣлба, трѣбва да се предявяватъ въ сѫдътъ, въ окржга на който се е отворило наследството, и всичкитѣ имъ искове после дѣлбата се предявяватъ на общо основание.

Отъ текста на чл. 161 отъ Гражданското Сѫдопроизводство може да се заключи, че исковетѣ на кредиторитѣ се предявяватъ предъ сѫдътъ, въ окржга на който се е отворило наследството, само когато последното е вакантно, защото само тогава нѣма наследници, встѫпивши въ владѣние на наследството, (членове 184 и 233). Това заключение за подсѫдностьта на исковетѣ на кредиторитѣ ние вадимъ по аргумента *à contrario* отъ изражението *„когато нѣма предъ видъ встѫпивши въ владѣние наследници“* на чл. 161 отъ Гражд. Сѫдопроизводство. Но такова тълкование на този членъ относително подсѫдностьта на исковетѣ на кредиторитѣ би създало голѣмо затруднение за последнитѣ, защото ще сѫ принудени да търсятъ наследницитѣ по разни мѣстожителства. Освенъ това, такова принуждение за кредиторитѣ да дирятъ наследницитѣ по разни мѣста може всѣкога да се избѣгне, защото всѣки кредиторъ

---

[1]) Laurent, t. VIII, n° 529,

може да си заведе искътъ предъ сѫдътъ, въ окржга на който се е отворило наследството и, ако се повдигне въпросъ за неподсѫдность, той ще заяви, че не е знаялъ сѫществуването на наследницитѣ.

Може ли да се каже и за завѣтницитѣ, че тѣ, като кредитори на наследството, могатъ да заявяватъ своитѣ искове предъ сѫдътъ по мѣстоотварянието на наследството само до дѣлбата и че после извършването й отъ сѫдътъ, завѣтницитѣ ще сѫ длъжни да предявяватъ своитѣ искове на общо основание? Не, защото дѣлбата никакъ не се отнася до завѣтницитѣ и никога не може да имъ се противопостави. Тѣхното искание има за предмѣтъ да се предаде завѣщания предмѣтъ, т. е. това което за тѣхъ, както забележихме по-горе, е дѣлба, а всѣка дѣлба на едно наследство и по духа и по буквата на чл. 151 отъ Гражданското Сѫдопроизводство става предъ сѫдътъ, въ окржга на който се е отворило наследството. Това мнѣние е общо.

Казахме, като общо правило, че всичкитѣ искове до дѣлбата се предявяватъ въ сѫда, въ окржга на който се е отворило наследството и че всичкитѣ искове следъ дѣлбата, даже между сънаследницитѣ, по поводъ на нѣкой наследственъ имотъ се предявяватъ на общо основание. Отъ това правило, обаче, има изключение, което е постановено въ чл. 162 отъ Гражданското Сѫдопроизводство. Този членъ постановява, че искове *срещу дѣлба* на наследство се предявяватъ въ онзи сѫдъ, при който дѣлбата е била извършена, т. е. въ онзи сѫдъ, въ окржга на който се е отворило наследството. Очевидно е, че чл. 162 отъ Гражданското Сѫдопроизводство говори за унищожението на дѣлбитѣ, което се посвятява отъ чл. 295 отъ закона за наследството. Въ силата на този членъ единъ отъ сънаследницитѣ може да иска унищожението на дѣлбата: а) по причина на измама или насилие, и б) по причина че при дѣлбата е била направена невѣрна смѣтка, която му нанесла поврѣда повече отъ четвъртината; и въ двата тѣзи случая сънаследника, който желае да унищожи дѣлбата по една отъ горнитѣ причини, трѣбва да предяви своятъ искъ предъ онзи сѫдъ, при който е станала дѣлбата, а дѣлбата е ставала всѣкога предъ сѫдътъ, въ окржга на който се е отворило наследството.

Мѣстожителството нѣма нищо общо съ народностьта на лицата. Вследствие на тази независимость на мѣстожителството отъ националностьта на лицата, всѣки български поданникъ може, безъ да губи поданството си, да опредѣли своето мѣстожителство въ странство и въ такъвъ случай неговото наследство *се отваря въ странство*, безразлизлично где той е умрѣлъ, и нашитѣ сждилища не сж компетентни да гледатъ исковетѣ по наследството, които, споредъ закона (чл. 161 отъ закона за Гражданското Сждопроизводство и чл. 182 отъ закона за наследството), се гледатъ отъ сждилищата въ мѣстооткритието на наследството.

Чл. 183 [1])

Когато нѣколко лица, които би могли да бждатъ повикани взаимно за наследование единъ другиму, починатъ въ нѣкой случай, безъ да се знае кое по напредъ е починало, предполага се, че сж умрѣли всички едноврѣменно и не може да става никакво прѣнасяние права отъ едно лице на друго. Който поддьржа, че нѣкое отъ тѣхъ е умрѣло понапрѣдъ, длъженъ е да докаже това.

Когато две лица, които би могли да бждатъ повикани взаимно да наследватъ единъ другиго, но които иматъ разни наследници, загинатъ заедно въ едно и сжщо събитие, напримѣръ пожаръ, кораблекрушение, и др., важно е да се знае, кое лице е умрѣло по-напредъ; това обстоятелство има значение за опредѣлянието на наследницитѣ. Тъй напримѣръ, ако предложимъ, че *Иванъ* загинва въ едно кораблекрушение съ единственния си синъ *Петръ*, то, за да можемъ да знаемъ, кои ще бждатъ тѣхнитѣ наследници, трѣбва да опредѣлимъ, кой е умрѣлъ по-напредъ; при това да предположимъ, че *Иванъ*, нѣма други дѣца ни възходящи роднини, а остава само една съпруга Екатерина и единъ братъ *Никола*; а *Петръ* умира ергенъ и оставя само

[1]) С. It. 924; С. N. 720, 721, 722.

една майка Екатерина. Ако е доказано, че по-напредъ се е удавилъ бащата *Иванъ*, а после него синъ му Петръ, то, въ минутата на *Ивановата* смъртъ всичкото му наследство минува: върху сина му *Петра* (1/2) и преживѣлата съпруга Екатерина (1/2) и следъ загинването на Петра, неговото лично имущество, заедно съ 1/2, наследени отъ бащата *Ивана*, ще прѣмине цѣло върху Екатерина; тъй щото цѣлото имущество на *Ивана* и *Петра* ще се падне на Екатерина. Другъ ще е резултата, ако е загиналъ по-напредъ *Петръ*. Въ такъвъ случай, въ момента на неговото загинване имуществото му ще се наследи по право отъ родителитѣ му *Ивана и Екатерина* по на половина, и следъ загиването на *Ивана* неговото лично наслѣдство, заедно съ 1/2 отъ имота на Петра, ще се раздѣли между *Екатерина* (1/2) и братътъ *Никола* (1/2). И тъй, вижда се отъ този примѣръ, че, ако загине *Иванъ* по-напредъ, то братъ му *Никола* не ще получи нищо, а, ако загине по-напредъ *Петръ*, *Никола* ще получи наследство.

Прочее, сѫществено важно е да знаемъ, кой отъ двамата *съумрѣли* е починалъ по-напредъ. Безъ това не може да се опредѣли, кои ще сѫ наследницитѣ на съумрѣлитѣ. Но, за да има тази важность въпроса, изисква се, щото съумрѣлитѣ да могатъ да бѫдатъ повикани *взаимно* да наследватъ единъ другиго; изисква се, да загинатъ въ *едно и сѫщо събитие*, изисква се още, щото съумрѣлитѣ да иматъ *разни наследници*. Последното условие е доста сѫществено; безъ него съумиранието нѣма никакво значение; тъй напримѣръ ако мѫжъ и жена, които иматъ законни дѣца, загинатъ едновременно въ единъ пожаръ, то безразлично е, кой отъ тѣхъ е умрѣлъ по-напредъ, защото и въ дветѣ хипотези — било че умрѣ мѫжътъ по-напредъ или наопаки, — наследството на съумрѣлитѣ ще се падне на сѫщитѣ имъ законни дѣца.

Но какъ, съ какви доказателства се доказва, кой отъ съзагиналитѣ е умрѣлъ по-напредъ? По този въпросъ *Code Napoléon* установява презумпции по обстоятелствата на загинването или по възрастьта или по полътъ на загиналитѣ. Нашия законъ за наследството, подобно на италиянския *Codice Civile*, отхвърля тези презумпции, като постановява просто и ясно следующето: който поддържа, че нѣкои отъ

загиналетѣ е умрѣлъ по-напредъ, длъженъ е да докаже това; ако не може да го докаже, предполага се, че всичкитѣ сж умрѣли едновременно. Ако земемъ горнята хипотеза и предположимъ, че не е доказано, кой отъ съзагиналитѣ е умрѣлъ по-напредъ, то ще се предположи, че *Иванъ* и *Петъръ* сж загинали едновременно и въ такъвъ случай наследството на *Ивана* ще премине върху *Екатерина* (1/2) и върху брата му *Никола* (1/2), а наследството на *Петра* цѣло ще се падне само на майка му Екатерина (членъ 23).

По кои мотиви нашия законодателъ не е приелъ презумпциитѣ, като доказателството на по-напрешно умирание? Защото въ случая презумпциитѣ не ще сж друго нищо освенъ едно насилие, неоправдано отъ юридическитѣ принципи, въ силата на които всѣкой, който заявява за едно право, припадающе се на едно лице, сжществуването на което не е припознато, трѣбва да докаже, че това лице е сжществувало въ момента, когато се е породило правото въ негова полза. Освѣнъ това всяка презумция, съ силата на която се придобива извѣстно право, трѣбва да се оправдае съ съображения отъ обществень редъ и отъ общъ интересъ; иначе, безъ тѣзи съображения, казва *Ricci*, ще попаднемъ подъ насилие и деспотизъмъ. И наистина, ако се попитаме, напримѣръ, защо законодателя е установилъ презумция, че пресѫденото нѣщо, chose jugée, се отождествява съ истината, отговора е лѣсенъ: тази презумция е установена съ цѣль да прекрати вѣчното водение на процеси за едно и сжщо нѣщо като се приведатъ въ незиблимость правата на сждящитѣ се, които иначе постоянно щѣха да се намиратъ въ неизвѣстность. Ако се попитаме, защо законодателя презюмира, че мжжътъ е бащата на роденото отъ него и жена му дѣте, отговора тоже е лѣсенъ: тази презумпция е потрѣбва за интереса на семѣйството, върху което се базира днешното общество. И наистина, ако позволимъ на дѣтето да върви слѣдъ единъ баща, който не е мжжъ на майка му, щѣхме да имаме сждилищата прѣпълнени отъ скандали

Сега какъвъ интересъ отъ обществень редъ може да накара законодателя да презомира, че еди-кое лице е умрѣло прѣди еди кое? Щеше да има такъвъ интересъ, ако такава презумпция бѣше потрѣбна да намали числото на процеситѣ, което ще е въ общъ интересъ. Такова намаление

не може да стане. Едничкото последствие отъ подобна презумция ще е: при презумпцията наследството на умрѣлия ще се падне на Х., а безъ нея, то ще падне на У. Може ли да се каже, че подобно естественно последствие ще отвори вратата на процеситѣ? Разбира се, че не. Прочее, не сѫществуватъ мотиви, за да се установи презумпция, че еди-кой си е умрѣлъ преди еди-кого си.

Относително въпроса, съ какви доказателства заинтересованата страна ще доказва обстоятелството, че едното лице е умрѣло по напредъ или по-после, нѣма да се говори много, защото закона не ограничава доказателствата, които могатъ да служатъ за случая. Щомъ закона не ограничава тѣзи доказателства, то следва, че врѣмето за смъртьта може да се доказва съ свидетели и съ презумпции. Тъй, ако отъ кораблекрушението сѫ се спасили лица, които могатъ да удостовѣрятъ, кой отъ съзагиналитѣ е умрѣлъ по-рано, въпроса ще се реши на основание на тѣхнитѣ показания. Ако ли нѣма свидетели, сѫдътъ съсласно чл. 435 отъ Гражданското Сѫдопроизводство може да реши въпроса за врѣмето на смъртьта и съ помощьта на презумпции, ако, разбира се отъ обстоятелствата на загинването могатъ да се извадятъ такива. Тъй напримѣръ, ако крадци влезатъ нощемъ въ кѫщи и убиятъ майката и дветѣ ѝ малки дѣчица, когато никого другиго не е имало въ кѫщи, тука може да се презюмира, че крадцитѣ не сѫ захванали да убиватъ най-напредъ малкитѣ дѣца, защото това би значило да дадемъ на майката врѣме да вика за помощь. Прочее, трѣбва да се вѣрва, че най-напредъ е убита майката и после нея дѣцата.

Намираме за полезно да се спремъ върху единъ типиченъ случай на убийство на всички членове отъ едно семейство. Той е изложенъ въ сѫдебнитѣ и медицински актове по едно углавно дѣло, както следва:

„На 24 априлъ 1924 год. сутриньта сѫ били намѣрени въ домътъ си въ с. Драгижево. Търновска ок. умъртвени по престѫпенъ начинъ на 23 срещу 24 априлъ 1924 г. Ангелъ Н. Перигловъ, съпругата му Иванка Ан. Периглова и дѣцата имъ Ивзнъ А. Перигловъ и Никола А. Перигловъ. Труповетѣ на убититѣ сѫ намѣрени сутриньта на 24/IV при следнето положение: трупътъ на Ангелъ Н. Перигловъ, 45 годишенъ съ ръстъ 1.65 м. охранено тѣло . . . въ долнйо, нощно облекло, се намѣри предъ входната врата на жилището му до самитѣ стѫпала въ улея (кановата) за изтичане вода . . , Долнитѣ гащи сѫ разголени и

се виждатъ заднитѣ дебелини. Ржцетѣ на трупа сж подгънати къмъ корема и гърдитѣ. . . На дѣсната теменна область се намира рана, презъ която се вижда мозъка. . . Надъ дясната вежда се вижда една неголяма рана зацапана съ кръвь . . . До трупа и около него въ самата канава има силни следи отъ кръвь".

Отъ външната врата на жилището се вижда въ сударата. Отъ сударата се вижда въ хашивото, до огнището на което се намѣри простнатъ трупа на Иванка А. Периглова, 45 годишна. Отъ хашевото се влиза въ спалнята стая, гдето сж намерени умъртвени дѣцата въ самото легло. По-голѣмото отъ тѣхъ Иванъ, 17 годишенъ е убитъ, съ ударъ отъ твърдо тжпо орждие въ главата, както е спялъ въ леглото, безъ да е успѣлъ да се помръдне, а само се е извилъ съ очи на долу.

Второто, по-малкото дѣте, Никола Ан. Перигловъ, 14 годишенъ, е намеренъ въ успоредно положение на първия трупъ, само, че въ обратна посока — главата му е къмъ краката на първия.

Всички сж умъртвени съ удари отъ твърдо и тжпо орждие, нанесени въ главата.

Въ сждебно медицинския актъ лѣкаря констатирва, че у всѣки отъ убититѣ смъртьта е последвала моментално следъ ударитѣ въ главата. Всички сж ударени въ главата съ по 2—3 удара само, а удари другаде по тѣлото нѣма".

Въпросътъ е за наследствата на съумрѣлитѣ. Следствието не могло да открие убийцитѣ, нито пъкъ да установи редътъ на умирането на убититѣ. А отъ обстановката се вижда, че избититѣ не сж измрѣли *едноврѣменно*.

Понеже не е установено, кой отъ убититѣ е починалъ по-рано, закона предполага, че всички сж умрѣли едноврѣменно и не може да става никакво пренасяне права отъ едно лице на друго, т. е. дѣцата и съпругата не могатъ да наследватъ бащата, нито този последния може да е наследникъ на дѣцата си и на съпругата си, нито майката може да наследва дѣцата си и съпругътъ си; съ други думи, въ случая, при отсжтствие на доказателства за редътъ на умирането, не може има взаимонаследване.

Който поддържа, че нѣкои отъ убититѣ е починалъ по-рано, трѣбва да го докаже. Не докаже ли го, остава презумпцията, че всичкитѣ сж умрѣли едноврѣменно.

Съ презумпциитѣ сждилището би могло да си послужи, ако нѣма други доказателства, и въ следующитѣ случаи: а) когато се запали една триетажна кжща отъ първия етажъ, и изгорятъ лица отъ разни етажи, може да се предполага, че този, който е билъ въ първия етажъ е изгорѣлѣ по-на-

предъ отъ оногози, който е билъ въ втория катъ и т. н. б) когато се срути едно здание и убие нѣколко души, то този, когото сж чули последенъ да пъшка, може да се предполага, че е умрѣлъ по-после отъ оногози, когото не сж чули никакъ да пъшка подъ стената, която го е затиснала.

Въ всѣки случай оценението на обстоятелствата зависи суверенно отъ пълното усмотрение на сждътъ[1]) и не подлежи на провѣрка отъ кассационния сждъ. Отъ мждростьта и съвѣстьта на сждиитѣ зависи да решатъ, да ли отъ извѣстни констатирани обстоятелства може да се извади една презумпция въ полза на тогозн, който иска да докаже, че Х. е загиналъ следъ У.

Но преди да дойде до установената отъ членъ 183 презумпция, по която се счита, че всичкитѣ загинали лица сж умрѣли едноврѣменно, сждътъ трѣба да допусне на заинтересованата страна да испита всичкитѣ допуснати отъ закона доказателства, за да докаже обстоятелството на по-ранната или по-последнята смърть на едногото отъ съумрѣлитѣ.

Членъ 183 приложимъ ли е само къмъ наследницитѣ на съумрѣлитѣ въ едно и сжщо събитие или съ него могатъ да се ползуватъ тъй сжщо завѣтницитѣ на загиналитѣ или кредиторитѣ на едного отъ съзагиналитѣ? Правилото на чл. 183 е общо и безъ изключение; то не е създадено само за наследницитѣ на загиналитѣ, но и за тѣхнитѣ кредитори. И наистина, ако наследницитѣ на съзагиналитѣ не искатъ да наследятъ, било че намиратъ наследството неизгодно, било че нѣматъ интересъ да го рекламиратъ, за това ли че тѣ не сж наследници съ право на законна часть или за това, че наследницитѣ тайно сж се споразумѣли помежду си, то това имъ действие не може да вреди на интереситѣ и на правата на надаренитѣ, завѣтницитѣ и кредиторитѣ на загиналитѣ[2]), които иматъ право, на основание на общото начало отъ гражданското право, да испълняватъ всичкитѣ права и действия на своитѣ длъжници (чл. 139 отъ закона за договоритѣ)

---

[1]) Chabot, t. I. p. 17.

[2]) Ibid, p. 19.

Чл. 184[1]).

Владѣнието имуществата на умрѣлия преминува по право върху наследника и за това не се изисква въвождане въ владѣние.

По-рано казахме, че между смъртьта на наследодателя, отваряниего на наследството и прехвърлянието на последнего върху законнитѣ наследници нѣма никакъвъ промежутъкъ отъ врѣме. Въ минутата на смъртьта наследството се счита отворено и *прехвърлено* върху законнитѣ наследници; вследствие на това, незабавно следъ смъртьта, прехвърляние на наследството се е образовало и старото французко правило: le mort saisit le vif, son hoir plus proche habile à lui succéder, което Pothier тълкува твърде добре[2]).

Това правило отнасятъ къмъ владѣнието, т. е. че смъртьта прави живия наследникъ владѣтель, вследствие на което знаменития Tiraqueau го е префразиралъ въ следующитѣ термини: „Mortus facit vivum possessorem sine ulla apprehensione". Тъй е било въ римското право и нашия законъ, въ подържане на своя важенъ източникъ Codice Civile, е рецепиралъ римското правило, като постановява, че наследника става владѣтель на имуществото на умрѣлия *по право*, т. е. наследницитѣ нѣматъ нужда отъ никаква външна намѣса за да станатъ владѣтели на наследството; самия законъ имъ дава наследството, на което ги и прави владѣтели отъ минутата на смъртьта, даже преди тѣ да сж известени за настжпването на последнята, защото никакъвъ актъ отъ тѣхната воля не е потребенъ за въвеждането имъ въ владѣние на наследството: *Sui autem heredes fiunt etiam ignorantes.* Ставането владѣтель ipso jure на наследството има голѣмо значение за наследницитѣ: като иматъ владѣнието ipso juré, тѣ могатъ да станатъ фактически владѣтели и незабавно да почнатъ да управляватъ наследственнитѣ имоти. Отъ минутата на смъртьта тѣ се считатъ за представители и продължители на юридическата личность на умрѣлия; къмъ тѣхъ се обръщатъ кредиторитѣ на последния; отъ тѣхъ завѣтницитѣ искатъ предаването на завѣта.

---

1) C. It. 925; C. N. 724.

2) Pothier, t. VIII, p. III.

Нашия Върх. Касац. сѫдъ е ималъ случай да се произнесе по въпроса за преминаването на наследството върху наследника *по право*. Така, въ едно свое решение той казва: „за да отхвърли искътъ, П. О. С. се е основалъ главно на съображението, че отвѣтницитѣ не могатъ да бѫдатъ отговорни за дълговетѣ на наследството, щомъ имотитѣ отъ него се намиратъ всички у ищеца, а тѣ, макаръ наследници по закона, не сѫ получили още нищо отъ това наследство. Това съображение на сѫда е незаконно, тъй като фактическото владѣние на имотитѣ на наследството не играе никаква роля, понеже наследницитѣ по силата на чл. 184 сѫ юридически владѣтели на имуществата на умрѣлия по право отъ минутата на отваряние наследството, така щото, тѣ не могатъ на това основание да се откажатъ отъ отговоростьта по заплащание дълговетѣ на наследството, а могатъ да направятъ това само тогава, когато сѫ се отрекли отъ него, или пъкъ сѫ го приели по описъ."[1]) Главната мисъль на Касац. Сѫдъ е, че наследника става по право владѣтель и собственникъ на имотитѣ на наследството отъ минутата на отваряването му; че въ качеството си на такъвъ отъ тази минута той е отговоренъ за дълговетѣ на наследството, макаръ фактически да не владѣе наследственнитѣ имоти, а има само тѣхното владѣние по право.

Считаме за добре да обърнимe внимание върху невѣрностьта на последната мисъль на Касац. сѫдъ, а именно, че *наследника се освобождава отъ отговорность по плащане наследственнитѣ дългове, когато е приелъ наследството по описъ*. Приеманието по описъ не освобождава наследника отъ плащание дълговетѣ на наследството, а само го задължава да плаща до размѣръ на полученото отъ него, *pro modo emolumenti* (чл. 186). Ние сме разположени да вѣрваме и да приемемъ, че тази мисъль е вмъкната въ решението на В. К. сѫдъ по несъглеждание; иначе, би трѣбвало да признаемъ, че тя е явно противъ всичкитѣ принципи по тази материя.

Върхов. Касац. сѫдъ се е произнесълъ, че подъ думата *наследникъ* чл. 184 разбира не само законнитѣ дѣца, но и усиновенитѣ; че владѣнието преминава по право и

---

[1]) К. Р. N. 70 (381) — 1900 г. I. Г. О.

върху тѣхъ. Усиновлението, казва К. сждъ, е олицитворение на естеството по начинъ, щото усиновения става като естественъ синъ на усиновителя, следъ смъртьта на когото влиза въ правата му въ силата на самия актъ на усиновяването, сѫщо както законния наследникъ влиза въ правата на своя наследодатель въ силата по закона (чл. 184 и 185). Закона за усиновяването отъ 1890 год. счита обявлението на опредѣлението, чрезъ което усиновяването е допуснато, за окончателенъ актъ, който нѣма нужда отъ потвърждение (чл. 38 и 39). Отъ това следва, че, ако ищеца счита усиновяването си чрезъ акта отъ 19 октомври 1888 год. за свършено, той нѣма нужда да иска потвърждението му, защото иначе би значило, че той счита акта за неокончателенъ.

Да възбужда, прочие, по своя инициатива споръ за това усиновявание, би значило самъ да се съмнява въ действителностьта на акта, когато споредъ чл. 184, 185 отъ наследството въ свръзка съ чл. 38 и 39, отъ усиновяването той би трѣбвало да влезе въ правата на своитѣ усиновители, да влезе въ владѣние на останалитѣ отъ тѣхъ имоти и да си ги защищава по сждебенъ редъ противъ ония, които му ги нарушаватъ; тогава само може умѣстно да се породи споръ за гражданско право споредъ чл. 1 отъ Гражд. сждопроизводство.

По сѫщитѣ съображения трѣбва да се приеме, че владѣнието на наследственнитѣ имоти минава *по право* и върху *узаконенитѣ* дѣца, защото и тѣ сѫ приравнени къмъ законнитѣ деца. Въ това отношение законътъ не прави абсолютно никаква разлика, а пъкъ тамъ, гдето закона не различава, и ние нѣмаме право да различаваме.

Не може да се каже сѫщото и за припознатитѣ незаконнородени, защото закона не ги приравнява къмъ законнороденитѣ дѣца (чл. 22 и 91).

Закона разбира подъ думата наследникъ не само онозгози, който получава наследството по закона, но и оногова, който го получава по завѣщание, защото чл. 184 се намира въ една глава отъ закона, която обема общи правила за наследството по законъ и по завѣщание. *Прочие, правилото на чл. 184 се прилага и къмъ универсалнитѣ наследници или завѣтници*, съ други думи, владѣнието на наследственнитѣ имоти минава по право не само върху законнитѣ наследници, но и върху универсалнитѣ. Това правило е отъ особенна важ-

ность за защита интереситѣ на универсалнитѣ наследници, когато е въпросъ за тѣхнитѣ права и задължения по наследството.

Сждилищата у насъ не сж съгласни по този въросъ. Така В. О. сждъ е решилъ, че чл. 184 се отнася само до законнитѣ наследници, а не и до тѣзи по завѣщание, обаче, Върхов. Касац. сждъ е касиралъ това решение. Тъй и трѣбвашѣ да направи последния. Ние ще приведемъ мотивитѣ му, защото тѣ ще ни послужатъ и при коментирането на чл. 186.

„Този членъ (184), казва Касац. сждъ, е вмѣстенъ въ глава III отъ зак. за наслед. озаглавена: „общи правила за наследството по закона и по завѣщание", и съ него се разяснява, че владѣнието имуществата на умрѣлия преминава по право върху наследника, *безразлично дали този наследникъ е по законъ или по завѣщание*; отъ друга и споредъ чл. 309 отъ зак. за имущ. Собств. владението се продължава по право въ лицето на общ. наследникъ, и като такъвъ се счита всѣки, който получава цѣлото имущество или часть отъ него по завѣщание (чл. 44 и 45 отъ З. Н.) Отъ съпоставяване на цитуванитѣ наредби става явно, че зак. за насл. относително владѣнието имуществата на умрѣлия не прави никаква разлика между наследницитѣ по законъ и по завѣщение, и еднитѣ и другитѣ съ смъртъта на наследодателя придобиватъ по право владѣнието на тѣзи имущества. Въ дадения случай окр. сждъ е отхвърлилъ завѣщанието, представено отъ касатора за установяване неговото владѣние върху описанитѣ отъ пристава наследственни имоти, като е далъ криво тълкование на чл. 184 З. Н."[1])

Това решение на Върхов. Касац. сждъ е напълно съобразно съ буквата и духа на закона.

— На кои наследственни имущества наследницитѣ ставатъ владѣтели? Закона не изчислява отдѣлно всичкитѣ родове имущества; той казва само, че владѣнието на *имуществата* на умрѣлия преминува по право върху наследника. Щомъ закона употрѣбява думата *имущества*, безъ да прави нѣкое ограничение, то значи, че наследницитѣ ставатъ владѣтели на *всичкитѣ имущества*, които сж биле собственность на умрѣлия, каквато и да е природата и произхождението на тѣзи имущества, безъ различие.

[1]) К. Р. N 63 — 1915 г., III. Г. О.

Наследника става собственикъ и владѣтель не само на имотитѣ, които му се падатъ направо отъ наследството, но става такъвъ и на тази часть отъ имота, която уголѣмява дѣлътъ му по една отъ причинитѣ, предвидени въ членъ 150 И наистина, отрѣклия се наслѣдникъ се счита, че не е ималъ никога право върху наследството (членъ 200), а частьта на отрѣклия се уголѣмява дѣловетѣ на неговитѣ сънаследници (членъ 201). Наследника става владѣтель и на частьта на отрѣклия се наследникъ, защото отричането има обратна сила; то се връща въ минутата на отварянето на наследството; вследствие на тази обратна сила на отричането, сънаследницитѣ на отрѣклия се считатъ за наследници и за владѣтели ipso jure на всичкото имущество отъ момента на отварянето на наследството [1]). Отъ това слѣдва, че законното владѣние престава за отрѣклия се наследникъ отъ момента на отричането, защото то веднага се връща къмъ момента на отварянето на наследството и владѣнието преминава върху другигѣ сънаследници.

Но и това тълкувание на текста на членъ 184 не е абсолютно; трѣбва да признаемъ, че има имоти, които наследницитѣ на умрѣлия не наследватъ. Тъй, тѣ не наследватъ имуществата, отъ които умрѣлия е ималъ само просто правоползуване, догдѣ е билъ живъ [2]).

Наследницитѣ на умрѣлия не наследватъ и тѣзи имоти, които умрѣлия е притежавалъ съ условие да изгуби собственността имъ при настжплението на извѣстно събитие; напримѣръ, когато дарителя си е запазилъ правото да вземе назадъ даренитѣ предмѣти, въ случай че надарения умре преди него, наследницитѣ на надарения не наследватъ подарения имотъ, защото следъ смъртьта на надарения имота се връща въ дарителя (членъ 324), вслѣдствие на което наследницитѣ на умрѣлия не могатъ да наследятъ подарения имотъ.

— Закона разбира, че владѣнието преминава ipso jure само върху *законнитѣ* наслѣдници, т. е. тѣзи наслѣдници, които по закона се считатъ за продължители на юридичес-

---

[1]) Chabot, t. I. p, 34.
[2]) Ibid., p. 37.

ката личность на умрѣлия; тѣзи наследници сж изброени въ членъ 2.

Завѣщателя нѣма право да лишава наслѣдницитѣ си отъ законното владѣние, като заповѣда, щото завѣтницитѣ да иматъ отъ деньтъ на смьртьта му, законното владѣние, безъ да искатъ въвеждание съгласно членъ 135, защото самъ закона дава незабавното, слѣдъ смьртьта на завѣщателя, владѣние на наследницитѣ; тѣзи послѣднитѣ не могатъ да се лишатъ, чрѣзъ едно разпореждане на человѣка, отъ едно право, което тѣ държатъ по волята на законодателя. Има автори, които изказватъ противно мнение[1]).

Мотивитѣ или основанието на владѣнието по право, за което говори членъ 184, сж независими отъ правото на собственность, което може да принадлежи на владѣтеля. И действително, макаръ владѣнието на имуществата на умрѣлия и да преминава по право върху предполагаемия наследникъ, последния, обаче, не се задължава отъ това владѣние да приеме наследството; той има право, ако намѣри неизгодно за интереситѣ си, да се отрече отъ него. И това отричане, както забелѣжихме по-горѣ, ще има обратна сила, вследствие на което се счита, че отрѣклия се не е билъ наследникъ и преди отричането си[2]).

Владѣнието на наследството, разгледано, като *universitas* се прехвърля недѣлимо на всѣки наследникъ по такъвъ начинъ, че всѣки отъ призованитѣ да наследватъ, владѣе *общо* съ другитѣ *цѣлото* наследство.

Отъ този принципъ произтича едно твърде важно последствие, което може да се представи на практика, а именно че единъ отъ сънаследницитѣ може, *преди* дѣлбата, да рекламира отъ едно трете лице имуществата, които принадлежатъ на наследството, не вече като нему принадлѣжащи, но като такива, които се отнасятъ до масата на наследството, владѣнието на което, до дѣлбата, е недѣлимо за всичкитѣ наследници.

Този сжщиятъ принципъ дава право на всѣки наследникъ отдѣлно да зема мѣрки за опазване на наследственнитѣ имоти. Това право се основава върху принципа, че до

---

[1]) Laurent. t. IX, n° 230.

[2]) Ricci, IV, n° 3.

дѣлбата всѣки наслѣдникъ се счита за законенъ пълномощникъ на другитѣ съ наслѣдници.

Чл. 185 [1])

Ако едно чуждо лице, което претендира да има право върху наследственното имущество, го завладѣе, то владѣнието на наследницитѣ се счита за нарушечо и тѣ могатъ да повдигнатъ тяжба въ качеството си на законни владѣтели.

Членъ 185 опредѣля специално юридическитѣ послѣдствия отъ даденото, по членъ 184, на наслѣдника законно владѣние върху имотитѣ на умрѣлия относително защитата на това владѣние съ владѣлчески искъ. За да може едно лице да заведе искъ за нарушено владѣние, то по правилата на гражданското сѫдопроизводство (членъ 45) трѣбва само лично, или чрѣзъ свой повѣренникъ, *да е владѣло* фактически имота спокойно и не за трете лице. Отъ текста на членъ 48 отъ Гражданското Сѫдопроизводство се вижда, че едно отъ главнитѣ условия за приемането на иска е, щото истеца да е владѣлъ имота въ продължение на извѣстно врѣме. Ако се приложеше това общо правило и за наслѣдницитѣ, то тѣ биха имали право да повдигатъ искъ за възстановление на нарушено владѣние, само слѣдъ като приематъ наследството и като владѣятъ имотитѣ сами за себѣ си. Такова положение би било съвършенно противно на принципа, положенъ въ членъ 184 за владѣнието, *ipso jure*, на наследственнитѣ имоти; би било неизгодно за наследницитѣ, даже би побъркало и на самата дѣлба, особенно за движимитѣ имоти, които се считатъ за собственность на държателя имъ. Закона, като постановява, че наслѣдника е продължитель на юридическата личность на умрѣлия, като постановява, че наслѣдника става по право владѣтель на наследственнитѣ имоти отъ минутата на смъртьта на наследодателя, за послѣдователность трѣбваше да поднови правилото, че владѣнието, което закона дава на наслѣдника не като владѣние *фактическо*, но като владѣние *юридическо*, е такова, което може да се защищава отъ него въ всѣко врѣме отъ минутата на

---

[1]) C. It. 926.

смъртьта; безъ постановлението на членъ185, владѣнието, дадено на наследника по членъ 184, т. е. юридическото владѣние, щеше да бѫде иллузорно. И тъй, законодателя, като прави наследника законенъ владѣтель отъ минутата на смъртьта на наследодателя (членъ 184), веднага съ членъ 185 го прави и фактически владѣлецъ, въ каквото си качество той може да защищава владѣнието на наследственнитѣ имоти, било че нарушението е захванато при живота на наследодателя, било че то е последвало следъ смъртьта на последния.

Нарушението на владѣнието може да е захванато още при живота на наследодателя и наследницитѣ иматъ право да повдигнатъ тѫжба за възстановление на нарушеното владѣние. Нарушението на владѣнието може да е последвало следъ откриването на наследството; въ тази хипотеза правото на наследницитѣ да повдигатъ искъ за възстановление на нарушено владѣние е безспорно. Обаче, и въ двата случая тѫжбата трѣбва да е предявена въ назначения отъ Гражданското Сѫдопроизводство за такива искове *шесть мѣсеченъ* срокъ отъ деньтъ на нарушението. Слѣдъ истичането на този срокъ наслѣдницитѣ нѣматъ право да завеждатъ владѣлчески искове.

Членъ 184 се прилага както за законнитѣ тъй и за установенитѣ съ завѣщание наследници; а отъ това следва, че както еднитѣ, тъй и другитѣ иматъ право да се ползуватъ отъ постановлението на членъ 185, т. е. да завеждатъ владѣлчески искове за възстановление нарушеното владѣние.

§ I. За прѣмането на наслѣдството.

Чл. 186 [1]).

Едно наслѣдство може да бѫде прието направо или по описъ.

До сега видѣхме, кои лица наследватъ; начина и рѣдътъ за наследването; какъ се отваря наследството и какъ *ipso jure* наследницитѣ ставатъ владѣтели на наследственнитѣ имоти.

Сега да видимъ, да ли лицата, които притежаватъ изискуемитѣ отъ закона качества да наследватъ, като иматъ

---

[1]) C. It. 929; C. N. 774.

законното владѣние, се считатъ и действителни наследници. За да може едно лице да стане действителенъ наследникъ, то трѣбва да заяви изрично или мълчаливо, че приема наследството; до гдѣто нѣма приемание на наследството, има само *предполагаеми наследници*. Това се вижда ясно отъ текста на членъ 187, по който никой не е задълженъ да приема едно наследство, което му се е паднало. Всѣкой, на когото се е паднало наслѣдство, може да се отрече отъ него по установенитѣ отъ закона за това формалности (членъ 189), и се счита въ такъвъ случай, чене е ималъ никога право върху това наследство (членъ 200).

Какво значи *приемание на едно наследство? „Да приемемъ едно наследство,* — казва *Pothier*, — значи да изразимъ воля да станемъ наследници на единъ умрѣлъ, наследството на когото ни се е паднало; всѣко изявление на тази воля по какъвто начинъ и да е, е приемание на наслѣдството“[1]).

Chabot дава следующата дефиниция на приеманието: „*Приеманието на едно наследство* е единъ актъ, съ който лицето, което може да стане наследникъ на единъ умрѣлъ человѣкъ, дава да се разбере, че то се е решило да вземе качеството на наследникъ“[2]).

А *Laurent* казва, че да приемешъ едно наследство, значи да потвърдишъ прехвърлянието, което става въ силата на закона[3]).

Отъ всичкитѣ процитирани дефиниции се вижда, че приеманието на едно наследство не е друго освенъ едно изрично или мълчаливо изявление на съгласие да станешъ действително наследникъ на едно умрѣло лице, наследството на което ти се пада по закона, а следователно да поемешъ всичкитѣ задължения, на които това качество е подложено, защото, приемайки наследството, наследника се задължава лично съ всичкитѣ тяжести на наследството *Adeuntes haereditatem se obligant.*

Споредъ закона има два вида приемания: приемание *направо (pure* et *simple)* и *по описъ* (beneficium inventarii). Каква е разликата между тѣзи две приемания? Какви сж юридическитѣ последствия отъ всѣко приемание? Разрешението на въпроса има голѣмо значение.

---

1) Pothier, t. VIII, p. 115.
2) Chabot, t. II, p. 2.
3) Laurent, t. IX, nº 262.

I. Приеманието направо. Това приемание има важни последствия относително правата и задълженията на наследника, който приема наследството.

Относително правата на наследника приеманието на право има това значение, че при него съвкупността на всичките наследственни имоти на умрѣлия се смѣсва съ имота на наследника и нѣма вече разлика помежду тѣхъ; имотитѣ на умрѣлия и тѣзи на наследника образуватъ единъ цѣлъ, нераздѣленъ имотъ. Смѣсватъ се не само наличнитѣ имоти, но и правата на наследника. Тъй напримѣръ, ако наследника е билъ кредиторъ на наследодателя, то при приеманието на право, чрезъ смѣшението на правата, земанието на кредитора-наследникъ угасва, защото качеството на кредиторъ и качеството на дебиторъ се сливатъ само въ личността на наследиика *направо.* Това за личнитѣ права. Ако наследника има сервитутъ върху извѣстенъ имотъ на умрѣлия, то съ приеманието направо сервитута угасва, защото наследника става собственникъ на служащия имотъ; това за реалнитѣ права.

Относително задълженията на наследника приеманието направо има това значение, че той се задължава да плати всичкитѣ дългове и тяжести на наследството, колкото и да сж тѣ; макаръ даже да сж по-голѣии отъ актива на наследството; при това наследника плаща дълговетѣ и тяжеститѣ на наследството, не само отъ наследственнитѣ имоти, но и отъ своитѣ лични имоти, защото, казахме по-горе, имотитѣ на наследодателя и тѣзи на наследника отъ смѣсването ставатъ *едно.* И тъй, наследника, който приеме наследството направо, е длъженъ да плати всичкитѣ задължения на покойния, сумата на които може значително да превишава стойността на наследството, което е получилъ. Съ други думи, наследника направо е длъженъ да плаща *etiam ultra vires hereditatis.*

Освенъ това приеманието *направо* създава: а) задължение *общо или универсално,* защото то се простира върху всичкитѣ дългове и всичкитѣ тяжести на наследството. Като приема наследството направо, наследника заема мѣстото на умрѣлия въ всѣко отношение и става неговъ представитель: *sustinet personam defuncti.* б) Задължение *недѣлимо,* защото наследника не може да ограничи приеманието нито съ из-

вѣстенъ родъ предмѣти, нито съ извѣстенъ пай отъ наслѣдството, нито съ извѣстна часть отъ дълговетѣ и тяжеститѣ. в) Най-после задължение *неотмѣнимо*; неотмѣняемостьта се състои въ това, че веднажъ наслѣдството е прието направо, наслѣдника остава такъвъ за всѣкога и не може да се отрече отъ него по никаква причина [1]). Отъ правило за неотмѣняемостьта закона постановява изключение въ чл. 198, за което ще говоримъ, когато му дойде редътъ.

II. *Приемание по описъ*. Това приемание има главно значение върху задълженията на наслѣдника. При това приемание имотитѣ на умрѣлия не се смѣсватъ съ имотитѣ на наслѣдникътъ, тѣ си оставатъ раздѣлени. По тази причина отъ приеманието по описъ проистича следующето:

а) Наслѣдника по описъ е длъженъ да плаща дълговетѣ и тяжеститѣ на наслѣдството само съразмѣрно съ стойностьта на получения пай отъ наслѣдството. Освенъ това, наслѣдника си запазва правото да дири отъ наслѣдството на умрѣлия и своитѣ лични креанси отъ последния (чл. 222).

б) Приемането по описъ *е отмѣняемо*, защото наслѣдника може, и слѣдъ като приеме наслѣдството по описъ, да снеме отъ себе си тяжестьта на плащането на дълговетѣ, като изостави имотитѣ на наслѣдството върху кредиторитѣ и завѣтницитѣ (чл. 222).

Задължението, което произтича отъ приеманието по описъ, е тъй сжщо, както и приеманието направо, недѣлимо, т. е. наслѣдника не може да приеме по описъ само извѣстенъ родъ имоти, ни извѣстна часть отъ наслѣдството, нито подъ условие да плаща само опредѣлена часть отъ дълговетѣ и тяжеститѣ; наслѣдника по описъ трѣбва да плаща последнитѣ въ размеръ на стойностьта на пая, който му се е падналъ.

Разнитѣ юридически последствия отъ тѣзи двѣ приемания опредѣлятъ поведението на наслѣдника относително приеманието. Ако наслѣдника е увѣренъ, че актива на наслѣдството надминава неговия пасивъ, той ще приеме наслѣдството направо; ако ли пъкъ сведенията на наслѣдника относително силата на наслѣдството сж такива, които го убѣждаватъ, че пасива на последното е по-голѣмъ отъ актива

---

[1]) Chabot, t. II, p. 8.

или е равенъ съ него, то той приема наследството по описъ, или же се отрича отъ него. По нѣкога наследника, даже когато актива на наследството надминава пасива, може да предпочете да се отрече отъ наследството, за да се не подхвърли на правилата на привнасянието и да задържи направенитѣ нему дарове или да получи направенитѣ въ негова полза завѣти (членове 200 и 253).

Закона разбира, такова приемание, което е направено законно, тъй, напр. за да се счете, че едно приемание е валидно прието, наследството трѣбва: а) да е отворено, б) и да е прието отъ лице, което по закона се счита за предполагаемъ наследникъ по това наследство, в) предполагаемия наследникъ да е ималъ вѣрни сведения за смъртьта на наследодателя. Но отваряниего на наследството е най-сжществения условие за неговото валидно приемание, защото, както забелѣжихме, *nulla viventis est haereditas*. Приеманието, което е направено преди отваряние на наследството, не е задължително, то е противно на естеството на нѣщата. Какъ да приемемъ единь титръ, който не сжществува още? Какъ да наследимъ, преди да има наследство? Ако се распръсне слухъ, че Х. е умрѣлъ, и неговия предполагаемъ наследникъ У. земе качеството на наследникъ или извърши нѣкой актъ, който показва приемание на наследството, то приеманието не е нито валидно, нито задължително, и наследника може после да се отрече отъ наследството даже следъ действителното отваряние на наследството, стига само подиръ действителното отваряние да не е извършилъ нѣкой актъ, който, по своята натура, да показва приемание на наследството.

Едно наследство не може да бжде прието отчасти направо, а отчасти по описъ; закона допуща алтернативно само едно приемание; това става ясно отъ граматическото тълкувание на членъ 186, въ текста на който законодателя е употребилъ съюза *или* — направо *или* по описъ — едно отъ двете.

— За да бжде приеманието валидно, необходимо ли е, щото лицето, което е приело наследството, да е било, въ самия моментъ на приеманието, предполагаемъ наследникъ, или не стига ли, щото то да е станало такова въ послед-

ствие, било чрѣзъ трансмисия, по силата на чл. 195, било по причина на отричанието на по близъкъ роднина?

Нека обяснимъ и двата случая съ примѣръ. Да предположимъ, че *de cujus* не е оставилъ ни нисходящи, ни възходящи, ни братя или сестри, ни нисходящи отъ братя и сестри, но само двѣ роднини отъ съребърна линия, единия отъ които е въ *четвърта* степень родство, а другия--въ *пета* степень. Последния, мислѣйки, че първия е умрѣлъ, преди отваряние на наследството, приема последнето; обаче, излиза, че роднината отъ четвърта степень е умрѣлъ *следъ* отваряние на наследството; но че преди да умре, той редовно и законно се е отрекълъ отъ наследството и че това отричание е прехвърлило наследството върху по далечния роднина отъ пета степень; или пъкъ той е умрѣлъ, безъ да приеме или отхвърли наследството, което по пжтя на трансмисията, съгласно чл. 195, е преминало върху по-далечния отъ пета степень роднина.

Въ тѣзи два случая по далечния отъ пета степень роднина ще може ли да претендира, че е невалидно направеното отъ него приемание въ единъ моментъ, когато не е билъ наследникъ по закона; че той никакъ не е задълженъ да приеме наследството, върху което е добилъ право по послѣ по силата на чл. 195, или на което той е станалъ наследникъ по причина на отричанието отъ страна на по близкия роднина; че той има право да се отрече отъ него, или да го приеме повторно, но по описъ, стига да не е извършилъ нѣкое действие на наследникъ следъ момента на трансмисията?

Ние мислимъ, че въпросното приемание е невалидно и незадължително, защото то е направено отъ едно лице, което не е било наследникъ въ момента на приеманието; че правото му на такъвъ се е породило въ момента на трансмисията, отъ който само моментъ, това лице получава качество на законенъ наследникъ и като такъвъ, отъ този моментъ, той има право да се отрече отъ наследството или да го приеме по описъ.

Това е право още и по съображението, че както не можешъ да приемешъ валидно, едно бждаще наследство, така не можешъ да приемешъ валидно едно наследство,

на което още нѣмашъ право по закона, но на което можешъ да добиешъ такова при една евентуалность. Това произтича, както ще видимъ, отъ чл. 187.

Напразно биха възразявали, че лицето, което е приело въ едно врѣме, когато не е било още наследникъ по закона, впоследствие станало такова чрезъ трансмисия (чл. 105) или по причина на отричание (чл. 201), се предполага да е било сезирано съ наследството още отъ момента на отваряването му, понеже въ първия случай, при трансмисията, то представлява наследника, който му е направилъ последнята; а въ втория, при отричанието, по текста на чл. 200, отреклия се се счита, че никога не е билъ наследникъ, че при тѣзи условия и въ двата случая, трѣбва да считатъ за истински наследникъ него отъ момента на отваряне на наследството, макаръ въ този моментъ той и да не еималъ право върху последното.

Фикцията за законното преминаване на наследството върху наследника не може да се простира до тамъ, да считащъ, че известно лице е имало качеството на наследникъ въ единъ моментъ, когато въ действителность то, въ него моментъ, не е имало това качество, а е могло да го получи и го е получило по послѣ по причина на смърть или отричание.

Истинския и единственъ наследникъ по закона е най-близкия роднина, до когато той е живъ и не се е отрѣкълъ отъ наследството. Въ сѫщото това време по-далечния роднина не може да бѫде наследникъ, защото той е изключенъ отъ по близкия. Това е общоприетъ принципъ въ наследственната материя.

Ако, когато по-далечния роднина стане наследникъ впоследствие по причина на смърть или отричание, закона го счита, че е добилъ наследството отъ момента на отваряването му, то е за да му даде възможность да го използува отъ този моментъ и за да бѫде задълженъ съ тяжеститѣ и дълговетѣ така, както би билъ задълженъ, ако да бѣше наследникъ и ако бѣше приелъ въ самия този моментъ[1]).

---

[1]) Toullier, t. IV, n° 316. — Malpel. t. III, n° 186, — Vazeille, sur l'art. 775, n° 4.

За да действуваш валидно споредъ закона, не стига да действуваш доброволно; потрѣбно е още да имашъ необходимото качество за действуване. Направеното по погрѣшка въ едно врѣме, когато си самъ мислилъ, че имашъ това качество, макаръ въ действителность да не си гоималъ, не може да бѫде валидно въ едно последующе врѣме, когато е добито качеството. Действието не може да се раздѣли на двѣ врѣмена; за да бѫде валидно за друго врѣме, то трѣбва да е било такова въ момента на извършването му. Нѣма валиденъ актъ, ако той не е извършенъ отъ лице, което е имало качеството да го извърши.

Веднажъ приелъ наследството, наследникътъ не може да се отрече отъ него подъ какъвто и да е предлогъ, нито подъ предлогъ че се е излъгалъ въ стойността му, когато го е приелъ. Защото, ако той има положителни данни, че актива на наследството превишава пасива, ще го приеме направо; ако ли пъкъ той не знае точно състоянието и не е увѣренъ, дали актива надвишава пасива, ще го приеме по описъ, за да не се изложи на възможнитѣ рискове да плаща повече, отъ колкото е получилъ *ultra vires*. За тази именно цель закона дава на наследника врѣме да направи своя изборъ между двата начина на приемание, съ пълно знание на положението; и наистина, закона му дава право да състави описъ и да размисли, дали да приеме или не наследството (членове 214, 218). Съ тѣзи разпореждания наследника е гарантиранъ; той има пълна възможность да се усведоми положително за състоянието и да го приеме, както диктуватъ интереситѣ му.

Законътъ признава два вида наследници; еднитѣ сѫ *ab intestat*, по законъ, а другитѣ сѫ по завѣщание. Установенитѣ отъ закона два начина за приемание наследството — по описъ и направо — ползуватъ както еднитѣ така и другитѣ наследници. Прочее, установенитѣ съ завѣщание универсални наследници или завѣтници могатъ да приематъ наследството било направо, било по описъ. Въ такъвъ случай и тѣзи наследници ще плащатъ дълговетѣ по сѫщия начинъ, по който ги плащатъ законнитѣ наследници, а именно, ако приеманието е било направо, универсалнитѣ завѣтници ще плащатъ повече отъ онова, което сѫ получили, *ultra vires*

ако ли то е по описъ, тѣ плащатъ съразмѣрно съ онова, което сж получили, intra vires или *pro modo emolumenti.*

По изложенитѣ съображения, и за да прекрати възможнитѣ спорове по тази материя, нашия законодатель, както видѣхме при коментиранието на чл. 184, е помѣстилъ въ закона за наследството една глава III, озаглавена „*Общи правила за наследството по закона и по завѣщание*". Тази глава има нѣколко отдѣла, всѣкой, отъ които се отнася до наследницитѣ по закона и до онѣзи по завѣщание.

Кои въпроси отъ наследството по закона и по завѣщание уреждатъ тѣзи общи правила? Тѣзи въпроси сж: а) ставяние на наследството и продължение владѣнието въ лицето на наследника, б) приемание наследството, в) отричанието отъ него, г) съставяние описа на наследството, д) дѣлбата и др. Тѣзи общи правила урегулиратъ изброенитѣ материи, като се прилагатъ както къмъ наследницитѣ по закона, така и къмъ онѣзи по завѣщание. А това значи, че и наследницитѣ по завѣщание иматъ владѣнието на наследственнитѣ имоти *ipso jure*, че и тѣ приематъ наследството и се отричатъ отъ него и съставляватъ описа му, че и тѣ участвуватъ въ дѣлбата на наследственнитѣ имоти и всичко това по сжщия начинъ, съ сжщитѣ права и задължения, като наследницитѣ по закона.

Понеже законътъ не е искалъ да наложи на законнитѣ наследници задължение да приематъ наследството направо или да се отрекатъ отъ него, защото е мислелъ, че е необходимо да имъ се даде право да го приематъ и по описъ, за да не бждатъ съсипани, то какъ може да се предполага, че той е ималъ друга воля и друго намѣрение спрямо наследницитѣ по завѣщание? Нищо не би могло да оправдае подобно предположение [1])

Никой, ама абсолютно никой—ни законни наследници, ни кредитори — не би имали интересъ да се оплакватъ отъ прилаганието правилата за приемание по описъ и къмъ наследницитѣ по завѣщание; защото приеманието по описъ не укрива никакви предмѣти отъ наследството.

На това разрешение би могло още да се възрази, че, когато наследницитѣ по завѣщание правятъ описъ на наслед-

---

[1]) Demolombe, t. XIV, n° 261.

ството, съ това тѣ не се задължаватъ да плащатъ *ultra vires*, а само за да констатиратъ състоянието на наследството. Такова възражение би било съвършенно неоснователно, защото въ закона нѣма никакво разпореждане, което да освобождава наследницитѣ по завѣщание и при направения отъ тѣхъ опитъ, да плащатъ наследственнитѣ дългове *ultra vires;* тѣ могатъ да бждатъ освободени отъ този рискъ само ако имъ се приложи правилото на чл. 186, т. е. ако имъ се даде право и тѣ да приематъ наследството по описъ; а пъкъ, както казахме, то трѣбва да се приложи и къмъ тѣхъ, защото закона приравнява въ всѣко отношение наследницитѣ по завѣщание къмъ онѣзи по закона; т. е. че тѣ иматъ еднакви права и еднакви задължения; понеже има всичкитѣ основания, щото тѣ да се ползуватъ еднакво отъ правото да приематъ наследството по описъ.

И наследницитѣ по завѣщание, прочее, иматъ право да направятъ описъ и да размислятъ, да праематъ ли или да отхвърлятъ наследството. И като го приематъ по описъ, да се задължатъ да плащатъ наследственни дългове до размѣра на полученото отъ тѣхъ, *pro modo emolumenti.*

Практиката на нашия Бърхов. Касационенъ сждъ, по аналогични въпроси, потвърдява правилностьта на нашето мнѣние. Въ едно свое решение, за което вече говорихме порано при чл. 184, той решава, че правилата, които се намиратъ въ глава III отъ закона за наследството относително преминаването на наследството, по право се отнася и до наследството по завѣщание. Кас. Сждъ намира, че чл. 184 разяснявалъ: владѣнието имуществата на умрѣлия, преминаването по право върху наследника, *безразлично дали този наследникъ е по законъ или по завѣщание,* защото той се намиралъ въ глава III, озаглавена „Общи правила за наследството по закона и по завѣщание". По сжщитѣ мотиви трѣбва да се реши, че и чл. 186 се прилага, както къмъ наследника по закона така и къмъ онзи по завѣщание, защото и той се намира въ сжщата глава III.

Този въпросъ е породилъ доста спорове въ французката доктрина [1]), защото *Code Napoléon* не съдържа съот-

[1]) Pothier, *Des Successions*, chap. III, art. II, § 2. — Furgole, *Des testam.*, ch. X. sect. III, n° 79. — Lebrun, *Des Success.*, liv; III, chap. IV, n° 5 и др.

ветни общи правила за наследството по закона и по завѣщание. Тѣзи спорове у насъ сж невъзможни при изричнитѣ распореждания и заглавия на закона.

Чл. 187 [1]).

Никой не е задължень да приема едно наследство, което му се е паднало.

Текста на този членъ постановява съвършенно противоположно правило на римското, по което имаше *необходими (siens)* наследници, които при отваряниего на наследството нѣмаха право да се отричатъ отъ него и едва после получаваха право да се избавятъ отъ наследството, — и *доброволни* наследници, които бѣха свободни въ всѣко време да се отречатъ отъ наследството.

По правилото на членъ 187 всичкитѣ наследници, които закона признава за такива, сж еднакви: всѣки наследникъ, било по законъ, било по завѣщание, е свободенъ да се отрече отъ наследството; съ други думи, никой не може да бжде насила наследникъ.

Наследника може да се отрече отъ наследството даже и въ такъвъ случай, ако при живота на наследодателя е направилъ условно било съ него, било съ неговитѣ кредитори, да се не отрича. Това право да се отрече отъ наследството и, при такъвъ ангажиментъ, принадлежи всякога на наследника, защото не се позволява да се правятъ никакви сдѣлки за неотворено наследство даже съ съгласието на тогова, после смъртьта на когото то ще се отвори [2])

И тъй, членъ 187 постановява, че най-близкия наследникъ, който е сезиранъ съ наследството и се счита, че ще го приеме, може да се отрече и че за това отричание; ако не е имало приемание, не може да има никакви препятствия.

Отъ наследството може да се отрече не само наследника по закона, но и наследника по завѣщание, защото

---

1) C. N. 775.

2) Chabot, t. II. p. 27.

правилото на чл, 187 се намира въ гл. III, която съдържа общи правила както за наследството *ab intestat*, така и за онова по завѣщание. Отъ наследството могатъ да се отрекатъ прочее всички наследници, които закона признава за такива.

Чл. 188 [1]).

Приеманието на наследство отъ страна на лица, които се намиратъ подъ настойничество, е само тогава действително, ако то е направено съгласно съ постановленията на закона за настойничеството и по описъ (чл. 76 отъ закона за настойничеството).

При коментариитѣ на членъ 186 видѣхме, че законнитѣ наследници могатъ, по свое усмотрение, да приематъ наследството направо или по описъ, споредъ изгодитѣ, които представлява масата на наследството. Но не всичкитѣ законни наследници сѫ свободни да приематъ наследството направо или по описъ. Тази опция не принадлежи на лицата, които по каквато и да е причина се намиратъ подъ настойничество или попечителство, на юридическитѣ лица (членове 188—190), Алтернативното право принадлежи само на тези наследници, които сѫ пълнолѣтни и незапретени въ врѣме на приеманието наследството, а другитѣ лица и моралнитѣ личности приематъ наследството само по описъ.

Текста на 188 членъ постановява, че малолѣтнитѣ могатъ да приематъ наследството само по описъ и по правилата на закона за настойничеството; въ противенъ случай приеманието е недействително. Защо е това ограничение за малолѣтнитѣ, които сѫ подъ настойничество? Това ограничение е основано на това съображение, че малолѣтнитѣ, които се намиратъ подъ настойничество, не могатъ да се задължаватъ. Да приемешъ едно наследство, е се сѫщото да сключишъ задължение, защото, като земашъ качеството на наследникъ, задължавашъ се спрямо кредиторитѣ и завѣт-

---

[1]) C. It. 930; C. N. 776.

ницитѣ на умрѣлия, задължавашъ се спрямо сънаследницитѣ си съ дѣлбата и съ распредѣлението на дълговетѣ и тяжеститѣ. А за да можешъ да се задължавашъ по този начинъ, трѣбва да бѫдешъ правоспособенъ по закона за такова задължение.

За да бѫде приеманието действително, то трѣбва да е извършено съгласно съ постановленията на закона за настойничеството, именно съгласно съ правилото на членъ 76, споредъ който наследството, което се е паднало на единъ малолѣтенъ, се приема отъ неговия настойникъ, само съ *разрешението на роднинския съвѣтъ*. Освенъ това, приеманието трѣбва да е *по описъ*. Както се вижда отъ текста на членъ 76 отъ закона за настойничеството, законодателя счита за опасно да даде абсолютна власть на настойника да приема безконтролно наследството, което се е паднало на малолѣтния. И тъй, за да се приеме едно наследство, което се е паднало на единъ малолѣтенъ, изисква се предварителното разрешение на роднинския съветъ. Законодателя предполага, че роднинския съветъ, който е съставенъ отъ роднини и приятели на непълнолетния (членъ 17 и 18 отъ закона за настойничеството), преди да даде разрешението си ще обсѫди интереситѣ на непълнолетния отъ всѣка страна. Безъ такова обсѫждание интереситѣ на непълнолѣтния отъ страна на роднинския съветъ може да има страхъ, че тѣ ще пострадатъ било по причина на безгрижие, било по причина на небрежность отъ страна на настойника, било по причина, че този последния нѣма положителни сведения за актива и пасива на наследството, което се е паднало на непълнолѣтния.

Членъ 76 предписва още, щото приеманието да е по описъ, за да не би чрезъ приеманието направо да пострадатъ интереситѣ на непълнолѣтния, като го задължи да плаща дългове *ultra vires*.

Ако настойника приеме наследството *направо*, даже съ разрешението на роднинския съветъ, това приемание е недействително.

Отъ изложеното до тука, следва, а) че настойника не може да приеме наследството, даже по описъ, *безъ предварителното разрешение на роднинския съветъ*, б) че настойника не може да приеме наследството *направо*, даже съ

предварителното разрешение на роднинския съветъ и в) че за да бѫде следователно, действително приеманието, изисква се: първо да има предварително разрешение отъ роднинския съветъ за приеманието и второ, приеманието да стане по описъ.

Членъ 188 разбира такива непълнолѣтни, които не сѫ навършили 21 година, тъй щото и непълнолѣтнитѣ, които иматъ повече отъ 18 години, но които сѫ подъ попечителство, приематъ наследството по сѫщия начинъ, по който го приематъ малолѣтнитѣ, които нѣматъ 18 години.

Законътъ е императивенъ и абсолютенъ: приеманието на едно наследство отъ страна на лица, които се намиратъ подъ настойничество, е действително само тогава, когато е направено по описъ. Но това разпореждание има буквалънъ смисъль само за приеманието на наследството „*отъ страна*“ на находящитѣ се подъ настойничеството; обаче, приеманието на наследството направо може да бѫде *наложено* на наследника въ нѣкои случаи, когато той извърши извѣстно действие на наследникъ. Ето защо нѣкои автори сѫ изказвали мнѣние, че на малолѣтнитѣ и запрѣтенитѣ, които се намиратъ подъ настойничество, може да се наложи приемание направо, както то се налага на правоспособнитѣ, въ следнитѣ случаи:

1. Ако, като не сѫ приели още качеството, сѫ осѫдени като наследници, които сѫ приели последното направо;

2. Ако тѣ не сѫ изпълнили формалноститѣ, предвидени въ чл. 212, а именно, ако описътъ не е направенъ споредъ правилата на Гражд. Сѫдопр. и въ предвидения за това срокъ.

3. Ако тѣ сѫ укрили нѣкои нѣща отъ наследството (чл. 209).

Мотивитѣ за това сѫ следнитѣ. Истина е, че закона позволява на находящитѣ се подъ настойничество да приематъ едно наследство само по описъ, и отъ това излиза, че никакъвъ наследственъ актъ отъ тѣхна страна или отъ страна на тѣхнитѣ законни представители не може да ги лиши отъ приеманието по описъ, нито отъ правото да се отрекатъ отъ наследството; обаче, нигде той не казва, че тѣ не могатъ да бѫдатъ наследници направо; разбира се,

че тѣ не могатъ да приематъ това качество, но то може да имъ бѫде наложено другояче [1]).

Тази доктрина ни се вижда твърде неоправдана и необоснована; тя даже е противна на духътъ на закона по този въпросъ, споредъ който приемание може да бѫде само по описъ.

Смисъла и значението на чл. 68 отъ закона за лицата, чл. 76 отъ Зак. за Наст. и чл. 188 отъ Насл., по които приеманието може да бѫде само по описъ за малолѣтнитѣ и запрѣтенитѣ, сѫ, че законитѣ искатъ да покровителствуватъ находящитѣ се подъ настойничество лица; че, споредъ тѣхъ, това покровителство е несъвмѣстимо съ приеманието направо. Духътъ на законътъ, въ това отношение, е, че тѣзи лица никога не би трѣбвало да се излагатъ на безкрайнитѣ рискове отъ приеманието направо, които биха могли да погълнатъ тѣхното собственно имущество. Ето защо за тѣхъ е невъзможно да станатъ наследници на право, качество несѫвмѣстимо съ тѣхното положение на находящи се подъ настойничество. Това е напълно съобразно съ абсолютнитѣ и императивни термини на чл. 188, споредъ които приеманието отъ страна на находящитѣ се подъ настойничество не е действително, ако не е направено по описъ.

Но нека се спремъ накратко върху всѣка една отъ гореизброенитѣ три хипотези.

а) Когато находящитѣ се подъ настойничество лица сѫ осѫдени като наследници направо, преди да приематъ наследството по описъ. Ако решението е влезло въ законна сила, може би, ще бѫде задължително по силата на чл. 801 отъ Граж. Сѫдопр., но такова осѫждание не би трѣбвало да се допуща. Такова решение би изразявало презумпция на закона, че осѫденитѣ — малолѣтни и запрѣтени сѫ приели наследството направо, когато такова приемание за тѣхъ е изключено. Находящитѣ се подъ настойничество лица не могатъ да бѫдатъ осѫдени като наследници направо, по-

---

[1]) Delvincourt, t. II, p. 32. — Mourlon, *Répetions ecrites*, t. II, p. 109. — Demante. t. III, n° 96bis, V n° 113bis 1. — Odier, *Du contrat de mar.*, sur l'art. 1460, t. I, n° 416, — Troplong, *Contrat du mariage*, t. III. n° 1567. — Huc, t. V, n° 206. — Baudry-Lacantinerie, v° Succes. t. II, n° 2447. — Vigié, t. II, n° 202. — Guillouard, *Contrat du mariage* t. III. n° 1264.

неже това качество тѣ не могатъ да иматъ по закона, тъй като тѣ винаги сѫ наследници по описъ *ipso jure* [1]), безъ да е нуждно да подаватъ заявление за такова приемание, което е задължително за другитѣ наследници (чл. 210).

б) Когато находящитѣ се подъ настойничество лица не сѫ извършили предписанитѣ отъ закона формалности (чл. 212).

Настойника е натоваренъ отъ закона да испълни формалноститѣ, и ако сѫдътъ прогласи малолѣтнитѣ и запрѣтенитѣ като наследници направо, защото тѣхнитѣ настойници не сѫ испълнили установенитѣ отъ закона формалности, то значи, че го осѫждатъ лично за едно действие на тѣхния настойникъ, освенъ ако и до колкото сѫ се възползували отъ тѣхъ. Ето защо действието на настойника, който е приелъ наследството безъ описъ, не може да направи малолѣтнитѣ и запрѣтенитѣ наследници направо [2]).

в) Когато малолетния или запретения сѫ укрили нѣща отъ наследството.

По този въпросъ, при коментирането на чл. 209, ние изказахме мнѣние, че на находящитѣ се подъ настойничество лица не може да се наложи гражданското наказание, предвидено въ този текстъ, а именно да се лишатъ отъ приемането наследството по описъ и отъ пай върху укритото [3])

Находящитѣ се подъ настойничество лица не могатъ да бѫдатъ наследници на право и се считатъ наопаки наследници по описъ *ipso jure* само до момента, въ който тѣ ще бѫдатъ освободени отъ настойничеството, т. е. когато малолѣтнитѣ сѫ станали съвършеннолѣтни и когато запретенитѣ сѫ освободени отъ запрещението; следъ този моментъ тѣ могатъ да бѫдатъ обявени за наследници направо, ако биха извършили нѣкое действие, което лишава правоспособнитѣ лица отъ приемането по описъ и ги преобръща въ наследници направо.

---

1) Vazeille, sur l'art. 793, n° 6.

2) Demolombe, t. VII, n° 702; VIII, n° 127; XIV, n° 335. Lebrun, liv. III, ch. I, n° 43. — Tambour, *Du bénéf. d'invent*, p. 419.

3) Thiry, t. II, n° 131. — Duranton, t. VI, n° 480.—Malpel, p. 331.— Taulier, t. III, p. 250. — Ducaurroy, t. II, n° 615. — Massé et Vergé, t. II, p. 312, — Tambour, p. 420. — Aubry & Rau, t. VI, § 612 и 613. — Demolombe, t. XIV, n° 336. — Hureaux, t. II, n° 271. — Le Sellyer, t. I, n° 546 и t. II, n° 789.

Нашия Касац. Сждъ, разрешавайки други въпроси, се е произнесълъ виртуално въ полза на нашитѣ сждения, че единъ малолѣтенъ наследникъ не може да бжде осжденъ като наследникъ направо. Въ едно свое решение той казва: „Ако истцитѣ сж приели или сж могли да приематъ наследството, само въ такъвъ случай би могло да имъ се противопостави смѣсването на своето имущество съ онова на наследодателя и следователно да се изисква отъ тѣхъ исплащание дълговетѣ на последния даже съ пари, съставляющи тѣхна исключителна собственность. Въ случая, обаче, това е неприемливо предъ видъ, че истцитѣ, представлявани отъ настойницитѣ имъ, сж малолѣтни, *а, като такива, тѣ не могатъ да приематъ наследството освенъ по описъ* съгласно чл. 76 отъ закона за Настойн. и чл. 188 отъ Наслед.“.

Щомъ малолѣтнитѣ не могатъ да приематъ едно наследство освенъ по описъ, то такова не може и да имъ се *наложи* било отъ нѣкое действие на настойника имъ, било отъ тѣхно лично действие (чл. 209).

Чл. 189 [1]),

Пълнолѣтнитѣ, които сж подъ попечителство приематъ наследството само по описъ и съ съгласието на попечителя.

Пълнолѣтнитѣ, които сж подъ попечителство, нѣматъ алтернативно право и не могатъ да приематъ наследство безъ съгласието на попечителя. Такива пълнолѣтни могатъ да приематъ наследство, което имъ се е паднало първо само по описъ и второ, непременно съ съгласието на попечителя си.

Членъ 189 разбира такива пълнолѣтни, които се намиратъ подъ законно или сждебно частично запрѣщение, на които се назначава попечитель или настойникъ.

---

[1]) C. It. 931; C. N. 776.

Чл. 190 [1])

Юридическитѣ лица приематъ наследство само съ разрешение, което се предписва отъ специалнитѣ закони.

Такова наследство се приема по описъ и по установени въ надлежащитѣ инструкции правила.

Юридическитѣ лица, споредъ закона, се сравняватъ съ непълнолѣтнитѣ, които се намиратъ подъ настойничество. Тѣ могатъ да приематъ едно наследство по завѣщание само съ разрешението отъ висшето началство споредъ предписанията на специалнитѣ закони; освенъ разрешението, юридическитѣ лица приематъ наследството само по описъ. И тъй, за юридическитѣ лица закона постановява две ограничения: а) приемание съ ограничение, което се предписва отъ специалнитѣ закони. б) приеманието трѣбва да е по описъ.

Разрешението, което изисква членъ 190, трѣбва да се предвижда отъ специалнитѣ закони.

Подъ юридически лица законодателя разбира само такива юридически лица, които сѫ основани на закона, тъй сѫщо и тѣзи, които сѫ основани по частенъ договоръ, но припознати отъ държавата; това се вижда отъ искането на закона, щото разрешението да се предписва *отъ специалнитѣ закони*, а извѣстно е, че тези последнитѣ реглиратъ повечето пѫти само юридическитѣ лица, които сѫ основани на закона или сѫ частни, но припознати отъ държавата. Този принципъ е осветенъ изрично отъ чл. 27 отъ зак. за Имущ. и Собствен., който казва, че „имуществата на свѣтски и църковни учреждения и на другитѣ юридически лица принадлежатъ на тия учреждения и лица, ако само законитѣ на царството имъ признаватъ право да придобиватъ и владѣятъ имущества".

Прочее, въ това отношение закона е ясенъ и не оставя никакво съмнѣние. Нашия законодатель е ималъ предъ видъ при съставлението на членъ 190 главно общинитѣ, окрѫ-

---

[1]) C. It. 932. C. N. 910.

жията и държавата, заедно съ тѣхнитѣ благотворителни учреждения, за които има и специални закони.

Правилото на членъ 190 приложимо ли е и къмъ такива юридически лица, които не сж припознати отъ държавата? Разрешението на този въпросъ зависи отъ разрешението на другъ единъ въпросъ: могатъ ли такива юридически лица да получаватъ по завѣщание?

Този въпросъ е твърде споренъ както въ доктрината, тъй и въ юриспруденцията на французскитѣ и италиянскитѣ сждилища. *Pacifici Mazzoni* пише по този въпросъ следующето: „Както отсжтствието на естественна личность препятствова на тогова, който не е заченътъ, нито роденъ, да наследва, тъй сжщо и по причина на отсжтствието на юрическа личность, асоциациитѣ и учрежденията, които не сж признати отъ държавата, като юридически лица сж, абсолютно неспособни да наследватъ. Това е прямо последствие отъ постановлението на членъ 2 отъ нашия кодексъ споредъ който съ граждански права се наслаждаватъ само учрежденията и моралнитѣ лица, които сж законно припознати. А получаването по завѣщание е, безъ съмнѣние, едно гражданско право“ [1]).

По сжщия въпросъ *Gabba* пише: „Щѣше да бжде голѣма грѣшка да се поддържа, че чисто фактическото сжществоване на адно юридическо лице, още не припознато, има нѣкаква аналогия съ зачатието на физическо лице. Едно морално лице, което *сжществува* само фактически, *не сжществува* въ юридически смисълъ. Понеже моралното лице може да сжществува истински само юридически, то чисто фактическото сжществувание неможе подъ никой начинъ да се счита за зародишъ на юридическо сжществувание. Чисто фактическото сжществувание на едно юридическо лице може напълно да отговаря на очаквание *(aspettazione)* за раждане на незаченато още лице“ [2]).

---

[1]) Pacifici Mazzoni, Successioni, t. II nº 74.

[2]) Gabba, Dispozisioni testamentarie a favore di Opera pie e Corpi morali non ancora riconosciuti dallo Stato (Rettini, XXVI, 4,83).

Въ сѫщия смисълъ се произнася и знаменития *Buniva*[1]). Повечето отъ французкитѣ автори, подобно на италиянскитѣ, изказватъ мнѣние, че фактически сѫществующитѣ, но непрепознати отъ държавата, юридически лица не могатъ да получаватъ по завѣщание, защото въ очитѣ на закона, до когато не сѫ припознати, тѣ нѣматъ битие, тѣ сѫ нищо *(un non-être, le néant*[2]).

По този въпросъ има и противни мнѣния[3]).

Ако завѣта е направенъ на едно непризнато отъ Държавата юридическо лице съ условие за бѫдаще припознаване, то може ли това юридическо лице да приеме завѣта? *Troplong* изказва мнѣние, че завѣта на едно непрепознато юридическо лице подъ условие за бѫдаще припознавание е действителенъ и трѣбва да се приеме. Това мнѣние на *Troplong* се комбатира както отъ французскитѣ, тъй и отъ италиянскитѣ автори. Тъй напримѣръ, Laurent, като критикува това мнѣние на *Troplong* казва: „трѣбва да бѫдемъ логични; ако единъ условенъ завѣтъ, направенъ въ полза на едно незаченото дѣте, е недействителенъ, трѣбва да кажемъ сѫщото и за завѣта, направенъ съ условие за едно непрепознато учреждение. Общото мнѣние е такова".

А Италиянския професоръ *Gobba* въ своята монография пише по този въпросъ следующето: „установлението, — било въ наследство, било въ завѣщание, — на едно несѫществующе лице подъ условие, че то ще дойде да сѫществува и за когато сѫществува, е юридическа невъзможность".

Ние подържаме мнѣнието на *Gabba* като основано на строгитѣ принципи на закона за наследството, първо за-

---

[1]) Buniva, p. 204.

[2]) Laurent, t. XI, n° 192.—Le Berquier, Revue prat. fr. 1859, p. 504.— Demolombe, t. I. n° 589. — Aubry & Rau, t. VII, § 649 note 6. — Huc, t. VI, n° 111, — Baudry-Lacantinerie, t. I, n° 326, 335. — Dalloz, Sup. Dispos. entre vifs, n° 103.—Pand. fr. v° Donat., n° 345. — Lauwers, Droit civil eclésiastique. p. 328. — Lentz, *Dons et legs*, t. I, n° 36; t. II, n° 345, — Pand. belges, t. XXXVIII, v° *Etabliss. publics, (dons et legs)*, n° 8.

[3]) Arntz, t. II. n° 1737. — Troplong, t. II, n° 612. — Jacquier, *Congrégat. rélig*, p. 251. — Marguerie, Revue crit., 1878, p. 513. — Tessier, *Traité des dons et legs*, n° 121.

щото завѣта подъ условие, испълнението на което зависи отъ волята на трето лице, е недействителенъ, и второ защото юридическото лице, като способно да наследва, само тогава сѫществува, когато е припознато, а до минутата на припознаването му, то се счита несѫществующе въ юридически смисълъ.

Съ горния въпросъ не трѣбва да се смѣсва другъ единъ по-важенъ въпросъ: може ли да се завѣщава, а следователно и да се разрешава приеманието на завѣта, за установяването на едно юридическо лице? За разрешението на този въпросъ трѣбва да се прави различие, като се има предъ видъ натурата и характера на учреждението, за установяването на което се завѣщава. Ако завѣта е направенъ за въздигание на такова юридическо лице, сѫществуването и признаването на което законитѣ предрешаватъ, като се има предъ видъ, че тѣзи заведения сѫ отъ обществена полза, то завѣта е действителенъ и приеманието му трѣбва да се разреши отъ надлежното мѣсто [1]). Напримѣръ, завѣщава се за постройката на едно училище общинско или държавно, една църква, сиропиталище, библиотека. Всичкитѣ тѣзи учреждения, макаръ и да не сѫществуватъ, иматъ свои представители въ лицето на правителството или на общинитѣ. Тъй, ако Х. завѣщае една сума за въздигането на единъ университетъ, завѣта е действителенъ, макаръ университета да несѫществува още; този завѣтъ се прави въ полза на висшето образование, което се управлява отъ министерството на просвѣщението [2]). За всѣко ли приемание се изисква резрешение? И защо е потрѣбно разрешението? Тѣзи два въпроса могатъ да се разрешатъ на основание на постановленията на специалнитѣ закони по въпроса за разрешението по приемание наследство отъ страна на разнитѣ юридически лица, основани на закона.

Относително първия въпросъ — за всѣко ли приемание се изисква разрешение — специалнитѣ закони за разни юридически лица съдържатъ разни постановления, но цельта на всичкитѣ постановления е една и сѫща, — да се запази интереса на юридическото лице. Тъй, градскитѣ общини мо-

---

[1]) Dalloz, 1864, 1265.

[2]) Laurent, t. XI, n° 267.

гатъ да приематъ безъ предварително разрешение отъ окржжния управитель, а столичната община безъ предварителното разрешение на министра на вжтрешнитѣ работи, подаржци и завѣщания, направени въ полза на общината, които съ нищо не я задължаватъ (членове 79 алинея 2 и 80 отъ закона за Градскитѣ общини). Но, ако подаръцитѣ и завѣтитѣ сж свързани съ нѣкои задължения за общината, тя рѣшава за приеманието или отхвърляние на наследството; обаче, решението й по този въпросъ може да се тури въ испълнение само следъ утвърждението му отъ надлежнитѣ власти (чл. 81, ал. I отъ закона за градскитѣ общини). И тъй, и въ двата случая решението на общината за приеманието или неприеманието на завѣщанието трѣбва да се потвърди отъ надлежната власть.

Сжщото правило се пази и тогава, когато завѣта е направенъ въ полза на нѣкоя селска община. Ако завѣта не е свързанъ съ нѣкое задължение за общината, тя може да го приеме безъ предварително разрешение отъ надлежната власть, но тази последнята трѣбва да се произнесе по това приемание. Ако ли пъкъ завѣта е свързанъ съ нѣкое задължение, то общината нѣма право да го приеме, до гдето не получи разрешение отъ надлежната власть (членове 57, алинея 4, 59 алинея 7 отъ закона за селскитѣ общини.

Окржжнитѣ съвети иматъ право да приематъ или отказватъ завѣщания безъ предварителното разрешение на окржжния управитель, но въ всѣки случай решението на окржжния съветъ или на постоянната окржжна комисия по приеманието или отхвърлянието на завѣта трѣбва да се подложи за утвърждение на окржжния управитель. Този последния трѣбва да се произнесе върху решението на съвета или комисията въ течение на 15 дни отъ деньтъ на получаването му; въ противенъ случай, т. е. ако окржжния управитель не се произнесе, решението влиза въ сила (чл. чл. 67 алинея *б*, 68 отъ закона за окржжнитѣ съвети).

Както се вижда отъ процитиранитѣ членове отъ специалнитѣ закони за градскитѣ и селски общини и отъ закона за окржжнитѣ съвети, окржжния управитель е, който утвърждава или неутвърждава решенията на подведомственнитѣ нему юридически лица за приеманието на единъ подаръкъ или завѣтъ.

Окръжния управитель, или въ столицата министра на вътрешнитѣ работи, може да отмѣни решенията на общинитѣ и на окръжния съветъ за приемание на единъ завѣтъ: а) ако решението за приманието на този завѣтъ *противоречи* на общитѣ закони и б) ако завѣта е свързанъ съ неизносни за завтѣника задължения.

Кога приеманието на едно завѣщание отъ страна на едно юридическо лице ще противоречи на общитѣ закони, като се има предъ видъ, че завѣта, по своето битие, по своята цель, никога не може да противоречи на общитѣ закони, тъй като цельта на всѣки завѣтъ е благородна: облагодетелствование заветника? Ние мислимъ, че решението на юридическото лице за приемание единъ завѣтъ ще противоречи на общитѣ закони тогава, когато завѣщението е направено съ противозаконни, противонравственни и невъзможни условия и цель, за които говорихме при коментиранието на членъ 130.

При утвърждението на решението на юридическитѣ лица за приеманието на единъ подаръкъ или завѣтъ, правителството трѣбва да допуща приеманието само на такива подаръци и завѣти, които сж действително полезни за моралното лице, но които въ сжщото врѣме не вредятъ на семействата или на обществения интересъ. Правителството не трѣбва да приема такива завѣщания, които му предаватъ всичкото имущество на завѣщателя, като оставятъ нѣкои членове отъ фамилията на завѣщателя съвършенно голи. Напримѣръ, богатия Х. оставя всичкото си имущество на общината, а оставя роднитѣ си братия и сестри въ крайна мизерия; въ такова завѣщание правителството трѣбва да съгледа осждително завѣщателно усърдие отъ страна на завѣщателя и да не приема подобно завѣщание, защото то не прави честь на едно морално лице, което трѣбва да бжде морално въ всѣко отношение. И наистина, не е ли противонравственна, не е ли противна на интереситѣ на обществото, на фамилнитѣ и роднинскитѣ връзки постжпката на Х., който завѣщава всичкото си имущество на съвършенно чужди лица, а най-ближнитѣ членове отъ своя родъ — братията и сестритѣ — да оставя въ мизерия? Тука не може и да има съмнѣние, че постжпката на Х. е и противонравственна и противна на

общественния интересъ, е противна и на общитѣ закони, на които обществото зижде своето сѫществование.

Всичкитѣ автори изказватъ мнѣние въ този смисълъ. Важността на въпроса заслужава цитати отъ нѣкои познаменити автори. По този въпросъ *Laurent* казва: „трѣбва да се констатира, за всѣки подаръкъ, дали дарътъ е полезенъ за учреждението, безъ да вреди на фамилиитѣ и на интереса на обществото. Въ този смисъль оторизацията на правителството е едно сѫществено условие, за да може общественното учреждение да приеме дарътъ“[1]) *picot* се изразява почти въ сѫщия смисъль, като казва: „правителството бди, щото роднинитѣ на единъ богатъ завѣщатель да не останатъ въ бѣдность“[2]).

Сѫщото мнѣние изказватъ и италиянскитѣ автори при коментирането на art. 932 отъ Codice Civile[3]), на който отговаря нашия 190 членъ.

— Втората алинея на чл, 190 постановява, че наследството се приема отъ юридическитѣ лица *по опись*, за да не би да плащатъ *ultra vires*. Описа на приеманието става по правилата, установени въ надлежнитѣ инструкции. Тѣзи инструкции трѣбва да бѫдатъ изработени отъ административнитѣ власти, които даватъ своето разрешение на юридическитѣ лица за приемание на разни подаръци и завѣщания.

— При прилагането на членъ 190 може да възникне въпросъ: за какво наследство говори този членъ? Законодателя разбира случая, когато нѣкое лице установи по завѣщание за свой наследникъ една морална личность, или когато въ полза на тази последнята се прави *универсаленъ* завѣтъ, който, както видѣхме по-рано, дава на завѣтника качество на наследникъ. И въ двата случая моралната личность става *наследникъ*, който, въ качеството си на такъвъ, ако приеме наследството направо, ще плаща *ultra vires*. Чл. 190 е неприложимъ, когато въ полза на юридическото лице е направенъ само *частенъ* заветъ, който не създава никакви задължения за завѣтника, защото завѣтитѣ се изплащатъ

---

1) Laurent, t. XI nº 187

2) Picot, t. I, p, 539.

3) Buniva, p. 189 — Scaglia, Manuale per le amministrazione di beneficenza, p. 73

отъ наследствената маса, следъ като се изведятъ отъ нея дълговетѣ на наследството (членъ 107). И това е твърде естественно, защото частнитѣ завѣти не придаватъ, както универсалнитѣ, на завѣтника качеството на наследникъ. Частнитѣ заветници сж прости кредитори на наследствената маса, креанситѣ (заветитѣ) на които се исплащатъ следъ исплащането личнитѣ и имуществени дългове на завѣщателя. При това кредиторитѣ-завѣтници се отличаватъ отъ обикновеннитѣ кредитори на умрѣлия съ това, че, ако имъ е завѣщанъ извѣстенъ имотъ, — освенъ пари, — иматъ право да искатъ завѣщания предметъ въ натура.

Чл. 191[1]).

Приеманието направо може да бжде изрично или мълчаливо; то е изрично, когато приевшия вземе названието или качество на наследникъ въ официаленъ или домашенъ актъ; то е мълчаливо, когато наследникътъ извършва действие, което несъмнѣнно предполага неговото намѣрение да приеме наследството и което действие той не биималъ право да прави освенъ въ качеството на наследникъ.

Членъ 191 опредѣля, по какъвъ начинъ може да стане приеманието *направо* и никакъ не се прилага къмъ приеманието по описъ, което става по единъ соленеленъ начинъ и всѣкога съ писменно заявление, подадено въ сждътъ, въ окржга на който се е отворило наследството (членъ 210). Казахме по-рано, че, да приемешъ едно наследство, значи да изразишъ воля да бждешъ наследникъ, а волята може да се изрази или изрично, или мълчаливо, както казватъ римскитѣ закони: *aut verbo, aut facto,* съ думи или действие. Сжщото постановява и нашия законъ въ членъ 191, като казва, че приеманието може да бжде изрично или мълчаливо. Сжщия членъ дава и дефиниция на тѣзи две различни приемания.

Споредъ опредѣлението на закона, приеманието е изрично, когато приевшия вземе звънието или качеството на

[1]) C. It. 934; C. N. 778.

наследникъ въ официаленъ или домашенъ актъ. За сѫществуването на изричното приемание закона изисква, щото самия приевши *да вземе* званието или качеството на наследникъ, а не да се окачествова за такъвъ отъ трето лице въ нѣкой актъ. Тъй напримѣръ, нѣма изрично приемание, ако единъ кредиторъ на умрѣлия тегли на сѫдъ предполагаемитѣ наследници, като ги окачествова за наследници, или пъкъ нотариуса нарича отвѣтницитѣ наследници въ квитанциитѣ, които имъ издава срещу плащанитѣ права и мита.

И тъй, има изрично приемание само тогава, *когато изрично се приеме въ официаленъ или домашенъ актъ названието или качеството на наследникъ*. Отъ тази законна дефиниция се вижда, че за сѫществуването на изричното приемание сѫ потребни следующитѣ три условия: 1) предполагаемия наследникъ да е изразилъ воля да бѫде наследникъ, т. е. да е взелъ названието или качеството на наследникъ; 2) вземанието на това название или качество да е *изрично*, а не да се тегли отъ израженията, които предполагаемия наследникъ е употребилъ въ акта; 3) приемането на названието или качеството на наследникъ да е направено въ единъ *актъ*.

Най-главното е последното условие, т. е. че заявлението за вземанието на названието и качеството на наследникъ трѣбва да е направено *въ актъ*. Отъ това по аргумента á contrario следва, че всѣко *устно* заявление или говорение отъ страна на предполагаемия наследникъ, било предъ кредиторитѣ на наследството, било предъ завѣтницитѣ, — че той желае да бѫде наследникъ, че приема наследството, не се счита за изрично приемание на наследството; тъй сѫщо не се считатъ и за мълчаливо приемание, както ще видимъ по-нататъкъ[1]). И тъй, устнитѣ заявления и говорения на предполагаемия наследникъ предъ когото и да е въ нищо не го задължаватъ относително приеманието на наследството[2]). Съ други думи, закона не допуща *чисто устно* приемание.

Приеманието може да се направи не само въ автентиченъ документъ, но и въ частенъ актъ, отъ което следва,

---

1) Chabot, t. II. p. 41.
2) Ricci, t. IV, n° 20.

че закона е турилъ частнитѣ актове на една и сѫща линия съ автентичнитѣ; това е твърде справедливо, защото и еднитѣ и другитѣ представляватъ писменно доказателство, което може всякога да бѫде изрично.

Понеже закона не определя, да ли всичкитѣ домашни актове служатъ за констатиране изричното приемание, то отъ това следва, че изричното приемание, направено въ какъвто и да е домашенъ актъ е валидно.

Тъй напримѣръ, ако предполагаемия наследникъ даде на единъ дебиторъ на наследството една расписка, въ която се нарече наследникъ („долуподписаний, наследникъ на покойния си баща Х,"), този наследникъ взема въ тази расписка названието на наследникъ.

Къмъ домашнитѣ актове, за които говори членъ 191, могатъ ли да се отнесатъ и писмата, съ други думи: може ли да се направи изрично приемание и съ писмо? Разрешението на този въпросъ зависи отъ самата природа на актътъ. Закона разбира такъвъ *актъ*, който е написанъ за да констатира едно юридическо действие. Следователно, за да има приемание, трѣбва писменния документъ (акта) да има за предмѣтъ едно юридическо действие. Отъ това вече следва, че писмото може да констатира приемание, ако то е единъ актъ, т. е. ако има за предметъ юридическо действие, и наопаки писмото не може да има никакво значение за опредѣление сѫществованието на приеманието, ако то не е актъ. Но кога писмото се счита за актъ и кога не? Въобще писмото не се счита за актъ, защото писмата не сѫ предназначени да констатиратъ юридически действия, но то, както казахме, може да бѫде по съдържанието си и актъ [1]). И наистина, повечето писма сѫ писани за разговори между две или повече лица; тѣзи писма не могатъ да се причислятъ къмъ домашнитѣ актове и следователно не могатъ да доказватъ приеманието. Има и други писма, които конста-

---

[1]) Laurent, t. IX, n° 289. — Dalloz, n° 448, — Poujol, t. I, p. 139. — Huc, t. V, n° 162.—Baudry-Lacantinerie, t. I, n° 1540. — Pand. *fran. v° Success*, n° 2681, — Delvincourt, t. II, p. 28. — Duranton, t. VI, n° 373. Toullier t. IV, n° 325. — Taulier. t. III, p. 225. — Massé et Vergé t. II, p. 304.—Aubry & Rau, t. VI, § 611 bis, note 3. — Demolombe, t. XIV, n° 330. — Le Seilyer, t. I, n° 558. — Thiry, t. II, n° 110. — Arntz, t. II n° 1392. — Pand. belges, t. I, v° accep n° 121.

тиратъ нѣкои юридически действия, особенно комерческата кореспонденция; тѣзи писма сж *актове.*

Тъй напримѣръ, всѣко писмо, съ което предполагаемия наследникъ би поискалъ срокъ отъ едного отъ кредиторитѣ за исплащание наследственъ дългъ, или съ което му обещава, че ще исплати дългътъ на падежа, или му съобщава по единъ положителенъ начинъ, че той приема наследството, се счита за домашенъ актъ, който констатира, че наследника изрично приема наследството.

Отъ приведенитѣ примѣри се вижда, че, за да може едно писмо да се счете за домашенъ актъ, изисква се, щото то да констатира едно юридическо действие извършено лично *отъ автора* на писмото, т. е. отъ предполагаемия наследникъ. По аргумента á contrario всѣко писмо, написано не отъ предполагаемия наследникъ, не може да служи за актъ. Тъй напримѣръ, единъ приятель на предполагаемия наследникъ пише на едного отъ кредиторитѣ на наследството, че той говорилъ съ наследника по въпроса за исплащанието на дългътъ и че предполагаемия наследникъ му казалъ, че приема наследството и че ще заплати дългътъ въ срокъ; такова писмо не може да се счете за актъ.

Мълчаливото приемание. Приеманието е мълчаливо, когато наследникътъ извършва действие, което несъмненно предполага неговото намѣрение да приеме наследството и което действие той би ималъ право да върши само въ качеството си на наследникъ.

Както се вижда, закона дава две дефиниции на мълчаливото приемание: 1-о приеманието е мълчаливо, когато наследника извършва действие, което несъмнѣнно предполага неговото намѣрение да приеме наследството; 2-о приеманието е мълчаливо, когато наследника извършва действие, което той би ималъ право да извърши само въ качеството на наследникъ. Второто опредѣление служи за разяснение на първото. Че това е така се вижда отъ граматическата конструкция на текста на чл. 191, въ който законодателя е употрѣбилъ между дветѣ дефиниции съединителенъ съюзъ **и**, който трѣбва да се разбира въ смисълъ на **т. е.**, тъй щото текста трѣбва да се чете: „ . . когато наследника извърши действие, което несъмнѣно предполага неговото намѣрение да приеме наследството, *то естъ* което действие

той не би ималъ право да прави освенъ въ качеството си на наследникъ". Въ първата дефиниция законодателя е приложилъ общия принципъ, по който мълчаливата воля се изразява всѣкога въ действие, и при това такова действие, което да не оставя никакво съмнѣние върху намѣрението на наследника; това действие требва да е такова, щото да не позволява да му се даде никакво друго тълкувание, освенъ това, че то *несъмнѣнно* показва намѣрение за приемание наследството. Но кога едно действие предполага *несъмнѣнно* намѣрение за приемание? Законодателя отговаря на този въпросъ: извършеното отъ наследника действие тогава само предполага *несъмнѣнно* намѣрение за приемание, когато той не би ималъ право да го извършва, освенъ въ качеството на наследникъ. Следователно, á contrario, щомъ наследника е ималъ право да извърши действието въ друго качество, то не може да се каже, че действието предполага *несъмнѣнно* намѣрение за приемание.

Отъ горното се вижда, че втората дефиниция е само разяснение за първата дефиниция на мълчаливото приемание. За това сж съгласни французскитѣ автори при коментиране на art. 778 отъ *Code Napoléon*[1]), а тъй сжщо и италианскитѣ автори върху тълкуването на art. 934 отъ *Codice Civile*[2]), на които кореспондира нашия 191 членъ.

Отъ изложеното до тука се вижда, че мълчаливото приемание, като происходяще отъ несъмнѣното намѣрение на наследника, се опредѣля по-мжчно отъ изричното приемание, което се тегли отъ изричнитѣ термини на единъ актъ. По тази причина за по ясно представление на мълчаливото приемание ние ще изброимъ нѣколко действия, които, по своята природа, могатъ или не могатъ да констатиратъ едно мълчаливо приемание. Случаитѣ, които се привождатъ отъ разни автори сж едни и сжщи съ малка префразировка; за провѣрка на това достатъчно е да сравнимъ случаитѣ, приведени отъ *Pothier, Poujol, Laurent, Chabot, Dalloz, Buniva, Gabba* и други. Ние ще се възползуваме отъ случаитѣ, при-

---

1) Duranton. t. VI, n° 378. — Laurent, t. IX, n° 301. — Demolombe, t. XIV, p. 485. — Poujol, t. I, p. 392.

2) Bruno, Codice Civile, p. 332. — Ricci, t. IV, n° 21.

ведени отъ упоменатитѣ автори, безъ да указваме цитатитѣ за всѣки отдѣленъ случай.

I. Предполагаемия наследникъ има съдружески недвижимъ имотъ съ умрѣлия и продължава да се ползува отъ този имотъ и следъ смъртьта, — това ползуване съставлява ли мълчаливо приемание? За разрешението на този въпросъ правятъ разлика между природата на съдружеския имотъ: ако тоя имотъ е недѣлимъ, като напримѣръ право за преминуване, право за водоистичане и всѣки други сервитутъ, то ползуването отъ този недѣлимъ имотъ и следъ смъртьта, не съставлява мълчаливо приемание, защото наследника упражнява едно свое лично право; но, ако имота е дѣлимъ, то не ще има мълчаливо приемание, ако предполагаемия наследникъ се ползува отъ имота въ кржга на своята часть, ако го отчужди даже до размѣра на своятъ дѣлъ. Надминуването на този дѣлъ съставлява мълчаливо приемание. Това различие обаче е несъгласно съ духътъ на закона; когато предполагаемия наследникъ се ползува отъ единъ имотъ, безразлично дали той е недѣлимъ или дѣлимъ, който е билъ съдружески между него и умрѣлия, то, макаръ и да се ползува отъ цѣлия имотъ, ползуването не може да се счете за мълчаливо приемание, защото наследника може да се ползува отъ имота въ качество на съдружникъ, а щомъ той може да действува и въ друго качество, то не може да се каже, че действието, което извършва наследника (ползуването), предполага *несъмнѣнно* намѣрение на наследника да приеме наследството; а когато нѣма *несъмнѣнно* намѣрение, не може да се каже, че има мълчаливо приемание.

II. Единъ отъ наследницитѣ е въ сжщото врѣме и изпълнитель на завѣщанието и прибира нѣкои отъ имотитѣ на наследството, съставлява ли това прибирание такова приемание, което несъмнѣнно предполага намѣрение за приемание наследството? Не, защото наследника може да прибере имота и въ качеството си на испълнитель.

III. Предполагаемия наследникъ завладѣлъ единъ имотъ на умрѣлия прѣди смъртьта на последния и продължава да го владѣе и следъ смъртьта, — това владѣние на имота и подиръ смъртьта на наследодателя съставлява ли мълчаливо

приемание? Не, защото още преди смъртьта наследника е владѣлъ имота въ качеството на узурпаторъ. Следъ смъртьта предполагаемия наследникъ има владѣнието на сѫщия имотъ въ две качества: качество на наследникъ и качество на похититель. Щомъ наследника владѣе имота и въ друго качество, — макаръ и незаконно, защото чл. 191 не изисква *законно* качество, — освѣнъ това на наследникъ, не може да се каже, че има таситно приемание.

Но какъ трѣбва да се рѣши въпроса, ако наследника завладѣе единъ наследственъ имотъ слѣдъ смъртьта на *de cujus?* Това завладяване съдьржа ли въ себѣ си актъ на приемание?

При разрешението на този въпросъ трѣбва да правимъ различие: Да ли наследника е завладѣлъ единъ недвижимъ имотъ, за да се разпорежда съ него и да се ползува отъ него или даже да го управлява *pro suo*, като господарь. Този актъ на завладѣване имота може да направи само въ качеството си на наследникъ; за това той съставлява мълчаливо приемание, понеже показва безсъмнѣнно намѣрение да се приеме наследството.

Сѫщото е, ако наследника дойде да живѣе въ една наследственна кѫща не случайно, но да се настани като въ своя собственна кѫща *ut haeredem in domo!*

А ако наследника се установи въ кѫщата на умрѣлия случайно? Напримѣръ, той живѣе въ другъ градъ, а *de cujus* е умрѣлъ въ София. Наследника пристига въ София и слиза въ кѫщата, като гостенинъ вмѣсто да слезе въ хотелъ. Той може да слѣзи въ кѫщата на *de cujus* и съ цѣль да извършва въ нея чисто охранителни действия, да нагледва и пр., значи, слиза въ кѫщата на наследодателя било да живѣе въ нея, или да я управлява врѣменно, или по каквато и да е друга оправдана причина *ut inquilinum, vel custodem, vel ex alia justa ratione.*

Въ този случай той не извършва актъ на приемание[1]).

Но понеже е възможно да се породи съмнѣние върху намѣрението на наследника и върху характера на извършения отъ него актъ, авторитѣ съвѣтватъ наследника да обяви

[1]) L. 1. C. *de repud. haered.*

по нѣкой начинъ, че той е влезълъ въ имота съ намѣрение за врѣменно управление *custodiae causa* [1]).

Но наследника може да е живѣлъ въ кѫщата прѣди смъртьта на наследодателя заедно съ него; напримѣръ, единъ неговъ братъ—наследникъ. Може ли да се поддържа, че той е приелъ да живѣе въ кѫщи и че не е я напусналъ следъ смъртьта? Очевидно е, че въ случая не е извършенъ актъ на приемание.

Нѣкои мислятъ, че, ако наслѣдника, при тази обстановка, се храни отъ провизиитѣ и средствата на наследството, това обстоятелство влече подирѣ си мълчаливо приемание, защото хранейки се отъ наследството, той го унищожава; значи да разполагашъ.

Това е прекалена строгость на принципитѣ. Това мнѣние е противно даже на нашитѣ обичаи и нрави, които позволяватъ ядение и пиение отъ наследството за спасение душата на *de cujus*.

IV. Предполагаемия наслѣдникъ и умрѣлия сѫ били съдружници и наследника продължава съдружието и следъ смъртьта;—това продължение на съдружието и следъ смъртьта съставлява ли приемание? Разрешението на този въпросъ зависи отъ условието и характера на съдружието; Ако то е могло, по условията си, да сѫществува и слѣдъ смъртьта на наследодателя, то продължението на операциитѣ на това съдружие отъ страна на наследника и слѣдъ смъртьта на наследодателя не може да се счете за приемание, защото наследника е ималъ две качества: качество на наследникъ и качество на съдружникъ, което, по условията си, може да сѫществува и слѣдъ смъртьта на наследодателя; а, щомъ наследника може да действова и въ друго качество, неговитѣ действия по това съдружие и следъ смъртьта не предполагатъ несъмнѣнно, че наследника е ималъ намѣрение да действова, като наследникъ, Но, ако съдружието е било основано на такива условия, щото то по право да се счита унищожено съ смъртьта на наследодателя, продължението на това

---

[1]) Furgole, ch. X., n° 108, — Chabot, t. II, sur l'art. 779, n° 2.— Toullier, t. IV, r° 331 — L. 21, §. 1, *de Aequirend haereditate.*

съдружие отъ страна на наследника и следъ смъртьта на наследодателя съставлява приемание.

V. Предполагаемия наследникъ подава писменно заявление, въ което, въ качеството си на наследникъ, иска распечатването на запечатанитѣ наследственни имоти, — въ това действие на наследника нѣма нито изрично приемание, макаръ да е взелъ названието наследникъ въ единъ актъ, нито мълчаливо приемание, защото тази пресба за распечатване само по себе си е едно необходимо предварително действие за съставяние списъ.

Тъй сжщо не може да се каже, че има приемание, ако предполагаемия наследникъ, въ качеството си на лице, което може да наследва, земе участие въ единъ процесъ по интереситѣ на наследството; или поиска съ заявление, отъ сждътъ да назначи управитель на наследственнитѣ имоти, защото въ тѣзи действия на наследника нѣма никакво приемание направо, понеже той можеше да направи сжщото нѣщо и като наследникъ по описъ.

По този въпросъ нашата касац. практика, като че ли се отклонява отъ доктрината и отъ юриспруденцията на странитѣ на нашитѣ източници. Нашия Върхов. Касац. сждъ приема, че всѣко участие на единъ наследникъ въ единъ процесъ, който засяга интереситѣ на наследството, съставлява мълчаливо приемание. Нѣщо повече; даже ако наследника е подалъ заявление въ Окр. сждъ че желае да приеме наследството по описъ и следъ това вземе участие въ наследственъ процесъ, заведенъ преди подаването на това заявление, и въ такъвъ случай участието на наследника въ процеса съставлява мълчаливо приемание. Ето какво казва Касац. сждъ: „Вижда се, че Т. О. сждъ не е обсждилъ неуспореното отъ противната страна обстоятелство наведено отъ касатора, което обстоятелство въ свръзка съ извършения отъ Мировия сждия описъ на останалото движимо наследство отъ касаторовия баща би имало значение, че сж испълнени отъ касатора наредбитѣ на чл. 210 отъ насл. т. е, че той е подалъ въ Окр. сждъ заявление да приеме наследството по описъ. За да признае, че касатора лично съ имотитѣ си трѣбва да отговаря за дълга на покойния си баща, осжденъ съ представения по дѣлото испълнителенъ листъ, сжда се основава на факта, авансиранъ отъ против-

ната страна и признать отъ повѣренника на касатора, че този последния и другитѣ негови сънаследници водятъ въ качеството си наследници процесъ противъ държавата за затваряне аптеката на тѣхния наследодатель. Предъ видъ на наредбитѣ на чл. 191, 192 и 219 отъ З. Нас. правилно е съображението на сѫдътъ, че съ водението на процеса въ качество на наследници лицето се счита за приемател на наследството и не може да се ползува отъ изгодитѣ съгласно чл. 222 ал. I. Той еднакво е отговоренъ заедно съ другитѣ сънаследници за дългътъ на наследодателя предъ видъ постановленията на чл. 283 отъ сѫщия законъ“ [1])

Приблизително сѫщото мнѣние поддържа Върх. Касац. Сѫдъ въ друго свое решение. Едно лице, заедно съ своитѣ наследници, е взело участие като отвѣтникъ въ едно дѣло въ качеството си на законенъ наследникъ. Окр. сѫдъ е приелъ, че, понеже отвѣтника е взелъ въ процеса качеството на наследникъ, той се счита да е приелъ наследството направо. И Кас. Сѫдъ намира сѫжденията на сѫдътъ за правилни отъ гледището на закона. Ето какво казва кас. сѫдъ.

„П. О. сѫдъ, като е ималъ предъ видъ обстоятелството констатирано съ удостоверението на сѫщия сѫдъ № 3771 отъ 9. III. 1911 год., че касаторътъ е взелъ участие и се е застжпилъ за интереситѣ си като отвѣтникъ и като законенъ наследникъ на Никола Ив. Кочармазовъ, заедно съ другитѣ наследници, по гр. д. № 503/907 г. отъ завеждането на дѣлото до свършването му, е приелъ, че той съ това си действие мълчаливо е приелъ наследството на лицето, за дългъ на което се явилъ да отговаря и че по-късно той не може да се отрича отъ това наследство, и следователно въ такъвъ случай той отговаря за дълговетѣ на последния. Това сѫждение на сѫда отъ гледна точка на закона е съвсемъ правилно, тъй като споредъ чл. 191 отъ З. Н., приемането на наследството може да стане и мълчаливо, когато наследникътъ извършва действие, което несъмнѣнно предполага неговото намѣрение да приема наследството и което действие той би ималъ право да прави само въ ка-

[1]) К. Р. N. 119 (795) — 1908 г. II, Г. О. — Сборникъ П. Бояджиевъ.

чеството на наследникъ. И наистина съ факта, че касатора се е явилъ предъ сѫда да отговаря по единъ искъ, който билъ насоченъ противъ неговия наследодатель, бранилъ е интереситѣ на наследството въ качеството си на наследникъ, не е правилъ възражения, че се е отказалъ отъ това наследство, както констатира П. О. Сѫдъ, счита се, че той мълчаливо го е приелъ, защото всичко това показва неговото намѣрение да го приеме. Въ такъвъ случай той отговаря за наследственнитѣ дългове съразмѣрно съ дѣла, който е получилъ, отъ който не може да бѫде освободенъ за това, че по-късно се е отказалъ отъ това наследство" [1]).

И въ двѣтѣ процитирани решения Върхов. Сѫдъ решава, като приема за установено, че наследника, който е участвовалъ въ процеса, е участвовалъ *въ качесевото си на наследникъ*. При това условие не може да се каже положително, че Кас. сѫдъ не е спазилъ главния принципъ, а именно, че участието на наследника въ единъ процесъ само тогава съставлява мълчаливо приемание, когато той е участвовалъ *въ качеството на наследникъ*.

Но какъ да се реши въпросътъ, когато единъ наследникъ се е отрекълъ отъ наследството и подиръ това допуща да бѫде осѫденъ за дългъ на наследството. Такова последующе участие въ процеса и осѫждание съставлява ли мълчаливо приемание? Извѣстно е, че онзи, който се е отрѣкълъ отъ едно наследство, счита се, че никога не е билъ наследникъ, а онзи, който е чуждъ на едно наследство и не е наследникъ, понеже е изгубилъ това качество, не може да приема наследството нито направо, нито по описъ освенъ въ случая, предвиденъ въ чл. 206.

По този въпросъ нашитѣ магистрати отъ Върхов. Кас. сѫдъ, въ различнитѣ му отдѣления, сѫ издали противни решения. Така, първото Гражд. отд. на В. К. сѫдъ е решило, че единъ наследникъ, който се е отрекълъ отъ наследството, не може следъ отричанието да се счита че е приелъ наследството мълчаливо, макаръ да е събиралъ наследственни имоти и макаръ да е допусналъ да бѫде осѫденъ впоследствие да плати наследственъ дългъ. Ето сѫж-

---

[1]) К. Р. № 8 — 1915 г. III. Г. О.

денията на Кас. сѫдъ по този важенъ принципиаленъ въпросъ:

„Членъ 199 отъ З. Н. гласи: „отричанието отъ едно наследство никога не се предполага. То може да стане само въ сѫда, въ окржга на който наследството се е открило и се белѣжи въ особенна за това книга", Отъ разпореждането на този членъ отъ З. Н. става явно, че всѣко едно лице, което споредъ закона има право на извѣстно наследство, е длъжно или да приеме наследството, или да се отрече отъ него. Въ този последния случай, обаче, лицето е длъжно изрично да заяви, че се отрича отъ наследството, което отричане се белѣжи въ особна за това книга, която се намира при всѣкой окржженъ сѫдъ. А веднажъ лицето по единъ тържественъ начинъ се откаже отъ наследството, то отричането е неотмѣняемо и лицето не може вече да иска впоследствие да приема наследството, освенъ въ случая предвиденъ въ чл. 206 отъ З. Н., когато до просрочването наследството не е било прието отъ други наследници. Отъ приложеното удостоверение № 760, на С. О. Сѫдъ, се констатира, че Костанца Грекова съ писменно заявление до С. О. Сѫдъ, зарегестрирано на 26 май 1901 год., е заявила, че се отказва отъ наследството останало отъ покойния ѝ мжжъ Димитъръ Грековъ и че това нейно заявление е било записано въ установения за това регистъръ № 61. Отъ това удостоверение, следователно, явствува, че Констанца Грекова, веднажъ като се отрекла отъ наследството, тя не е могла по-после да се третира като наследница на покойния Димитъръ Грековъ. Наистина отъ приложенитѣ къмъ дѣлото разписки се вижда, че Констанца Грекова е събирала наемъ отъ недвижимитѣ имоти останали отъ покойния Димитъръ Грековъ. Обаче, това нейно действие не може да се счита за приемане на наследството, понеже, както се изложи горе, тя се отказала отъ наследството по установения отъ закона редъ и да е искала даже впоследствие не е могла да приеме наследството, щомъ то вече е било прието отъ другитѣ малолѣтни наследници по описъ, така щото въ случая прибирането на наема отъ Констанца Грекова не е могло да става въ качеството ѝ на наследница, а въ качеството ѝ на настойница на малолѣтнитѣ си деца, както това признава С. А. Сѫдъ въ решението си. Отъ приложения къмъ дѣлото изпълн

нителенъ листъ № 18340, отъ 4 декември 1903 г., се вижда още и това, че Константа Грекова е допуснала като наследница на покойния си мжжъ Димитръ Грековъ, заедно съ Давичонъ Леви да бжде осждена солидарно да заплати на Българската Народна Банка 1000 лева. Но и това обстоятелство по настоящето дѣло не може да има значение, защото тя като е допуснала да бжде осждена не лично, а въ качеството ѝ на наследница на покойния Д. Грековъ, съ влезло въ законна сила решение, възъ основа на което е билъ издаденъ изпълнителенъ листъ № 18340 отъ 4 декември 1903 година, не може да отговаря за присжденатa въ полза на Българската Народна Банка сума лично съ своитѣ имоти, а най-много може да отговаря като наследница по описъ, каквато я призналъ и С. А. Сждъ и то съ имотитѣ, които сж останали отъ покойния ѝ мжжъ Димитръ Грековъ" [1])

Отъ това решение се вижда, че наследницата Кон. Грекова, следъ отричането си отъ наследството, е извършила две действия: първо събирала наеми отъ наследственни имоти и второ допустнала да бжде осждена за наследственъ дългъ.

Нека отбелѣжимъ, че Вър. Кас. Сждъ захваща съ правилно излагание на принципа, че отрѣклия се наследникъ не може, следъ отричанието, да приема наследството съ никакви свои действия, ако то е било прието отъ други наследници направо или по описъ. По първото действие на наследницата — събирание наеми отъ наследственни имоти, Върхов. Касац. Сждъ сжщо правилно признава, че наследницата, освенъ гдето се е отрекла отъ наследството, не е събирала тѣзи наеми като наследница, а като настойница на дѣцата си, които сж приели наследството по описъ.

По второто действие на наследницата — гдето е допуснала да бжде осждена като наследница солидарно съ Дав. Леви — сжжденията на сждътъ ни изглеждатъ неоснователни. Осжждането на отрѣклия се нѣма значение не затова, че наследницата, като е допуснала, следъ отричанието да бжде осждена за наследственъ дългъ, „най-много може да отговаря като наследница по описъ", а по други причини. Вѣрно, че, ако К. Гр. не бѣше се отрѣкла отъ наследството

---

[1]) К. Р. N 87—1907 г. I. Г. О.

на своя съпругъ, тя щѣше да бѫде наследница по описъ, понеже има малолѣтни наследници, които приематъ наследството само по описъ и при това приемание счита се че и пълнолѣтнитѣ сѫ приели наследството по описъ. Но въ случая осѫдената се отрѣкла отъ наследството и не е наследникъ. Като не е такъвъ, тя е осѫдена въ действителность въ друго качество, а именно като солидарна наследница. Както ще видимъ малко по-после, ако даже предполагаемия наследникъ плати единъ дългъ, по който е билъ солидарно задълженъ или за който е билъ поржчитель, не може да се каже, че има приемание, защото наследника въ такъвъ случай плаща свой дългъ, принудителното исплащание на който кредитора може да иска и отъ него. И наистина дългътъ, за който е била осѫдена К. Гр. е и неинъ дългъ. Кредитора е могълъ, както е и направилъ да тегли само поржчителитѣ. Макаръ въ решението и да е казано, че тя се осѫжда, като наследница, това обстоятелство не важи.

А второто Гражд. Отд. на Върх. Кас. Сѫдъ, приема, че едно лице, което се е отрѣкло отъ наследството, за да отблъсне взискането по испълнителни листове, издадени срещу наследодателя, трѣбва да заяви предъ самия сѫдебенъ приставъ, че не е длъженъ да плаща по взискането, понеже се е отрѣкълъ отъ наследството на баща си и да обжалва действието на пристава по испълнителното производство, съ които действия се прави отговоренъ за плащание на чуждъ дългъ. Не направи ли това и допусне ли да се плати този дългъ, чрезъ налагание възбрана върху заплатата му, „Сѫдътъ на законно основание е дошелъ до убеждение, че касатора не се е отказалъ отъ наследството, а го е приелъ мълчаливо“[1]).

Необжалването действието на сѫдеб. приставъ и оставянието да се плати наследственния дългъ отъ заплатата на отрѣклия се наследникъ никакъ не е законно основание, по което сѫдътъ се убеждава, че нѣма отказване и че наследството е прието мълчаливо. Понеже отрѣклия се наследникъ не е обжалвалъ действията на сѫдеб. приставъ и е допусналъ на последния да събере суми отъ заплатата му срещу

1) К. Р. N. 33 (144) — 1910. II. Г. О.

дълга, то значи само, че той не може да се защищава по редътъ на испълнителното производство, а ще трѣбва да избере друго средство за защита.

Ако се даде на това решение абсолютенъ характеръ, би се парализиралъ принципътъ, по който отрѣклия се отъ едно наследство се счита, че никога не е билъ неговъ наследникъ. Приемание — било изрично, било мълчаливо — отъ страна на елно лице има само тогава, когато то е наследникъ въ смисълъ на закона. Щомъ се отрече, то не е вече наследникъ; а ненаследника не приема наследство.

Сжщото мнѣние поддържа и третето гр. отдѣл. въ своето решение № 8 — 1915.

VI. Не може да се счете, че има приемание на право, когато предполагаемия наследникъ подава заявление предъ надлежнитѣ власти, че ще приеме наследството и плаща такситѣ по наследството, защото такситѣ трѣбва да се плащатъ отъ наследницитѣ, били тѣ наследници направо или наследници по описъ. Ако наследницитѣ не подадатъ заявление въ установения отъ закона за това два мѣсеченъ срокъ, тѣ се глобяватъ съ десеть на стотѣхъ отъ укритото мито (чл 14 отъ закона за митата отъ имоти, придобиване по безвъзмезденъ начинъ); ако ли пъкъ наследницитѣ не заплатятъ доброволно следуемото се мито въ установения за това двѣ недѣленъ срокъ, отъ деньтъ на съобщението на нотариалното постановление, то ще се събере отъ тѣхъ по принудителенъ начинъ (чл. 15 отъ правилника за редътъ на събиране митото и глобитѣ, установени отъ закона за митата отъ имоти, придобивани по безвъзмезденъ начинъ). Прочее, нѣма защо наследника да чака да събиратъ отъ него такситѣ по принудителенъ начинъ.

VII. Когато, по едно сждебно преследване отъ страна на нѣкой кредиторъ на наследството, предполагаемия наследникъ плаща дългътъ отъ своитѣ собствени пари съ изрично заявление, направено въ протоколъ или въ автетиченъ актъ, че той не действува, като наследникъ, а само съ цель да спре преследването, то това плащание на дългътъ не съставлява приемание. Въ този случай се предполага, че наследника действува само въ интереситѣ на наследството, за да опази имотитѣ, и само *animo gerendi negotia hereditatis.*

VIII. Има такива действия, извършването на които не може да се счете за приемание на наследството; защото извършването имъ е една благочестива длъжность спрѣмо умрѣлия. Като извършва тази длъжность, наследника действува *pietatis causa*. Тѣзи действия сж разпорѣждани за погрѣбението на умрѣлия, изплащането на разноскитѣ по погрѣбението. Това изплащане не може да се счете за приемание, макаръ даже наследника и да не е заявилъ, че не действува като наследникъ, защото въ случая наследника е испълнилъ една отъ най почтеннитѣ длъжности; нека прибавимъ даже, че тѣзи разноски сж биле направени отъ най наложителна нужда! Такъвъ бѣше и римския законъ [1]). При това нито характера, нито действието не се измѣнява отъ обстоятелството, дали наследника е плащалъ свои или наследственни пари. Наследникъ, нѣмайки свои пари, може да изтегли наследственни отъ нѣкое учреждение, за да заплати разноскитѣ за погрѣбението и този актъ не съдържа въ себѣ си мълчаливо приемане [2]).

— Говорѣйки за разноскитѣ по погрѣбението, трѣбва да разбираме онѣзи, които сж нужни спорѣдъ обичая (чл. 15 п. 2 отъ закона за Привилегиитѣ и Ипотекитѣ). Ако наследника си позволи да направи други разноски, напримѣръ, да направи гробница или паметникъ на умрѣлия, съ това той извършва актъ на наследникъ, съ който се приема наследството мълчаливо.

Ако единъ наследникъ подаде на следственнитѣ власти едно заявление, съ което иска преследването и осжждането на убиеца на наследодателя, съ това той не приема наследството, защото съ него той испълнява само длъжность *pietatis causa*, или по добрѣ една естествена длъжность, която ако не испълнеше, би билъ морално недостоенъ спрямо наследодателя [3]).

— Но може ли да се приложи сжщото решение, ако наследника, който се е оплакалъ на следственнитѣ власти, е предявилъ и граждански искъ за врѣди и загуби срѣщу убиеца?

---

[1]) L. 20, § 1, de adquir vel omitt haered.

[2]) D. P. 1911. 2, 384.

[3]) Delvincourt, t. II, p. 28 note 8 — Lebrun, n° 4. — Furgole, n° 146.

Старитѣ автори казваха, че наследника, който иска обезщетение отъ убийцитѣ на наследодателя, не приема съ това наследството. Правото за такова обезщетение се счита за привързано не къмъ качеството на наследникъ, а къмъ онова на родина. Споредъ *Lebrun* наследника получава това обезщетение *a genere et rerum natura.* Отъ това заключаваха:

1. Че наследника можеше да иска упоменатото обезщетение, безъ да се счита, че съ това той приема наследството, понеже той можеше да упражни това право и като се отрече отъ наследството.

2. Че, следователно, полученитѣ на това основание суми не можаха да служатъ за изплащание на наследственнитѣ дългове, понеже се счита, че тѣ не влизатъ въ активътъ на наследството.

3. Че наследника, който е завелъ гражданския искъ и който впоследствие се е отрекълъ отъ наследството или го е приелъ по описъ, не може да туря въ смѣткитѣ на последнето направенитѣ по дѣлото разноски.

Въ този смисълъ бѣше старата доктрина [1]).

И новитѣ автори следватъ по този въпросъ старата доктрина, като приематъ, че отъ завеждането граждански искъ за обезщетение срещу убиеца на *de cugus* не може да произтече ни най малката презумпция за приемание наследството защото наследника може да иска това обезщетение, даже като се отрече отъ наследството. И кредиторитѣ на *de cujus* не могатъ да претендиратъ нищо отъ сумитѣ отъ обезщетението, понеже тѣ не сж отъ наследственната маса [2]).

Ние мислимъ, че наследникътъ, който е завелъ граждански искъ за обезщетение срещу убиеца на *de cujus*, съ това не прави никакъвъ наследнически актъ, който влече подирѣ си мълчаливо приемание на наследството, защото това обезщетение не съставлява часть отъ наследството; то

---

1) Lebrun, *Succes.*, liv. III, Sect. II, n° 4. — Rousseau de la Combe, v° *interêts civils*, n° 3. — Pothier, *De la Commun.*, n° 548. — Furgole, ch. X, Cect. I, n° 114.

2) Duparc — Poullain, *principec du droit*, p. 17. — Le nouveau Denisart, v° *Adition d'hérédité*, n° 6. — Delvincourt, t. II, p. 25, note 8. — Toullier, t. IV, n° 333. — Duranton, t. VI, n° 398. — Demolombe, t. XIV, n° 452. — Delruncourt t. III p. 7.

се присѫжда на ищеца не въ качеството му наследникъ, но за лично обезщетение за вредитѣ, които преждевременната смъртъ на убития му е причинила. Тѣзи вреди могатъ да бѫдатъ материални или морални отъ причинената скърбь, *causa doloris*. Убитъ, напримѣръ, съпругътъ на една жена. Това убийство причинява и материални, и морални загуби лично ней, не като наследница. Тя лично губи подържката на своя съпругъ, това е материалната загуба; тя е потънала въ скрърбь, това е нейната морална загуба.

Но, ако убиеца е нанесълъ вреда на наследственнитѣ имоти, напримѣръ, запалилъ плѣвника, и наследника завежда граждански искъ за обезщетение по изгарянето на наследственния плѣвникъ, въ такъвъ случай завеждането на този искъ съставлява едно мълчаливо приемание на наследството. И кредиторитѣ на умрѣлия могатъ да претендиратъ за това обезщетение, понеже то съставлява часть отъ наследствената маса.

Но, ако предполагаемия наследникъ исплаща нѣкои малки завѣти, оставени отъ умрѣлия на слугитѣ, като даръ, или завѣти, оставени за споменувние името на умрѣлия въ черква и за молитви за спасение душата му, той трѣбва да заяви, като исплаща тѣзи завѣти, че той действува не като наследникъ. Безъ подобно заявление, макаръ наследника и да действува повече *pietatis causa*, отколкото като наследникъ, сѫдътъ може да счете, че има приемание.

Само тѣзи сѫ случаитѣ, за дѣйствието въ които наслѣдника може да каже, че дѣйствува *pietatis causa*.

IX. Изплащането на единъ дългъ на умрѣлия съставлява ли приемание? Ако предполагаемия наследникъ исплати, съ свои пари, единъ дългъ, по който той е билъ солидарно задълженъ съ умрѣлия, или за който той е билъ поржчитель, не може да се каже, че има приемание, защото наследника въ такъвъ случай плаща свой дългъ, принудителното исплащание на който кредитора може да иска и отъ него. Прочее, може да се каже, че наследника при изплащането е действувалъ не като наследникъ, но като длъжникъ, и въ качеството си на такъвъ той може да заплати *custodiae causa*, за да спре или да предварди принудителното исплащане.

Но, ако предполагаемия наследникъ исплати, съ свои пари, единъ дългъ на умрѣлия, за исплащането на който той не е билъ гарантиралъ, нито е задълженъ солидарно съ умрѣлия, това исплащане се счита, като актъ на наследникъ и наследника не може да възразява, че той е исплатилъ за да предварди сѫдебно преследване, или пъкъ че е испълнилъ една свѣщенна длъжность къмъ умрѣлия; съ други думи, предполагаемия наследникъ не може да възразява, че е дѣйствувалъ *aut pietatis causa, aut custodiae causa.*

Не може да се счита тъй сѫщо, че има приемание, когато предполагаемия наследникъ купува записи отъ кредиторитѣ на наследника и съ това купуване, като ги исплати, по джиросване, стане самъ кредиторъ на наследството, защото той можеше да заплати този дългъ и безъ да е наследникъ, особенно, като оставя дълга да сѫществува противъ наследството, вмѣсто да го погася. И наистина, предполагаемия наследникъ съ това свое действие само добива една креанса противъ наследството, нѣщо което той можеше да направи и не въ качеството на наследникъ. Прочее, не може да се каже, че това действие на наследника предполага *несъмнѣнно* намѣрение за приемание наследството.

X. Ако предполагаемия наследникъ плати, отъ свои пари, часть отъ наследсследственъ дългъ, равна съ неговото задължение, съразмѣрно дѣлътъ му, то нѣма приемане, защото наследника може да действува *custodiae causa*; но, ако той заплати отъ дългътъ една часть, която надминава неговото съразмѣрно съ дѣлътъ задължение, то се счита, че мълчаливо е приелъ наследството.

XI. Ако предполагаемия наследникъ извърши едно действие, което той мисли да върши не като наследникъ, но което действие той може да извърши само въ качеството си на наследникъ, то не може да се каже, че има отъ негова страна мълчаливо приемание, макаръ че той е могълъ да извърши това дѣйствие само като наследникъ. Погрѣшката, която е направилъ предполагаемия наследникъ, като е вѣрвалъ, че действува не като наследникъ, унищожава всѣко намѣрение за приемание. Тъй, по римското право, не може да се счита, че синътъ, който завладѣе единъ имотъ, като мисли, че е отъ наследството на майка му, но който имотъ

въ действителность е отъ наследството на баща му, е приелъ наследството на последния.

За да се счете, обаче, че нѣма приемание, изисква се, щото *грѣшката*, на която се основава наследника, *да е вѣроятна*, както казва *Chabot*, и да произтича отъ обстоятелствата. Тъй напримѣръ, ако завладѣния отъ наследника имотъ се е намиралъ публично въ владѣнието на умрѣлия до момента на смъртьта му, ако всичкитѣ обстоятелства даватъ да се мисли, че този имотъ е билъ въ владѣнието на умрѣлия до смъртьта, то предполагаемия наследникъ мжчно може да каже, че той не е знаялъ, че владѣнния отъ него имотъ е принадлежалъ на наследството, за приеманието на което той е билъ повиканъ отъ закона.

За да нѣма приемание изисква се, освенъ вѣроятностьта, на погрѣшката и произтичанието ѝ отъ обстоятелствата, щото наследника да е могълъ да действова и не като наследникъ, на наследството, къмъ което е принадлежалъ имота.

XII. Предполагаемия наследникъ приема мълчаливо наследството, когато той разполага съ наследственния имотъ, като наследникъ; напримѣръ, когато го продава, дари, замѣнява, ипотекира, задължава или обременява съ нѣкоя тяжесть или право. Всичкитѣ тѣзи действия надъ наследственнитѣ имоти предполагаемия наследникъ може да извърши само като наследникъ.

XIII. Извършването на нѣкои сждебни действия предполагатъ несъмнѣнно намѣрение за приемание на наследство.

Молбата за дѣлба на наследството, а още повече самата дѣлба на наследственнитѣ имоти съставлява безсъмнѣнно единъ актъ, който влече подире си приемание на наследството отъ страна на наследницитѣ, които сж взели участие въ нея. За това единъ наследникъ, който е участвувалъ въ дѣлбата, не може вече да се отрича отъ наследство.[1]) Нѣщо повече, той не може да се основава на едно отричание, направено преди дѣлбата.

— Единъ наследникъ, който завежда *искъ за оборването на едно завѣщание*, оставено отъ наследника, се счита, че приема наследство мълчаливо, защото искъ за унищо-

---

[1]) D. P. 1897, I, 288

жение той може да заведе само въ качеството си на наследникъ. За да се приеме искътъ му по принципъ, той е длъженъ да докаже, че е наследникъ и че завѣщанието накрънява неговитѣ наследственни интереси; а това предполага несъмнѣнно намѣрение да приеме наследството[1].)

— Наследникътъ прави актъ на приемание на наследството и съ завеждание на искове: срещу трети държатели на наследственни имоти, за наследство *(petitio hereditatis)*, за обявяване недостойнство и др.

— Привнасянието отъ страна на наследника направенитѣ му дарове се счита тоже като актъ на приемание, защото само той може и е задълженъ да привнася[2]). Има нѣкои автори, като *Bertale* и *Balde*, които поддържатъ противното, но това мнѣние е неоснователно, защото, съгласно чл. 251, нисходящия е длъженъ да привнесе направенитѣ му дарове; съ привнисанието имъ той испълнява едно свое задължение по закона, а испълнението на това задължение съдържа въ себе си приемание.

За мълчаливо приемание трѣбва да се счита тъй сѫщо просбата за унищожение на едно сключено условие.

За приемание се счита тъй сѫщо и спогодбата, която предполагаемия наследникъ направи по единъ захванатъ срещу умрѣлия процесъ, защото тази спогодба, той не може иначе да направи освенъ въ качеството си на наследникъ.

Предполагаемия наследникъ се счита, че е приелъ наследството направо, ако приеме да се сѫди по единъ процесъ, заведенъ срещу него, като срещу наследникъ, който се предполага да е приелъ наследството направо.

XIV. Има ли мълчаливо приемание, ако единъ наследникъ, който въ сѫщото врѣме е кредиторъ или завѣтникъ на умрѣлия, завладѣе единъ имотъ, принадлежащъ на наследството, за да покрие отъ стойността му дължимата сума или стойността на завѣта? Този въпросъ се решава различно. Едни казватъ, че това действие на наследника не може да се счете за приемание, защото наследника се предполага да владѣе *titulo utiliori*. Други, които съставляватъ

---

1) Furgole, Chap. X, n° 100 — Duranton, t. VI, n° 386 — Chabot, vin l'art 773, jn° 23

2) Demolombe, t. XIV. n° 450

болшинство, за главенъ представитель на което се счита *Pothier*, исказватъ мнѣние, че това действие на наследника трѣбва да се счита за приемание, защото, било че той е завладѣлъ като кредиторъ, било че е завладѣлъ като завѣтникъ, и въ двата случая той трѣбваше да се обърне къмъ законнитѣ наследници.

По този въпросъ *Pothier* пише: че, ако единъ предполагаемъ наследникъ на умрѣлия, който е въ сѫщото врѣме и кредиторъ на неговото наследство, или неговъ легатарий, завладѣе предмѣта, който му е билъ дълженъ или завѣщанъ и който се е намиралъ въ наследството, извършва действие на наследникъ, защото качеството на кредиторъ или завѣтникъ не дава право на кредитора и завѣтника да завладѣятъ самоуправно предмѣта, който имъ се дължи; тѣ иматъ право само да го искатъ отъ когото трѣбва; отъ това следва, че наследника, който завладѣе дължимия му предмѣтъ, като нѣма друго качество, което да му дава право да го завладѣе, освенъ качеството на кредитоъ, приема наследството направо.

XV. Ако предполагаемия наследникъ исплати, съ пари отъ насдедството, нѣкой дългъ, или завѣтъ или друго задължение на умрѣлия, то това действие се счита за приемание, защото наследника въ случая би могълъ да действова само като наследникъ.

XVI. Съ даването пълномощно на едно трето лице да извърши нѣкои действия по приемането на наследство, прави ли наследника приемание? Този въпросъ се разрешава различно споредъ правата, които сѫ дадени съ пълномощното. Ако упълномощителя е взелъ *качеството на наследникъ* въ този актъ, то за него ще има двѣ разни последствия, произходящи отъ даденитѣ права по пълномощното: ако упълномощителя, макаръ и да е взелъ качеството на наследникъ, си е запазилъ правото да се отрече отъ наследството или да го приеме по описъ, то не може да има никакво приемание, догдето упълномощения не извърши и нѣкое действие, което предполага несъмнѣнно намѣрение за приемание; ако ли пъкъ упълномощителя е взелъ въ пълномощното качеството на наследникъ, безъ да си е запазилъ правото за отричанието отъ наследството или за приеманието му по описъ, има *изрично* приемание.

Ако упълномощителя не вземе качеството на наслѣдникъ, но упълномощи, като предполагаемъ наслѣдникъ, то приемание има само тогава, когато упълномощеното лице извърши нѣкое действие по наслѣдството въ сила на даденото му отъ предполагаемия наслѣдникъ пълномощко.

Chabot е на мнѣние, че има приемания, когато предполагаемия наслѣдникъ, макаръ да не взема въ пълномощното качеството на наслѣдникъ, упълномощи едно трето лице да извърши вмѣсто него такова действие по наслѣдство, което той би ималъ право да извърши, само като наслѣдникъ; защото това упълномощавание предполагало несъмнѣнно намѣрение за приемание качеството на наслѣдникъ, и защото факта на приеманието происхождалъ отъ самото упълномощавание да се извърши извѣстно действие, което упълномощителя не би могалъ да извърши иначе, освѣнъ въ качеството на наслѣдникъ. Безразлично е, да ли упълномощеното лице е употрѣбило или не пълномощното, безразлично е, даже ако упълномощителя оттѣгли пълномощието си преди да се извърши действието, за което то е издадено, защото, щомъ е билъ наслѣдникъ една минута, остава такъвъ за всѣкога: *semel heres, semper heres.*

Това мнѣние на *Chabot* е твърде строго и не може да се приеме, защото ни се чини, че действието по пълномощното, съ което трето лице е упълномощено да извърши, е действително и има сила само тогава, когато упълномощения е употрѣбилъ пълномощното и действително е извършилъ действието, за което е билъ натоваренъ съ пълномощното. Само следъ извършванието на действието може да се каже, че има приемание, а до извършванието на действието пълномощното представлява само едно срѣдство, едно право за извършванието на извѣстенъ актъ; то не съставлява самия актъ и упълномощителя може да ревокира своя мандатъ, който въ такъвъ случай остава безъ сила, ако упълномощеното лице не е употрѣбявало пълномощното.

XVII. При излаганието на нѣкои случаи ние правихме забелѣжка, че декларацията отъ страна на предполагаемия наслѣдникъ, че той не действува, като наслѣдникъ, може да послужи въ негова полза, т. е. да се не счете, че има приемание. Но такава декларация или протестация на предпола-

гаемия наследникъ, че той разбира, че действува не като наследникъ, нѣма значение за всѣко действие на наследника относително наследството. Има такива действия, извършването на които, макаръ и да е придружено съ заявление или протестация отъ страна на наследника, всѣкога влече подирѣ си приемание. Тѣзи действия, по своята природа, сж такива, щото наследника е могълъ да ги извърши само като наследникъ, и само като се е смѣталъ за такъвъ. Напримѣръ, предполагаемия наследникъ, завладѣва единъ имотъ, или го ипотекира и придружава тѣзи си дйествия съ заявление, че той върши това не като наследникъ. Тази му декларация нѣма никакво значение, защото всичкитѣ тѣзи действия предполагатъ, че той се е считалъ, когато ги е вършилъ, като собственикъ, а следователно и като наследникъ на умрѣлия. *Pothier* и други автори се изказватъ въ този смисълъ [1]).

Иначе и не може да бжде, защото всичкитѣ упоменати действия сж по силни и надминаватъ това, което се казва. Въ такъвъ случай се прилага правилото: *contra actum protestatio non valet.*

Отъ това следва, както справедливо забележва *Chabot*, че заявленията и протестациитѣ, съ които наследника заявява, че действова не като наследникъ, могатъ да бждатъ полезни само за тѣзи дейстия, които се отнасятъ не до собственността на наследственнитѣ имоти, но само до управлението имъ, споредъ намѣрението, което се е имало при извършването на действието отъ страна на наследника.

Тъй напримѣръ, ако наследника плаща отъ собственнитѣ си пари извѣстенъ безспоренъ дългъ на наследството, за изплащанието на който ищеца иска публичната продань на наследственни имоти, или ако изплаща отъ собственнитѣ си пари нѣкои данъци или такси по наследството, той, за да се не счете, че приема наследството, трѣбва да заяви, че той върши всичко това не въ качеството на наследникъ, не въ качеството на собственикъ, но само като администраторъ, само въ интереса на наследството, *custodiae causa.* Безъ такова заявление, сждътъ може да припознае, че има приемание [2]).

Pothier, t. VIII, p. 116 — Chabot, t. II. p. 60

[2]) Chabot. t. II, p. 61.

При опредѣлението на приеманието не се взема въ внимание стойностьта на предмѣта, върху който е извършенъ акта. Стойностьта на предмѣта, съ който наследника е разположилъ, никога не трѣбва да се взима подъ внимание. Въ това сж съгласни всичкитѣ автори. Тъй напримеръ, ако синътъ на берберина Х. прибере следъ смъртьта на последния, единъ левъ отъ едно лице, което Х. е остригалъ при живота си, сждътъ е длъженъ да признае, че синътъ на Х. е приелъ наследството *направо*.

Най после ние мислимъ, че освенъ изричното и мълчаливото приемание има и приемание *ipso jure*. Това приемание настжпа *по право* следъ двадесеть години отъ минутата на отваряването на наследството, ако наследника не се отрече отъ него въ течението на тѣзи 20 години, защото въ такъвъ случай той губи правото да се отрече и се счита за наследникъ (членъ 205).

Ние забелѣжихме, че не правимъ цитати за всѣко отдѣлно действие, което съдържа или не съдържа въ себе си мълчаливо приемание на наследството; считаме, обаче, за полезно да посочимъ авторитѣ, отъ които сме се ползували по тѣзи въпроси [1])

Чл. 192 [2])

Чистоохранителнитѣ нагледнически и врѣменноуправителни действия не означаватъ приемание наследство, ако тѣ сж извършени не въ качеството на наследникъ (чл. 219).

По-рано видѣхме, че владѣнието по право преминува върху наследника и че този последния е продължитель на

---

[1]) Huc, t. V. n° 164, 165. Baudry-Lacantinerie, t. II nos 1569, 1610, 1611, 1641. — Taulier, t. III, p. 230. — Vazeille, sur l'art. 778, nos, 8. — Poujol, sur l'art. 778, nos 4, 9. — Pand. fr., *success*,, nos 2780, 2792, 2930 и др. — Demante, t. III. n° 56 bis. — Demolombe, t. XIV, n° 408. ter. t. XIII, n° 448. Aubry & Rau, t. VI, § 640 bis. — Arntz. t. II n° 1393. — Thiry. t. II, n° III. Dalloz, supp. v° success, n° 424 и 428.—Le Sellyer, t. I, n° 585. — Duranton, t. VI, n° 378. — D. P. 88, 1. 345; 89. 1. 154; 92. 2, 516; 95, 1, 228; 99, 1. 402. — Pand-belges, t, I, v° *Accept. de succ.*, nos 162, 165 и др.

[2]) C. it. 935; C. N. 779.

юридическата личность на умрѣлия не само относително отговорностьта върху задълженията на умрѣлия, но и за спазването на наследственнитѣ имоти. Въ интереса е на всичкитѣ лица, които иматъ право върху наследството, щото нѣкой по закона да има право да пази и надзирава наследственнитѣ имоти; за такива лица закона опредѣля наследницитѣ. И наистина, ако предполагаемия наследникъ нѣмаше по закона право да надзирава и управлява наследственнитѣ имоти поне въ срока, който му е опредѣленъ отъ закона за извършване описъ, то тѣ щѣха да бѫдатъ изоставени, или пъкъ трѣбваше да се назначава управитель *par interim*[1]). Но такова управление на наследството отъ чужди лица има голѣми неудобства както за наследницитѣ, тъй и за наследственнитѣ имоти.

И тъй, за да се запази наследственния имотъ, закона дава право на наследницитѣ да извършватъ чистоохранителни действия и да надзиратъ имота.

Прочее, евентуалния наследникъ има право да управлява приврѣменно наследственнитѣ имоти. Нѣщо повече: той даже е длъженъ да ги управлява; и той би могълъ да бѫде признатъ за отговоренъ за нѣкои сторени отъ него презъ врѣме на това управление грѣшки, било че приеме наследството по описъ, било че се отрече отъ него.

Защото никой другъ, вънъ отъ наследника, не може да управлява наследственнитѣ имоти отъ минутата на отваряне наследството, до когато се направи отъ него заявление, че ще приеме наследството или до когато той се отроче отъ него. Ето защо наследникътъ е, който има право и длъжность да управлява наследственнитѣ имоти въ този промежутъкъ.

И наследникътъ ще управлява имотитѣ на наследството за въ интереситѣ на всички правоимѣющи.

Но, за да не се счетатъ чистоохранителнитѣ и наглядически действия за мълчаливо приемание, изисква се едно непременно условие: *да не сѫ извършени въ качество на наследникъ*.

---

1) Ricci, t. IV, n° 22.

При това не съдържатъ въ себе си мълчаливо приемание само онѣзи действия, които сѫ: а) чистоохранителни, б) нагледнически и в) врѣменно управителни.

Кои сѫ чистоохранителни и нагледнически действия? Този въпросъ може да се разреши като се има предъ видъ казаното въ чл. 191, за всѣки конкретенъ случай различно, споредъ намѣрението, което наследника е ималъ при извършването на извѣстно действие, защото мѫчно е да се различатъ чистоохранителнитѣ и надзорнически действия отъ дѣйствията, които влѣкѫтъ подирѣ си приемание. Какъ трѣбва да се постѫпва въ случай на съмнѣние за намѣрението на предполагаемия наследникъ? На този въпросъ е твърдѣ мѫчно да се отговори, защото едно и сѫщо действие може да се счете за чистоохранително и нагледническо и за такова, което предполага несъмнѣнно намѣрение за приемание. Предъ видъ на тази мѫчнотия за различието между тѣзи действия, закона изисква, щото наследника, като извършва охранителни и надзорнически действия, да ги не извършва въ качеството си на наслѣдникъ[1]). Но какво трѣбва да направи наследника, за да се приеме, че извършенитѣ отъ него действия сѫ охранителни, надзорнически, и че тѣ не сѫ извършени въ качеството на наследникъ? Закона не разрешава този въпросъ за всичкитѣ случаи. Чл. 192 прави ссилка на чл. 219. Тази ссилка показва, че действията, за извършването на които се изискватъ нѣкои формалности, напр. разрешение отъ сѫдебната власть, само тогава се считатъ, че не сѫ извършени въ качество на наследникъ, когато за извършването имъ е получено предписаното отъ закона разрешение и когато сѫ извършени въобще споредъ предписанитѣ отъ закона формалности. Но какво трѣбва да направи наследника за извършването на неупоменатитѣ отъ закона действия, за да може да се счете, че тѣ сѫ извършени съ чистоохранителна или нагледническа цель? По този въпросъ закона мълчи.

Старитѣ, а тъй сѫщо и модернитѣ автори съветватъ на предполагаемия наследникъ да иска разрешение отъ сѫдеб-

---

[1]) Chabot, t. II, p. 60. — Demolombe, t. XIV, n° 249. — Poujol, t. I, p. 407.

ната власть за извършването на такива управителни действия, извършването на които безъ заявление, че не действува като наследникъ, може да му навлѣче приемание [1]). Д нѣкои автори казватъ, че сждътъ може да разрешава извършването само на такива действия, за които го упълномощава закона.

Споредъ нашето мнѣние, достатъчно е наследника да подаде на нотариуса едно заявление до всичкитѣ лица, които иматъ интересъ отъ наследството, въ което да заяви, че извършва еди-какви охранителии действия, не като наследникъ. Такива действия, напримѣръ, сж: когато предполагаемия наследникъ протестира единъ записъ, падежа на който е настжпилъ; когато събира озрѣлитѣ плодове; когато извършва бързи и необходими поправки на нѣкое здание, което грози да се събори и други такива.

Но има и такива честоохранителни мѣрки, земането на които и безъ заявление отъ страна на наследника, въ какво качество ги взема, не предполагатъ несъмнѣнно намѣрение за приемание. Тъй напр. споредъ *Pothier* предполагаемия наследникъ може да вземе ключоветѣ на кжщата на умрѣлия, даже може да се настани да живѣе, въ нея, за да я пази и тѣзи негови действия не предполагатъ несъмнѣнно намѣрение за приемание наследството.

Отъ това, което изложихме при коментирането на чл. 191, се вижда, че трѣбва да правимъ различие между два вида управления. Едното е само врѣменно и междуврѣменно *(intérimaire)*, едно обикновенно управление, което не предполага никаква собственность, и цельта на което е не да измѣни, да поднови, да подобри, а само да запази и поддържа (чл. 487 отъ З. Д.). Другото управление е окончателно и абсолютно, пълно и свободно управление, което се управлява суверенно, като господарь, *pro suo*.

Но какъ да се направи това различие? То е твърде деликатно и не винаги може да се разграничи едното отъ другото. Въпреки мжчнотията трѣбва да се намѣри единъ критериумъ за това различие.

---

1) Ricci, t. IV, n° 24.

Докрината и юриспруденцията сж изработили този критериумъ. Той се състои въ това, че действията по временното управление се отнасятъ до три прѣдмета; тѣ се състоятъ:

Или въ испълението на една благочестива длъжность и почитание къмъ умрѣлия, *pietatis causa* или *pietatis intuitu*.

Или въ упражнението на едно право, което принадлежи на наследника да се освѣтли и осведоми върху състоянието на наследственната маса преди да вземе окончателно решение; такова е правото на наследника; въ продължение на 40 дни да мисли, да ли да приеме или не наследството, *dum deliberat*. (чл. 216).

Или най-после запазване наследственния активъ, който наследника има право и длъжность да наследва, *custodiae causa*.

По този критериумъ сждията по сжщество ще реши, да ли, споредъ обстоятелствата, извѣстенъ актъ, извършенъ отъ наследника, съставлява или не мълчаливо приемание.

Въ допълнение на казаното при коментирането на чл. 191 спираме се върху следнитѣ актове, които наследника може да извърши и извършването на които може да повдигне въпросъ, да ли тѣ съставляватъ мълчаливо приемание.

Обработването и експлоатирането на единъ наследственъ имотъ.

Тѣзи действия се срѣщатъ най-вече въ селското стопанство и тѣхното значение относително юридическия характеръ на акта е голѣмо. Така наследника:

Ожънва една узрѣла вече нива, житото отъ която ще укапе, ако се остави неожъната. *Изорава и посѣва* една нива, за да не изгуби благоприятното за тази цель врѣме. *Окосява* ливада, събира сѣното и го складира на копи. *Обира* едно лозе, обирането на което споредъ разпорежданията на общината, става въ определенъ день; прибира гроздето и го преобръща на вино. Или сключва даже договоръ за посѣване на захарно цвѣкло въ извѣстенъ периодъ на врѣме. Съ една речь наследника извършва цѣлъ редъ стопански действия, които не търпятъ никакво отлагание, и неизвършването на които би било въ вреда на семейството и на кредиторитѣ. Въ всичкитѣ тѣзи случаи наследника не извършва никакъвъ актъ на приемание, той по необходимость, и по длъжность даже, действова въ интереса на всички.

Този въпросъ е раздѣлилъ двамата прочути юрисконсулти, учението на които е основата на C. Napoléon.

Единия отъ тѣхъ, *Furgole*, казваше, че наследника извършва актъ на приемание, когато той лично или чрезъ работници обработва наследственни имоти[1]). А другия, *Pothier*, мислеше, че наследника не прави никакъвъ актъ на приемание, когато управлява наследственнитѣ имоти[2]). Ние, както казахме, сподѣляме мнѣнието на Pothier, особенно за врѣменното управление на селскитѣ имоти. Сѫщото е и за градскитѣ; но действията по тѣхъ сѫ по ограничени, защото надъ тѣхъ нѣма да се извършватъ толкова много операции, каквито изискватъ селскитѣ имоти, напримѣръ: орание, засѣване, прекопаване, ожънване, складиране, прекарване и пр.

Когато наследника дава подъ наемъ наследственни имоти, извършва ли съ това актъ на приемание? И по този въпросъ сѫ раздѣлени пакъ не само упоменатитѣ двама юрисконсулти, но и модернитѣ автори.

Едни, подъ влиянието на *Furgole*, поддържатъ, че наследника извършва актъ на приемание, когато дава подъ наемъ наследственни имоти, *locandove*.

Други, подъ влияние на *Pothier*, поддържатъ противното, а именно, че наследникътъ не извършва никакъвъ актъ на приемание, когато дава подъ наемъ наследственни имоти.

Ние мислимъ, че не може да се вземе едно абсолютно решение. Характера на извършения отъ наследника наемъ зависи отъ условията, при които е направенъ. Ако наемътъ е направенъ отъ наследника само въ интереса на наследството, за да не се пропусне единъ периодъ за наемание, нѣма актъ за приемание. Напримѣръ, наследникътъ Х. дава подъ наемъ една нива презъ априлий мѣсецъ, която, ако не се даде подъ наемъ презъ него месецъ, ще остане неизползувана.

Или наследникътъ дава подъ наемъ една кѫща на Димитров-день, когато, по обичая, ставатъ наемитѣ; иначе, кѫщата можеше да остане неизползувана. И въ този случай не може да се каже, че наследника е действувалъ съ намѣрение да приеме наследството.

---

1) Furgole, Ch. X, sect. I, n° 103..

2) Pothier, *Des Success.*, chap, III sec. III, art. I, § 1.

Болшинството отъ авторитѣ поддържа мнѣнието, че наемътъ, когато е направенъ само въ интереса на наследството, не съставлява мълчаливо приемание [1]).

За да не бѫде извършения отъ наследника актъ истълкуванъ въ смисълъ, че той влече подире си мълчаливо приемание, потрѣбно е този актъ да има характеръ на *врѣмѣнно* управление. Ако наследника сключи единъ дългосроченъ наемъ, напримѣръ, даде единъ наследственъ имотъ за *деветь* години, може ли да се поддържа, че този юридически актъ на наследника има врѣмененъ характеръ? Приеманието е единъ актъ на намѣрение и на факта едноврѣменно. Ако наследника е сключилъ макаръ дългосроченъ наемъ, той е могълъ да действува и *animo gerendi negotia haereditatis*. За това наемътъ въ случая не показва *несъмнѣнно* намѣрение да приеме наследството. Вѣрно е, че дългосрочността на наема като че излиза вънъ отъ предѣлитѣ на приврѣменното управление; но това е само повидимому, защото *приврѣменността* на управлението не се заключава въ продължителността въ сроковетѣ, на юридическитѣ актове, извършени единственно и изключително въ общия интересъ на наследството, а не съ намѣрение за приемание. И наистина, *de cujus* оставя въ София следъ смъртьта си едно много голѣмо здание, добри наематели за което мѫчно и рѣдко се намиратъ. Веднага следъ смъртьта на *de cujus* се явява едно солидно дружество, което иска цѣлата кѫща подъ наемъ за 9 години. Наследника, безъ намѣрение да приеме наследството, а само за да не изгуби добритѣ наематели, сключва договоръ за 9 години. И този наемъ, макаръ дългосроченъ, не е актъ на приемание.

---

[1]) Arntz, t. II, n° 1304. — Thiry. t. II, n° 112. — Pand. belges, t. I, v° *Accept. de Success.*, n° 204. — Huc, t. V, n° 167. — Baudry-Lacantinerie, t. II, n° 1613. — Chabot, sur l'art. 778, n° 14. — Toullier, t. III, p. 230. — Duccaurroy, t. II, n° 571. — Demolombe, t. XIV, n° 427bis. — Laurent, t. IX, n° 315.

Contrà: Toullier, t. IV, n° 331.

A Aubry & Rau (t. VI, § 611bis) прави разлика между селскитѣ и градскитѣ имоти.

Има автори, които считатъ дългосрочнитѣ наеми за *окончателно* управление, което съставлява приемание на наследството [1]).

По въпросътъ за обратването, експлоатирането и наемането на наследственнитѣ имоти ние бѣхме изказали въ първото издание противно мнѣние, което, следъ основателно проучване на въпроса измѣнихме въ изложения по-горе смисъль.

Членъ 192 говори пречее, за:

1. *Чистоохранителни действия.* Къмъ тѣхъ се отнасятъ още вписването на ипотека, секвестръ на наследственни длъжници, завеждание искъ или протестиране съ цѣль да избѣгне едно просрочие; заявление по едно висяще дѣло, за да се избѣгне прекращение на производството и др.

2. *Нагледнически действия.* Наследника може да иска спиране напущанието на единъ наематель, който не е платилъ наема, да отстрани развалата на единъ наследнически имотъ, да загради разградения дворъ, за да не избѣга добитъка и пр.

3. *Временно управителни действия.* Къмъ тѣхъ се отнасятъ и случаитѣ, когато наслдника, безъ да има намѣрение приеме наследството, действова въ общъ интересъ.

Ние изброихме много отъ тѣхъ.

Отъ изложеното става явно, че много пжти е твърде деликатно да се опредѣли, да ли извършения отъ наследника актъ е *врѣменно* управително или е *окончателно* действие, защото едно и сжщо действие, споредъ обстоятелствата, може да е облѣчено и съ двата характера. За разрешението на това *съмнѣние* нѣкои автори създаватъ различни презумпции. Така, *Toullier*, казва, че при съмнѣние, трѣбва да се счита, че наследника, който извършва управителни действия, ги върши въ свой собственъ интересъ и въ качество на наслѣдникъ; тъй че той е дълженъ да докаже, че ги е извършилъ по другъ мотивъ или въ друго качество[2]). А *Demolombe* препоржча противна презумпция, а именно, при съмнение да се счита, че наследника не е действовалъ въ каче-

---

[1]) Laurent, t. IX, n° 315.

[2]) Toullier, t. IV, n° 331.

ството си на наследникъ [1]). *Laurent* справедливо намира, че не трѣбва да се допуща въ случая никаква презумпция, защото не е установена отъ закона; а пъкъ презумпциитѣ сѫществуватъ само по силата на закона. Сѫдията по сѫщество е, който ще прецѣни, споредъ обстоятелствата на дѣлото, истинския характеръ на извършения отъ наследника актъ [2]).

Чл. 193 [3]).

Дарението, продажбата или отстѫпването на своитѣ наследственни права, което прави единъ отъ сънаследницитѣ, било на единъ чуждъ, било на всичкитѣ си сънаследници, било на нѣкого отъ тѣхъ, е доказателство за приемането на наследството.

Като опредѣли изобщо, какво нѣщо е приемането направо, какъ то става (членъ 191), законодателя е счелъ за полезно въ отдѣлни членове да изброи изрично нѣкои действия и да постанови, че извършването на тѣзи действия *ipso facto* съставлява приемане направо. Тѣзи действия, които влечатъ подире си приемане, сѫ изброени въ членове 193 и 194. Въ тѣзи два члена сѫ изброени такива действия (дарение, продажба, отричане), които най-много се случватъ въ живота и, които, по своята природа, предполагатъ несъмнѣнно намѣрение за приемане наследството.

Въ членъ 193 законодателя изброява дарението и продажбата или отстѫпването на наследственнитѣ права, което прави единъ отъ сънаследницитѣ било на единъ чуждъ, било на нѣкого отъ сънаследницитѣ или на всичкитѣ заедно.

При думитѣ *дарение* и *продажба*, изражението „*или отстѫпването на своитѣ наследственни права*“ е употребено отъ законодателя, като изяснение на дарението и продажбата. Че това е така може да се заключи, *първо*, отъ обстоятелството, че този, който дари или продава имотитѣ, останали отъ наследство, безъ да се е произнесълъ, да ли приема на-

---

[1]) Demolombe, t. XIV, n° 429.

[2]) Laurent, t. IX, n° 318. — Pand. fr.. v° *Succes*, n° 3037.

[3]) C. It. 936; C. N. 780.

следството, той отстжпа наследственнитѣ си права на други лица; *второ*, защото наследника може да отстжпи наследственнитѣ си права само чрезъ прехвърляние правото на собственность било по безвъзмезденъ начинъ (дарение), било по възмезденъ начинъ (продажба).

Изражението *„е доказателство за приемание наследството“* представлява една повидимому неточность по редакцията си. Законодателя е искалъ да каже, че тѣзи действия, — дарението и продажбата — *влѣчатъ подире си, предполагатъ* приемание на наследството, или както се изразява италианския законодатель въ art. 936 отъ Codice Civile, на който отговаря нашия 193 членъ, тѣзи действия предполагатъ отъ своя страна приемание на наследството; inducono dal suo canto l'accettazione dell'eredita. Сжщото се вижда и отъ съответствующия 780 art. отъ Code Napoléon, въ който е казано: „La donation, vente ou transport. , . , emporte de sa part acceptation de la succession“. Въ сжщия смисъль трѣбва да се разбира и членъ 193. До колкото помнимъ, и редакторитѣ на закона за наследството разбираха, че членъ 193 установява една законна презумпция за последствието отъ извѣстно действие. Изражението „е доказателство за приемание наследство“ по съдържанието си е равно на изражението „влече подире си приемание наследството“ (emporte de sa part acceptation de la succession) или „предполага отъ своя страна приемание на наследственното (*inducono dal suo canto l'accettazione dell'eredita)*. Разлика между тѣзи изражения сжществува само отъ техническа страна, ако можемъ тъй да се изразимъ. Изражението *„е доказателство“* е терминъ, свойственъ повече на процесуалното право, а изражението *„влѣче подире си“* или *„предполага“* е терминъ, свойственъ на материалното право. Отъ това следва, че нашия законодатель при постановлението на извѣстно правило отъ материалното право, си е послужилъ съ термини, свойственни повече на процесуалното право.

Членъ 193 изброява само двѣ действия, извършванието на които влече подире си приемание на наследството. Първо *продажбата на наследственнитѣ права*, било на чуждъ человѣкъ, било на всичкитѣ си сънаследници или само на нѣкого или нѣкои отъ тѣхъ. Тази продажба на наследствен-

нитѣ права е едно синалагматическо условие, което се извършва само срещу известна стойность; това условие прехвърля правото на собственность, отъ което следва, че продавача се сматря, като да е билъ сезиранъ съ наследственнитѣ си права, защото той ги продава, а да ги продаде той трѣбва да ги притежава по-рано.

Второто действие е *„дарение"* на наследственнитѣ права, което, както и продаването имъ, прехвърля правото на собственность, трѣбва предварително самъ да го притежавашъ. Щомъ, прочее, предполагаемия наследникъ прехвърля наследственнитѣ си права чрезъ дарение, той самъ се сматря, като лице, което е придобило вече тѣзи права, т. е. признава се за наследникъ. Иначе и не може да бѫде, защото отъ точка зрение на правото дарението е единъ актъ идентиченъ съ продажбата.

Членъ 193 предвижда и дарение на наследственнитѣ права, което предполагаемия наследникъ прави на *всичкитѣ си* сънаследници; не може ли да се каже, че това дарение е равносилно съ отричанието отъ наследството, което отричание се предвижда въ членъ 199, защото предполагаемия наследникъ, който се отрича въ полза на *всичкитѣ* сънаследници, прави дарение? По видимому отричанието, направено съгласно правилото на членъ 199, произвежда сѫщото действие, каквото произвежда и дарението, а именно, частьта на отреклия се наследникъ уголѣмява дѣловетѣ на неговитѣ сънаследници (членъ 201), тъй сѫщо частьта на дарителя става собственность на надаренитѣ сънаследници. Но въ действителность, има значителна разлика между тѣзи два акта; тази разлика се състои въ следующето: понеже тѣзи два акта сѫ соленнелни (членове 199 и 311), то всѣки отъ тѣхъ ще се счете несѫществующъ (inexistant), ако не е извършенъ по установения отъ закона редъ. Отричанието по членъ 199 е едностраненъ актъ, а дарението е двустраненъ контрактъ, който се сключва по волята и съгласието на дарителя и надарения. Отреклия се наследникъ става съвършенно чуждо лице за наследството и наследницитѣ (чл. 200), а дарителя може да ревокира дарението, ако не се испълнятъ условията, подъ които е направено, (членъ 326) или по причина на непризнателность (чл. 328) или по причина на неочаквано раждание дѣца (чл.335). Дарението, както

казахме, отъ точка зрение на правото, е отчуждение, а отричанието не може да се счете за отчуждение, защото наследникасамо абдикира отъ своитѣ права, а неговитѣ сънаслѣдници се ползуватъ отъ това отричание не по волята на отреклия се, но въ силата на закона[1])

Отъ обозначенитѣ разлики между дарението на наследственнитѣ права и отричанието по членъ 199 се вижда, до колко трѣбва да се внимава, да не би да се смѣсятъ понятията за тѣзи двѣ действия, защото резултатитѣ отъ тѣхъ, както се вижда, сж съвършенно различни.

— Нашия Касационенъ сждъ прокарва различие между чистото отричание и онова въ форма на дарение. Въ едно негово решение четемъ следното: „Отъ обжалованото решение се вижда, че, споредъ възраженията на отвѣтника, истцата се е отрекла отъ наследственния си дѣлъ за въ полза на сестра си. Тукъ окржж. сждъ трѣбвало е да се спре и обсжди отъ юридическа гледна точка: това отричание е ли просто единъ отказъ отъ наследството, или е дарение на едного отъ сънаследницитѣ, защото двѣтѣ понятия сж различни и второто изключава първото, дарението изключва отказа. За да подари единъ наследникъ нѣкому наследството си, трѣбва предварително да го е приелъ; а отъ това следва, че дарението подразбира приемание на наследството и изключва отказа отъ наследството. Това юридическо начало е възпроизведено въ чл. 193 отъ З. Н. Щомъ отвѣтника претендира, както окр. сждъ е констатиралъ въ решението си, че истцата се е отрекла отъ наследственния си дѣлъ въ полза на сестра си, то юридически неправилно е счелъ сждътъ, че тукъ има отказъ отъ наследство. Възражението прочие, на отвѣтника, приведено на юридически езикъ, означава, че истцата е приела наследственния си дѣлъ и го е подарила на сестра си. Това възражение: така правилно формолирано, трѣбвало сжда да обсжди и оцѣни споредъ обяснението на странитѣ и представенитѣ имъ доказателства, а именно, щомъ искътъ е за $^1/_7$ часть отъ дохода на сънаследственнитѣ имоти, то считали, отвѣтника, че той държи тази $^1/_7$ часть, като принаддежаща на сестрата, или като прехвърлена отъ нея на него, или пъкъ като сънаследникъ, управляющъ наследството въ смисълъ, че речената седма

[1]) Laurent, t. IX, n° 324 — Poujol, t. I, p. 410

часть приращава цѣлото наследство; защото последния случай изключва дарението"[1])

Прочее, нашата юриспроденция по този въпросъ е напълно съгласно съ доктрината, която тъй сжщо е единодушна.

Чл. 194[2]).

Като доказателство за приемание се считатъ тъй сжщо; 1) отричанието, дори безвъзмездно, което прави единъ отъ наследницитѣ за въ полза на едного или на нѣколцина отъ своитѣ сънаследници и 2) отричанието, което нѣкой прави дори въ полза на всичкитѣ си сънаследници безразлично срещу каквото и да е възнаграждение.

Членъ 194 постановява, че отричанието отъ наследственнитѣ права въ нѣкои случаи предполага, че има приемание на наследството. Но, за да може отричанието да влече подире си заключение за приемание наследството, т. е. за да може да се счете, че наследника съ *отричанието* отъ наследственнитѣ права приема наследството направо, когато общото правило е, че отреклия се от наследството се счита, че не е ималъ никога върху него право (членъ 200), изисква се щото това отричание да е станало при извѣстни условия, при които извършено, то се обръща въ дарение или продажба на наследственнитѣ права и въ такъвъ случай се повръщаме къмъ последствията отъ тѣзи действия на наследника, установени въ членъ 193.

Текста на чл. 194 предвижда двѣ отричания: 1) отричание възмездно или безвъзмездно, което прави единъ отъ наследницитѣ *въ полза само на едного или на нѣколко души отъ сънаследницитѣ, но не въ полза на всичкитѣ;* 2) отричание, което единъ отъ наследницитѣ прави на всичкитѣ наследници, безъ различие, *срѣщу каквото и да е възнаграждение.*

Когато единъ отъ наследницитѣ се отрича отъ наследственитѣ си права въ полза на едного или на нѣколко души отъ своитѣ сънаследници, *но не въ волза на всичкитѣ,* и

---

1) К. Р. N 89 (327) — 1899, I. Г. О.

2) C. It. 937; C. N. 780, al. 2.

то *безвъзмездно*, то очевидно е, че отреклия се прави единъ *даръ* на своитѣ сънаследници, въ полза на които се отрича, а, щомъ подарява, той действова, като собственикъ; а следователно, и като наследникъ на имота. Ако ли пъкъ предполагаемия наследникъ се отрича отъ наследственнитѣ си права за въ полза на едното отъ своитѣ сънаследници, срѣщу извѣстно възнаграждение, то това отричание не е друго, освенъ продажба на наследственнитѣ права; а по-рано видѣхме, че този, който продава наследственнитѣ си права, счита се, че е приелъ наследството.

Когато единъ наследникъ се отрича отъ своитѣ наследствени права въ полза на всичкитѣ наследници безразлично, *но срещу извѣстно възнаграждение*, той *продава* своитѣ наследствени права; а следователно той извършва едно действие, което показва, че е действовалъ, като наследникъ. По този въпросъ *Chabot* справедливо казва: „когато не желаешъ да бѫдешъ наследникъ, не трѣбва нищо да земашъ отъ наследството, не трѣбва да извличашъ никаква полза отъ него, не трѣбва да разполагашъ, по никакъвъ начинъ съ наследственнитѣ имоти. Трѣбва или да приемешъ наследството, или да се отречешъ откровенно отъ него“[1]). Въ сѫщия смисълъ се изказва и *Ricci*[2]).

За да не влече подирѣ си презумция за приемане наследството, направеното отричание въ полза на всичкитѣ сънаследници безразлично трѣбва да е *безвъзмездно*. Въ такъвъ случай такова *безвъзмездно* отричание въ полза на всичкитѣ наследници безразлично се приравнява къмъ отричанието направо (чл. 199).

По тоя въпросъ италиянския Codice Civile съдържа изриченъ членъ, по който отричанието отъ наследството, направено отъ единъ сънаследникъ, не влече подирѣ си приемане на наследството си, когато то е направено *безвъзмездно* въ полза на всичкитѣ законни или тестаментарни сънаследници, на които частьта на отреклия се би се паднала.

(Art. 938. La rinunzia fatta da un coerede non induce accettazione di eredita, quando sia fatta gratuitamente a tutti

---

1) Chabot, t. II, p. 71.
2) Ricci, t. IV, nº 26.

quei coeredi legitimi, o testamentari, ai quali sarebbesi devoluta la porzione del renunziante in caso di sua mancanza).

И нашата юриспруденция е съгласна съ това мнѣние. То е изразено и мотивирано, както следва:

„Повѣренника на касаторитѣ между другото е поддържалъ, че единия отъ довѣрителитѣ му се е отрекълъ отъ наследството на баща си *безвъзмездно* въ полза на *всичкитѣ* си сънаследници, а такова отричание не може да се счита за приемание на наследството. Отъ мотивитѣ на обтжженото решение, обаче, не се вижда, щото Пл. Ап. Сждъ да е взелъ въ внимание и да е обсждилъ това заявление на повѣренника, а пъкъ сждътъ бѣше дълженъ да направи това предъ видъ, че подобно отричание, споредъ смисъла на чл. 194 ал. 2 отъ З. Н., трѣбва да се счита за пълно отричание отъ наследството. Въ тия постановления е казано, че отричанието отъ наследството, което единъ наследникъ прави въ полза на всичкитѣ си сънаследници срѣщу нѣкое възнаграждение, се счита като доказателство за приемание на наследството, отъ което следва, че законодателя признава, че, когато, напротивъ, отричанието се прави *безвъзмездно* въ полза на *всичкитѣ* наследници, това отричание не се счита за приемание наследството, а се счита за пълно отричание отъ него“ [1]).

Това решение на Върх. Касац. Сждъ, е безупречно отъ юридическо гледище по въпроса.

Обаче, сжщия сждъ въ *първото* си отдѣление приема противно мнѣние, изказано въ едно неотдавнашно решение, въ което четемъ следното: „Отъ даннитѣ по дѣлото е видно, че наследодателя е оставилъ четирима наследници — двама братя, сестра и съпругата си. Първитѣ трима сж се отказали отъ наследството въ полза на последнята. Съ така направения отказъ следва ли да се приеме, че въ случая има приемание на наследство или отказъ отъ такова въ смисъла на чл. 199 отъ З. Н.? Вѣрно е, че по разума на чл. 194 отъ сжщия законъ, когато единъ наследникъ се откаже отъ наследството въ полза на всички останали наследници, тоя отказъ има всички последствия на отказалия се чисто и просто отъ наследството. Въ случая, обаче, всички наследници се

---

[1]) К. Р. п° 42 (124), — 1902 г., II. Г. О.

отказватъ и то не чисто и просто отъ наследството а въполза на единъ отъ тѣхъ и всѣки отъ тримата братия и сестра—се е отказалъ не въ полза на всички други още неотказали се, а въ полза на ясно и точно опредѣлено лице — съпругата на покойния наследодатель. Постигнатото съгласие между тримата сънаследници да се откажатъ отъ наследството въ полза на касаторката *показва, че тѣ сж искали да облагодѣтелствуватъ последната, като и подарятъ наследственитѣ си части.* Съ така извършения отказъ истцитѣ сж извършили действие, което покава, че сж почнали да разполагатъ съ наследствения си имотъ и съ това мълчаливо сж го приели (чл. 194 отъ З. Н)"[1]).

Отъ последнята подчъртана часть на решението се вижда, че отказването е било *безвъзмездно*, защото сждътъ говори за *подаряване* на наследственни имоти; а пъкъ дарението е безвъзмезденъ договоръ.

При това условие решението на В. К. Сждъ ни се вижда погрѣшно, защото едната група наследници (двамата братя и сестра), които могатъ да се счетатъ за *единъ* наследникъ — тъй като техническо значение на „единъ наследникъ" обема въ себе си *нѣколко* души наследници,—подарява на *всички останали* наследници т. е. на съпругата, понеже тя представлява всички неотказали се наследници, своята наследственна часть. Прочее, при тази обстановка ние се намираме въ хипотезата: единъ наследникъ отстжпва безвъзмездно своята наследственна часть на всички останали наследници; а пъкъ въ такъвъ случай, както забелѣжихме, се счита, че нѣма мълчаливо приемание на едно наследство.

За очудване е, че по такива важни въпроси, Върх. Кас. Сждъ не може да установи една обща юриспруденция и че заинтересованитѣ страни на късметъ хвърлятъ своитѣ интереси въ едното или другото отдѣление на този сждъ.

При прилагането на чл. 194 може да възникне следующия въпросъ: въ каква форма трѣбва да е направено отричането, за което говори чл. 194: да ли това отрича-

---

1) К. Р, п° 275 отъ 14. IV. 1926 г., I. I. О. (Адвокатъ прегл. год. IV, брой 18).

ние трѣбва да стане споредъ правилото на чл. 199, т. е. съ заявление, подадено въ сждътъ, въ окржга на който се е отворило наследството? Този въпросъ се разрешава съ характера на това отричане. Отъ изложеното по това отричание се вижда, че то по-скоро е отстжпване (cessio). отъ колкото отричание, защото волята на отреклия се е, която ползува другитѣ сънаследници; а безразлично е, какъ наследника или закона ще нарече това действие, — да ли ще го назове отричание или цесия. Щомъ приемемъ, че това отричание е цессия, то е и *контрактъ*; а контракта може да се извърши предъ който и да е нотариусъ. Сждътъ, който, съгласно чл. 199, е компетентенъ да приеме заявлението за общото отричание, не е компетентенъ да извърши и контракта по отричание на наследственнитѣ права съгласно чл. 194. По този въпросъ Laurent казва, че цесията, която се прави подъ форма на отричание, понеже е контрактъ, трѣбва да се реглира отъ общитѣ принципи, които уреждатъ контрактитѣ. Прочее, трѣбва да се прави различие между възмездното и безвъзмездното отстжпване [1]).

Възмездното отстжпване, като продажба, трѣбва да се извърши по правилата за продажбата; а безвъзмездното отстжпание, като дарение, трѣбва да се извърши по правилата за дарението.

— Наследникътъ, който се счете, че е приелъ наследството направо, като се е отрекълъ, дори безвъзмездно, въ полза на едного или на нѣколцина отъ своитѣ сънаследници, е дъленъ да плаща дълговетѣ на наследството макаръ, да не е получилъ нищо отъ последното, както и наследникътъ, който е приелъ въ действителность наследството. По този въпросъ нашитѣ сждилища не сж съгласни; така Плов. Апелатив. сждъ се е произнесълъ въ смисълъ, че наследникъ, който се е отрекълъ отъ наследството въ полза на едного отъ своитѣ сънаследници, не плаща наследственни дългове, понеже той въ действителность не билъ получилъ никакъвъ дѣлъ отъ наследството. Обаче, това рѣшение на Ап. сждъ е било касирано [2]), както е и трѣбвало да бжде. Мотивитѣ на Касац. сждъ да отмѣни упоменатото рѣшение и да искаже

---

[1]) Laurent, t. IX n° 326 — Ricci, t. IV, n° 27,

[2]) К. Р. № 24 (123) —1900 II. Г. О.

противно мнѣние, съобразно съ буквата и духътъ на чл. 194. сж следнитѣ: Споредъ закона за наследството има едно начало, че върху законнитѣ наследници на едно умрѣло лице отъ момента на неговата смърть по право преминаватъ всички негови права и задължения, на което начало е основано и правилото, така сжщо прокарано въ сжщия законъ, че наследника на едно умрѣло лице за испълнение задълженията на това последне лице, отговаря не само съ получентѣ въ наследство имоти, но и съ своитѣ лични имоти. Отъ това правило законодателя допуща само едно исключение относително наследницитѣ, които сж се отрекли отъ наследството, които наследници се освобождаватъ отъ испълнение на задълженията на своя наследодатель и относително наследницитѣ, които сж приели наследството по описъ и които, вследствие на такова приемание, се освобождаватъ да отговарятъ и съ своитѣ лични имоти. Отъ изложеното става явно, че наследницитѣ на извѣстно лице, които не сж се отрекли отъ наследството или сж приели последното не по описъ, отговарятъ за дълговетѣ на това лице и съ своитѣ лични имоти, макаръ даже и нищо да не сж получили отъ имотитѣ на своя наследодатель.

Чл. 195 [1])

Когато този, на когото едно наследство се е паднало, е умрѣлъ, безъ да се е отрекълъ отъ него или безъ да го е приелъ изрично или мълчаливо, неговитѣ наследници могатъ да го приематъ или отхвърлятъ за себе си.

По рано видѣхме, че въ минутата на смъртьта владѣнието на наследственнитѣ имоти минава по право върху законнитѣ наследници; но това моментално прехвърляне на владѣнието отъ умрѣлия върху неговитѣ наследници не бърка на последнитѣ да се отрекатъ отъ наследството, защото никой не може да бжде насила наследникъ (членъ 187). Когато наследника на умрѣлия е живъ и се произнесе, че при-

---

[1]) C. It. 939; C. N. 781.

ема наследството, или че се отрича отъ него, тогава нѣма никакво затруднение; но може да се случи, щото самия наследникъ на умрѣлия да умрѣ преди да се е произнесълъ, дали приема или не наследството и безъ да е направилъ нѣкое действне, което да повлече подирѣ си изрично или мълчаливо приемание. Какво трѣбва да се прави въ такъвъ случай? Общото правило е, че въ такъвъ случай умрѣлия наследникъ оставя *по трансмисия* своитѣ права върху наследството, за приеманието или отхвърлянието на което не е успѣлъ да се произнесе, на своитѣ наследници. Тъй напримѣръ Х. умира и оставя за наследникъ У.; този последния умира преди да приеме наследството, което му се е падало отъ Х.; въ такъвъ случай правата на У. върху наследството на Х. преминаватъ върху неговитѣ, на У., наследници. При това правата на У. преминаватъ върху неговитѣ наследници тъй и въ такава форма, както и въ каквато форма сѫ се паднали на У. А отъ това следва и правото за наследницитѣ на У. да приематъ или отхвърлятъ наследството. Ако наследницитѣ на У. направятъ нѣкое действие, което показва изрично или мълчаливо приемание по членъ 191, тѣ се считатъ, че сѫ приели наследството изрично или мълчаливо. Понеже наследницитѣ на У. наследватъ само тѣзи права, които сѫ принадлежали на самия У., то, ако този последния се е отрекълъ отъ наследството на Х. , наследницитѣ му нѣматъ право да го диратъ, защото съ отричането си У. се счита, че никога не е ималъ право върху наследството на Х. (членъ 200). Нъ наследницитѣ на У. могатъ да приематъ наследството на Х. отъ което У. се е отрекълъ въ течение на давностния периодъ, ако то не е било прието до тогазъ отъ други наследници или ако трети лица не сѫ придобили нѣкое право върху това наследство, защото това право за приемание и следъ отричанието принадлѣжи и на У. (членъ 206). Съ една рѣчь, правата и задълженията на У. по оставеното отъ Х. наследство се прехвърлятъ исцѣло върху наследницитѣ на У. И тъй, правилото на членъ 195 предвижда *наследство чрезъ трансмиссия* [1]), защото наследницитѣ на У. упражняватъ едно право, което се е паднало на У., а отъ него прехвърлено върху тѣхъ.

---

[1]) Buniva, p. 62. — Ricci, t. IV, n° 12.

Чл. 196 [1]).

Когато тѣзи наследници не сѫ съгласни да приематъ наследството или да се отрекатъ отъ него, то този отъ тѣхъ, който приема наследттвото- самичакъ приема всичкитѣ права и приема върху си всичкитѣ обязанности по наследството, като отстрани отреклия се.

Наследницитѣ, на които наследственното право е трансмисирано съгласно членъ 195, трѣбва да се съгласятъ помежду си да приематъ ли наследството, било направо, било по описъ, или да го отхвърлятъ. Но възможно е да не последва съгласие помежду тѣхъ. Разногласие може да произлезе върху двѣ точки: за приеманието или отхвърлянието на наследството и за начина на приеманието. За по-голѣма ясность да вземемъ хипотезата, която приведохме въ членъ 195 и да предположимъ, че У. има трима наследници А. Б. В., отъ които А. предлага да се приеме наследството направо, Б. предлага да се приеме наследството по описъ, а В. предлага да съ отхвърли наслєдството. И тъй, при трима наследници, има и три разногласия. Какъ да се постѫпи въ такъвъ случай? Текста на чпенъ 196 разрѣшава едната часть отъ тѣзи мѫчнотии. Споредъ този членъ, когато наследницитѣ, на които е трансмисирано наследственно право, съгласно членъ 195, не сѫ съгласни да приематъ наследството или да се отрекатъ отъ него, то приема го този или тѣзи отъ наследницитѣ, които сѫ били съгласни за приемането му. При това съгласившитѣ се да приематъ наследството придобиватъ сами всичкитѣ права и приематъ върху си всичкитѣ задължения по наследството; а отрекшитѣ се отстраняватъ отъ наследството. И тъй, съгласно членъ 196 правата на У. ще се прехвърлятъ върху А. и Б., тѣ ще приематъ и всичкитѣ задължения по наследството, оставено отъ Х., а В. който се е отрекълъ отъ наследството, ще се отстрани. Но какъ А. и В. ще приематъ наследството? Понеже тѣ не се съгласяватъ

[1]) C. It. 940; C. N. 782.

само за начина на приемането, то съгласно членъ 213, ще приематъ наследството по описъ.

Правилото на членъ 196 се прилага само *по наследството чрезъ трансмисия*, а не и къмъ наследството *ab intestat*; това ясно се вижда отъ думитѣ „когато *тѣзи* наследници не сж съгласни".

При това членъ 196 говори само за наследството, което се е паднало на едно лице, напримѣръ на У. отъ друго, но не и за собственото наследство на У. За това наследство говори следующия членъ, къмъ коментирането на който и препиваме.

По този въпросъ постановленията на *Code Napoléon* (art. 782) се различаватъ отъ постановлението на нашия законъ (членъ 196). По *Code Napoléon*, когато наследницитѣ, които сж добили наследственни права по трансмисия, не се съгласятъ да приематъ ли или да отхвърлятъ наследството, то всичкитѣ наследници сж длъжни да приематъ наследството по описъ. Това правило на *Code Napoléon* не се одобрява отъ французскитѣ автори [1]). За преимуществото на art. 840 отъ италиянския Codice Civile, а следователно и на нашия членъ 196, говори *Huc*, мнѣнието на когото е твърде важно [2]).

Чл. 197 [3]).

Наследницитѣ, които по наследство сж приели собственното имущество на наследуемия умрѣлъ, могатъ да се отрекатъ отъ наследството, което имъ се пада отъ другиго, но което още не е прието отъ него. Но отричанието отъ собственното имущество на умрѣлия съдържа въ себе си и отричание отъ имущество, което му се пада по наследство.

Приеманието на собственното наследство на трансмитенти или отричанието отъ това наследство има голѣмо зна-

---

[1]) Laurent, t. IX, n° 375. — Duranton, t. VI, n° 411. — Poujol, t. I, p. 414. — Picot, t. I, p. 433.

[2]) Huc, t. I, p. 230. — Ricci, t. IV, n° 13.

[3]) C. It. 941.

чение за приеманието на трансмитируемитѣ наследствени права, т. е, наследственнитѣ права, които сж се паднали на извѣстно лице, и което умира, безъ да се е отрѣкло отъ тѣхъ. И наистина, при трансмисията всѣкога има две наследства; напримѣръ Х. умира и остава подире си наследникъ У., който умира, безъ да се е отрѣкълъ отъ наследството на Х. или безъ да го е приелъ мълчаливо или изрично. Тука има две наследства: *първо*, наследството на Х., останало на У., което по причина на смъртьта на У. се прехвърля върху наследницитѣ на У., *второ*, собственното наследство на У., което се пада направо на сжщитѣ му наследници. Първото е *трансмитируемо* наследство, а второто *собствено* наследство. При наследството по трансмисия наследницитѣ на трансмитента трѣбва да се произнесатъ предварително по приеманието на собственното наследство на последния и това произнисание ще предреши и тѣхното право върху трансмитируемото наследство.

Чл. 197 третира именно за последствията отъ приеманието или отричанието на собственното наследство на трансмитента относително трансмитируемото наследство. Тѣзи последствия сж следующитѣ: 1-о, наследницитѣ, които сж приели *собственото* наследство на трансмитента, могатъ да се отрѣчатъ отъ наследството, което се е падало на последния, но което още не е прието отъ него; и 2-о наопаки — отричанието отъ *собственото* наследство на трансмитента съдържа въ себе си и отричание отъ наследството, което се е паднало на последния. Ако вземемъ горната хипотеза, въ която У. е трансмитентъ, ще имаме следующето: ако наследницитѣ на У. приематъ неговото собственно наследство, тѣ нѣматъ право да приематъ или отхвърлятъ наследството, което му се е паднало отъ Х., но не прието още отъ него; — ако ли пъкъ наследницитѣ на У. се отрѣкътъ отъ неговото собственно наследство, това отричание съдържа въ себе си и отричание отъ наследството, останало отъ Х. на У. На какво се основаватъ тѣзи последствия отъ приеманието или отхвърлянието собственното наследство на трансмитента? Тѣзи последствия проистичатъ отъ самитѣ последствия, проистекающи отъ приеманието или отхвърлянисто на едно наследство. При наследството по трансмисия трансмитента е притѣжавалъ както правата върху наследството, което му се е паднало отъ друго лице, тъй и правата върху своето собственно иму-

щество. Тѣзи права следъ смъртьта на трансмитента трѣбва да преминатъ върху тогова, който е *неговъ*, на трансмитента, прямъ наследникъ. А за да счетешъ, че имѣшъ право върху извѣстно наследство, трѣбва да го приемешъ; въ противенъ случай, т. е. когато се отрѣчешъ отъ наследството на нѣкого, считашъ се, че не си ималъ *никога* право върху това наследството; считашъ се, че никога не си билъ наследникъ на тогози, отъ наследството на когото си се отрѣкълъ. А щомъ не можешъ да се счетешъ за наследникъ върху собственнитѣ имоти на едно лице, то не можешъ да придобиешъ и други негови права, които му сж се паднали отъ друго лице.

Думата „имущество", която е употрѣбена въ чл. 197, трѣбва да се разбира въ смисълъ на наследство.

Въ текста на чл. 197 е допусната и една, вижда се, типографическа погрѣшка: мѣстоимѣнието *имъ* трѣбва да се замѣни съ мѣстоимението *„му"*, защото члена говори за наследство, което се е паднало на *трансмитента*, а не за наследство, което се е паднало на наследницитѣ.

Чл. 198 [1]).

Изричното или мълчаливо приемание на едно наследство може да се успорява само въ случая, когато това приемание е било вследствие на насилие или измама. То не може никога да се оспорява подъ предлогъ на вреда.

Обаче, ако се открие завѣщание, което не е било извѣстно, когато се е приемало наследството наследникътъ не е длъженъ да удовлетворява установенитѣ въ това завѣщание завѣти, които надминуватъ стойностьта на наследството, което остава, следъ като се извади законната му часть.

Като излагахме общата характеристика на приеманието, при коментиранието на чл. 186, ние казахме, че по принципъ приеманието е неотмѣняемо; че вследствие на тази неотмѣ-

[1]) C. It. 942; C. H. 783.

няемость, който веднажъ е станалъ наследникъ, той си остава такъвъ за винаги. *Qui semel heres, semper heres.* Изключение отъ това правило за неотмѣняемостьта на приеманието закона е постановилъ въ чл. 198. Този членъ съдържа две части. Първата часть опредѣля случаитѣ, въ които, като исключение отъ общото правило за неотмѣняемостьта на приеманието, последното може да се оспорява; а втората часть забранява успорванието на приеманието подъ предлогъ на вреда (*lésion*), като допуща обаче едно исключение отъ това забранение *само* за случая, когато се открие завѣщание, което не е било извѣстно въ минутата на приеманието на наследството, и което надминува разполагаемата часть.

Първитѣ основания, по които наследницитѣ могатъ да искатъ отмѣнение на приеманието направо, сж *насилието* и измамата. Въ всичкитѣ врѣмена насилието и измамата сж били причина за унищожение на приеманието. Подъ насилие закона и правната наука разбира такова въздействие, което е отъ естество да направи впечатление върху единъ уменъ и разсждливъ человѣкъ и да му внуши страхъ, че той, ако не извърши извѣстно действие, ще изложи животътъ си или имотътъ си на едно неминуемо и голѣмо зло.

Подъ измама закона разбира една причина за унищожаване условията, когато извършенитѣ отъ една отъ странитѣ маневри сж такива, щото е очевидно, че, безъ тѣзи маневри, другата страна не би сключила условието; това е *dolus dans causam contractui.*

Насилието унищожава приеманието, защоте то трѣбва да е свободно изражение на намѣрението за приемание на наследството, а тамъ, гдето има насилие, не може да има свободно изражение на волята.

Измамата пъкъ унищожава приеманието, защото тя не е друго нищо, освенъ употрѣбление на такива маневри, които въвеждатъ изражающето волята си лице въ заблуждение и което лице безъ тѣзи маневри навѣрно не би изразило такава воля.

Както насилието тъй и измамата могатъ да бждатъ извършени отъ нѣкой кредиторъ или завѣтникъ съ цѣль да си осигури нѣкоя креанса срѣщу наследника; тѣ могатъ да бждатъ извършени тъй сжщо отъ нѣкого отъ сънаследницитѣ, който е приелъ едно обременено наследство, или най-после —

отъ едно трето лице, което действова въ интереса на кредиторитѣ, завѣтницитѣ или сънаследницитѣ, но безъ тѣхното участие [1])

Насилието или измамата не се предполагатъ, тѣ трѣбва да се докажатъ, но кой трѣбва да ги доказва? Тяжестьта за доказването имъ трѣбва всецѣло да лежи върху наследника; той трѣбва да представи на сждътъ доказателство, че извършенитѣ противъ него маневри, които сж го въвели въ заблуждение да приеме наследството, сж биле такива, щото той не е могълъ да открие истината, било като е разглеждалъ книжата по наследството, било като събиралъ разни сведѣния, които той е можалъ да събере, — че насилието е застрашавало неговата личность или имотъ.

По въпроса за доказване измамата, Chabot казва, че сждилищата трѣбва да оцѣняватъ фактоветѣ и обстоятелствата. Въ това отношение трѣбва да се облѣгаме на сждейската мждрость, защото не е възможно да се установятъ общи правила върху характера на измамата, която зема хилядо разни форми, които единъ законъ не може да предвиди [2]).

Закона допуща унищожение на приеманието, щомъ то е станало по насилие или измама, безъ да се зема въ внимание, отъ кого е извършено насилието или измамата. Насилието и измамата могатъ да бждатъ извършени не само отъ сънаследницитѣ, завѣтницитѣ, кредиторитѣ, но и отъ трете, сѣвършенно чуждо за наследството лице. И въ такъвъ случай, щомъ се докаже сжществуването на насилие или измама, приеманието се унищожава [3]). Нѣкои автори, между които личи Chabot, исказватъ мнение, че за да може насилието или измамата да служи като средство за ретрактиране на приеманието, трѣбва тѣ да сж извършени отъ кредиторитѣ или завѣтницитѣ на умрѣлия, и че, ако наопаки

---

1) Laurent. t. IX, n° 354. — Arntz, t. II, n° 1403. — Thiry, t. II, n° 116. — Pand belges, t. I v° *accep de succes.*, n° 287. — Huc, t. V, n° 173. — Baudry-Lacantinerie, t. II, n° 2304. — Pand, fr. v° *success*, n° 1332. — Dalloz. sup. v° *success*, n° 446. — Contrà, Delvincourt, t. II, p. 29. — Chabot, t. II, sur l'art. 783, n° Malpel, n° 196.

2) Chabot, t. II, p. 97.

3) Dalloz. Succession, n° 520. — Poujol: t. I. p. 417.

насилието или измамата сж извършени отъ едно трете лице, наследника не може да ретрактира своето приемание нито по отношение къмъ кредиторитѣ, нито по отношение къмъ завѣтницитѣ. Това мнѣние, обаче, не може да бжде прието отъ насъ, защото то противорѣчи на духътъ и на буквата на членъ 198.

Закона упоменува само за насилието и за измамата, по които приеманието може да се уничтожи, и нищо не говори *за погрѣшката* въ наследството и наследника. Такава погрѣшка влече ли подире си унищожение на приеманието? Ние мислимъ, че приеманието може да се унищожи по причина на погрѣшка само тогава, когато тази погрѣшка пада върху самата сжщность на предмѣта, или лицето, или върху самата идентичность на предмѣта, *in ipso corpore.* Тъй например, ще има *погрѣшка,* която влече подире си ничтожество на приеманието, когато Х. приеме едно наследство, като го мисли, че то е наследството на У., а въ сжщность излиза че приетото отъ Х. наследство не е на У. но на Z. Тука има погрѣшка въ обекта на наследството. Прочее, приеманието може да се ретрактира. Но отмѣнение на приеманието не се допуща, ако погрѣшката пада върху *качеството* на наследството; напримѣръ, Х. приема наследството на У., като го мисли необременено съ дългове, а после се оказва противното; тука приеманието не може да се ретрактира [1])

Въ края на втората алинея на членъ 198 закона постановява императивно, *че приеманието направо не може никога да се оспорява подъ предлогъ на повръда.* Кой е мотивътъ на законодателя, за да постанови, че приеманието не може *никога* да се оспорява подъ предлогъ на повръда? Това запрѣщение се основава на самитѣ условия, при които става приеманието. И наистина, приеманието, направено свободно, безъ насилие или измама, е единъ актъ, който, макаръ и унилатераленъ, създава права за кредиторитѣ на наследството, които права се състоятъ въ това, че тѣ могатъ да заведатъ личенъ искъ противъ наследника, който е приелъ наследството направо. А наследникъ, който е приелъ едно наследство

---

[2]) Ricci, t. IV, n° 30.

направо, е билъ длъженъ, преди да го приеме, да се увѣри за положението на наследството; той не е трѣбвало и не е могълъ да не знае, какви ще бѫдатъ последствията отъ неговото приемание. Ако той се е съмнѣвалъ колко-годѣ въ изгодностьта отъ приеманието направо, то, по закона, имаше право да се гарантира, като приеме наследството по списъ. Прочее, ако не земе тѣзи предпазливости, той самъ си е кривъ.

Безъ тази строгость на закона щѣше да има голѣми неудобства; предъ видъ на тѣзи именно съображения законодателя е постановилъ такова строго забранение за оспоряване приеманието подъ предлогъ на поврѣда.

Въ това отношение C. N. art. 783 различава отъ нашия законъ.

Отъ това запрѣщение нашия законодатель е допустналъ само едно изключение, въ силата на което наследника може да оспорява приеманието, ако има поврѣда въ извѣстенъ размѣръ. Това изключение е допустнато само за случая, когато следъ приеманието, се открие завѣщание, което не е било извѣстно, когато се е приемало наследството, но подъ условие ако стойностьта на завѣтитѣ по новооткритото завѣщание надминаватъ располагаемата часть и съ исплащанието имъ би се погълнала или же накранила и законната часть на наследницитѣ.

Но и това изключение закона допуща само при съвокупностьта на следующитѣ двѣ условия, безъ наличностьта на които или безъ наличностьта само на едно отъ тѣхъ оспоряванието не се допуща, макаръ и да има новооткрито завѣщание. Тѣзи условия сѫ: 1) трѣбва завѣщанието да не е било извѣстно, когато се е приемало наследството; защото ако неговото сѫществование е било извѣстно въ врѣме на приеманието, ако даже и да не е било извѣстно съдържанието му, наследника е билъ длъженъ да узнае неговата тяжесть преди приеманието; щомъ не направи това, и приеме, наследника доброволно се подхвърля на всичкитѣ последствия отъ приеманието направо. 2) За да може да се допусне оспоряванне на приеманието, трѣбва стойностьта на всичкитѣ завѣти въ новооткритото завѣщание да надминава брутната стойность на наследството, което остава, следъ като се извади законната часть на наследника. И тъй, сѫществен-

ното условие за случая е, щото сумата на завѣтитѣ по новооткритото завѣщание да не докача законната часть на наследника; отъ това следва, че, ако се открие едно завѣщание, сѫществуването на което не е било извѣстно при приеманието, не може да се оспорява приеманието, щомъ сумата на завѣтитѣ не докача законната часть. Напримеръ Х. следъ смъртьта си оставя само единъ наследникъ — сина си У., който приема наследството на баща си, състоящо се отъ 20,000 лева. Следъ приеманието се открива завѣщание въ полза на *Z.*, по което на последния е завѣщано 19,000 лева. Въ този случай У. има право да ретрактира приеманието си, а) защото не е било извѣстно за сѫществованието на това завѣщание въ врѣме на приеманието, и б) защото размѣра на завѣта (19,000 лева) надминува стойностьта на наследството, което остава следъ като се извади законната часть на У., която стойность е 10,000 лева. Но ако земемъ сѫщата хипотеза и предположимъ, че на Z. е завѣщано, съ новооткритото завѣщанне, 9500, то У. нѣма право да оспорява приеманието, макаръ сѫществованието на завѣщанието и да не е било извѣстно, когато се е приемало наследството, защото този завѣтъ не надминува стойностьта на наследството което остава, следъ като се извади законната часть на У., която стойность както казахме, е 10,000 лева.

Въ това отношение нашия законъ различава отъ *Code Napoléon*, съотвѣтния текстъ отъ който (art. 783) допуща отричание отъ наследството, когато откритото завѣщание погълща повече отъ половината отъ наследството, значи отричание може да стане и тогава когато завѣщанието погълне точно опредѣлена часть отъ наследството, размѣра на която е 50%.

Наследника, който твърди, че новооткритото завѣщание му е било неизвѣстно въ момента, когато е приемалъ наследството, трѣбва да докаже своето твърдение. Тука не може да се възразява, че наследника ще доказва отрицателно обстоятелство — незнаяние, че е имало завѣщание. Това доказателство се обръща въ положителенъ фактъ; т. е. ще се доказва, че завѣщанието е открито еди-кога си, при такива и такива обстоятелства, отъ които сѫдиитѣ ще вадатъ заключение, че наследника не е знаялъ по-рано [1]).

---

[1]) Duranton, t. VII, n° 457.

Изключението е допуснато по това съображение, че на следника трѣбва да тегли само отъ своето невнимание, отъ своята небрежность да упражни както трѣбва своитѣ права, и че, когато отъ негова страна нѣма никаква невнимателность, никаква небрежность, закона трѣбва да му се притече на помощь.

При прилагането на втората алинея отъ членъ 198 може да възникне въпросъ: установеното въ нея изключение прилага ли се и въ тѣзи случаи, когато следъ приеманието се откриятъ възмездни *или* безвъзмездни отчуждения на наследственни имоти или дългове, сѫществуването на които не е било извѣстно, когато се е приемало наследството, и стойностьта и сумата на които надминува стойностьта на наследството, което остава, следъ като се извади законната часть на наследника? Понеже правилото на алиння втора отъ чл. 198 е изключение, а изключенията се тълкуватъ стриктно, то този въпросъ може да получи само отрицателенъ отговоръ. Освѣнъ това, самия законодатель е билъ твърде ясенъ по този въпросъ, като е казалъ, че приеманието не може *никога* да се оспорява подъ предлогъ на повредa, освѣнъ въ случая на новооткрито завѣщание. Съ думата *никога* законодателя е желаялъ да забрани да се распространява изключението и върху други случаи, освѣнъ случая за новооткритото завѣщание. И тъй, възможно е да се откриятъ, следъ приеманието, дългове или отчуждения на нѣкои наследственни имоти, сѫществуваннието на които не е било извѣстно на наследника, когато е приемалъ наследството, и които му нанисатъ действителна врѣда, като ще погълнатъ не само законната часть на наследника отъ наследството, но и часть отъ неговитѣ собственни имоти, ако се исплатятъ; при все това наследника нѣма право да ретрактира приеманието [1]). Тъй напримѣръ, X. приема наследството на У. направо; следъ приеманието се открива, че У. е подарилъ на *Z*. половината отъ движимитѣ имоти и че му дължи 5000

---

[1]). Mourlon. t. II, p. 97.—Laurent, t. IX, n° 363.—Chabot, t. II, p. 82. — Poujol, t. I, p. 419.—Picot. t. I, p. 434. — Huc, t. V, n° 172. — Troplong, *Donat*, n° 1177. — Merlin., Rép., v° *Donat.*, sec. IV, § 3. — Marcadé sur l'art 783, n° 3.—Demolombe, t. XIV, n° 543. — Deivincour, t. II, p. 28. — Baudry-Lacantinerie, t. II, n° 1321. — Pand. fr., v° *Success.* n° 3142. — Dalloz, Sup., n° 448.

лева. При всичко, че стойността на даренията и дългътъ отъ 5000 лева надминува стойността на наследството, което остава, следъ като се извади законната часть на Х., макаръ сѫществуването на това дарение на дългътъ и да не е било извѣстно на Х., когато е приемалъ наследството, той, Х., не може да оспорява приеманието.

Отъ всичкото изложено по въпроса за установеното изключение относително новооткритото завѣщание следва, че закона допуща възражението *non-connaissance* само за завѣщанието, а не и за дълговетѣ или даренията.

Унищожението на приеманието по една отъ изброенитѣ въ чл. 198 причини повръща наследника въ сѫщото положение, въ което той се е намиралъ при отваряніето на наследството преди приеманието му. Наследника, прочее, е свободенъ да приеме наследството или да го отхвърли; при това наследника е свободенъ да го приеме даже отново *направо*, или по описъ.

Кои наследници иматъ право да оспорватъ приеманието? Разрешението на този въпросъ зависи отъ причината, по която се иска ретактрирането на приеманието. Ако приеманието е станало вследствие на измама или насилие, то *всѣки* наследникъ има право да оспорява приеманието. Но, ако оспоряванието се основава на врѣда, причинена отъ новооткритото завѣщание, завѣтитѣ по което надминуватъ стойността на наследството, което остане, следъ като се извади *законната часть* на наследника, оспоряванието може да се предявява само отъ такива наследници, които иматъ право на законна часть. И действително, втората половина на чл. 198 говори за оспорявание на приемание такова наследство, отъ което се вади *законната часть* на наследника, който оспорява приемаиието; а, за да може да се вади отъ приетото наследство законната часть на наследника, този последния трѣбва самъ да има право на *законна часть*, която да може да се извади отъ наследството.

Тъй напримѣръ, ако умрѣлия остави за свои единственни наследници роднини отъ съребърна линия, които нѣматъ право на законна часть, то тѣзи наследници нѣматъ право да оспоряватъ приеманието по причина, че се открило завѣщание, сѫществуването на което не имъ било извѣстно, когато сѫ приели наследството. Прочее, допуснатото отъ вто-

рата алинея на чл. 198 изключение за оспорявание приемането по причина на новооткритото завѣщание е установено въ полза само на тѣзи наследници, които иматъ право на законна часть, безразлично да ли тѣ сж пълнолѣтни или малолѣтни.

За какво *завѣщание* говори закона? Той употрѣбява тази дума въ общъ смисълъ. Следва ли отъ това, че подъ нея трѣбва да се разбиратъ всички завѣщателни разпореждания отъ универсални или частни завѣти? Този въпросъ е споренъ. Всички автори сж съгласни въ едно: че това разпореждание се отнася безсъмнѣнно къмъ завѣщанията, съдържащи частни завѣти; остава спорно, да ли то се отнася и къмъ универсалнитѣ завѣти. Така, *Demolombe*, поддържа, че това разпореждание е неприложимо къмъ универсалнитѣ завѣти [1]). Други подържатъ противно мнѣние [2]). Споредъ насъ последното мнѣние е по-право, защото закона не прави различие. За това, щомъ се открие завѣщание, което не е било извѣстно на наследника, било че то съдържа частенъ завѣтъ, било че съдържа общъ завѣтъ, и щомъ то накърнява законната часть, той има право да оттегли отричането си.

Закона казва, че приемането може *да се успорява*. Това значи, че приемането е унищожаемо. А отъ това следва, че искътъ за унищожение може да се заведе само отъ извѣстни лица, а именно отъ резерватернитѣ наследници и че порокътъ, който влече подире си унищожение на приемането, може да бѫде покритъ съ конфирмация или ратификация; че самия искъ е подчиненъ на обикновенната давность.

Унищожението на приемането по причина на измама, насилие, повръда и погрѣшка е допуснато само въ полза на увръдения наследникъ; за това той може да се отрѣче отъ искътъ и да ратифицира или конфирмира приемането. Но ратификацията или конфирмацията, за да има сила, и за да може да бѫде противопоставена на наследника, трѣбва да стане по правила на чл. 214 отъ З. Д.

Колкото се касае до *просрочието* на искътъ за унищожение на приемането, понеже приемането не е договоръ, не може да се приложи къмъ него тригодишната давность'

---

[1]) Demolombe, t. XIV, n° 552. — Duranton, t. VI, n° 461.

[2]) Marcadé, sur l'art. 783, n° 3. — Demante, t. III, n° 103bis, IV.

предвидена въ чл. 205 отъ З. Д. За това искътъ за унищожение приеманието се просрочва съ истичанието на двадесеть годишна давность [1]).

Има знаменити автори, които поддържатъ противното мнѣние, а именно чл. 205 отъ З. Д,, макаръ да говори за *договори* се прилага и къмъ искътъ за унищожение на едно приемание. Това мнѣние особенно се аргументира отъ *Demolombe*[1]) Аргументитѣ му и историческитѣ ссилки сж важни и отъ голѣма стойность. Ние, обаче не сме наклонни да приемемъ неговото мнѣние. И споредъ насъ специалната тригодишна давность, предвидена въ чл. 205 отъ З. Д., не може да се приложи къмъ искътъ за оспорване приеманието на едно наследство. Този искъ се просрочва съ общата голѣма давность.

Унищожението на приеманието по изложенитѣ въ чл. 198 причини може да бжде искано: или съ искова молба, когато наследника предпочете офансивата, или чрезъ отводъ, когато той, като се заведе срѣщу него искъ отъ кредиторитѣ на наследството, или отъ завѣтницитѣ, или отъ сънаследницитѣ, противопостави причина за оспорване своето приемание.

Въ първия случай, наследника трѣбва да заведе искътъ си за унищожение на приеманието срещу авторитѣ на измамата или насилието, или срещу завѣтницитѣ, ако причината на унищожението е поврѣда.

Нѣкои автори съвѣтватъ наследника и въ двата случая да привлече, като трети лица въ дѣлото кредиторитѣ или другитѣ лица, на които той лично е издалъ задължения. Най-доброто би било да бждатъ привлечени въ дѣлото, като трети лица, всички заинтересовани, ако тѣ сж познати и ако сж малобройни, за да може да се издаде едно общо решение срещу всичкитѣ. На този начинъ на защита настояватъ най-вече старитѣ автори, споредъ които наследника може да оттегли приеманиета си и да бжде възстановенъ само като привлече въ дѣлото всички заинтересовани кредитори на ум-

---

1) Marcaode, sur l'art. 783, n° 7, — Duvergier sur Toullier, t. VII, n° 617. — Le Sellyer, t. I, n° 650. — Baudry-Lacantinerie, t. II, n° 1687. — Laurent, t. IX, n° 362.

2) Demolombe. t, XIV. n° 555.—Aubry & Rau, t. V, § 611, note 28.— Huc. t. V, n° 176. — Fuzier-Herman, sur l'art, 783, n° 20. — Vigié, t. II, n° 194.

рѣлия, та да получи своето възстановяване присжтственно съ тѣхъ [1]).

Ако наследника има право да оборва приеманието си, неговитѣ кредитори иматъ ли право да действуватъ вмѣсто него съ искъ, съгласно чл. 139 отъ З. Д.? Това е безсъмненно; но, ако приеманието е направено въ тѣхна врѣда измамливо, иматъ ли право на *actio pauliana?* Преди всичко, кога кредиторитѣ биха имали интересъ да оборватъ приеманието на едно наследство, което се е паднало на тѣхния длъжникъ? Тогава, когато тѣхния длъжникъ приеме едно очевидно лошо наследство, за да влоши тѣхното положение и да подсбри онова на наследственнитѣ кредитори, като увеличи чрезъ приеманието общото число на личнитѣ си заемодавци. Въ този именно случай иматъ ли право кредиторитѣ на наследника, чрезъ Павловъ искъ, съгласно чл. 140 отъ З. Д., да искатъ унищожение на приеманието като направенно умишленно въ тѣхна врѣда? Този въпросъ е споренъ. По него има две мнѣния.

Едното е, че кредиторитѣ иматъ право да оборватъ направеното въ тѣхна врѣда приемание чрезъ Павловъ искъ. Така, Pothier казва, че, ако единъ несъстоятеленъ наследникъ приеме едно наследство, което е ноторно лошо, съ цель да увреди своитѣ собствени интереси, тѣ могатъ да искатъ унищожение на приеманието на наследството. Днесъ това мнѣние е почти общоприето [2]). Другото мнѣние е противно т. е. че кредиторитѣ на длъжника нѣматъ право да завеждатъ такъвъ искъ. Обаче, това мнѣние е изолирано [3])

---

[1]) Denizart, v° *Adition d'hérédité*, § 13, n° 9. — Duranton, t. VI, n° 467. — Vazeille, sur l'art. 783, n° 11.

[2]) Pothier, *Des Succes.*, t. VII, p. 292. — Guillouard, *action paulienne*, p. 326.—Caponas, *Révocation des actes en cas de fraude*, n° 63.— Bédarriide, *Dol et fraude*, t. IV, n° 1532. — Duranton, t. VII, n° 502. — Delvincourt, t. II, p. 180, — Baudry-Lacantinerie, t. II, n° 1680. — Huc. t. V, n° 176. — Le Sellyer, t. III, n° 1755. — Vigié, t. II, n° 188, — Barafort, *Séparation des partim.*, n° 34. — Grenier, *Hypothèque*, t. II, n° 425. — Bugnet, t. IX, p. 292. — Malpel, n° 220. — Chabot, sur l'art. 881, n° 2. — Dufresne, *Sépart des partim.*, n° 25. — Aubry & Rau, t. VI, § 611, note 23.—Mourlon, t. III, n° 214.—Thiry, t. II, n° 129, t. II, n° 1409 и др.

[3]) Troplong, t. III, *Contrât de Mariage*, n° 1500, — Odier. Contrat de mar., t. I. n° 430. — Hureaux, *Droit de succes.* t, II, n° 200. — Glandaz, Encyclop., v° Commun, n° 318. — Delaporte, art. 881.

Даже Laurent, който при коментирането на съотвѣтния art. 783 отъ Code Napoléon бѣше на последното мнение, впоследствие се присъедини къмъ първото [1]).

Нека припомнимъ, че и римското право, прилагаше въ случая правилото за *restitutio in integrum* [2]):

Ако кредиторитѣ заведатъ *actio pauliana* за оборване приеманието, тѣ не сж длъжни да доказватъ споразумѣнието между наследника и наследственнитѣ кредитори, защото такова доказателство се изисква само за възмезднитѣ *договори*; а пъкъ въ случая самия актъ е колкото е безвъзмезденъ, толкова и възмезденъ, и освенъ това приеманието не е *договоръ*. Но тѣ сж длъжни да докажатъ, освенъ врѣдата, и измамата на наследника съгласно общото право.

На кой сждъ е подсжденъ искътъ на кредиторитѣ за унищожение приеманието? Ние мислимъ, че искътъ въ този случай трѣбва да се заведе предъ онзи окржженъ сждъ, въ окржга на който е отворено наследството. Въ този смисъль е френската юриспруденция; обаче доктрината е на противно мнѣние, а именно, че Павловия искъ трѣбва да бжде заведенъ по мѣстожителството на отвѣтника.

§ II. За отричанието отъ наследството.

Чл. 199 [3]).

Отричанието отъ едно наследство никога не се предполага. То може да стане само въ сжда, въ окржга на който наследството се е отворило, и се белѣжи въ особенна за това книга.

За да има валидно отричание отъ едно наследство, то трѣбва да е открито. За това никой не може, дори чрезъ браченъ договоръ, да се отрича отъ наследството на живъ човѣкъ, нито да отчуждава правата, които той би могълъ да има върху него (чл. 208).

---

[1]) Laurent. t. IX, n° 364 и t. XVI, n° 478.

[2]) L. I, §, 5. D. De *separat.*, 42. 6.

[3]), C. It. 944, C. N. 784.

По сѫщата причина не могатъ валидно да се отрекатъ отъ едно наследство роднини отъ по-далечна степень родство, преди тѣзи, които ги предшествуватъ, сами да сѫ се отрекли отъ него, защото до тогава тѣ не сѫ повикани да наследватъ [1]). Това е едно последствие отъ принципа, че не можешъ да се отречешъ отъ онова, което не би могълъ да получишъ, ако желаеше. Единъ установенъ наследникъ не може да се отрече, преди да настѫпи условието, подъ което е установенъ.

Всѣки наследникъ, който е повиканъ отъ закона да гриеме извѣстно наследство, е длъженъ или да приеме наследството, или да се отрече отъ него. Както приеманието, тъй и отричанието не е друго нищо освенъ упражнение на наследственното право. Разликата между приеманието и отричанието се състои само въ формитѣ, въ които се проявява едното и другото. Приеманието може да бѫде и мълчаливо, а отричанието всѣкога е изрично и изразено по единъ соленнеленъ начинъ.

Най-напредъ закона постановява, че отричанието отъ едно наследство никога не се презюмира. Това е старото правило: *renuntiatio non praesumitur*. И наистина, този, който е повиканъ от- закона да приеме едно наследство, се презюмира, като наследникъ до тогава, до когато той изрази своето намѣрение да не бѫде такъвъ; като е сезиранъ съ наследството отъ момента на отварянието му, предполагаемия наследникъ трѣбва да изрази волята си, че се отрича, че не желае да се ползува съ наследственнитѣ права, съ които той е вече облеченъ по закона [2])

И тъй, за да се счита, че има отричание, наследника трѣбва да заяви *изрично* за това отричание. При това изричното заявление за отричанието трѣбва да е направено по предписанитѣ отъ закона форми. Отъ съдържанието на чл. 199 се вижда, че отричанието е единъ соленнеленъ актъ, защото то може да стане *само* въ сѫдътъ, въ окрѫга на който наследството се е отворило, и се белѣжи въ особенна за това книга. Неиспълнението на една отъ тѣзи формалности влече ничтожество на отричанието. Главнитѣ условия

---

[1]) Pothier, *Des success.*, p. 413.

[2]) Chadot, t. II, p. 93. — Ricci. t. IV, n° 64.

за дѣйствителното отричание сж: 1) то да бжде направено въ сждътъ, въ окржга на който се е отворило наследството, 2) то да бжде забелѣжено въ особенна за това книга. Ако се не изпълни едно отъ тѣзи двѣ условия, отричанието е недействително; тъй напримѣръ, ако отричанието се направи предъ едно сждилище, въ окржга на което не е се открило наследството, или ако се подаде въ надлежното сждилище, но не се впише въ особенно държаната за това книга, то отричанието се счита нестанало. Последното условие, т. е. записването на отричанието въ *особенната* книга, е твърдѣ важно. Отричанието влиза въ сила отъ момента, въ който то се впише въ особенната за това книга, защото тържественността на обряда, както ще кажемъ по-на долѣ, е установена, не за да се осигури свободното изражение на волята относително отричанието, но въ интереса на публичността. За по-голѣма ясность на важността на момента на записването отричанието въ особенната за това книга, достатъчно е да си вспомнимъ, че течението на специалната двадесеть годишна давность (чл. 205) се прекъсва само отъ момента на записване отричанието въ особенната за това книга; до този моментъ, макаръ заявлението за отричание и да е подадено въ компетентното сждилище, давността продължава да тече.

Постановлението на чл. 190 отъ Гражданското Сждопроизводство, което опредѣля действието отъ момента на подаване искова молба относително течението на давността не оборва изказаното отъ насъ относително действието на момента на записването отричанието въ особената за това книга, *първо*, защото чл. 190 отъ закона за Гражданското Сждопроизводство говори за подаване въ сждътъ *искови молби*, къмъ които не може да се отнесе заявлението за отричанието, а следователно е не приложимъ къмъ течението на давността за отричанието отъ едно наследство, и *второ*, защото, ако се допуснеше даже, че правилото на чл. 190 отъ Гражданското Сждопроизводство, по аналогия, би могло да се приложи и къмъ подаване заявлението за отричание, течението на давността и по правилото на този членъ, се прекъсва, само ако молбата е подадена по установенитѣ отъ закона формалности, а тѣзи формалности, за отричанието,

както казахме, сж двѣ: а) да стане отричанието въ компетентния сждъ и б) да се запише въ особенната за това книга.

Освѣнъ тѣзи, има и други съображения, които оправдаватъ вѣрностьта на нашия взглядъ; тѣзи съображения сж, че заявлението за отричание отъ наследството, понеже се вписватъ въ особенната за това книга за интереса на публичностьта, е единъ видъ нотариално заявление, което, вмѣсто да се подаде нотариусу, се подава въ сждътъ.

Отъ това, че отричанието трѣбва да е *изрично*, не слѣдва, че за него изискватъ сакраментални изражения; терминитѣ сж безразлични, стига да изразяватъ явна воля за отричание. Но предпочтително е, наследницитѣ да се изразяватъ съ изрични термини, като си служатъ съ думитѣ на закона и то по начинъ, който да показва несъмнѣнно, че наследника се отрича отъ извѣстно наследство.

Наследника, който се отрича, трѣбва да спази едно сжществено условие, а именно да заяви ясно, отъ кое наследство и въ какво качество се отрича. Защо това? Защото може да се случи по нѣкога, едно и сжщо лице да бжде повикано въ двѣ различни качества да получи наследството на единъ умрѣлъ.

Напримѣръ, Х. има дѣца, на едно отъ които А. умрѣлия е подарилъ имоти, като си е запазилъ правото да получи назадъ подаренитѣ имоти, ако надарения умре прѣди дарителя. И наистина А. умира ергенъ преди баща си Х. Въ този случай Х. има двойно качество: първо: да си получи обратно подаренитѣ имоти на А. (чл. 324) и второ е истински по закона наследникъ на А.

Или пъкъ единъ роднина е повиканъ да наследва едно и сжщо наследство въ двойно качество: най-напрѣдъ като личенъ наследникъ за себѣ си и послѣ като наследникъ на единъ наследникъ, умрѣлъ следъ отваряние на наследството. Напримѣръ, Х. умира и оставя за свои наследници само два сина, и двамата ергени, А. и Б. Преди да се произнесе, че приема наследството А. умира. Въ този случай Б. ще получи $^1/_2$ отъ наследството на баща си Х. като неговъ законенъ наслееникъ; сжщия ще получи, по трансмисия, и другата половина, която се е паднала на А.

Въ тѣзи случаи необходимо е наследника Б. да се произнесе ясно и изрично, отъ кое наследство се отрича и въ какво качество. И наистина, понеже имаме двѣ наследства, наслѣдника трѣбва да каже изрично, само отъ едното ли наследство се отрича, или и отъ двѣтѣ?

Наследника не е длъженъ да обяви и мотивитѣ, по които се отрича отъ наследството, защото тѣзи мотиви могатъ да бѫдатъ многобройни и различни. Така, Улпианъ казваше, че причинитѣ за отричането отъ едно наследство сѫ разнообразни: заплетенность на наследството, страхъ отъ дългове и др. Въ наше врѣме много души се отричатъ отъ извѣстно наследство само да увредатъ кредиторитѣ си. Важното е, че има отричане, а мотивътъ му е безразличенъ.

Коя е цѣлта на записвянето на заявлението за отричане отъ наследството въ *особена* за това книга? Цельта на това разпореждание е, да се даде възможность и лесността на всѣко заинтересовано лице, като сънаследници, завѣтници, кредитори и др. да се научи, дали извѣстенъ наследникъ, отъ наследството на когото то има интересъ, се е отрѣкло отъ последното [1]), Щомъ особенната книга за записване на отричанието е установена въ интереса на публичността, то всѣко заинтересовано по наследството лице може да вади отъ нея потрѣбнитѣ за себѣ си свѣдения по отричанието отъ наследството, въ което той е заинтересованъ.

Соленнелния начинъ на отричанието е установенъ още и за това, че наследника може да доказва неговото сѫществувание само съ удостовѣрение отъ надлежния сѫдъ, че то е направено по предвиденитѣ отъ закона форми. То служи *ad probationem*. Въ тази смисълъ е юриспруденцията на нашия Върхов. Касац. сѫдъ. Така, той казва, че, когато отвѣтника по едно дѣло за наследство заяви, че нищо не е получилъ отъ наследството и се отказва отъ него, за това не трѣбва да се счита отговоренъ за неговитѣ дългове, безъ да представи никакво доказателство за отричанието си, простото възражение на отвѣтника — наследникъ неподкрепено съ доказателства, не важи. Касационния сѫдъ представлява положението на такъвъ наследникъ по следующия начинъ: такъвъ отвѣтникъ може по силата на чл. 205 и 187 да упражни правото си за отричание отъ наследството въ

[1]) Poujol. t I, p. 413 — Chabot, t. II, p. 93. — Laurent, t. IX, n° 427.

продължение на 20 год. давностенъ срокъ, а „въ случай на процесъ“ сѫда по силата на чл. 207 назначава кѫсъ срокъ за отричание отъ наследството, отъ друга страна основенъ принципъ по тази материя е, че отричанието отъ едно наследство никога не се предподага, следователно, не е достатъчно простото заявление на наследника, че той не приема наследството, а трѣбва този отказъ да бѫде направенъ предъ компетентната власть и по установения редъ (членъ 199). Въ даденія случай, макаръ отвѣтника да заявява въ сѫдебното засѣдание, че се отказва отъ наследството, и макаръ правото му за отказване и да не е просрочено, защото не сѫ истекли 20 год., нито пъкъ сѫдътъ е упражнилъ предписанието на чл. 207, и отъ друга страна не е констатирано, че отвѣтника владѣе имотитѣ, щомъ той не е представилъ доказателства, че е испълнилъ предписанието на чл. 199, а еималъ повече отъ достатъчно врѣме да направи това, защото отъ датата на заявлението му въ сѫдебното засѣдание, че се отказва отъ наследството, до разглеждание на дѣлото и разрешението му отъ сѫдътъ, сѫ се изминали нѣколко мѣсеци, сѫдътъ е билъ въ правото да го счита, че не е се отрекълъ отъ наследството[1]).

Ние казахме, че не стига отричанието да е направено изрично; за да бѫде валидно, то трѣбва да е направено предъ *онзи сѫдъ*, въ окржга на който се е отворило наследството. Всѣко формално, писменно заявление за това отричание, подадено до друга власть, пакъ въ сѫщия окржгъ, нѣма никакво значение. Счита се, че нѣма отричание.

А още по-малко може да важи едно устно отричание отъ наследството, направено предъ заинтересовани лица[2]).

Въ сѫщия смисълъ е и нашата юриспруденция. Върхов. Касац. сѫдъ казва, че прошението, което сѫ подали наследницитѣ до кмета на общината, не може да замѣсти онова отричание отъ наследството, за което се упоменува въ чл. 199, защото заявлението за отричание трѣбва да бѫде подадено въ сѫдътъ, въ окржга на който наследството се

---

1) К. Р. N 195 (576) — 1902, II. Г. О.

2) Toullier, t. IV, n° 338 — Chabot, t. II, Sur l'art 784, n° 4 — Duranton, t. VI, n° 472.

е открило, а при това сжщото отричание трѣбва да се отбелѣжи въ особенна за това книга[1]).

Въ друго едно решение Върхов. Касац. сждъ казва, че, *за да има отричание отъ едно наследство*, условието, безъ което не може, *sine qua non*, е, че заявлението за отричанието трѣбва да бжде подадено въ онзи сждъ, въ окржга на който се е отворило наследството[2]).

Отъ изложеното следва, че за отричанието отъ едно наследство законътъ изисква писменни доказателства; прочее, то не може да бжде доказвано съ свидетелски показания или съ каквито и да е други доказателства. Съ свидетелски показания едно отричание би могло да се доказва само въ случай, ако архивата на сждътъ би била унищожена по причина на нѣкоя непреодолима сила, като пожаръ, наводнение, кражба на регистра за записване отричанието и други.

Соленнелния обрядъ, който е установенъ въ чл. 199, прилага ли се къмъ отричанието отъ единъ завѣтъ, или той е предписанъ само за отричанието на наследството *ab intestat?* Този въпросъ очевидно не може да се повдигне, когато работата е за частенъ завѣтъ, защото частния завѣтникъ не получава качеството на наследникъ (чл. 45); той е единъ видъ кредиторъ на наследството; прочее, частния завѣтникъ не е длъженъ да се отрича отъ завѣта по соленнелния начинъ на членъ 199; отричанието отъ частния завѣтъ може да бжде мълчаливо.[3])

Но, ако завѣтника е универсаленъ, той придобива качеството на наследникъ (членъ 45), и като такъвъ, той напълно се приравнява, по своитѣ права и задължения, къмъ законнитѣ наследници. Вследствие на това, споредъ насъ, универсалния завѣтникъ може да се отрече отъ завѣта само по формитѣ, предписани отъ членъ 199; т. е. да направи *изрично* и *формално* отричание въ сждътъ, въ окржга на който се е отворило наследството, което да се запише въ особната за това книга.

---

1) К. Р. N 51 (403) — 1910 г. I. Г. О

2) К. Р. N 44 (280) — 1906 г. I. Г. О

3) Troplong, t. IV, n° 2155. — Baudry. — Lacantinerie, t. II, n° 2281 — Fuzier-Herman, sur l'art. 784, n° 38 и др.

Този въпросъ се разрешава различно отъ французкитѣ автори. Нѣкои, като иматъ предъ видъ, че универсалнитѣ завѣтници, които иматъ владѣнието за завѣщания имотъ, могатъ да бѫдатъ преследвани отъ кредиторитѣ въ качеството имъ на законни наследници за исплащанието наследственнитѣ дългове, казватъ, че такива универсални завѣтници трѣбва да се отричатъ по единъ *публ ченъ* начинъ, т. е. предъ сѫдътъ, въ окржга на който се е отворило наследстеото. Въ този смисълъ има и французки кассационни решения[1]). Други казватъ, че отричанието даже отъ универсаленъ завѣтъ не е подхвърлено на условията и формитѣ, които сѫ предписани за отричанието на едно наследство *ab intestat* че следователно то може да бѫде направено и мълчаливо[2]). Това мнѣние се подържа и отъ италиянски автори[3]) и отъ италиянската юриспруденция[4]).

Предъ видъ на явния текстъ на членъ 45 за насъ въпроса не остава никакво съмнѣние относително универсалнитѣ завѣти, които *придаватъ на завѣтника качеството на наследникъ*.

Отричанието може да бѫде писменно или устно. И въ двата случая, то се белѣжи въ особенната за това книга. Вписаното въ регистра отричание се подписва и отъ отреклия се наследникъ; ако ли пъкъ незнае да пише, то за неграмотностьта му се упоменува въ забелѣжката.

Отричанието може да бѫде направено и чрезъ пълномощникъ, който трѣбва да има за това специално пълномощно, засвидетелствувано по установения редъ.

Понеже приеманието на наследството или отхвърлянието му не е друго освенъ упражнение на наследтвенното

---

[1]) Troplong, t. IV, n° 2155. — Aubry & Rau, t. VII, § 726. — Demolombe, t. XXII, n° 327. — Saintespès Lescot, t. V, n° 1678 — S. 1856. 2 108; 1863. I. I.

[2]) Pothier, *Donat testam*, ch. V. — Merlin, *rep* v° *Legataire*, § 4, n° 4 — Furgole, *Testam.* ch. x, sct. V, n° 43. Colmet de Santerre, t. IV, n° 194 bis — Thiry, t. II, n° 485 — Pèlissiè du Rausans, *Des libèralitès indirectes entre èpoux*, p. 161. — Laurent. t. XIII, n° 554 — Dalloz, *Sup.* v° *Dispos-entres vifs*, n° 881 — Pand. fran., v° *Donat*, n° 8714. — Pand. belges, v° *Legs*, t. LVIII, n° 551 — D. P. 1882 I. 413; 1885. 2. 78.

[3]) Pacifici — Mazzoni, t. VI, n° 352.

[4]) *Ap. Ancona*, 23. 3. 1887; *Cass. Roma*, 23. I. 1333 Barbèra, p. 317, 3°

право, то почти всички условия, които сж предписани за приеманието, се изискватъ и за отричанието. И тъй:

1-о. Отричанието отъ едно наследство може да стане само отъ пълнолѣтно лице, а, ако наследника е непълнолѣтенъ, отричанието може да се направи само отъ настойника съ предварително разрешение на роднинския съветъ. Юридическитѣ лица могатъ да отхвърлятъ тоже едно наследство следъ потрѣбното отъ висшето началсво разрешение.

2-о. Отричанието по своята природа е *недѣлимо*, защото не се допуща, щото извѣстно наследство да се отхвърли отчасти, и да се приеме за другата часть. Отричанието трѣбва да е за цѣлото наследство *pro parte repudiare non potest*.

Тъй сжщо и завѣтника, който не иска да се възползува отъ завѣта, трѣбва да се отрече отъ цѣлия завѣтъ. Той не може да се отрече за часть отъ завѣта, а другата часть да приеме: *legatus proparte repudiare non potest*. Такова беше мнѣнието на Помпониуса[1]). То бѣ възприето и отъ *Pothier*[2]).

3-о. Отричанието, по своята природа, е *неотмѣняемо*. Отъ това правило закона допуща едно исключение. Въ силата на това исключение наследницитѣ, които сж се отрекли да приематъ едно наследство, могатъ, до просрочването, пакъ да го приематъ, стига то до тогазъ да не е било прието отъ други наследници. Въ този случай обаче се уважаватъ правата, придобити отъ трети лица било по давность, било чрезъ актове, правилно извършени отъ попечителя на незаетото наследство (членъ 206).

— Освенъ това, предвидено въ закона, исключение, отричанието може да се ревокира и когато то е направено вследствие на насилие или измама, когато извършването на последнитѣ е доказано.

— Както и при приеманието, отричанието не може никога да се оспорява подъ предлогъ на повредa. Но може ли да се приложи по аналогия, и къмъ отричанието исключението, установено въ втората алинея на членъ 198, съ

---

1) I. 38, D. *De legat*, n° I.
2) Pothier, Pand. t. II, n° 368.

други думи — може ли наследника да оспорява отричането си отъ наследството по тази причина, че завѣщанието, което е поглъщало голѣма часть отъ наследството и което, вследствие на това, е накарало наследника да се отрече отъ наследството, е излѣзло лъжливо, подправено.

Изключенията сж постановления отъ стриктното право и, като такива, никога не могатъ да се тълкуватъ распространително и да се прилагатъ по аналогия, Ако законодателя желаеше да допусне подобно изключение и за отричането, той щеше да го каже изрично, както е направилъ това за приеманието.

Законодателя е ималъ доста основателни причини да допусне изключението при приеманието, защото тамъ не зависи отъ наследника и не е въ неговата възможность да знае сжществованието на едно *неизвѣстно* завѣщание, та да допусне сжщото исключение и за отричането, при което наследника, като е знаялъ завѣщанието, е ималъ възможность да изследва подробно и обстоятелственно, да ли завѣщанието е подправено. Веднажъ наследника не упражни предварително своето право да изследва точно истинността на завѣщанието, значи той приема завѣщанието за редовно и съ приеманието му, като приеме и наследството, той вече неповратно се задължава спрямо заинтересованитѣ отъ това наследство; прочее, въ случая наследника тегли отъ невнимателността си.

Както приеманието не може да се оспорва по причина на новооткрити дългове, тъй сжщо и отричането не може да се ревокира по причина, че се открили активни креанси, (вересии) отъ умрѣлия, сжществованието на които не е било извѣстно на наследника, когато е приемалъ наследството, и сумата на които значително уголѣмява стойността на наследството. При всичко, че отреклия се наследникъ може да заявява, че той не е знаялъ за сжществованието на тѣзи вересии, и че ако това обстоятелство му бѣше извѣстно, той щеше да приеме наследството, не е позволено да ревокира отричането си [1]).

---

[1]) Chabot t. II, p. 95.

При прилагането на членъ 199 може да възникне единъ въпросъ: кои лица могатъ да оспоряватъ направеното отъ предполагаемия наследникъ отричание? Всѣки, на когото врѣди отричанието — било сънаследникъ, било завѣтникъ било кредиторъ — има право да контестира отричанието [1]) Но за да може да контестира отричанието, това последнето трѣбва да е повредило действителенъ и настоящъ интересъ за контестатора.

Закона упоменува само за правото на кредиторитѣ на отрѣклия се да искатъ отмѣнението на отричанието и да приематъ наследството вмѣсто отрѣклия се наследникъ (членъ 204). За това ще говоримъ по-послѣ.

Самия наследникъ, който се е отрѣкълъ отъ наследството, има ли право да противопостави на трето лице недействителностьта на своето отричание? Напримѣръ, Х. се отрича отъ едно наследство, което вследствие на това отричание, прѣминава върху У., който го и приема, Има ли право Х. да каже на У.: отричанието ми отъ наследството е недействиително по извѣстна причина; за това то не съществува; прочее, искамъ да приема наследството; повърнете ми го.

Разрешението на този въпросъ зависи отъ това, какъвъ характеръ ще се предаде на недействителностьта на отричанието; да ли тя е относителна, или абсолютна. Въ първия случай отрѣклия се наследникъ не може да се ползува отъ нередовностьта на отричанието, която може да се дължи лично нему, та да иска да се ползува отъ своя грѣшка или умисълъ [2]); въ втория случай недействителностьта може да бѫде противопоставена не само отъ третитѣ лица срѣщу отрѣклия се, но и отъ последния срещу третитѣ лица.

Последното разрешение на въпроса ни се вижда по юридическо. И наистина, текста на чл. 199 е абсолютенъ. Той казва, че, *отричанието може да стане само въ сѫда.* Прочее, едно отричание, направено вънъ отъ тази формалность, не е направено ни за, ни противъ нѣкого. Такива сѫ последствията отъ несъблюдението на формалноститѣ, които сѫ установени отъ закона не само *ad probationem,* но и

---

[1]) Demolombe, t. XV, n. 18.

[2]) Dev. 1855, II, 289.

ad solemnitatem, неспазването на които опорочава акта съ абсолютна недействителность спрямо и срещу всички и се счита за несъществующъ, *ad non esse*.

Освѣнъ това, тукъ се касае за една чисто едностранна декларация, отъ която третитѣ лица могатъ да се ползуватъ до толкова, до колкото тя е съобразна съ закона; отъ друга страна би се създало за наследника едно положение, пълно съ опастности, като се оставя подъ благоволението на трето лице, по произволя на което отричанието ще бѫде по нѣкога недействително, а по нѣкога валидно, споредъ интереситѣ имъ [1]).

Отъ това следва, че изискуемитѣ отъ закона формалности за действителностьта на отричанието сѫ предписани спрямо и срѣщу всички и че отричанието, което не е направено съобразно съ тѣхъ, *не произвежда никакво действие спрямо никого*.

Но има и друго мнѣние, което се състои въ това, че неспазването на тѣзи формалности прави отричанието недействително само спрямо *кредиторитѣ и завѣтницитѣ*; че за отричанието между сънаследницитѣ не сѫ предписани никакви специални формалности.

Това мнѣние се поддържа отъ знаменити юрисконсулти мнѣнието на които ще процитираме. Така *Aubry & Rau* казватъ, че „отричанието отъ наследството е действително *спрямо кредиторитѣ и завѣтницитѣ* до толкова, до колкото то е било направено съобразно съ предписанитѣ отъ закона форми. Обаче, *между сънаследницитѣ* отричанието не е подчинено на никакви сцециални формалности; за това, то може да бѫде направено съ всѣкакъвъ автентиченъ или съ частенъ актъ; въ нѣкои случаи би могло да се допусне даже мълчаливо отричание“ [2]).

А *Massé et Vergé* казватъ: „Тази форма (чл. 199) е предписана по единъ абсолютенъ начинъ *сама спрямо кредиторитѣ на наследството;* но *между сънаследницитѣ* е до-

---

[1]) Toullier, t. IV, n° 338.—Delaporte, Pand. fr., t. III, p. 155. — Duranton, t. VI, n° 472.—Vezeille, sur l'art. 784, n° 2. — Favard de Langlade-Rép., v° *Renonciat.*, § 1, n° 3. Laurent, t. IX, n° 432. — Demante, t. III, n° 164bis. — Thiry. t. II, n° 121.

[2]) Aubry & Rau, t. VII, § 613.

статъчно и отричанието, направено съ автентиченъ или частенъ актъ“ [1]).

Demolombe, като е съгласенъ съ това мнѣние, го намира за твърде абсолютно. Той намира, че едностранното отричание винаги е подложено на предписанитѣ отъ закона формалности; и ако тѣ не сж спазени, отричанвето е абсолютно недействително, но отричанието, направено между сънаследници съ договоръ, става по общо право [2]).

Вѣрно е, че унилатералното отричание е задължително за всички, включително и за наследницитѣ, когато то е направено съобразно съ предписанитѣ отъ закона форми и че то е абсолютно недействително спрямо всички, включително и спрямо сънаследницитѣ, когато тѣзи формалности не сж спазени.

Напримѣръ, наследника Х. прави една чисто едностранна декларация за отричание било предъ нотариуса, било въ сждъ, въ окржга на който *не е* открито наследството. Това отричание е недействително спрямо кредиторитѣ и завѣтницитѣ. Но могатъ ли сънаследницитѣ или наследницитѣ отъ следующата степень да считатъ, спрямо себе си, това отричание за валидно? Не, този актъ на отричание е недействителенъ, както спрямо тѣхъ, така и спрямо кредиторитѣ на наследството. И наследницитѣ въ този случай не биха могли да обвржатъ спрѣмо тѣхъ отрѣклия се, като му съобщатъ, че тѣ считатъ направеното отъ него по горния начинъ отричание за валидно и че, следователно, приематъ наследството, отъ което той се е отрекълъ. Защото така направеното отричание не е единъ сключенъ съ тѣхъ договоръ, а една обикновенна и едностранна декларация за отричание, което, споредъ чл. 199, за да бжде валидно, трѣбва да стане въ онзи сждъ, въ окржга на който се е отворило наследството.

Прочее, въ това отношение чл. 199 е абсолютенъ; той не прави никакво различие между кредиторитѣ и сънаследницитѣ. Ето защо едностранното отричание, което не е направено съобразно съ предписанитѣ отъ законна форма, е еднакво недействителнно спрямо всички заинтересовани — кредитори и сънаследници.

---

[1]) Massé et Vergé sur Zachariae, t. II. p, 316.

[2]) Demolombe, t. XV, nos 20—22.

Но *Demolombe* прави изключение отъ това правило за случая, когато единъ наследникъ прави договоръ съ другитѣ сънаследници, че се отрича въ тѣхна полза срѣщу извѣстна цѣна, *aliquo dato mediante pecunia.* Това, споредъ него, било договорно отричание, и не съставлявало *приемание.* И то макаръ направено чрезъ договоръ, било валидно за сънаследницитѣ, които сж участвували въ сключването на договора за отричание.

Както се вижда, въ този случай въпроса се свежда къмъ това, да ли този договоръ, сключенъ между сънаследницитѣ, съдържа въ себе си *отричание*, както то е наречено отъ странитѣ, или съдържа *приемание* на наследството (чл. 194)? Когато се говори за отричание по чл. 199, закона разбира само едно отричание, а именно такова, което се прави съобразно съ предписанитѣ отъ текста формалности, за които вече говорихме. По този въпросъ много добре забелѣзва *Laurent*, че изглежда да има едно недоразумѣние. Не се изразяватъ добре, когато казватъ, че имало двѣ отричания; едното тържествено отричание, а другото нетържественно, или едностранно и договорно отричание. Закона знае само едно отричание. И наистина, какво нѣщо е отричанието, което е направено въ изриченъ или мълчаливъ договоръ между сънаследницитѣ? Обикновенно то е възмездно отричание, т. е. че отрѣклия се получава цѣната на своето отричание било въ пари, било въ нѣкоя компенсация. Това отричание ли е? Наопаки, закона казва, че това претендирано отричание е едно приемание. То е отричание *mediante pecunia.*

Въ този смисълъ е и юриспруденцията; всичкитѣ отричания, които тя е валидирала, сж биле възмездни актове; прочее, тѣ че сж биле отричания [1]).

Отъ това, което казахме по-горе, се вижда, че ние споделяме възгледа на *Laurent*, който е съобразенъ и съ буквата и съ духътъ на текста. Цѣлата тази материя е спорна и се изисква голѣмо внимание и особенна предпазливость за да не попаднемъ въ заблуждение.

---

[1]) Laurent, t. IX, n° 432.

Нашия Касационенъ сѫдъ не е ималъ случай да се произнесе специално по този въпросъ; обаче, може да се каже, че той мълчаливо, решавайки други въпроси, възприема приложенитѣ отъ насъ сѫждения.

Чл. 200 [1]).

Наследникътъ, който се е отрекълъ отъ наследството, счита се, че не е ималъ никога право върху него. Отричанието отъ наследството обаче не го лишава отъ правото да получи направенитѣ нему завѣти (чл. 253).

Членъ 200 опредѣля действието на отричанието, което се състои въ това, че наследника, който се е отрѣкълъ отъ наследството, се счита, че не е ималъ никога право върху него. Това е твърде логично и произтича отъ приетия въ материята на наследственното право принципъ: че не е наследникъ този, който не желае. Наистина, предполагаемия наследникъ се счита, по право, още отъ минутата на отваряването на наследството, за продължитель на юридическата личность на умрѣлия, за собственникъ и владетель на наследственнитѣ имоти на тази личность, но само това право не може да задължи наследника да приеме наследството; то дава качеството на наследникъ на повиканото отъ закона лице да събере наследството само тогава, когато то упражни това си право, т. е. когато приеме наследството; но щомъ това лице не само не приеме наследството, а изяви съвършенно противно намѣрение, т. е. отрече се отъ него, последствието отъ това отричание е, че то никога не е имало право върху наследството.

По причина на това последствие отъ отричанието, отрeклия се нѣма право и върху приходитѣ отъ наследството, които сѫ се събирали отъ деня на откриването на наследството до деньтъ на отричанието.

Ако въ промежутока отъ отваряването на наследството до отричанието предполагаемия наследникъ е управлявалъ

---

[2]) С. It. 945; С, N. 785. 845,

имота, се счита като съвършенно страненъ за наследството управителъ, който, на общо основание, е длъженъ да даде смѣтка за своето управление на тѣзи, които го замѣстватъ. Ако той е прибралъ нѣкакви суми отъ наследството, напримѣръ отъ продажбата на разни плодове, длъженъ е да ги повърне [1]).

Всичкитѣ актове, които предполагаемия наследникъ е извършилъ въ врѣме на управлението, сж валидни, защото отричанието само отнима изгодитѣ, които отрѣклия се биималъ отъ наследството, ако се не бѣше отрѣкълъ, а не ревокира законно извършенитѣ актове преди отричанието [2]).

Актоветѣ, които третитѣ лица сж направили съ предполагаемия наследникъ или противъ него въ това врѣме, когато той е владѣлъ наследствения имотъ, сж тъй сжщо валидни, защото тѣ сж законно извършени. Кредиторитѣ на наследството много пѫти иматъ нужда да прекъснатъ течението на давността; за това тѣ могатъ да преследватъ предполагаемия наследникъ и въ такъвъ случай се счита, че сж прекъснали течението на давността, макаръ наследника, противъ когото сж действували кредиторитѣ, и да се е отрѣкълъ отъ наследството.

Следъ отричанието отъ наследството отрѣклия се става за него съвършенно чуждо лице, вследствие на което всичкитѣ актове, захванати *съ* или *противъ* него, прѣминуватъ върху неговия замѣстникъ. Отъ минутата на отричанието третитѣ лица не могатъ да действуватъ противъ отрѣклия се. По този въпросъ *Laurent* казва, че преследванията на кредиторитѣ, насочени противъ предполагаемия наследникъ следъ отричанието му, не прекъсватъ течението на давността, защото преследването трѣбва да е насочено противъ дебитора, а отрѣклия се наследникъ не е дебиторъ. А относително исплащанието на сждебнитѣ разноски по преследването, насочено противъ предполагаемия наследникъ, сжщия авторъ прави различие споредъ момента на захващанието на

---

[1]) Chabot, t. II, p, 100. — Poujol, f. I. 430. — Ricci, t. IV, n° 65. — Demolombe, t. XV, n° 35.

[2]) Laurent, t. IX, n° 434. — Huc, t. V, n° 181. — Baudry-Lacantinerie, t. II, n° 2253 и 2270. — Demolombe, t. XV, n° 26. — Fuzier-Herman, sur l'art. 785, n° 2. — Vigié, t, II, n° 203.

преследването. Ако дѣлото е било заведено противъ предполагаемия наслѣдникъ слѣдъ отричането му, разноскитѣ оставатъ въ тяжесть на кредитора, защото грѣшката е негова, понеже той е ималъ възможность и трѣбвало е да узнае въ сѫдътъ, преди да захване дѣлото, да ли има отричание; ако ли пъкъ дѣлото е било захванато преди отричанието, и предполагаемия наслѣдникъ се отрѣче слѣдъ завеждането на дѣлото и при това *слѣдъ срока, който му се дава да направи описъ и да размисли* (членове 214—216), то разноскитѣ се възлагатъ върху отрѣклия се.

Обаче, ако предполагаемия наслѣдникъ, дѣлото противъ когото е заведено преди отричанието, се отрѣче въ продължение на срокътъ, който му се дава отъ законътъ да направи описъ и да размисльова, разноскитѣ, ако кредитора спечели дѣлото, оставатъ върху замѣстницитѣ на отрѣклия се, защото, отъ една страна, кредитора е ималъ право, по закона да захване дѣлото и противъ предполагаемия наслѣдникъ, като се презюмира, че този, който е повиканъ отъ закона да прибере извѣстно наслѣдство, се презюмира за наслѣдникъ, догдето се не отрече, а отъ друга, предполагаемия наслѣдникъ, като се отрече до истичанието на предвиденитѣ въ закона срокове (членове 214—216) става за наслѣдството съвършенно чуждо лице, което въ нищо не е задължено

Послѣдствията отъ постановлението на чл. 200 сѫ различни; тѣ сѫ обозначени въ самия законъ, къмъ разглѣждането на които ще пристѫпимъ своевременно.

Ако наслѣдника се отрече отъ наслѣдството, закона му дава право да получи направения му завѣтъ до размѣра на располагаемата часть, защото наслѣдникътъ, който се отрича отъ качеството си на наслѣдникъ, става чуждо лице за наслѣдството, за това той трѣбва да има право, като всѣко чуждо лице, да задържа даритъ или завѣта, които му сѫ направени отъ умрѣлия.

Разпорежданието на чл. 200 се отнася до всичкитѣ наслѣдници, безразлично отъ коя линия сѫ тѣ. За това низходящитѣ, възходящитѣ и съребреннитѣ наслѣдници се ползуватъ отъ това распорѫждание.

Послѣднята часть отъ чл. 200 е въ пълна връзка съ разпорежданията на закона върху привнасянието и прехва-

щанието. Това се вижда отъ обстоятелството, че самия текстъ прави силка на чл. 253, който се намира въ отдѣла за привнасянието и прехващанието. За това подробности по нея ще дадемъ при коментиранието на чл. 253, който повтаря буквално распорежданията на последнята часть отъ членъ 200.

Най-главнитѣ последствия отъ отричанието сж: а) че отрѣклия се може да получи направенитѣ нему завѣти и да задържи дароветѣ и б) че частьта на отрѣклия се наследникъ уголѣмява дѣловетѣ на неговитѣ сънаследници, или ако такива нѣма, наследството минува въ следующата следъ него степень, както това се вижда отъ чл. 201, къмъ коментиранието на който и преминаваме.

Чл. 201 [1]).

Въ наследството по закона, частьта на отрѣклия се уголѣмява дѣловетѣ на неговитѣ сънаследници; ако той е самъ, наследството минува въ следующата следъ него степень.

Казахме по-рано, че никой не може да бжде на сила наследникъ и че вследствие на това всѣкой, който е повиканъ отъ закона да приеме едно наследство, може да се отрече. Но, щомъ единъ наследникъ има право да се отрѣче, закона трѣбва да рѣши въ сжщото време и въпроса: какво трѣбва да стане частьта на отрѣклия се наследникъ, на кого ще се падне тази часть? Този именно въпросъ и решава правилото на членъ 201. Тука може да има само двѣ хипотези; първата хипотеза е, когато отрѣклия се има сънаследници, а втората хипотеза е, когато отрѣклия се нѣма сънаследници. Какъ разрешава закона въпросътъ за всѣка отъ тѣзи хипотези? Законодателя е постановилъ, че въ първия случай частьта на отрѣклия се уголѣмява дѣловетѣ на *сънаследницитѣ*; а въ втория случай наследството минува *въ следующата следъ него степень*.

---

[1]) C. It. 946; C. N. 786.

Нека обърнемъ внимание върху терминитѣ на закона когато отрѣклия се има сънаследници, става *уголѣмяване* (*accroissement*); а когато отрѣклия се е самъ, то става минуване (*dévolution*) въ следующата степень.

Израженията на закона, „*сънаследницитѣ*“ и „*въ слѣдующата следъ него степень*“ не трѣбва да се разбиратъ въ буквaленъ смисълъ, защото въ такъвъ случай ще дойдемъ до резултатъ, противенъ на общитѣ принципи по дѣлбата на наследството. Съ тѣзи изражения законодателя е искалъ да каже: *частьта на отрѣклия се уголѣмява дѣловетѣ на наследницитѣ, които по закона щѣха да наследватъ, ако той не бѣше наследникъ*. За да не би да дойдемъ до резултатъ противенъ на принципитѣ, трѣбва всѣкога, когато ще решаваме, на кого ще се падне частьта на отрѣклия се, да предполагаме, че отрѣклия се никога не е билъ наследникъ по въпросното наследство[1]), т. е. да не забравяме правилото на членъ 200.

За да покажемъ нагледно, каква голѣма важность има предупреждението за правилното разбиране на правилото на членъ 201, ние ще приведемъ примѣри и за двата случая.

Относително първия случай: да предположимъ, че Х следъ смъртьта си оставя три сина А. Б. В. и отъ четвъртия си синъ Г., който е умрѣлъ преди Х, три унуки Д. Е. Ж. Да предположимъ, че Ж. се отрича отъ наследството. Какво ще стане съ частьта на Ж. която е $^1/_{12}$ отъ цѣлото наследство? Закона отговаря, че тя ще уголѣми дѣловетѣ на *сънаследницитѣ*. Ако се земе думата *сънаследницитѣ* въ буквaленъ смисълъ, ще излѣзе, че частьта на Ж. ще уголѣми дѣловетѣ на равно на А. Б. В. Д. Е., защото тѣ сж *сънаследницитѣ* на отрѣклия се Ж. и всѣки отъ тѣхъ ще получи по $^1/_5$ отъ $_1/_{12}$ т. е. отъ частьта на Ж. Обаче. такова решение на въпроса би противорѣчило на принципа, положенъ въ членъ 200, по който отрѣклия се трѣбва да се счита, че никога не е билъ наследникъ. Какъвъ резултатъ ще имаме, ако спазимъ принципа на членъ 200? Въ такъвъ случай частьта на Ж. ще увеличи дѣловетѣ само на Д. и Е., защото, ако Ж. не сжще-

---

[1]) Poujol, t. I, p. 431. — Demolombe, t. XV, n° 38. Chabot t. II. p. 102. — Ricci, t. III, n° 392.

ствуваше, наследството на Х, щѣше да се раздѣли на 4 равни пая, по единъ отъ които ще зематъ А. Б. В., а четвъртия щеше да се раздѣли по равно, т. е. по $^1/_8$ между Д. и Е., нисходящитѣ отъ Г.

И тъй, частьта на отрѣклия се Ж. ще уголѣми дѣловетѣ на Д. и Е.

Но, ако земемъ сѫщия случаи и предположимъ, че А. се отрича отъ наследството, тогава неговата часть ще уголѣми дѣловетѣ на Б. В. Д. Е. Ж., защото тѣ сѫ наследницитѣ, които трѣбваше да получатъ наследството на Х.. ако да не сѫществуваше А. И наистина, ако А. не сѫществуваше тогава наследството на Х. щѣше да се раздѣли на три равни пая, по единъ отъ които ще получатъ Б. и В., а третия ще се раздѣли по равно т. е. по $^1/_9$ между Д. Е и Ж.

Отъ изложеното следва, че при отричанието на Ж., А. Б. и В. ще иматъ по $^1/_4$, а Д. и Е. по $^1/_8$ отъ цѣлото наследство; а при отричанието на А., Б. и В. ще зематъ по $^1/_3$, а Д. Е. Ж. по $^1/_9$ отъ цѣлото наследство на Х.

Относително втория случай: да предположимъ, че умрѣлия остави жива, една леля, единъ братъ и единъ племенникъ, превнукъ на други умрѣлъ по-рано братъ. Ако нѣма отричание, наследството ще се раздѣли по на половина между братътъ и плѣменникътъ на умрѣлия, а лелята нѣма да получи нищо. Да предположимъ, че братътъ се отрича отъ наследството, какво ще стане съ неговата часть? Понеже той въ своята степень, е самъ, то, споредъ правилото на членъ 201, неговата часть ще премине *въ следующата следъ него степень.* Коя е следующата следъ него степень? По близостьта на роднинството, следующата следъ отрѣклия се братъ стьпень до умрѣлия е степеньта, въ която се намира лелята спрямо умрѣлия (*третя* степень), а не степеньта, въ която се намира плѣменника (*пета* степень) спрямо умрѣлия. И тъй, ако приемемъ буквалния смисъль на чл. 201, ще излѣзе, че частьта на отрѣклия се братъ, ще уголѣми дѣлътъ на лелята, която спрямо умрѣлия е въ трета степень родство, а не на плѣменника, който спрямо умрѣлия се намира въ пета степень родство.

Обаче, такъвъ резултатъ, полученъ отъ буквалното тълкуване на изражението *„следующата слѣдъ него степень"*,

е противенъ на принципа, положенъ въ чл. 200. И наистина, за да опредѣлимъ, на кого ще се падне частьта на отрѣклия се братъ, то трѣбва да прѣдположимъ, че отрѣклия се никога не е билъ наслѣдникъ, никога не е сѫществувалъ. Въ такъвъ случай щѣхме да имаме само единъ плѣменникъ на умрѣлия (превнукъ отъ умрѣлъ братъ) и една негова леля (сестра на бащата на умрѣлия). Кой отъ тѣхъ ще получи наслѣдството? Плѣменникътъ, защото, както видѣхме коментара на чл. 17, нисходящитѣ отъ братъ на умрѣлия, макаръ и по-далечни по степеньта отъ послѣдния, изключватъ сѫребърни роднини, макаръ по-ближни отъ тѣхъ, по стьпеньта, до умрѣлия, щомъ тѣ не сѫ нисходящи отъ братъ или отъ сестра. Прочее, плѣменника на умрѣлия, като нисходящъ отъ неговъ братъ, макаръ въ пета степень родство, ще исключи лелята, макаръ по ближна (*третя)* степень, защото не е нисходяща нито отъ братъ нито отъ сестра на умрѣлия.

Считаме, че изложеното е достатъчно да ни накара да се отнасяме съ особенно внимание при прилагането на правилото, постановено въ чл. 201, и прѣминаваме къмъ самата материя, която се реглира отъ този членъ.

При прилагането на чл. 201 може да се срещнемъ съ отричания отъ разни редовни наслѣдници, каквито се предвиждатъ отъ отдѣла на редътъ за наслѣдството на законнитѣ роднини, а именно а) когато наслѣдството се е паднало на чедата на умрѣлия или на тѣхнитѣ нисходящи (чл. 21), б) на родителитѣ на починалия (чл. 23); в) на възходящитѣ и на сѫребърнитѣ (чл. 25); г„ на братията и сестритѣ на починалия (чл. 26); д) само на възходящитѣ (чл. 24) и на другитѣ по-далечни роднини (чл. 27).

Всичко, което е казано по цитиранитѣ членове, се отнася и до правилото на чл. 201; по тази причина ние ще кажемъ само по нѣколко думи за отричането на редоветѣ на наслѣдницитѣ.

1. *Когато наслѣдватъ само законни чѣда.* Ако прѣдположимъ, че умрѣлия е оставилъ петь дѣца, едно отъ които се отрича отъ наслѣдството, неговата часть ще уголеми дѣловетѣ на неговитѣ сънаслѣдници. Прѣди отричането на на всѣко дѣте се е падало по $^1/_5$ отъ цѣлото наслѣдство; а слѣдъ отричането всѣко отъ четиритѣхъ неотрѣкли се

дѣца ще има $_1/_5+(^1/_5\times{}^1/_4)=^1/_5+^1/_{20}$, или $^5/_{20}$ т. е. $^1/_4$ отъ цѣлото наследство. До сжщия резултатъ ще дойдемъ, ако, съгласно чл. 200, приемемъ, че отрѣклия се не сжществуваше; въ такъвъ случай ще имаме само четирма души наслѣдници, които ще раздѣлятъ наследството по равни части и на глава, т. е. по $^1/_4$ отъ цѣлото наследство.

2. *Когато наследватъ само родители.* Ако единъ отъ преживѣлитѣ родители се отрѣче, то неговата часть ще уголѣми дѣлътъ на другия родитель, защото отрѣклия се родитель се счита, че не сжществува, а въ такъвъ случай цѣлото наследство се пада на другия родитель (чл. 23).

3. *Когато наследватъ възходящи заедно съ братъ или сестра или съ нисходящи отъ тѣхъ.* Да предположимъ, че умрѣлия е оставилъ за наслѣдници: три брата А. Б. В., дѣдо Г. и баба Д. отъ майчина линия и баба Е. отъ бащина линия. Наследството ще се раздѣли помежду имъ, съгласно чл. 25, по такъвъ начинъ, че всичкитѣ братия заедно ще зематъ $^2/_3$, а всѣки отъ тѣхъ отдѣлно ще земе по $^2/_9$ отъ цѣлото наследство, а всичкитѣ възходящи заедно ще зематъ $^1/_3$; всѣки же отъ тѣхъ отдѣлно ще земе: дѣдото и бабата отъ майчина линия по $^1/_{12}$, а бабата отъ бащина линия $^1/_6$ отъ цѣлото наследство. При отричанието въ този случай трѣбва да правимъ различие между редоветѣ на наслѣдницитѣ, като помнимъ, че *отричанието на единъ наслѣдникъ отъ извѣстенъ редъ и линия уголѣмява само дѣловетѣ на сънаслѣдницитѣ отъ сжщия редъ и линия*, отъ което следва, че отричанието на едного отъ братията уголѣмява дѣловетѣ само на другитѣ братия, а не и на възходящитѣ, и наопаки, отричанието на единъ възходящъ роднина уголѣмява дѣловетѣ само на другитѣ възходящи роднини, а не и на братията.

Отричането на единъ възходящъ роднина отъ извѣстна линия уголѣмява дѣловетѣ на наслѣдници отъ друга линия само въ такъвъ случай, ако отрѣклия се е самъ въ своята линия, както ще видимъ отъ примѣра.

Ако предположимъ, че се отрече единия братъ, А., то неговата часть ще уголѣми частьта на Б. и В. отъ $^2/_9$ на $^3/_9$ или $^1/_3$. И наистина, ако се счете, че А. никога не е билъ наслѣдникъ, то двѣтѣ трети отъ наследството ще се раздѣлятъ само между Б. и В. на равно по една трета.

Ако се отрѣче дѣдото Г., неговата часть ще уголѣми пая само на бабата Д. отъ $^1/_{12}$ на $^2/_{12}$ или $^1/_6$. И действително, ако Г. се смѣтне за несѫществующъ, Д. ще получи съгласно членъ 24, $^1/_2$ отъ $^1/_3$ или $^1/_6$.

Но, ако се отрѣче бабата Е., нейната часть ще уголѣми дѣловетѣ на Г. и Д. отъ $^1/_{12}$ на $^2/_{12}$ или $^1/_6$. И наистина, ако Е. не сѫществуваше, то $^1/_3$ часть, която се пада на всичкитѣ възходящи роднини заедно, ще се раздѣли на равно между Г. и Д. по $^1/_6$.

4. *Когато наследватъ само братия и сестри нисходящи отъ тѣхъ.* Въ този случай нѣма никаква мъчнотия, когато наследватъ родни братия; уголѣмяването става тъй сѫщо, както и при наследството на законни дѣца.

По мѫченъ е случая, когато наследватъ родни братия заедно съ еднокръвни братия или съ едноутробни, или пъкъ заедно съ еднитѣ и съ другитѣ. За по-голѣма ясность да вземемъ примѣръ. Да предположимъ, че умрѣлия Х. оставилъ за наследници: два родни братя А. и Б. и единъ еднокръвенъ В. и че А. се отрича. Ако нѣмаше отричането наследството на Х. трѣбваше да се раздѣли (ако то е 30000) така: А. и Б. щѣха да вематъ по 12,000 всѣки, а В., като еднокръвенъ ще вземе само половината отъ частьта на роднитѣ братя, т. е. $^1/_2 \times 12000 = 6000$ лева. Следъ отричанието на А. неговата часть 12000, ще уголѣми дѣловетѣ на родния братъ Б. и на еднокръвния В., но пакъ подъ условието на членъ 26, ал. II, т. е. дѣлътъ на еднокръвния В. ще се уголѣми съ половината отъ размѣра на уголѣмяването на пая на родния Б.; тъй щото частьта на отрѣклия се А. ще уголѣми дѣлътъ на Б. съ 8000 лева, а дѣлътъ на В. съ 4000 лева и ще имаме, че уголѣмения дѣлъ на Б. е $12000 + 8000 = 20000$, а уголѣмения дѣлъ на В. е $6000 + 4000 = 10000$. Сѫщиятъ резултатъ ще имаме, ако предположимъ, че отрѣклия се А. е несѫществующь за наследството; тогава наследницитѣ на умрѣлия ще сѫ само единъ роденъ и единъ еднокръвенъ братъ, които ще раздѣлятъ наследството по такъвъ начинъ, че родния ще получи 20000 лева, а еднокръвния — само половината отъ това, което ще получи родния, т. е. $^1/_2 \times 20000 = 10000$; а всичко ще имаме Б. 20000 + В. 10000 = 30000 лева.

По сжщия начинъ се опредѣля уголѣмяването и въ случая, когато следъ умрѣлия останатъ за наследници родни братя заедно съ еднокръвни и едноутробни братя или сестри.

5. *Когато наследватъ само възходящи.* При този рѣдъ наследници уголѣмяването става по начина, който изложихме по-горе въ n° 3, когато наследватъ братя и сестри заедно съ възходящи. Прочее, нѣма нужда да повтаряме.

6. *Когато наследватъ други роднини съгласно членъ 27.* Считаме за излишно да се спираме върху начина за уголѣмяването въ този случай, защото той е сжщия, както и за другитѣ съребренни и възходящи роднини.

— Уголѣмяването е *задължително* въ този смисълъ, че сънаследника,дѣлътъ на когото се уголѣмява отъ частьта на отрѣклия се наследникъ, не може да се откаже отъ уголѣмяването, за да удържи своя собственъ дѣлъ; ако той желае да удържи своя дѣлъ, трѣбва да приеме уголѣмяването [1]). Тъй е било и въ римското право, за което има и правило *Nemo pro parte heres.* Ненарушимостьта на това правило се подкрѣпя и отъ императивния характеръ на закона, който казва: „частьта на отрѣклия се *уголѣмява* дѣловетѣ на другитѣ сънаследници".

Има и противно мнѣние; това мнѣние се основава на отсжтствието въ закона на текстъ, който да прави уголѣмяването задължително [2]). Това мнѣние ни се вижда не право, защото не само сжществуването на изриченъ текстъ може да установи, уголѣмяването но, и императивностьта на текста, който говори за уголѣмяването. Ако законодательтъ е установилъ императивно това уголѣмявание само въ неразривна връзка съ собственнитѣ дѣлове, нѣма нужда отъ изриченъ текстъ.

---

[1]) Poujol, sur l'art. 786, n° 4. — Toullier, t. IV, n° 443. — Chabot, t. II sur l'art. 786, n° 9. — Marcadè, Sur l'art. 786, n° 6. — Demante, t. III, n° 106 bis II. — Demolombe, t. XIV, n° 566. — Aubry & Rau, t. VI, § 609, note 9. — Huc, t. V, n° 182. — Laurent, t. IX, n° 441. — Le Sellyer, t, I, n° 635. t. II, n° 688. — Pau4. fr. v° *Succes*, n° 4684. — Dalloz, Sup. v° *Succes*, n° 546. — Thiry, t. II, n° 122. — Arntz, t. II, n° 1422. — Pomdbelges, t. I, v° Accroissement, n° 16.

[2]) Vazeille, sur l'art. 786, n° 2. — Duvergier, t, IV, n° 443. — Belostjolimont, sur Chabot, art. 786, obs.1.

— Върховния Касац. Сждъ приравнява изгубване правото върху едно наследство чрѣзъ давность къмъ изгубването на това право чрѣзъ отричание. Въпроса е не само важенъ отъ юридическо глѣдище, но е и оригиналенъ, защото, до колкото знаемъ, това асимилиране на двата института — давностьта и отричанието по едно наследство — не се подържа въ доктрината на правото. Ето мотивитѣ на Касац. Сждъ: „М. и П. сж завели искъ за вдигание запоръ на $^2/_3$ части отъ 7 кжса недвижими имоти. Окржжния Сждъ уважилъ иска само по отношение на М. и осждилъ отвѣтницитѣ да вдигнатъ запора на $^1/_2$ часть отъ 7 кжса, като приелъ,че частьта на наследника, който е пресрочилъ своитѣ наследственни права (просрочилъ е само М.) не ползува само единъ наследникъ, а всички останали.

Касатора се оплаква, за гдѣто сжда приелъ, че, когато въ едно наследство единъ отъ наследницитѣ просрочи, неговата часть оставала въ масата на наследството, когато напротивъ, отъ отхвърляне на иска трѣбвало да се ползува отвѣтника. В. К. Сждъ казва:

Иска на истцата Петра Петкова за $^1/_3$ часть билъ отхвърленъ като просроченъ, а отъ друга страна на Мария Петкова, другата истца, било признато правото ù върху $^1/_2$ часть отъ имотитѣ, когато нейния искъ билъ само за $^1/_3$ часть. Ако се подири основанието на това разпредѣление, ще се намѣри, че това основание е законно и отъ него не се е увредилъ отвѣтника, сега касаторъ, а, напротивъ, и той се е ползувалъ. Не е вѣрно твърдението въ касационната жалба, че това разпредѣление не почива на закона за наследството. Чл. 201 отъ Закона за наследството говори: „Въ наследството по закона, частьта на отрѣкшия се уголѣмява дѣловетѣ на неговитѣ сънаследници“. Въ основата на института за прескрипцията лежи една отъ дветѣ теории за законната причина на всѣка прескрипция: или се предполага, че по единъ или другъ начинъ се е удовлетворилъ оня, който презъ течението на извѣстенъ срокъ не е предявилъ претен-

циитѣ си; или че обществото, за упазване своя редъ и спокойствие, полага единъ срокъ за всѣкакви претенции, следъ изтичането на който тѣ нѣма да се слушатъ. Последнята отъ тѣзи две теории, види се, лежи въ основата на прескрипцията за наследство, споредъ както това може да се извлече отъ распорѣжданията на членове 205 и 206 отъ Закона за наследството. *Въ такъвъ случай оня, който е просрочилъ правото си за наследство, може да се упрличи на отрѣкшия се отъ наследството* [1]).

Може ли да се поддържа юридически тази теза, че, *оня който е просрочилъ правото си за наследство, може да се упрличи на отрѣклия се отъ наследството*". Отъ даннитѣ по дѣлото става явно, че се касае за погасителна давность. Ние мислимъ, че последствията отъ погасителната, и по елементи и по условия, не могатъ да се приравнятъ къмъ онѣзи отъ едно отричание. Когато единъ наследникъ се отрече отъ едно неследство, неговата часть уголѣмява дѣловетѣ на неговитѣ сънаследници, а когато той е самъ, тя минава върху следующата родственна линия. Прочее, субекта, който се ползува отъ отричанието сж сънаследницитѣ или наследници отъ друга линия, а субекта, който се ползува отъ давностното владѣние на наследственъ имотъ е индивидуално онзи наследникъ, който еималъ фактическото владѣние на имота въ продължение на давностния срокъ, като собственникъ; а този владѣтель-наследникъ, макаръ да е единъ отъ сънаследницитѣ, дѣловетѣ на които биха се уголѣмили отъ едно отричание, е различенъ отъ сънаследницитѣ на отрѣклия се. Качеството на ползувателитѣ отъ двата института — давность и отричание — не е едно и сжщо. Онзи, който се ползува отъ отричание, се ползува въ качество на сънаследникъ на отрѣклия се; а онзи, който се ползува отъ давностьта, не се ползува отъ това качество. При отричанието частьта на отрѣклия се уголѣмява дѣловетѣ на *всички* сънаследници, а при давностьта частьта на просрочилия правото си не уголѣмява дѣловетѣ на *всичкитѣ* сънаследници, а само на оногози отъ тѣхъ, който е владѣлъ съ намѣрение да стане собственникъ. За обяснение да вземемъ единъ примѣръ. Умира Х., който оставя трима сина А., Б., В.,

---

[1]) П. Бояджиевъ, Сборникъ. стр. 14.

и *а, б* малолѣтни унуци. Отъ наследството се отрича А.; неговата часть ще уголѣми дѣловетѣ на Б., В., *а, б*. Да предпожимъ сега, че този сѫщия А. не е потърсилъ наследството. Бездѣйствието на А. въ продължение на 20 год. не го лишава отъ наследственното му право; напротивъ, това бездѣйствие го ползува, защото следъ истичането имъ той се счита, че е приелъ наследството (чл. 205). За да има просрочие отъ негова страна, изисква се, щото нѣкой отъ горнитѣ наследници да е владѣлъ неговата часть като собственникъ и съ това да го направи да изгуби своето право. Ако предположимъ, че този наследникъ- владѣтель е Б., то неговото 20 годишно влаѣние ще ползува само него, а не и другитѣ сънаследници. За да може давностното владѣние да ползува *всичкитѣ* сънаследници на А., когато той е бездѣйствалъ, изисква се, щото тѣ всичкитѣ да сѫ владѣли като собственници, и съ намѣрение да станатъ такива; а пъкъ между тѣхъ има и малолѣтни, които не могатъ да владѣятъ *animo domini,*

По тѣзи съображения мислимъ, че мнѣнието на нашитѣ върховни магистрати въ това отношение е явно погрѣшно.

— Трѣбва да се прави строго различие между чистото отричание, което уголѣмява наследственнитѣ дѣлове на останалитѣ наследници, и възмездното отстѫпание на наследственъ дѣлъ, било въ форма на отричание, било въ форма на продажба съ частенъ продавателенъ актъ, въ полза на нѣкого отъ наследницитѣ.

Ако единъ отъ наследницитѣ прехвърли върху другъ сънаследникъ правото за наследство, безъ да се изброяватъ конкретно имотитѣ, не е нужно съставяние на нотариаленъ актъ. Често се случва, че наследникъ продава своето наследственно право, безъ да изброява конкретно имотитѣ, на нѣкого отъ своитѣ сънаследници, и продажбата на наследственното право става чрезъ декларация или съ частенъ продавателенъ актъ. Въ такъвъ случай нѣкои сѫдилища по сѫщество сѫ счели, че въ случая има продажба, защото въ наследственнитѣ продадени дѣлове имало и недвижими имоти, прехвърлянето на които можало да стане подъ страхъ на недѣйствителность само съ нотариаленъ актъ (чл. 219 отъ З. Д.). Обаче, Върховния Касац. Сѫдъ винаги е касиралъ такива рѣшения. Неговата практика по този въпросъ е пос-

тоянна И тя е напълно съобразна съ буквата на чл. 219 и 323 отъ З. Д. Върх. Кас. Сждъ казва, че за прехвърлянието отъ наследникъ правата си на наследство, безъ да изброява конкретно имотитѣ, до които това право се отнася, не е нужно съставяние на нотариаленъ актъ, макаръ наследствената маса да съдържа недвижими имоти — не е приложимо постановлението на чл. 219 отъ З. Д.. защото въ този случай продажбата нѣма за предмѣтъ имота, а наследственнитѣ права на наследника — продавачъ на съвъкупность. За това, Касац. Сждъ намира неправилно сжждението на Ап. Сждъ, че прехвърления наследственъ дѣлъ следвало да бжде включенъ въ наследствената маса, а не трѣбвало да увеличи само този на наследницитѣ. Споредъ чл. 201 отъ З. Насл. само дѣлътъ на наследницитѣ, които сж се отрѣкли отъ наследството, се включва въ наследствената маса въ полза на сънаследницитѣ; обаче, не е така, когато наследницитѣ се разпореждатъ съ своя наследственъ дѣлъ, като продаватъ правата си върху него на нѣкого отъ сънаследницитѣ си [1]).

Тази е постоянната практика на Върх. Касац. Сждъ.

Чл. 202 [2]).

Никога не може да се замѣстява, чрезъ представителство, единъ наследникъ, който се е отрекълъ; ако отрекшия се е единственъ наследникъ въ своята степень, или ако всичкитѣ му сънаследници се отричатъ, дѣцата имъ идатъ по свое право и наследоватъ по глава.

Членъ 202 установява старото правило, че живитѣ лица не могатъ да се представляватъ, защото тѣ сами упражняватъ своето наследственно право. Правото на всѣки наследникъ, както упоменахме при коментирането на членъ 19, е да приеме наследството или да се отрече отъ него. Ако наследника се е отрекълъ, той е упражнилъ съ това своето

---

[1]) К. Р. 226 отъ 31 мартъ 1926 (Гл. Юрид. прег. отъ 1926 г. кн. 7—8, стр. 340)

[2]) C. It. 947; C. N. 787.

наследственно право. Може би това да е несправедливо, но не случва ли се всекидневно, че бащата на една фамилия злоупотрѣбява съ своитѣ права[1]).

Понеже членъ 202 повтаря правилото на членъ 19, то считаме за излишно да се спираме на дълго върху този членъ. По-голѣми подробности читателитѣ ще намѣрятъ при членъ 19.

Ще се спремъ само върху начина за дѣлбата, установенъ отъ членъ 202, когато всичкитѣ наследници се отрѣкътъ. Ако предположимъ, че умрѣлия е оставилъ за наследници четирма братя: А., който има 2 дѣца; Б., който има 4 дѣца; В., който има едно дете и Г., който има три дѣца, и че всичкитѣ братя А., Б,, В., и Г. се отрекатъ, то дѣцата на последнитѣ ще наследватъ *направо* и на глава: наследството ще се раздѣли на десеть равни части и всѣко дете ще получи по една десета. Отъ този принципъ за наследване *направо* се ползуватъ и законнитѣ нисходящи на незаконнороденитѣ.

Чл. 203 [2]).

Въ наследството по завѣщание частьта на отрѣклия се предава на неговитѣ сънаследници или на наследницитѣ по закона, съгласно съ правилото установено въ чл. чл. 151 и 154.

Този членъ тъй сжщо не се нуждае отъ коментирание, защото всичко, което е казано върху членове 151 и 154 се отнася и върху членъ 203. Считаме за нуждно да упоменемъ, че както въ членъ 151 тъй и тука се говори за наследство по завѣщание; разликата се състои само въ това, че въ членъ 151 закона говори за установени наследници: т. е. за универсални завѣтници, а въ членъ 203 се говори за частни завѣтници.

Ако Х. напримѣръ завѣщае на нѣколко съзавѣтници едно и сжщо нѣщо въ едно и сжщо завѣщание., то отрича-

---

1) Laurent. t. IX, n° 71.

2) C. It. 948.

нието на единия завѣтникъ уголѣмява завѣщанитѣ паеве на другитѣ съзавѣтници. За подробности по този въпросъ читателитѣ могатъ да се обърнатъ къмъ коментариитѣ на членове 151—154.

Считаме за полезно да обърнемъ внимание върху обстоятелството, че нашия законъ говори за уголѣмяването въ наследството по *закона* (чл. 201) и за уголѣмяването въ наследството по *завѣщание*. Наследственото разпореждане не съществува въ френдзския *Code civile*.

Чл. 204 [1]).

Заимодавцитѣ на тогова, който се е отрекълъ въ ущърбъ на тѣхнитѣ права, могатъ да добиятъ разрешение отъ съда да приематъ наследството, което се пада на длъжника имъ, отъ неговото име и на мѣсто него.

Въ тоя случай отричанието не се уничтожава за въ полза на отрекшия се, а за въ полза на заимодавцитѣ и то до такъвъ размѣръ, до колкото е вземанието имъ.

Правилото на членъ 204 не е друго нищо, освенъ частно приложение на паулиановия искъ (*actio pauliana*), за който говори членъ 140 отъ закона за договоритѣ и задълженията, и въ силата на който искъ кредиторитѣ на единъ дебиторъ могатъ отъ тѣхно име да оборватъ актоветѣ, направени отъ тѣхния длъжникъ измамливо за въ ущърбъ на тѣхнитѣ права. Тъй напримѣръ, ако длъжника продаде часть отъ имота си, или цѣлия си имотъ, или пъкъ го подари, то кредиторитѣ му иматъ право да искатъ унищожението на тази сдѣлка, ако само тя ущърбява тѣхнитѣ права, т. е. ако тя намали имотната състоятелность на длъжника и вследствие на това той не ще може да исплати всичкитѣ си дългове или часть отѣ тѣхъ [2]). Нѣкои автори казватъ, че правото на кредиторитѣ на отреклия се наследникъ за унищожение отри-

---

[1]) C. It. 949; C. N. 788.

[2]) Dalloz, 1845, 2, 78. — 1854. 1, 191. — 1854, 2, 356. — Laurent, t. XVI. n° 444. — Pacifici-Mazzoni, V, 91.

чанието не се осъществява съ паулиановски искъ[1]). За да може да се иска унищожението на отричанието, трѣбва да има вреда за кредиторитѣ (eventus damni); а отъ това следва, че, щомъ кредиторитѣ ще основаватъ искътъ си на вредатѣ трѣбва да я докажатъ. При това изисква се, щото вредата да е причинена именно отъ отричанието, а не отъ друго нѣкое събитие[2]).

Ако единъ наследникъ, който е повиканъ да приеме извѣстно наследство, се отрече отъ последнето и това отричание причини вреда на правата на кредиторитѣ на отрѣклия се, то тѣ иматъ право, чрезъ ревокатоаренъ искъ, да искатъ унищожението на отричанието и после да искатъ разрешение отъ сждътъ да приематъ наследството, което се пада на длъжника имъ, отъ негово име и на мѣсто него.

Закона казва, че кредиторитѣ действуватъ *отъ името* на отреклия и *вмѣсто него*; и при това отричанието се унищожава само въ полза на кредиторитѣ, а не и въ полза на отрекшия се. Тука, както се вижда, паулиановия или ревокатоарния искъ, като че се различава отъ сжщия искъ, както е извѣстенъ въ римското право и въ теорията на правото.

Постановлението на членъ 204, относително упоменатия искъ, се отличава отъ римското право въ това, че по него кредиторитѣ на отреклия се наследникъ нѣмаха право да оборватъ отричанието, макаръ и да имъ причиняваше очевидна вреда; римското право допущаше паулиановия искъ само тогава, когато длъжника съ оборвания *актъ* е *намалилъ* своето имущество, т. е. единъ имотъ или една стойность да излѣзе отъ имуществото на длъжника чрезъ фродульозенъ отъ негова страна актъ. И тъй, по римското право ревокатоаренъ искъ се допущаше само въ такъвъ случай, когато длъжника прехвърля единъ имотъ, който е *билъ* въ неговото имущество; а по римското право наследството не се считаше да е въ имуществото на наследника: наследството ставаше собственность на наследника само следъ приемането му: тъй щото у римлянитѣ отреклия се наследникъ *не намаляваше* имуществото, но само съ отричанието не-

---

[1]) Ricci, t. IV. n° 70.

[2]) Aubry & Rau, t. IV. § 313. note 10, — Dalloz, 1857, 2. 89.

глижираше да се обогати, а за такова неглижирание паулиановия искъ не се допущаше[1]). А нашия законъ за наследството реглира иначе трансмисията на наследството; то се прехвърля върху наследницитѣ по право: въ минутата на наследодателевата смъртъ наследницитѣ му въ силата на закона ставатъ собственици и владѣтели на наследственнитѣ имоти; тъй щото, ако наследника се отрече отъ наследството, той се отрича отъ едно нѣщо, на което е билъ собственикъ, а съ това *намалява* своето имущество: това намаление на имуществото може да причини вреда на ноговитѣ кредитори, която тѣзи последнитѣ могатъ да поправятъ, като заявятъ паулиановъ искъ.

Искътъ, който се установява отъ членъ 204 въ полза на заимодавцитѣ, се различава отъ общия паулиановъ искъ, на основание на който кредиторитѣ могатъ да оборватъ направената отъ длъжника въ тѣхна вреда трансмисия на нѣкой имотъ, въ това че въ общия паулиановски искъ всичкитѣ условия сж действителни[2]), а членъ 204, въ всичкитѣ си условия е основанъ на фикция; тъй, въ първия кредиторитѣ упражняватъ едно право, което действително принадлежи на тѣхния дебиторъ, и ползата отъ искътъ влиза въ имуществото на последния, а при членъ 204 кредиторитѣ упражняватъ вмѣсто дебитора едно наследственно право, което не сжществува вече, защото този, който се е отрекълъ се счита, че никога не е ималъ никакво право (членъ 200); ползата, която се добива отъ искътъ по членъ 204 не влиза въ имуществото на отреклия се; тя ползува само неговитѣ кредитори, и отрекшия нѣма никакво право върху нея, защото той съ отричанието си е изгубилъ наследственното си право.

За да могатъ кредиторитѣ да искатъ уничтожението на отричанието и приеманието на наследството вмѣсто отреклия се дебиторъ, изисква се, щото това отричание да имъ причинява ущърбъ на правата, т. е. безъ наследството, отъ което дебитора се е отрекълъ, да не могатъ да получатъ пълно удовлетворение на своитѣ земания; а отъ това следва,

---

[1]) Ricci, t. IV, n° 70,

[2]) Laurent. t, IX, n° 473. — Ricci. t. IV, n° 70.

че кредиторитѣ трѣбва да докажатъ предъ сждътъ, че оборваното отъ тѣхъ отричание имъ наниса вреда; а, за да докажатъ тази поврѣда, тѣ трѣбва да докажатъ, че наследството е изгодно и че съ отричанието отъ него дебитора ги е увредилъ. Безъ такова доказателство сждътъ трѣбва да отхвърли отричанието на кредиторитѣ. И действително, ако наследството, отричарието отъ което се оборва, е неизгодно, т. е. непредставлява никакъвъ излишекъ, следъ като се разплатятъ разнитѣ привелигировани дългове, нѣма защо сждътъ да уважа искането на кредиторитѣ за уничтожение на отричанието, защото унищожението не ще имъ принесе полза, а това, което не е въ състояние да ги ползува, не е могло и да ги вреди.

Ето защо е потрѣбно вмѣсването на сждебната власть въ подобни въпроси: предъ нея кредиторитѣ да докажатъ *действителната* вреда, която отричанието имъ причинява. Прочее, ако длъжника има свое собственно състояние, което е достатъчно да исплати дълговетѣ му, то кредиторитѣ нѣматъ право да искатъ унищожението на отричанието.

Оторизацията на кредиторитѣ да приематъ наследството вмѣсто длъжника трѣбва да стане отъ сждътъ, а не отъ самия дебиторъ, защото този последния съ отричанието е изгубилъ своето наследственно право и не може, следователно, да отстжпва едно право, което той самъ нѣма.

Закона, като употрѣбява думата *заимодавци*, не изисква колективно действието на всичкитѣ кредитори на отреклия се. Разпореждането на чл. 204 се отнася и къмъ всѣки кредиторъ отдѣлно. Само ако дебитора фалира, паулиановия искъ се завежда отъ името на масата. И действително, всѣки кредиторъ, билъ той ипотекаренъ или хирографиренъ, може отдѣлно да иска унищожението на отричанието. Кого ползува унищожението: всичкитѣ ли кредитори на *fraudator'a* безразлично, или само тѣзи, които сж искали унищожението и които сж се присжединили къмъ това искание, т. е. тия които сж биле страна на производството по унищожението? Този въпросъ е породилъ много препирни. Едни казватъ, че, понеже унищожението е плодъ отъ едно решение, а сждебнитѣ решения ползуватъ само странитѣ, по искането на които тѣ сж постановени, то, въ силата на правилото *Res inter alios judicata aliis non prodest*, унищоже-

нието ползува само този кредиторъ, по искането на който то е допуснато[1]); други пъкъ казватъ, че принципитѣ на *chose jugé* не се прилагатъ въ паулиановия искъ, защото кредиторитѣ, които го завеждатъ, не искатъ нищо въ свое лично име; а вследствие на това унищожението на отричанието ползува всичкитѣ кредитори на длъжника[2]).

Ние сподѣляме първото мнѣние, като по-съобразно съ духътъ на членъ 204.

Само кредиторитѣ, вземанията на които сж автентични или иматъ безспорна дата и при това предшествующи на отричанието, могатъ да искатъ разрешение отъ сждътъ да приематъ наследството вмѣсто отрекшия се. Кредиторитѣ съ дългове, направени следъ отричанието, не могатъ да се ползуватъ отъ правото на членъ 204, защото това би дало възможность на наследника чрезъ симулативни дългове на недействителни кредитори по единъ посредственъ начинъ да обори отричанието си. Подъ думата кредитори трѣбва да се подведе и всѣки, който има да взема отъ отреклия по силата на едно сждебно решение, съ което отреклия се е осжденъ да заплати на ищеца една сума като обезщетение за вреда, причинена било отъ негово действие, било отъ негово престжпление или полупрестжпление (чл. 56 и 57 отъ З. Д.). Отричанието се унищожава само въ полза на кредиторитѣ; то никакъ не ползова отреклия се. Заимодавцитѣ се ползуватъ отъ отричанието до такъвъ размѣръ, до колкото е вземанието имъ.

Когато отъ ликвидираната часть на отрекшия се, следъ като се исплатятъ дълговетѣ на кредиторитѣ, които сж искали унищожението, остане нѣщо, то остатъкътъ не ползова ни отрекшия се, ни кредиторитѣ: този остатъкъ се зема отъ сънаследницитѣ на отрекшия се.

Кредиторитѣ, макаръ и да приематъ наследството вмѣсто отрекшия се, нѣматъ качеството на наследници, вследствие на което тѣ не сж длъжни да испълняватъ задълженията, на които би се подхвърлилъ отрекшия се, ако бѣше

---

[1]) Chabot, t. II, p. III. — Baudru-Lacantinerie, t. II, p. 652. — Aubry Rau, t. IV, & § 313. — Demolombe, t. XXV, n° 246.

[2]) Laurent, t. XVI, n° 489. — Mourlon. t. II, p. 531.

приелъ наследството; имотитѣ на отреклия се не се смѣсватъ съ тѣзи отъ отреченото наследство.

Приложимъ ли е членъ 204 и къмъ завѣтницитѣ? Напримѣръ, Х. умира, оставя наследникъ и едно завѣщание; наследника се отрича; могатъ ли завѣтницитѣ да искатъ унищожение на отричанието по причина, че то имъ ущърбява правата? Този въпросъ се разрешава отъ нѣкои автори отрицателно, защото паулиановия искъ се допуща само за тѣзи, които сж имали право върху имуществото на отрекшия се; а завѣтницитѣ ставатъ кредитори на наследника, само ако той приеме наследството; ако ли пъкъ наследника се отрече, а завѣтницитѣ не сж били никога негови кредитори. Освенъ това завѣтницитѣ не сж *лични* кредитори на отрекшия се [1]), а членъ 204 предвижда лични заимодавци на отрекшия се.

Паулиановия искъ по членъ 204 трѣбва да се заведе противъ сънаследницитѣ на отрекшия се, които сж приели отречената часть.

Други автори изказватъ мнѣние, че отъ паулиановия искъ може да се ползуватъ не само кредиторитѣ, но и всичкитѣ лица, които сж потърпѣли загуби отъ отричанието. *Fraus omnia corrumpit.* Следователно, и завѣтника може да иска унищожението на отричанието, ако докаже, че то причинява ущърбъ на правата му [2]).

Второто мнѣние е по-логическо и по-юридическо. То отговаря и на духътъ на членъ 204.

Отричанието, което предвижда членъ 204, е отричание безусловно, отричание което естественно уголѣмява частьта на приевшитѣ сънаследници. То не е отричание, което единъ наследникъ прави безвъзмездно или възмездно въ полза на извѣстно избрано отъ него лице или въ полза на всичкитѣ си сънаследници или само на нѣкого отъ тѣхъ, защото въ такъвъ случай щеше да има приемание наследството (членове 193 и 194). Този характеръ на отричанието освобождава кредиторитѣ отъ тяжестьта да доказватъ фродульозностьта на отричанието, т. е. да доказватъ, че отричанието е направено съ цѣль да нащърби правата на последнитѣ и да пол-

---

[1]) Dalloz, 1859, I, 321.

[2]) Baudry — Lacantinerie, t. II. p. 650. — Precis.

зува другитѣ сънаследници. Този, който има лични кред тори и намѣри едно наследство, което може да заплати дъ говетѣ му, има лошо намѣрение, ако се отрече отъ насле ството; което другитѣ бързатъ да прибератъ. Ето заш членъ 204 не изисква да има фродульозность въ отричанет достатъчно е отричанието да причинява ущърбъ на права на кредитора; щомъ кредитора докаже, че отричанието п причинява ущърбъ, той не е дълженъ, съгласно членъ 20 да доказва, че намѣрението на отрекшия се е фродульозн както това е въ общия паулиановъ искъ.

Правилото на чл. 204 приложимо ли е и къмъ заимо давцитѣ на единъ завѣтникъ т. е. ако единъ завѣтникъ о отрече отъ единъ изгоденъ завѣтъ, то могатъ ли негови кредитори да искатъ разрешение отъ сѫдътъ да приемат завѣта вмѣсто него? Да, защото, преди да бѫде прие завѣтътъ, завѣтникътъ отъ деньтъ на смъртьта на завѣща теля става собственникъ на завѣщания предмѣтъ и този за вѣщанъ имотъ може да премине, пакъ преди приеманет му отъ завѣтника върху наследницитѣ на последния, стиг да нѣма отричание до тогава (чл. 134). Прочее, по правилот на чл. 134 завѣтътъ се счита часть отъ собственното иму щество на завѣтника отъ момента на завѣщателевата смърть а, ако завѣтника по-после се отрече отъ този завѣтъ, то съ това отричание намалява своето имущество, а това нама лѣние ущърбява кредиторитѣ на завѣтника, които могат на основание на чл. 204. да заведатъ паулиановъ искъ и д искатъ отъ сѫдътъ унищожението на отричанието от завѣта.

Това сѫщото поддържатъ и французскитѣ автори[1]).

Чл. 205[2]).

Правото за отричание отъ едно наследство с просрочва съ двадесеть годишна давность.

При всичко че наследницитѣ на умрѣлия сѫ продължи тели на неговата юридическа личность, никой отъ тѣхъ н може да се принуди да приеме наследството, което му се

[1]) Observations sur Chabot, t. II, p. 114.
[2]) C. It. 943; C. N. 789 аналог.

паднало. Всѣкий отъ наследницитѣ е свободенъ да приеме наследството, или да се отрече отъ него (чл. 187). До минутата на отричанието лицето, на което се е паднало наследството, се счита отъ закона за наследникъ. Ако предполагаемия наследникъ направи нѣкое действие, което го прави законенъ наследникъ, то наследственното имущество добива законенъ стопанинъ въ лицето на последния; но ако той мълчи и бездействува, наследството остава само върху предполагаемъ наследникъ. Законодателя не е желаялъ такова безкрейно положение на наследственнитѣ имоти; той е допусналъ такова положение само за единъ периодъ отъ двадесеть години, — това слѣдва отъ специалната прескрипция, която постановява чл. 205. По правилото на този членъ всѣкой наследникъ е длъженъ да проговори въ продължение на 20 години: да каже, отрича ли се отъ наследството, ако разбира се не бѫде принуденъ да направи това отъ нѣкое заинтересовано лице по-рано (чл. 207); ако той въ този периодъ не се отрече, той се счита, че е приелъ наследството.

Специалната прескрипция, установена въ членъ 205, може да се счете, както забелѣжихме при коментирането на членъ 191, като приемание ipso jure, защото, ако лицето, на което се е паднало наследството, не се отрече въ продължение на двадесеть години отъ минутата на отварянието на наследството, то губи правото си за по-нататъкашното отричание и се счита, че по закона, *ipso jure*, е приело наследството. Щомъ въ продължение на двадесеть години наследника не се отрече отъ наследството, закона счита, че го е приелъ.

Върхов. Кас. Сѫдъ има установена юриспруденция по този въпросъ въ сѫщия смисълъ. Той казва, че отъ обстоятелството, какво наследника не е проявилъ желание да наследва, не излиза още, че той се отказва отъ наследството, защото чл. 205, като казва, че правото за отричание отъ наследство се просрочва съ 20 год. давность, съ това разбира, че, който не се е отрекълъ отъ наследството въ растояние на 20 год. не може вече да се отрече отъ него, а се счита, че го е приелъ“[1]):

---

[1]) К. Р. N. 135 (529) — 1898. I. Г. О.

Същия възгледъ Върх. Касац. сждъ прокарва въ другото свое по-ново рѣшение, като казва: „Членъ 205 дава право наследницитѣ въ разстояние на двадесеть години отъ откриването на наследството да се откажатъ отъ него; но, ако не сж се отказали отъ него, тѣ не губятъ правото си на наследство презъ цѣлия си животъ, стига да не може да имъ се противопостави изрично насочено противъ тѣхъ давностно владение“ [1]).

Юриспруденцията на Касац. Сждъ, въ това отношение, продължава да е постоянна[2]).

При това Касационния сждъ, въ решението си № 62 (342) — 1922 г. II. Г. О., отбелѣзва, че давностния срокъ предвиденъ въ чл. 205, се отнася за онѣзи наследници, които не владѣятъ наследственнитѣ имоти, а за наследницитѣ, които владѣятъ наследственнитѣ имоти, срока за отричание отъ наследството е 6 мѣсеца, предвиденъ въ чл. 214, защото, ако наследника, който владѣе наследственнитѣ имоти, не е захваналь въ течението на 6-тѣхъ мѣсеца да прави описъ или не е свършилъ захванатия описъ, се счита, че приема наследството на право (чл. 215).

Следъ просрочването на правото за отричание, предполагаемия наследникъ се счита за наследникъ, който е приелъ наследството, както спрямо кредиторитѣ, тъй и спрямо третитѣ лица. Но какво е приеманието *ipso jure*? Съ описъ ли или безъ описъ? Следъ просрочването правото за отричание наследника не губи правото си да приеме още наследството съ описъ, стига да испълни предписанията на закона за това приемание [3]).

Върх. Кас. Сждъ при тълкуването на чл. 205 е рѣшилъ единъ въпросъ отъ процесуаленъ характеръ, а именно, че кредиторъ, който тегли на сждъ единъ наследникъ за наследственни дългове, е длъженъ предварително да го призове на сждъ съгласно чл. 207, за да се произнесе, приема ли или не наследството; иначе, ако искътъ на кредитора би

---

[1]) К. Р. N 81 (525) — 1904 г. I Г. О.

[2]) К. Р. n° 6 — 1912 г. II. Г. О; n° 62 (342) — 1912 г., II Г. О.

[3]) Poujol, t. I, p. 439.

се счита, *че е приелъ* наследството, ако е тегленъ на сждъ отъ нѣйко кредиторъ. Той ще се билъ беспоренъ по принципъ, сждебнитѣ разноски оставатъ въ негова тяжесть (чл. 780 отъ Г. С.

Не трѣбва да се смѣсва специалната установена въ членъ 205, прескрипция, началния моментъ на която е отварянието на наследството, съ прескрипцията за ревандикационния искъ противъ третитѣ държатели на цѣлия имотъ или на часть отъ него; спрямо тѣхъ прескрипцията захваща само отъ минутата, въ която третитѣ лица сж завладѣли имота, и вследствие на което завладяване тѣ сж прекъснали фактически законното владѣние, което закона дава на наследника (членове 184, 185). Подобно смѣшение не трѣбва да се допуща, защото този ревандикационенъ искъ, този action en pétition d'hérédité (petizione d'eredità) не произтича отъ членъ 205, но отъ членъ 1660 отъ Османский Граждански законъ, който установява общата прескрипция.

Трѣбва да отбелѣжимъ, че давностьта, която се установява отъ чл. 205, засяга само онѣзи наследници, които не владѣятъ никакви наследственни имоти. Ако наследникътъ владѣе такива, давностьта за неговото отричание отъ наследството не е 20 годишна, а е само шесть мѣсечна. Това се вижда отъ изричния текстъ на чл. 214 и 215, последния отъ които постановява, че, ако наследника, който действително владѣе наследството, не е захваналъ да прави описъ въ течение на тритѣхъ мѣсеци, или не го е свършилъ въ този срокъ, или въ течението на продължения, съгласно чл. 214, той се счита, че е приелъ наследството на право, както това ще видимъ при коментирането на чл. 214—215.

Считаме за полезно да направимъ една предупрѣдителна забелѣжка относително различието, което сжществува между редакцията на нашия чл. 205 и онази на съотвѣтния art. 789 отъ *Code Napoléon*, който казва: „Правото да се приеме или да се отхвърли едно наследство се просрочва" (La faculté d'accepter ou de répudier une succession se prescrit)

Както се вижда, нашия текстъ говори за просрочването само отъ *отричанието*, а art 789 — за просрочване отъ *приемание* или *отхвърляние*. За това въ французската доктрина има голѣмъ споръ върху действителния смисъль

на текста на art 789 по въпроса: кое се просрочва? Приемането ли, или отричането, или и двѣтѣ едноврѣменно? По този въпросъ, както ще кажемъ по долѣ, сж се породили три различни мнѣния. Тѣ оставатъ безпредмѣтни за насъ, защото италиянския законодатель е решилъ този споръ съ изриченъ текстъ на art 943, който говори само за *отричането*. И нашия законодатель, обзетъ отъ сжщото желание да избѣгне възможнитѣ спорове, възприе напълно италиянския текстъ. Безъ разрешението на тѣзи спорове съ изриченъ текстъ, разнообразното разрешение на въпроса — решение по три различни начина — дава три различни резултата, които иматъ не само доктриналенъ характеръ, но и материаленъ.

Тази разлика между редакцията на нашия чл. 205 и онази на съотвѣтния art 789 е отбелѣжена и отъ нашия Върховенъ Касационенъ Сжд.

Така, въ едно негово решение четемъ следното: „че чл. 205 говори за правото за отричание отъ едно наследство и пр", а не както говори чл. 789 отъ франлузския граждански законъ за „правото за приемание или отричание отъ едно наследство и пр."; отъ тази разлика въ текста между българския и франкуския законъ излиза, че, който наследникъ не се е отрекълъ въ разстояние на 20 години отъ наследството, счита се, споредъ българскня законъ, *че е приелъ* наследството, а споредъ французския законъ счита се, *че се е отрекълъ* отъ наследството, ако въ разстояние на 30 години е мълчалъ"[1]).

Нашия Касац. Сжд вѣрно е констатиралъ принципиалната разлика въ редакцията на българския и французския текстове; обаче, да ли той вѣрно е разбиралъ истинския смисълъ на art. 789 отъ Code Napoléon, по който смисълъ сж се образували три различни мнѣния, а именно;

1. Споредъ *първото* мнѣние истинския смисълъ на art. 789 е, че той се състои въ това, че наследника ще се счита, че е приелъ наследството, или че се е отрекълъ отъ него споредъ интереса на оногози, когото той ще напада или на оногова, който ще оборва. Така, наследника, който е мълчалъ и не се е отрекълъ въ продължение на 30 години, ще

---

[1]) К. Р. 70 (330) — 1901, I, Г. О.

счита *че се е отрекълъ* отъ наследството, ако самъ заведе искъ за наследство срещу нѣкой наследникъ повиканъ, *отъ вторъ редъ*, да получи едно наследство, което той, въ негово отсѫтствие, би ималъ право да получи въ продължение на 30 години.

2-о Споредъ *второто* мнѣние art 789 установява едноврѣменно двѣ различни давности; по едната се просрочва правото за отричание.

3-о Споредъ *третето* мнѣние истинския смисълъ на art 789 е, че, ако наследникътъ мълчи въ продължение на 30 год., безъ да се отрече изрично, той става окончателенъ, наследникъ по задължение (*il se trouve héritier définitif, héritier obligé*). По това мнѣние смисъла на atr 789, е сѫщия като онзи на нашия чл. 205, въпрѣки различието въ текста. Както се вижда, мнѣнието на нашия Касац. Сѫдъ не съвпада ни съ една отъ тритѣхъ системи въ французската доктрина върху истинския смисълъ на art 789. То подхожда къмъ първата система и то частично: само за случая, когато наследника е тегленъ на сѫдъ отъ кредитори на наследството. Впрочемъ, не е чудно, че нашитѣ върховни магистрати сѫ изпаднали въ грѣшка по една материя, за която *Belost-Jolimont* казва: „Редакцията на art 789 представлява единъ видъ енигма, върху която проницателностьта на нашитѣ автори се е упражнявала дълги години. Мъчно е да се намѣрятъ думи за тѣзи трудности, ако се сѫди за тѣхъ по голѣмитѣ усилия, които сѫ употребени, за да му придаватъ единъ смисълъ, по различието на изказанитѣ мнѣния върху този предмѣтъ. Мъчнотията поразява умътъ още при първото прочитание на този членъ“[1]).

Тази именно енигма е премахналъ нашия законодателъ, като е поправилъ редакцията и като е рѣшилъ, че се просрочва, съ 20 годишна давность, правото за отричание отъ наследството.

Отъ казаното се вижда значението на предупредителното сравнение между различието въ редакциитѣ на българския и французкия текстъ.

---

[1]) Belost Jollmont, sur Chobot, t. II, p. 122.

Споръть въ французската доктрина и юриспруденция върху енигматичното съдържание на atr 789 е интересенъ; той е изложенъ подробно отъ Chabot, у когото любознателнитѣ могатъ да четатъ подробности [1]).

Чл. 206 [2]).

Наследницитѣ, които сж се отрекли да приематъ едно наследство, могатъ до просрочването, пакъ да го приематъ, стига то да не е било до тогазъ прието отъ други наследници. Въ този случай обаче увежаватъ се правата, придобити отъ трети лица било по давность, било чрезъ актове, правилно извършени съ попечителя на незаетото наследство.

Когато говорихме за отричанието, казахме, че то е *неотмѣняемо* и че вследствие на тази неотмѣняемость на отричанието се е сложило старото римско правило semel heres, semper heres. И наистина, всѣко лице, на което се е паднало едно наследство, има избирателно право: или да приеме наследството, или да се отрече отъ него; то е свободно да направи своя изборъ, който може да падне върху приемането или отричанието; било че приеме наследството, било че се отрече отъ него, счита се, че лицето е упражнило своето наследственно право. Освенъ това, отреклия се се счита, че не е ималъ никога право върху наследството (членъ 200) и неговата часть веднага преминува върху неговитѣ сънаследници, или, ако такива нѣма, върху следующата степень, която по закона ще бѫде призована (членъ 201). Но следъ отричанието, ако сънаследницитѣ или, ако нѣма такива, роднинитѣ отъ следующата степень или държавата не се яватъ да приематъ наследството, може ли въ такъвъ случай отреклия се отъ наследството да се раскае, да отмѣни своето отричание и да приеме своята часть отъ наследството, отъ която той се бѣше отрекълъ? Текста на членъ 206 разрешава този въпросъ въ утвърдителенъ смисълъ; правилото

---

1) Chabot, sur l'art, 988, t. II, p. 115—123.

2) C. It. 950; C. N. 790.

на този членъ дерогира на общия принципъ за неотмѣняемостьта на отричанието, който е постановенъ въ членъ 199.

Но всѣки разкаявшися наследникъ може да се повърне отъ отричанието си само *до просрочванието*. За кое просрочвание говори членъ 206. Не ще съмнѣние, че просрочванието, за което говори членъ 206 е просрочванието за отричание, постановено въ членъ 205. Въ течението на двадесеть годишния периодъ, въ продължение на който наследника има право да се отрече, отреклия се наследникъ може да се повърне отъ своето отричание и да приеме наследството, отъ което се е отрекълъ. Правото за отмѣнение на отричанието, съгласно чл. 206, е турено подъ условия. Тѣзи условия сж: 1-о да не сж се изтекли двадесеть гоцини отъ деньтъ на отваряниего на наследстаото; 2-о ако наследството не е вече прието отъ другитѣ наследници. Това е твърдѣ понятно, защото главната разлика въ наследството между приеманието и отричанието е тази, че съ първото наследника се задължава спрямо кредиторитѣ, отъ което следва, че тогава той не може да се отрече, понеже е свързанъ спрямо трети лица съ своя ангажиментъ къмъ тѣхъ, който ангажиментъ истича по право отъ приеманието; а съ отричанието, наопаки, наследника не сключва никакво задължение спрямо кредиторитѣ.

Кои *наследници* трѣбва да сж приели наследството, за да не може отреклия се да ратрактира своето отричание. Този въпросъ се разрешава на основание на принципитѣ, които реглиратъ распредѣлението на наследството. Понеже закона счита отреклия се да не е ималъ никога право върху наследството, т. е. да не е билъ никога наследникъ, то частьта на отреклия се ще се падне на тѣзи, които я биха зели, ако той не сжществуваше[1]). Но кои сж тѣзи наследници, които биха приели частьта на отреклия се, ако той не сжществуваше? Тѣзи наследници сж или сънаследницитѣ или, ако такива нѣма, роднинитѣ отъ последующата степень, която по законъ ще бжде призована да събере наследството. Тъй напримѣръ, ако А. остави за наследници три сина Б. В. Г. и ако, следъ отричанието на Б. отъ наследството на

---

[1]) Laurent, t. IX, n° 454 — Demolombe, t. VII, p. 60. — Poujol, t. I, p. 444. — Ricci, t. IV, n° 67.

А., В. и Г. приематъ наследството, то Б. нѣма право да ретракрира отричанието си. Или ако предположимъ, че А. оставя за единственъ наследникъ сина си Б. и има баща В., който при синътъ Б. не получава нищо отъ наследството на А. и че Б. се отрича отъ наследството на А., то Б. не може да ретрактира своето отричание, ако В. е приелъ наследството.

Като постановява, че отреклия се, противъ когото не е просрочено правото за отричание, може да ректрактира своето отричание и да приеме отново наследството, ако то още не е прието отъ други наследници, закона не опредѣля, *какъ* отреклия се ще приеме отново наследството.

Прочее, по какъвъ начинъ ще стане това приемание отъ страна на отреклия се? По този въпросъ има двѣ мнѣния. Споредъ едното мнѣние приеманието трѣбва да стане на общо основание, т. е, то може да бжде или изрично или мълчаливо[1]); а по другото мнѣние приеманието трѣбва да стане чрезъ особенна писменна декларация, подадена въ сжщия сждъ, въ който е подадена и декларацията за отричанието отъ наследството. На това мнѣние е само *Le Sellyer*[2]); то е изолирано. По този въпросъ *Laurent* пише: „Закона не казва, какъ ще става приеманието отъ страна на отреклия се. Трѣбва да се заключи отъ това мълчание, че наследника ще приеме на общо основание; прочее, приеманието може да бжде изрично или мълчаливо. Текстовитѣ и принципитѣ не оставятъ върху това никакво съмнѣние. Предъ касационния сждъ сж правени твърде сериозни възражения противъ това мнѣние, но възраженията се отнасятъ къмъ закона. Казватъ, че наследника, който се отрича, не е въ положението на лицето, което има право да наследва, и което приема наследството; отреклия си е направилъ единъ публиченъ актъ, като е заявилъ въ канцеларията на сждътъ, че се отрича отъ наследството; ако той иска да уничтожи това завяление, трѣбва да направи повторно заявление, тъй сжщо публично. Третитѣ лица, които сж извѣстни за отри-

---

[1]) Chabot, t. II. obs. n° 4 sur l'art. 790 — Duranton, t. VI, n° 410 — Duvergier sur Toullier, t. IV, n° 346 — Delaporte sur l'art. 790 — Hureaux, t. II, n° 75 — Demolombe, t. XV, n° 54. — Aubry & Rau, t. VI, § 613 — Dalloz, Sup. v° *Succes.*, n° 561 — D. P. 1845. 2. 146; 1858. 2. 172; 1860. I. 351; 895. I. 228

[2]) Le Sellyr, t. II, n° 746

чанието, не трѣбва ли да се научатъ и за приеманието? А мълчаливото приемание и особенно изричното, тъй както го опредѣля кодекса (art 788), нѣматъ никаква публичность. Оттука заключаватъ, че приеманието на отреклия се трѣбвало би да става съ заявление, подавано въ сѫдътъ. Отъ само себе си се разбира, че кассационния сѫдъ не е приелъ тази система; законодателя трѣбваше да го постанови; но той не е го направилъ. Кодекса не знае соленнелно приемание."[1]) Разнитѣ мнѣния по въпроса сѫ създали цѣла литература. Мнѣнието, по което приеманието на отреклия се трѣбва да става по сѫщия начинъ, както и отричанието — чрезъ декларация предъ сѫдътъ, въ който е направено и отричанието, — е подкрѣпено съ по-силни аргументи; но понежето противоречи на изричнитѣ текстове на закона, ние мислимъ, че и у насъ въпроса трѣбва да се реши въ този смисълъ, че отреклия се може да приеме на общо основание, т. е. мълчаливо или изрично, съгласно чл. 191.

Следъ като прави една дерогация на принципа за неотмѣнимостьта на отричанието, осветенъ отъ членъ 199, закона прибавя, че приеманието не може да повреди на правата, които трети лица сѫ придобили върху имотитѣ на наследството било по давность, било чрезъ актове, валидно, извършени съ куратора на незаетото наследство. И тъй отреклия се наследникъ трѣбва да уважава правата, които третитѣ лица законно сѫ придобили върху имотитѣ на наследството, отъ което той се е билъ отрекълъ, и което отпосле приема.

Най-напредъ закона упоменува за правата, които третитѣ лица сѫ придобили по давность; отреклия се наследникъ, който приема наследството, трѣбва да респектира тѣзи придобити отъ трети лица права; това показва, че отричанието на единъ наследникъ не прекъсва течението на давностьта. Напримѣръ, умира X., който остава за единственъ наследникъ сина си A.; и бащата на X. е живъ, A. се отрича отъ наследството, което се състои само отъ три ниви, които завладѣва *Z.* веднага следъ отричанието на A. Този последния 21 години следъ отричанието си иска да

---

[1]) Laurent, t. IX, n° 452 — Baudry-Lacantinerie, t. I, n° 1292 — Pand. fr. v° *Succes*, n° 4702 — Dalloz, Sup. v° *Succes*, n° 561 — D. P. 1858. 2. 172; 1860. I. 351; 1895. I. 228.

ретрактира отричанието си и да приеме наследството, понеже бащата на X. не го приелъ. Тука A. ще срещне правото на Z., който по давностно владѣние е придобилъ право върху наследственнитѣ имоти.

За да не може, обаче, отричанието да прекъсва течението на давностьта, отреклия се наследникъ трѣбва да е пълнолетенъ въ момента на отричанието, защото чл. 16 отъ закона за Давность постановява правило, по което малолѣтството прекъсва течението на давностьта. Закона за настойничеството потвърдява изказаното отъ насъ върху непрекъсването на давностьта за малолѣтнитѣ, които сж се отрекли, чрезъ настойника си, отъ наследството. Тъй правилото на текста на 77 членъ отъ закона за настойничеството е аналогично съ постановлението на чл. 206 отъ закона за наследството. Членъ 77 отъ закона за настойничеството постановява, че „когато отхвърленото наследство, въ името на непълнолѣтния, не се приема отъ други, то може отново да се приеме или отъ настойника, упълномощенъ за това съ едно ново решение на роднинския съвѣтъ, или отъ непълнолѣтния, който е станалъ пълнолѣтенъ, но въ положението, въ което се намира при новото приемание и безъ да може да оспорява продажбитѣ и другитѣ актове, които сж извършени по установения редъ презъ врѣмето, когато наследството е стояло вакантно.“ Вижда се, прочее, че 77 членъ не постановява, че малолѣтния трѣбва да респектира правата придобити *по давность*, а членъ 206 отъ закона за наследството изрично задължава пълнолѣтния наследникъ, който се е отрекълъ, да уважава придобититѣ по давность права.

Че действително членъ 206 се отнася само до пълнолѣтни наследници, които сж се отрекли, се доказва и отъ това обстоятелство, че законодателя е счелъ за добре да постанови по единъ и сжщи въпросъ, — приемание наследството чрезъ отричанието отъ него, — два текста съ не еднакво съдържание: единъ въ закона за настойничеството, специално за малолѣтнитѣ (членъ 77), и други въ закона за наследството (членъ 206). Ако законодателя желае да подведе всичкитѣ наследници, безразлично да ли сж тѣ непълнолѣтни или пълнолѣтни, подъ членъ 206, той трѣбваше да не постановява други членъ (77) въ закона за настойни-

чеството. И въ такъвъ случай, безъ сѫществованието на чл. 77, чл. 206 отъ закона за наследството би отмѣнилъ постановлението на членъ 16 отъ О. Гражданския законъ относително течението на давностьта за малолѣтнитѣ по въпроса за придобититѣ отъ трети лица по прескрипция права върху имотитѣ на наследството, отъ които сѫ се отрекли.

Това относително придобититѣ отъ трети лица права по давность.

Но както по членъ 206 отъ отъ закона за наследството, тъй и по членъ 77 отъ закона за настойничеството отреклитѣ се отъ наследството, когато го приематъ отъ ново, трѣбва да уважаватъ актоветѣ, които сѫ извършени валидно съ попечителя на вакантното наследство. По 235 членъ отъ закона за наследството попечителя има право да извършва разни актове по вакантното наследство; тѣзи актове, като извършени отъ попечителя на основание на закона, трѣбва да се поддържатъ. При това трѣбва да се забелѣжи, че *всичкитѣ* актове, които сѫ законно извършени отъ попечителя на незаетото наследство, трѣбва да се уважаватъ, защото закона трѣбва да респектира това, което се прави на основание на законътъ.[1]) Отъ текста на членъ 235 се вижда, че попечителя може не само да управлява имотитѣ на наследството, но и да го умножава по сѫдебенъ редъ, да продава отъ имотитѣ на наследството; прочее, всичкитѣ отчуждения, които извърши попечителя, сѫ законни и куповачитѣ не могатъ да се безпокоятъ отъ наследницитѣ, които сѫ се раскаяли за направеното отъ тѣхъ отричание и искатъ да се повърнатъ.

---

[1]) Laurent, t. IX, n° 456 — Dalloz, Succesion, n° 680; Supp. n° 563 — Huc, t. V, n° 192 — Vigué, r. II, n° 212 — Demolombe, t. XV, n° 71 — Aubry & Rau, t. VI, § 613. — Massé et Vergé, t. II, p. 319 — Fouet de Confians, p. 182. — Ducauroy, t. II, n° 600. — Ragon, *Rètention*, t. II. n° 287. — D. P. 1878. I. 344, 1880. I. 68.

Чл. 207 [1]).

Обаче, ако наследника по завѣщание или по законътъ се призове отъ лице, което има искъ срѣщу наследството, предъ сѫдътъ за да обяви: желае ли да приеме наследството или се отрича отъ него, то сѫдебната власть назначава срокъ за това обявление. Ако обявлението не се направи въ опредѣления отъ сѫдътъ срокъ, наследникътъ се счита, че се е отрекълъ отъ него.

Членъ 205 дава право на наследника да мълчи въ продължение на двадесетъ години; въ течението на този периодъ, той може да се отрече отъ наследството, което му се е паднало. Но това право абсолютно ли е? Може ли наследника да бездействова, да се не произнася; или заинтересованитѣ по наследството лица иматъ право да го заставятъ по сѫдъ да се произнесе: желае ли да приеме наследството или се отрича отъ него? Членъ 214 дава на наследника тримесеченъ срокъ да състави описъ, а членъ 216 му дава още четиридесетъ дневенъ срокъ да размисли, да приеме ли наследството или да се отрече отъ него. Въ продължение на този срокъ наследника не може да бѫде принуждаванъ да се произнася (членъ 218.) Ако заинтересованитѣ по наследството лица призоватъ наследника на сѫдъ въ течението на сроковетѣ за описъ и за размишление, той може да направи отлагателенъ отводъ, *Exception dilatoire*, предмета на който е *temporis dilationem tribuit*, както ще видимъ при коментирането на членъ 218. Но следъ истичането на тѣзи срокове всѣко заинтересовано по наследството лице има право да призове наследника предъ сѫдътъ и да го накара да обяви, желае ли да приеме наследството или се отрича отъ него.

Заинтересованитѣ по наследството лица могатъ да призоваватъ по членъ 207 всѣки наследникъ, билъ той по закона или по завѣщание.

---

[1]) С. It. 951.

Законътъ не опредѣля, предъ кой сѫдъ могатъ да се призоваватъ наследницитѣ, за да се произнесатъ, ще приематъ ли наследството или се отричатъ отъ него; но, като се има предъ видъ, че всичкитѣ искове по въпроситѣ на наследството, до окончателната дѣлба, се предявяватъ въ този сѫдъ, въ окрѫга на който се е отворило наследството, то и призоваването на наследника по членъ 207 трѣбва да стане предъ сѫдътъ, въ окрѫга на който се е отворило наследството.

Кои лица могатъ да призоваватъ наследника съгласно членъ 207? Всѣко заинтересовано въ наследството лице; тъй, единъ сънаследникъ може да призове другъ свой сънаследникъ да се произнесе за приеманието или отхвърлянието на наследството. Завѣтницитѣ и кредиторитѣ иматъ право тъй сѫщо да призоваватъ наследницитѣ съгласно членъ 207

Отъ текста на членъ 207 се вижда, че всяко лице което има действителенъ интересъ, може да повика на сѫдъ наследника и да иска отъ него да се произнесе: приема ли наследството, или се отрича отъ него. Но приложимо ли е правилото на членъ 207 и къмъ такива лица, които могатъ да иматъ *евентуаленъ* интересъ върху наследството? Напримѣръ на Х. се пада едно наследство отъ баща му; но той мълчи и не приема наследството. Може ли У.. братътъ на наследодателя, който иде, като единственъ наследникъ следъ Х., да вика Х. на сѫдъ и да иска отъ него да се произнесе приема ли наследството, като се основава на своя случаенъ интересъ върху наследството, а именно, че той ще земе наследството, ако се отрече Х. отъ него? Не ще съмнѣние, че този въпросъ трѣбва да се разреши въ положителенъ смисъль, защото този, който има едно евентуално право върху извѣстно наследство, има интересъ отъ последнето; [1]) а който има интересъ, има и право на искъ, понеже интереса е, който прави искътъ, като едно сѫществено условие за неговото упражнение.

Отъ изложеното става явно, че изражението на закона „*има искъ срѣщу наследството*“ трѣбва да се разбира въ смисълъ, че „*има* **право** *на искъ срѣщу наследството*“.

---

[1]) Ricci t. IV, n° 16.

Сѫдътъ назначава на призования наследникъ единъ *срокъ* за произнасянието. Този срокъ е *решителенъ*, въ този смисълъ, че отъ произнасянието или не произнасянието въ неговото течение зависи опредѣлението на намѣреннието на наследника: пропущанието на този *решителенъ* срокъ влече подире си тѣжко последствие — припознавание, че наследника се отрича отъ наследството. Закона не опредѣля нито minimum'а нито maximum'а на този срокъ; опредѣлянието продължителностьта на срокътъ закона напълно предоставя на благоусмотрѣнието на сѫдътъ. Въ това отношение сѫдътъ ще действува на основание на 734 членъ отъ гражданското сѫдопроизводство, и, когато ще опредѣля продължителностьта на срокътъ, той ще взима въ внимание възможностьта да се испълни действието, за което се дава срокътъ.

За какво действие се дава срокътъ по чл. 207? Законътъ казва, че на наследника се дава срокъ *„за да обяви: желае ли да приеме наследството или се отрича отъ него"*. Това изражение не трѣбва да се разбира буквално, защото, ако срока е само за произнасянието, то нѣма нужда отъ него, понеже наследника можеше да бѫде принуденъ да отговори въ заседанието на сѫдътъ, ако той се е явилъ, безъ да му се опрдеѣля другъ срокъ за това произнасяние. Очевидно е, че срока се дава отъ сѫдътъ за друго действие? Но какво е това действие? За да може наследника да се произнесе, приема ли наследството или се отрича отъ него, той трѣбва по-напредъ да знае активътъ на наследството, който, въ мѝнутата на сѫдението, може да не му е извѣстенъ. За събирание сведения по този именно активъ на наследството наследника има нужда отъ извѣстенъ срокъ, за което сѫдътъ и опредѣля такъвъ. При опредѣление продължителностьта на срокътъ, сѫдътъ ще вземе въ внимание размѣра и заплетеностьта или уреденностьта на наследственнитѣ имоти. Ако наследството е малко или, ако е голѣмо но смѣткитѣ по него сѫ уредени, сѫдътъ ще назначи покъсъ срокъ; ако ли пъкъ наопаки наследството е голѣмо и сложно, сѫдътъ трѣбва да назначи на наследника единъ подълъгъ срокъ. Суверенъ ли е сѫдътъ при опредѣляние продължителстьта на срока? Ние мислимъ, че, ако сѫдътъ назначи твърде продължителенъ срокъ за произнасянието, заинтересованото лице, правата на което се нару-

шаватъ съ това разпореждание на сѫдътъ, може да го обжалва по частенъ редъ предъ по-горния сѫдъ; тъй сѫщо и наследника, на когото се назначава срокътъ, може да обжалва опредѣлението на сѫдътъ, ако е назначенъ твърде малъкъ срокъ. И въ двата случая обжалването ще стане на основание на чл. 734 отъ гражданското сѫдопроизводство: защото продължителностьта на срокътъ не е съобразна съ възможностьта за наследника да събере потрѣбнитѣ сведения по актива на наследството, на основание на които може да се произнесе, какво му е по-изгодно — да приеме ли наследството, или да се отрече отъ него.

Опредѣлението на сѫдътъ, съ което се опредѣля на наследника срокъ, може да се обжалва, макаръ то да не е упоменато въ 696 членъ отъ гражданското сѫдопроизводство, защото 696 членъ, който изброява случаитѣ, по които може да се подава частна жалба, не е изчерпателенъ. На това мнѣние сѫ рускитѣ и наши процессуалисти по обжалването опредѣленията на сѫдътъ, съ които се назначаватъ решителни срокове [1]),

Ако наследника не заяви въ течение на дадения му срокъ, приема ли наследството или се отрича отъ него, той *се счита*, че се е отрекълъ отъ него. Тука трѣбва да разбираме, че призованния на сѫдъ наследникъ, ако не се произнесе въ течението на дадения отъ сѫдътъ срокъ, по закона се счита, че се е отрекълъ отъ наследството. Това отричание има сила не само спрямо заинтересованото лице, по искането на което наследника не се е произнесълъ, но той се счита, че се е отрѣкълъ отъ наследството за всичкитѣ заинтересовани по него лица. И понеже това отричание се извършва предъ сѫдътъ, въ окрѫгътъ на който се е отворило наследството, то сѫдътъ трѣбва да счете, че наследника съ непроизнасянието въ срока е направилъ декларация, че се отрича отъ наследството и трѣбва да се разпореди за записването на това отричание въ регистра на отричанията (чл. 199). Това отричание трѣбва да се запише въ регистра, защото, както забелѣжихме по-рано, отричанието трѣбва да

---

[1]) Анненковъ, Опытъ комментарія, т. IV, стр. 69. — Малышевъ Курсъ Гражданс. Судопр. т. I, стр. 371.—П. Абрашевъ, Гражд. Сѫдопр. т. III, стр. 59.

е публично, а публичността се намира само въ установенитѣ отъ закона регистри.

Нашия Върхов. Касац. Сѫдъ е ималъ случай да се произнесе многократно по смисъла на чл. 207.

Той е решилъ:

1. Че сѫдътъ не може да извади отъ обстоятелствата мълчаливо отричание отъ наследството и не може да се основава на чл. 205, когато отвѣтницитѣ сѫ биле викани на сѫдъ да отговарятъ за дълговетѣ на наследството; споредъ чл. 207 наследницитѣ сѫ длъжни да обявятъ, приематъ ли или се отричатъ отъ наследството и не могатъ да чакатъ 20 години, за да се възползуватъ отъ облагитѣ на чл. 205.

2. Чл. 207 отъ З. Н. предвижда едно специално призование на наследника на едно умрѣло лице предъ сѫда, въ окржга на който наследството се е отворило и давѣнето му срокъ, за да заяви, желае ли да приеме наследството или се отрича отъ него, ето защо и заявлението на касаторитѣ, че ответника Рад. Филиповъ предъ видъ на това, че съ заявлението имъ отъ 22 февруарий 1893 г. е билъ привлеченъ като отвѣтникъ по това дѣло и съ редъ призовки е билъ призованъ предъ сѫда като такъвъ, е билъ длъженъ споредъ този членъ, да се яви предъ сѫда и да поиска да му се даде срокъ, за да обяви, че приема наследството на баща си или се отказва отъ него, е неприемливо, както и заявлението имъ, че това му неявяване трѣбвало да се тълкува за мълчаливо приемание на наследството, тъй като такива последствия за подобенъ единъ случай не сѫ предвидени въ закона.

3. Ако наследника, който е призованъ на сѫдъ въ качеството на отвѣтникъ по наследственъ дългъ, поиска срокъ, за да размисли, да ли да приеме или не наследството, сѫда е длъженъ да му даде такъвъ; иначе нарушава сѫществено чл. 207.

Сѫщото мнѣние сѫда прокарва и въ друго свое решение [1]).

---

[1]) К. Р. № 70 (313) — 1900 г. I. Г. О. № 112 (269) — 1903 г. II. Г. О. № 189 (411) — 1905 г. II. Г. О. № 161 (422) — 1095 г. II. Г. О.

Въ друга форма е поддържано изказаното решение и по друго дѣло [1]). Тъй че въ това отношение юриспруденцията на Касац. сждъ е постоянна.

Чл. 208. [2])

Никой не може, дори чрезъ браченъ договоръ, да се отрича отъ наследството на единъ живъ человѣкъ, нито да отчуждава случайнитѣ права, които може да има върху това наследство.

По рано говорихме, че наследственното право се състои въ това, щото наследника или да приеме наследството (чл. 186), или пъкъ да се отрѣче отъ него (чл. 199). Но, за да може да се упражни наследственното право въ една отъ упоменатитѣ форми, трѣбва наследството да е отворено. За наследството на живъ человѣкъ не може да се правятъ никакви постжпки; всѣкакви сдѣлки по наследството на живъ человѣкъ се забраняватъ отъ закона, защото тѣ предполагатъ желание за смърть на лицето, за имота на което още при живѣ се правятъ сдѣлкитѣ; тѣ предполагатъ *votum mortis*.

Нашия законодатель е гледалъ на разпорежданието съ наследството на живъ человѣкъ като на нѣщо безнравственно, вследствие на което, както ще говоримъ по-нататъкъ, е и забранилъ съ изриченъ текстъ отричанието отъ такова наследство и отчуждението на случайнитѣ права, които може да даде това наследство. Но отричанието отъ едно наследство отъ общественъ характеръ ли е за да забранява закона преждеврѣменнитѣ по него сдѣлки? Ние казахме, че правилата, които реглиратъ наследството, сж отъ частенъ интересъ; но въ отричанието има единъ принципъ отъ общественъ редъ; този принципъ е принципа, който забранява отричанието отъ наследството на единъ живъ человѣкъ; а всичкитѣ други правила по наследството сж отъ частенъ интересъ и, като такива, могжтъ да се дерожиратъ [3]).

---

[1]) К. Р. № 222 (588) — 1905 г. II. Г. О.

[2]) С. It. 954; С. № 791

[3]) Laurent, t. IX, n° 436.

Въ материалитѣ по закона за наследството ние не намираме писани съображенията на нашия законодатель по приемание текста на чл. 208. Знаемъ, обаче, че съставителитѣ на закона за наследството по материята на чл. 208 сж биле проникнати отъ идеитѣ, исказани отъ *M. Siméon* въ неговата рѣчь върху art. 791 отъ *C, Napoléon* По мнѣнието на този ораторъ не може да се отказвашъ предварително отъ едно бждаще наследсаво, нито пъкъ да продавашъ своята часть; за да се отречешъ отъ едно свое право, трѣбва да знаешъ въ какво то се състои.

Предварителното отричание би било противно на законопостановленията за продажбата, които позволяватъ да се продаватъ бждащитѣ нѣща, като: несъбрани плодове, не родени животни и други подобни; може да продадешъ една надежда, напримѣръ тоня [1]), но въ всѣкой случай продавача е собственикъ; надѣждата, която се продава, има реално основание, въ земята (за плодоветѣ), въ стадото (за животнитѣ); а надѣждата на единъ предполагаемъ наследникъ за едно бждаще наследство нѣма никаква реална база; тази надѣжда се основава само върху една презумпция, твърдѣ често погрѣшна, че ще наследва.

Продажбата на наследството на единъ живъ человѣкъ докача приличието; тя предполага желание за неговата смърть. Отричанието, ако е срѣщу плата, е една продажба, която има сжщитѣ пороци, както и самата продажба; ако отричанието е безвъзмездно, то е единъ видъ презрение, едно докачение, направено спрямо тогози, отъ наследството на когото се отричатъ предварително [2]).

Членъ 208 забранява: *първо*, отричание отъ наследството на единъ живъ человѣкъ, направено по какъвто и да е начинъ и *второ*, отчуждение на случайнитѣ права, които такова наследство може да даде.

Отричанието е забранено по какъвто начинъ и да е направено то; но защо въ такъвъ случай законодателя е счелъ за нуждно да упомене *„дори чрезъ брачень договоръ"*. Извѣстно е, че у насъ, както и по другитѣ страни, сжществува обичай въ силата на който, когато женятъ момичетата, като имъ да-

---

[1]) Сир. право за ловене риба.

[2]) Poujol t. . I, p. 449

датъ единъ чеизъ или една малка зестра, зематъ отъ тѣхъ писменно *издължително*, съ което тѣ, оженените момичета, заявяватъ, че сж удовлетворени напълно отъ наследството на баща си (който е живъ) *и че се отр.чатъ* отъ всѣкакви други претенции по това наследство. Това отричание на момичета отъ бащиното наследство се прави, за да се удържи имота въ фамилията, а момичето нѣма нужда отъ повече освенъ чеиза, понеже то е вече *натъкмено* и отива при другъ имотъ. Този обичай е несправедливъ и като такъвъ законодателя е желаялъ да го уничтожи съ изриченъ текстъ. И действително, отъ *натъкмяване* иматъ нужда не само момичетата, но и момчетата; зестрата трѣбва да се счита като единъ авансъ срещу наследството; иначе би значило момичетата да купуватъ своето натъкмяване несправедливо и прескжпо, като отстжпятъ срѣщу това натъкмяване своята наследственна часть. По този въпросъ знаменития ораторъ *Siméon* казва; „запазването на имотитѣ въ фамилията, което е толкова скжпоцѣнно въ много отношения, не е до тамъ скжпоцѣнно, за да се допуща въ вреда на самата фамилия. Момичетата сж родени въ кжщи, както и момчетата; горко на обществото, ако природата, като усвои това несправедливо преимущество, развъдеше повече момчета отъ колкото момичета и разрушеше съ рожденията равновѣсието на двата пола, което е толкова потрѣбно за умножението и за спокойствието на человѣческия родъ.

Отричанието, както и приеманието, е недѣлимо; не може наследника да се отрече отъ една часть отъ наследството, а другата часть да приеме. Вследствие на този принципъ членъ 208 забранява всѣкакви договори за *частично отр.чание* отъ наследството. Наследството трѣбва или да се приеме или да се отхвърли, тъй както си е. Тъй щото, ако даже наследството и да бѣше отворено, частичното отричание не е допуснато отъ закона, а колко повече то не трѣбва да се допуща за едно бждаще наследство.

По текста на членъ 208 трѣбва да се заключи, че отричанието отъ едно бждаще наследство трѣбва да се счита несжществующе, защото нѣма предмѣтъ, отъ който се отричатъ, понеже нѣма наследство на живъ человѣкъ [1]). Още

---

[1]) Laurent, t. IX. n° 463. — Pand. fr. v° *Succes*, n° 4887.—D. P 1873. 2. 192.

повече това отричание трѣбва да се счете за несѫществующе, защото е безнравственно, а всѣки безнравственъ договоръ се счита по закона, несѫществующъ.

Вследствие на това заинтересованнитѣ лица искатъ отъ сѫдътъ не да уничтожи отричанието или договора, защото тѣ сѫ несѫществующи, и несѫществующето не се унищожава, но да обяви, че еди-кой си актъ не сѫществува. Такова искание може да се предяви въ всѣко врѣме; за него нѣма просрочвание, защото не е възможно да се отричатъ отъ единъ искъ отъ общественъ редъ. По този въпросъ *Laurent* казва, че единъ актъ, който не може да произведе никакво действие, понеже е безнравственъ, не може да се преобърне въ нравственъ актъ, по причина че лицето, което е имало право да иска да го обявятъ (акта) за несѫществующъ, мълчи.

Отричанието отъ едно бѫдаще наследство може ли да бѫде конфирмирано следъ отварянието на наследството? Не, защото това отричание, казахме, е несѫществующе, което не може да се конфирмира. Наследника, който се е отрекълъ *преди* отварянието на наследството, може *следъ* отварянието му да се отрече *отново* и това отричание ще е законно; но той не може да конфирмира това, което е направилъ преди отварянието на наследството[1]). Да утвърждаваме беззаконенъ актъ, значи да вършимъ беззаконенъ актъ. Напротивъ, този, който прави ново отричание, признава съ това отричание, че първото не може да произведе никакво действие; той уважава закона, а ако, претендираше да узакони това, което забранява закона, щеше да го насили[2]).

По въпроса за отричанието отъ едно бѫдаще наследство се е произнесълъ и нашия Върховенъ Касационенъ Сѫдъ, който е разрешилъ следующия случай. Двама братя правятъ едно съгласително, съ което тѣ се задължаватъ помежду си да не дирятъ нищо отъ наследството на третиятъ си братъ, който въ врѣмето на съставлението на спогодителното е билъ живъ по причина че той братъ имъ, отъ наследството на когото се отричатъ, билъ усиновилъ едно дете. Върховний Касационенъ Сѫдъ съ решението си отъ втори Мартъ

---

[1]) Dalloz, Succession, n° 621.

[2]) Laurent t. IX, n° 464.

1892 подъ № 57 признава този договоръ за недействителенъ по слѣдующитѣ съображения. „Оплакването на касатора за нарушение чл. 168 отъ Вр. С. П., че сждътъ далъ сила и значение на спогодителното отъ $^{9}/_{1}$ 1888 г. е основателно, защото то има характеръ на договоръ безпредмѣтенъ, а следователно недействителенъ, защото не може нѣкой да се отказва отъ едно нѣщо, или да го отчуждава, което не сжществува, или отъ права, които не притежава, а такъвъ е настоящия случай, въ който Димитъръ и Стоянъ Вълчеви съ казаното частно спогодително се отказватъ да дирятъ несжществуващето тогава въ 1888 г. братово си наследство при живота на брата си Кръстя Вълчевъ, който е умрѣлъ презъ м. Декем. 1891 год. и следъ смъртьта на когото неговото наследство по закона се брои за открито".

Отричанието отъ наследството на живъ человѣкъ трѣбва да се счита за несжществующе и тогава, когато то е направено съ самия наследодатель при живота му, или пъкъ е направено между трети лица даже съ съгласието на лицето, отъ наследството на което се тѣ отричатъ при живота му. Този принципъ е посветенъ отъ чл. 23 отъ закона за задълженията и договоритѣ. Исключение отъ правилото на чл. 208 ние виждаме въ новелата отъ 7 февруар. 1906 г. къмъ чл. 242, която дава право на пълнолѣтнитѣ наследници да се отричатъ писменно отъ своето право да искатъ да се пресмѣтни въ тѣхна полза увеличението въ наследството, за създаването на което тѣ сж способствували съ свои срѣдства или съ своя трудъ.

Чл. 209 [1]).

Наследницитѣ, които биха прикрили нѣща отъ едно наследство, губятъ правото да се отричатъ отъ него; тѣ оставатъ като наследници, които сж приели наследството направо, безъ да се гледа на отричанието имъ и безъ да могатъ да искатъ нѣкакъвъ дѣлъ отъ прикрититѣ предмѣти.

---

[1]) C. It. 953, C. N. 792.

Закона изисква отъ наследницитѣ добросъвестность; тя е потрѣбна както за оногова отъ наследницитѣ, който приема наследството, тъй и за тогози, който се отрича отъ него.

Който се отрича, трѣбва да повърне всичко, което принадлежи на наследството, а който приема по описъ трѣбва да впише всичко въ описа (чл. 211). Въ противенъ случай, т. е. ако наследника прикрие нѣкои нѣща отъ наследството, той губи правото да се отрече отъ него; остава наследникъ направо; лишава се отъ изгодитѣ, които дава описа; и не може да иска дѣлъ отъ прикрититѣ предмѣти. Законътъ, както се вижда, е твърде строгъ: той наказва твърде чувствително недобросъвестността на наследника, който съ измама е желаялъ да се обогати за смѣтка на другитѣ си съ-наследници. Наследника, който е прикрилъ нѣщата, става по неволя наследникъ направо, който е длъженъ да плати дълговетѣ *ultra vires*, безъ да има право да дири нѣкакъвъ дѣлъ отъ прикрититѣ нѣща. Тази строгость на закона се оправдава съ това, че, както справедливо забелѣзва *Laurent*. твърде често предполагаемия наследникъ владѣе имота още при отваряниетo на наследството и нѣма нищо по-лѣсно за единъ безчестенъ человѣкъ да прикрие движимитѣ имоти, особенно паритѣ, които, може би, съставляватъ най-голѣма часть отъ наследството, и после да се отрече.

И наистина, извѣстно е, колко е лѣсно да се прикриятъ нѣща отъ наследството и колко мжчно е доказванието на прикриванието, особенно въ първитѣ минути на безредие и смущение, което причинява смъртьта. Укриванието се извършва въ отсжствието на заинтересованитѣ. За това съ тази строгость на наказанията законодателя е искалъ да накаже виновния по правилото за възмездието: *жжбъ за жжбъ*; той е искалъ да лиши своитѣ съ-наследници отъ пъленъ пай; за това закона му отнѣма неговия дѣлъ. Това е справедливо възмездие, началото на което виждаме още въ римското право. Това наказание е едно справедливо обезщетение, което се дължи на заинтересованитѣ не само за претърпѣлитѣ материални вреди, но тъй сжщо и за рискътъ да не могатъ да откриятъ укриванието, а още и за голѣмитѣ мжчнотии отъ единъ подобенъ процесъ.

Прикриванието, за което говори чл. 209, не трѣбва да се мѣси съ *кражбата*. Този членъ не изисква да има кражба,

т. е. углавно престжпление, за да може наследника да се счете наследникъ направо. Прикриването е едно гражданско престжпление, което може да бжде извършено. Законодателя е желаялъ само да въспрепятствува на едного отъ наследницитѣ да прикрие нѣща, които принадлежатъ на всичкитѣ наследници [1]). По този въпросъ французската юриспруденция е установила принципъ, че прикриването може да произтича отъ всѣка измама, която има за цель да развали равенството на дѣлбата между сънаследницитѣ, а особенно отъ мълчанието на едного отъ наследницитѣ, че извѣстенъ имотъ отъ наследството се намира у него, когато той е длъженъ да го обяви [2]). И тъй, за да може да се приложи чл. 209, трѣбва да има *измама* (fraude); тази измама да има за цель прикриването на имота и разваляние равенството въ дѣлбата между сънаследницитѣ.

Кой трѣбва да докаже, че има измама? Фроцулиозното намѣрение трѣбва да се доказва отъ тѣзи, които претендиратъ, че има прикривание на нѣкои нѣща [3]), Доказването може да стане съ всичкитѣ допустими отъ закона доказателства [4]).

За да може да се счете, че има престжпление, изисква се, щото прикриването да е извършено *следъ* отварянето на наследството и *преди* отричанието отъ него.

Ако прикриването е станало *преди* отварянето на наследството, т. е. при живота на умрѣлия, то нѣма укривание на нѣща, принадлѣжащи на наследството, защото нѣма *отворено наследство*, нѣма и наследници. Следователно, ако наследника прикрие нѣщо преди отваряниего на наследството, той извършва кражба, за която може да се преследва углавно. [5]) Но тази доктрина е твърдѣ абсолютна. Ако едно укривание, макарь направено *преди* отваряние на наследството, е извършено отъ бждащия наследникъ при послед-

---

[1]) Demolombe, t. XIV, n° 486.

[2]) Dalloz, 1869, I, 455; 1891, 361; 1394, I, 524; 1896, 2, 229; 1908. 2, 143.

[3]) Demolombe, t. XIV, n° 482. — Dalloz, 1869, I, 363; 1899, I, 256.— Huc, t. V, n° 203, — Dalloz, Supp. n° 530.

[4]) Demolombe, t. XIV, n° 483.

[5]) Laurent, t. IX, n° 339. — Demolombe, t. XIV, n° 486. — Dalloz, 1852, I, 74—77.

ната болесть на *de cujus*, наприм. съ цель да сграби не последния, а самото наследство, такова действие влазя, ако не прямо по думитѣ на закона, то поне твърдѣ вѣроятно, въ хипотезитѣ, които той е искалъ да предвиди. Следователно, чл. 209 е приложимъ и въ тази хипотеза[1]). Днесъ може да се каже, че е *общопр.ето*, че подъ удара на чл. 209 подпадатъ и онѣзи укривания, които сж извършени преди смъртьта на *de cujus* [2]). Ако ли прикриването е извършено *следъ* отричанието отъ наследството и приемането му отъ други наследникъ, то пакъ членъ 209 е неприложимъ, защото отреклия се счита се, че никога не е билъ наследникъ, че той за наследството е съвършенно чуждо лице и ако *следъ* отричанието си прикрие нѣщо, той извършва не *прикривание*, но *кражба*, за която той може да бжде преследванъ, като *крадецъ*, по углавенъ рѣдъ.

—Но какъ да се реши въпросътъ, когато наследника е укрилъ наследственни вѣщи *следъ* отричанието си, обаче *преди* наследството да е било прието отъ другитѣ сънаследници, и той, следователно, има още възможность да оттегли отричанието си и да приеме наследството (чл. 206)? Приложимъ ли е въ този случай чл. 209? По този въпросъ може да се каже за и противъ.

За да поддържаме, че и въ този случай укриването е чиста *кражба*, може да се каже следующето: Наследника-укриватель може да се признае и обяви като наследникъ направо само по една отъ дветѣ причини — или по силата на чл. 209 като укриватель, или по силата на чл. 191 и 206 по доброволно приемание.

Въ дадения случай нѣма ни едно отъ тѣзи основания, защото чл. 209 предполага укривание, извършено *преди* отричането; а по членове 191 и 206, за да има приемание, се изисква единъ фактъ, който да показва несъмнѣнното намѣрение за приемание наследството; а пъкъ укриването не

---

1) Pothier; *De la Comm.*, n° 689. — Tanet de Conflans, sur l'art. 792, n° 1. — Chardon, *Du dol et de la fraude*, t. II, art. 386. — Massé et Vergé, t. II, p. 173. — Troplong, v° *Contrat du Mariage*, t. III, n° 1562.

2) Aubry & Rau, t. V, § 519; t. VI, § 612 note 21. — Laurent, t. IX, n° 339. — Huc, t. V, n° 200; — Pand. fr. v° *Succes.*, n° 5043. — D. P. 51. 2. 196; 62. 1. 74; 70. 1. 84; 91. 1. 391; 99. 2. 481; 901. 1. 106; 1912. 1. 485.

предполага такова намѣрение; то никога не може да бѫде единъ актъ на приемание. Прочее, отреклия се не може да се обяви за наследникъ който е приелъ наследството направо, защото не се намира нито въ случая на чл. 191 и 205, нито въ случая на чл. 209 и 221. Такова е мнѣнието на нѣкои автори по тази хипотеза [1]).

За подържание на противната теза би могло да се каже:

Отреклия се укриватель самъ не може да подържа, че съ извършения отъ него престѫпенъ актъ той е оттеглилъ отричането си и по този начинъ съ това укриване е попречилъ на другитѣ наследници да приематъ наследството.

Отъ друга страна заинтересованитѣ лица, кредиторитѣ, сънаследницитѣ, завѣщицитѣ на да ли биха могли да подържатъ сериозно, че наследника-укриватель, въпреки своето отричание, е станалъ наследникъ направо чрѣзъ укриването на наследственни вѣщи; макаръ чл. 209 и 221 да почиватъ главно върху идеята, че наследника, който е виновенъ въ укриване на наследственни вѣщи, не би могълъ нищо почтенно да възрази, когато другитѣ считатъ, срещу него, извършенитѣ отъ него нелойални и непозволени за лойални и позволени, защото никому не е допустимо да иска да се ползува отъ своето собственно безчестие, *nemo enim auditur turpidinem allegans.*

При все това има автори, които мислятъ, че е възможно да се счита противъ укривателя извършеното отъ последния укриване за приемание, макаръ то да е станало преди другитѣ наследници да сѫ приели наследството, защото, казватъ тѣ, кражбата въ този интервалъ не е съвършенна [2]).

Ние сподѣляме първото мнѣние, което е пó съобразно съ буквата и духътъ на чл. 191, 206, 209 и 221, въпреки авторитета на юрисконсултитѣ, които поддържатъ това мнѣние,

---

[1]) Ducaurroy, Bonier et Roustaing, t. II, n° 603. — Demante, t. III, n° 173bis V.

[2]) Merlin, Rèp, v° Recélé, n° 2. — Duranton, t. VI, n° 482. — Chabot, t. II sur l'art. 792, n° 3. — Favard, Rèp. v° *Renonciat.* § 1, n° 18. — Poujol, sur l'art. 792, n° 2. — Malpel, n° 331. — Taulier, t. III, p. 251. — Massè et Vergé, t. III, p. 317. — Demolombe, t. XIV, n° 489.

Коя е санкцията, съ която законодателя е гарантиралъ сънаследницитѣ отъ прикриването? Законодателя постановява три наказания: *първо*, прикриването нѣща отъ наследството лишава отъ правото за отричание отъ него; *второ*, укрившия става наследникъ направо, т. е. наследникъ, който ще плаща дълговетѣ *ultra vires*, и *трете* не може да иска никакъвъ дѣлъ отъ прикрититѣ предмѣти. Такава е гражданската санкция на закона; такива сж последствията отъ прикриването спрямо сънаследницитѣ и кредиторитѣ; нищо по справедливо не може да бжде отъ това наказание, защото наследника, който безъ лоши намѣрения извърши сжщото нѣщо, се счита за наследникъ *направо*, още повече трѣбва да се счита като наследникъ направо този, който е прикрилъ съ лошо намѣрение. Но закона счита, че това наказание не е достатъчно за заинтересуванитѣ лица (сънаследницитѣ и кредиторитѣ); той постановява, че, за удовлетворение на заинтересуванитѣ по наследството лица, прикрившия нѣма право да дири никакъвъ дѣлъ отъ прикрититѣ предмѣти. И това наказание е крайно справедливо, защото прикрившия нѣщата е искалъ да се обогати въ вреда на другитѣ сънаследници; и наистина, най-справедливото гражданско наказание въ това отношение е: да лишишъ прикрившия нѣщата отъ пая, който той би взелъ отъ тѣхъ, ако бѣше излѣзълъ добросъвѣстенъ спрѣмо своитѣ сънаследници.

—Кои наследници могатъ да искатъ прилагането на чл. 209? Първото и второто наказания (изгубване правото за отричание и ставането наследникъ на право) могатъ да се искатъ отъ всичкитѣ заинтересовани лица, т. е. сънаследницитѣ и кредиторитѣ на наследството, а третото наказание могатъ да искатъ само сънаследницитѣ, ако има такива; защото, ако нѣма такива, нѣма и дѣлба; прикрившия нѣщата става единственъ наследникъ направо, който отговаря не само до размѣра на наследството, което е приелъ, но и *ultra vires*.

—Кой получава частьта, отъ която се лишава прикрившия нѣщата отъ наследството? Тази часть увеличава дѣлътъ на другитѣ сънаследници, а отъ това слѣдва, че изискването на прикрититѣ нѣща трѣбва да се прави отъ всичкитѣ други сънаследници заедно съ личенъ искъ, когато сж при-

крити пари, и съ ревандикационенъ искъ, когато е прикритъ опредѣленъ и извѣстенъ предмѣтъ [1]).

При коментирането на чл. 107 ние казахме, че частьта, отъ която се лишава укрившия по нѣкога увеличава само располагаемата часть и ползува завѣтницитѣ; въ другъ случай тя увеличава и законната и располагаемата части; следователно, ползува наследницитѣ и завѣтницитѣ; или пъкъ най после ползува само законната часть, т. е. другитѣ наследници съ право на законна часть.

— Кои наследници могатъ да подпаднатъ подъ установеното отъ 209 членъ наказание? Това наказание може да се наложи само на тѣзи наследници, които могатъ да бждатъ наследници *направо*, а не за тѣзи, които могатъ да бждатъ наследници *само* по описъ, каквито сж юридическитѣ лица и малолѣтнитѣ. Впрочемъ, този въпросъ е предизвикалъ твърдѣ противоречиви мнѣния. Има автори, които исказватъ мнѣние, че и малолѣтнитѣ, щомъ прикриятъ нѣщо отъ наследството, могатъ да се счетатъ за наследници направо, защото прикриването е едно гражданско престжпление, за което трѣбва еднакво да се наказватъ както правоспособнитѣ, тъй неправоспособнитѣ [2]). Това мнѣние ни се вижда неоснователно, защото на прикриването трѣбва да се глѣда, като на едно особенно завладѣване на прикрития имотъ, което завладѣване влече подирѣ си приемание направо отегчено съ друго наказание: отнимание дѣлътъ отъ прикрититѣ нѣща.

Наследника, който е прикрилъ нѣща отъ наследството слѣдъ отваряването на последнето, може да избѣгне наказанието, предвидено отъ чл. 209, като внесе прикрититѣ вѣщи, защото въ такъвъ случай нѣма никакво фродульозно намѣрение. Може да има само единъ опитъ за грабежъ, но този опитъ не се наказва отъ закона, защото тука въпроса е за едно гражданско наказание, при което не може да се каже, че наследника е прикрилъ нѣща, които той наистина е взелъ отъ наследството, но които той е повърналъ преди

---

[1]) Dalloz, 1847, 2, 87. — Demolombe, t. XIV, n° 498 — Demante, t. III, n° 113 bis.

[2]) Chabot. t. II. p. 181. — Demolombe, t. XIV, n° 336. — Dalloz, Succes, n°s 642 — 646. — Laurent, t. IX, n° 338.

да бъдатъ потърпѣли отъ заинтересуванитѣ лица [1]). Освенъ това съ повърщание прикритѣ нѣща наследника не разваля равенството въ дѣлбата между сънаследницитѣ.

Закона предвижда *прямо* прикриване на нѣщата отъ наследството т. е. прикриване на нѣщата чрезъ вземанието имъ отъ наследството и чрезъ необбавданието имъ. Прочее, ако наследника вземе нѣкои нѣща отъ наследството по *друго нач.* напримѣръ, като направи едно фалшиво завѣщание, на основание на което взема имотитѣ, наказанието по членъ 209 е неприложимо. Но, казва Laurent, може би да възразятъ, че такова тълкувание е иудейско тълкувание, защото съ текста на закона се нарушава неговия духъ. Истина е, че такова тълкувание може да докара до абсурдъ; този който прикрие едно малко нѣщо, *губи своята часть* отъ него и става наследникъ направо, а този, който съ фалшиво завѣщание завладѣва почти цѣлото наследство, ще дойде да дѣли наследството, отъ което е искалъ да лиши своитѣ сънаследници. Тази непоследователность въ закона може да се поправи само по законодателенъ редъ; а постановлението на правилото на членъ 209, като наказателно разпореждание, не може да се прилага по аналогия.

Споредъ едно решение на нашия Върхов. Касац. сждъ, счита се за укривателство и частично вземание на нѣкои имоти отъ наследството. Вѣрно е, че това заключение се води отъ разрешението на единъ въпросъ, който се отнася до мълчаливото приемание направо, а не отъ прямо разрешение на поставения въпросъ. Той казва: „... трѣбваше да се допусне и на банката да докаже, че П. Димитровъ *е приелъ нѣкои имоти отъ бащиното си наследство* и че следователно, по силата на чл. 209 отъ З. Н. той става наследникъ, който е приелъ наследството направо, безъ да се гледа отричанието му“ [2]). Очевидно е, че сжжденията на Върхов. Касац. сждъ сж погрѣшни, защото онзи, който приеме отъ наследството нѣкои имоти не съ цель да ги прикрие и да наруши равенството между сънаследницитѣ, се счита, че е приелъ наследството направо мълчаливо не по силата на чл. 209, а по силата на чл. 191.

---

[1]) Dalloz, 1848. 167, 169.

[2]) К. Р. N 34 (138) — 1913 г. II. Г. О.

Укриването на наследственнитѣ имоти, което се счита като гражданска измама, е лично действие на самия виновенъ наследникъ, който го е извършилъ. За това, наказва се съ установеното въ чл. 209 наказание само виновния. Но трѣбва да се считатъ като негови лични всички укривания, които сж направили съ негово знание или по негово нареждание негови хора — роднини, приятели, слуги — съ цель да му предадатъ укритото.

Понеже укриването е лично действие на укривателя, какъ трѣбва да се реши въпросътъ, ако той умрѣ? Въ такъвъ случай искътъ, който трѣбваше да се заведе срещу укривателя, се завежда срещу неговитѣ наследници.

Но ако тѣ внесатъ въ наследството укрититѣ отъ тѣхния наследодатель нѣща, могатъ ли да бждатъ наказани по чл. 209? Въпросътъ е отъ голѣма деликатность. Ние мислимъ, че въ такъвъ случай добросъвестнитѣ наследници, които повръщатъ укрититѣ нѣща, не трѣбра да се подлагатъ на предвиденото въ закона наказание. Но това решение трѣбва да се приложи само тогава, когато наследника на укривателя е повърналъ укрититѣ имоти преди да е станало извѣстно укриването. Стане ли то достояние на заинтересованитѣ наследници, закъснѣлото повръщание не може да избави наследника отъ наказанието на чл. 209.

Какъ и по кой редъ трѣбва да се повърнатъ въ наследствената маса укрититѣ имоти. Ако факта на укриването е безспоренъ и ако числото и видътъ имъ е тъй сжщо установенъ безспорно и ако дѣлбата още не е извършена, повръщанието на укрититѣ имоти става чрезъ привнасяние и прехващание при извършване на дѣлбата (чл. 251, и др.). Увреденитѣ отъ укриването наследници иматъ право при дѣлбата да искатъ да се привнесатъ укрититѣ предмѣти въ натура, или да се прехване стойностьта имъ, ако тѣ не сжществуватъ вече или не се намиратъ въ ржцетѣ на укривателя — наследникъ.[1])

---

[1]) Troplong, Contrat du mariage, t. III, n° 1697 — Demolombe, t. XIV, n° 501 — Reynard, Rec. alphab. v° *Succes.*, n° 649 — Dalloz, Rép. Suc. n° 649 — Supp. n° 354; — Huc, t. V, n° 205 — D. P. 1895. I. 389.

шването на дѣлбата, тѣ трѣбва да действуватъ съ личенъ искъ, когато се касае за опредѣлени предмѣти[1]).

При това, ако искътъ за укриването е билъ заведенъ и дѣлото по него свършено окончателно преди извършване дѣлбата, този искъ ползува всичкитѣ наследници въ дѣлбата; ако ли пъкъ искътъ е личенъ или ревандикационенъ, заведенъ следъ дѣлбата, той ще ползува ищеца по него.

Понеже укриването е престжпление или полупрестжпление, то, ако укривателитѣ сж нѣколко души, всичкитѣ се осждатъ солидарно съгласно чл. 61 отъ З. Д.

Въ римското право срещу укривателя на наследственни имоти се завежда искъ *expilatae hereditatis*, искъ за кражба отъ наследството.

Ако жената укриеше нѣкои имоти отъ наследство на мжжа си, благоприличието не допуща да се заведе срещу нея искъ за кражба, но срещу нея можеше да се заведе искъ *rerum amotarum*, искъ за прибрани нѣща.

Съ каква давность се просрочва искътъ срещу укривателя наследникъ? Ако укриването се счете за углавно престжпление, искътъ ще се просрочи съ онази давность, съ която се просрочва самото престжпление.

Но, понеже укриването на наследственни имоти, извършено отъ наследникъ, се счита за гражданско престъпление, освенъ ако има укривание въ смисълъ на наказателния законъ, а пъкъ едно гражданско престжпление дава право на искъ за гражданско обезщетение, този искъ се просрочва съ общата гражданска 20 год. давность.

Укриването на наследственнитѣ имоти, по своето естество, засяга само движимитѣ имоти, като пари; ценни книжа, записи, скжпоценности и пр. И за това често се злоупотрѣбява съ правилото, че движимимѣ имоти се считатъ за собственность на оногова, който ги владѣе: *En fait de meubles possession vaut titre*, което правило е узаконено и у насъ съ текста на чл. 323 отъ закона Собствеността и Имуществата. Нѣкои наследници укриватели сж се опитвали да се криятъ задъ това юридическо правило. Но този своеобразенъ начинъ на защита е билъ винаги отхвърлянъ отъ сждилищата. Преди всичко това правило покровителствува

---

1) Laurent, t. IX, n° 345 *bis* — D. P. 1847. 2. 87.

само *добросъвѣстнитѣ* владѣлци на имоти, а укривателитѣ нѣматъ това качество; тѣ сж *par excellence* недобросъвѣстни: нѣщо повече тѣ сж граждански престжпници. Закона нѣма никога за цѣль да дава премии на недобросъвѣстни лица и да ги насърдчава. Държателя на укрититѣ вѣщи отъ наследството не може да каже, че е тѣхенъ собственникъ, когато основанието, на което ги владѣе, доказва, че той ще бжде длъженъ да ги повърне. Всѣки укривателъ на наследственни имоти е недобросъвѣстенъ; неговото владѣние е незаконно и го задължава да повърне укритото въ наследството, което той е искалъ да ограби[1]).

И днесъ доктрината и юриспруденцията сж съгласни въ това, че упоменатия принципъ „Държателя на движимия имотъ се счита неговъ собственникъ" *(En fait de meubles possession vaut titre)* не може да ползува държателя на движими цѣнности и именно цѣнности на приносителя срещу единъ ревандикационенъ искъ, основанъ върху факта, че държанието имъ произтича отъ престжпление или отъ полупрестжпление, както напримѣръ при извършено отъ него укривание на наследственни имоти въ вреда на неговитѣ сънаследници,

Следователно, ако е установено, или признато, че ревандикиранитѣ вѣщи срещу единъ сънаследникъ, който ги е укрилъ отъ наследството, принадлежатъ въ действителность на умрѣлия, отвѣтника може да иска отхвърлянието на искътъ само ако докаже, че ги е придобилъ по законенъ начинъ, напримѣръ чрезъ ржченъ даръ.

Когато държателя на движимитѣ вѣщи признае, че тѣ сж принадлежали на едно умрѣло лице, прибавяйки, че последното му ги е подарило чрезъ ржченъ даръ, тази негова последна декларация не пречи на ревандикацията на тѣзи вѣщи отъ страна на наследницитѣ на умрѣлия, ако се докаже, и съ други доказателства вънъ отъ направеното признание, че тѣ наистина сж биле собственность на последния; въ този случай не ще бжде нарушенъ принципа

---

1) Laurent, t. IX. n° 341 — Pand. Fr, v° Succes., n° 5103 — Dalloz, Supp. v° *Succes*, n° 530 — Huc, t. V, n° 203 — Pand belges, t. I, v° *Accept de Succes*, n° 273 — Arntz, t. II, n° 1418 — D. P. 1866 r. 347; 1870. 2. 142; 1890. I. 173.

за недѣлимостьта и признанието. Държателя на укрититѣ вѣщи е длъженъ да докаже, че е имало ржченъ даръ.

И правото на собственность на умрѣлия върху укрититѣ отъ наследството вѣщи, ревандикирани отъ неговитѣ наследници може да се доказва съ свидетели или съ презумпции и съ всички доказателства, съ които се установява едно задължение, произходящо отъ престжпление, полупрестжпление, измама[1]).

Ако правилото *en fait de meubles possession vaut titre* не се прилага отъ французската доктрина и юриспруденция къмъ държателитѣ на укрититѣ отъ едно наследство вѣщи, още повече то трѣбва да бжде отхвърлено у насъ, защото нашия законъ казва изрично, че само *добросъвѣстнитѣ* държатели на една движима вѣщь може да се ползуватъ отъ тази презумпция. А пъкъ може ли да поддържашъ, безъ рискъ да минешъ за смѣшенъ, че наследника-укриватель е *добросъвѣстенъ* държатель на укрититѣ отъ него вѣщи отъ наследството.

Считаме за не безполезно да обърнемъ внимание върху различието; което сжществува между редакциитѣ на нашия чл. 209 и съотвѣтнитѣ art. 792 отъ *Code Napolèon* и art. 953 отъ Итал. *Codice Civile.*

Нашия законъ говори само за *прикриване* наследствени имоти, а източницитѣ говорятъ за „hèritiers qui auraient *diverti* ou *recèlé*..," или както казва Итал. art. 953: „Gli eredi che hanno *sottratti o nascosti*..." Употребенитѣ отъ нашитѣ източници двойни термини сж замѣнени отъ нашия законодатель съ една дума *прикриване*, като е приелъ, че употрѣбенитѣ въ art. 793 и 953 двѣ думи сж синоними. Въ този смисълъ намираме забелѣжка въ приготовителнитѣ къмъ членъ 209 работи. Въ нея е казано: „употрѣбенитѣ въ art. 792 отъ *Codè Napolèon* думи „*diverti*" или „*recélé*" сж синоними; сжщото е и съ употрѣбенитѣ въ art. 953 отъ Codice civile думи „sottratti" или „*nascosti*". Тѣ отговарятъ на нашата дума „*прикриване*", съ която ги замѣстяме".

---

[1]) Larombière, t. V, sur l'art. 1356, n° 17 — D. P. 1862. I. 121; 1866. I. 347; 1870. I. 142

Синонимността на употрѣбенитѣ въ нашитѣ източници двѣ думи се констатира отъ нѣкои автори[1])

Съставителитѣ на нашия законъ сж искали да избѣнатъ синонимитѣ и сж предпочели системата на римското право, въ което подъ общото наименование *amovere* се разбираха всичкитѣ фродульозни факти отъ този родъ.

Прочее, нашия законодатель съ думата *„прикривание"* е разбиралъ както *divertissement*, така и *recèlè*; както *Sottratti* така *nascosti*.

Съ правилото на чл. 209 се свършва отдѣла отричанието, и по редътъ си следва приеманието по описъ, къмъ което и преминаваме.

§ III. За съставянието описъ на наследственното имущество, за законната му сила и за обязателствата на наследника, който съставя описа.

Чл. 210.[2])

Заявлението на единъ наследникъ, че той желае да вземе това качество само по описъ, трѣбва да се направи въ сжда, въ окржга на който наследството се е открило, и това заявление се отбелѣзва въ книгата, която е назначена за вписване отричанията отъ наследствата.

Приеманието по описъ отдѣля имуществото на умрѣлия отъ имуществото на наследника, и наследника по описъ не продължава юридическата личность на умрѣлия; вследствие на това отдѣляние на имотитѣ, наследника по описъ е длъженъ да плаща дълговетѣ на умрѣлия само отъ наследственнитѣ имоти и то ietra vires. Приеманието по описъ е въведено окончателно въ римското законодателство отъ императора Юстиниана.[3])

---

[1]) Demolombe, t. XIV, n° 473 — Baudry — Lacantinerie, t. II, n° 1779 и др.

[2]) C. It. 955; C. N 793.

[3]) Chabot, t. II, p. 141.

Нашия законъ за наследството тоже е заимствовалъ приеманието по описъ. Това приемание е една привилегия, която *закона* дава на предполагаемия наследникъ, за да приеме наследството по такъвъ начинъ, щото да не е длъженъ да плаща повече дългове и да не носи тяжести повече отъ стойностьта на наследственнитѣ имоти, при което неговитѣ лични имоти не се ангажиратъ; освенъ това да не губи правото да иска исплащанието креанситѣ, които той биималъ противъ умрѣлия. А наследника, който приема *направо,* е длъженъ безкрайно да плаща всичкитѣ дългове и тяжести *ultra vires*[1]); смѣсва своитѣ лични имоти съ тѣзи на умрѣлия и може да иска исплащанието на свойтѣ собственни креанси само следъ удовлетворението на всичкитѣ наследственни тяжести и дългове.

Разликата въ последствията отъ приеманието по описъ и приеманието направо ще се обясни по подробно при коментирането на членъ 222; а разликата между тѣзи двѣ приемания отъ формална страна се състои въ това, че приеманието по описъ е единъ соленнеленъ актъ, и като такъвъ, то може да стане подъ страхъ на недействителность само по предписанитѣ отъ закона формалности[2]); а приеманието направо не е соленнеленъ актъ; то може да бѫде и мълчаливо.

Приеманието по описъ е отъ публиченъ характеръ; за това закодателя постановява, че то става само чрезъ заявление, направено предъ сѫдътъ, въ окржга на който се е отворило наследството. Въ това заявление наследника трѣбва да каже изрично, *че той желае да приеме наследството само по оп съ*; заявлението се белѣжи въ книгата, която е назначена за вписване отричанията отъ наследството (чл. 199).

Въ интереса на кои лица е създадена тази публичность? По този въпросъ *Chabot* казва, че заявлението трѣбва да е публично, за да може да се узнае отъ всичкитѣ заинтересовани лица. Въ интереса на публичността заявлението може да бѫде направено само прѣдъ онзи сѫдъ, въ окржга на който се е отворило наследството; прочее, то е невалидно, ако е направено предъ другъ сѫдъ или предъ нотариусъ, защото въ такъвъ случай заинтересованитѣ лица

---

1) К. Р. N 42 (124); 109 (311) — 1902, II. Г. О.

2) Ricci, t. IV, n° 48

не биха могли да го намѣрятъ, и твърдѣ често можаха да не знаятъ за неговото сѫществувание. Ако заявлението се прави само въ опредѣлено мѣсто, т. е. само въ сѫдътъ, въ окржга на който се е отворило наследството, то заинтересованитѣ лица всѣкога могатъ да вематъ справка отъ регистра за записването на подобни заявления.[1]) Но кои сѫ заинтересованитѣ лица и въ какво се състои тѣхния интересъ. Заинтересованитѣ лица сѫ кредиторитѣ и завѣтницитѣ на умрѣлия. И наистина, наследника приема наследството по описъ само да не би да плаща дългове и тяжести *ultrà vires*. Кредиторитѣ и завѣтницитѣ иматъ интересъ да знаятъ, че приеманието е станало по описъ, за да могатъ да зематъ охранителни мѣрки,[2]) като напримѣръ да молятъ за запечатването на наследственния имотъ, да искатъ поржчителство, ако има мѣсто за това (чл. 229).

Закона не изисква, щото заявлението да бжде направено *лично* отъ наследника; наследника може да направи това заявление и чрезъ пълномощникъ съ писменно пълномощно, специално само за това заявление.

Заявлението, за което говори членъ 210, не се изисква отъ малолѣтнитѣ и отъ юридическитѣ лица, защото тѣ, по закона, не могатъ да приематъ едно наследство другояче освенъ по описъ (членове 188—190). Приеманието на едно наследство отъ страна на тѣзи лица безъ описъ е недействително. По този въпросъ Laurent исказва мнѣние, че приемание по описъ не сѫществува по право; настойника трѣбва да подаде заявление и да пристжпи къмъ съставяние на описъ.

Ние мислимъ, че приеманието по описъ за несъвършеннолѣтнитѣ става *ipso jure*; че описа за тѣхъ, макаръ да е задължителенъ, може да стане и следъ установенитѣ отъ закона срокове, безъ да повлече за тѣхъ нѣкои важни юридически последствия. Ако настойника не състави описа въ 6 мѣсечния срокъ, малолѣтнитѣ не се считатъ за наследници на право (чл. 215), защото тѣ никога не могатъ да бждатъ такива.

Възрастния наследникъ, който вече е извършилъ актъ, влѣкущъ подире си приемание направо, не може да прави

---

1) Chabot, t. II, p. 143.

2) Laurent t. IX, n° 377. — Demolombe, t. XV, n° 129.

заявление, че желае да приеме наследството по опись, освенъ ако ревокира своето приемание съгласно членъ 198. Въ такъвъ случай наследника, следъ като сполучи да ревокира приеманието си направо, може да приеме наследството по опись.

Чл. 211 [1]).

Наследника има право да приеме наследството по опись, безъ да се взема въ внимание запрещението на завѣщателя за това.

Съ текста на чл. 211 законодателя е искалъ да разрѣши въпроса: *има ли властъ единъ человѣкъ да забрани на своитѣ наследници правото да приематъ наследството му по опись?* Този въпросъ е породилъ цѣла литература въ Франция, гдето и до сега е споренъ [2]). *Henrys* казва, че този споръ е единъ отъ най-прочутитѣ (une question *des plus célébres*). Нашия законодатель е приелъ, че закона, който позволява приеманието на едно наследство по опись, е отъ общественъ интересъ, и никой не може да го дерожира. Всѣко распореждание, всѣко условие, направено отъ умрѣлия на неговитѣ наследници, което имъ забранява да приематъ наследството по опись, като противно на този общественъ редъ, ще се счита за несъществующе (членъ 130). *Privatorum conventio juri publico non derogat.*

Това забранение, ако се допускаше, не можеше да бѫде оправдано отъ най-главна страна, — отъ страна на интере-

---

[1]) С. It. 956.

[1]) Мнѣнието, че завѣщателя има право да забрани приеманието по опись: Arntz. t. II, nº 1442. Pand. belges, t. I vº *aceept. sous bénéfice d'inventaire*, nº 13. — Huc. t. V, nº 209. — Le Sellyer, t. II, nº 804. — De Freminville, *Minorité*, t. II, nº 554. — Duranton, t. VII, nº 15. — Delvincourt, t. II p. 90. — Laurent, t. IX, nº 371. — Contrà: Thiry. t. II nº 134. Maleville, sur l'art 794. — Chabot. sur l'art. 774, nº 15. — Belost-Jolimont, sur l'art 774, observ. 4 — Bilhard, *Bénéfice d'inventaire*, nº 30. — Vazeille, sur l'art 793, nº 2. — Poujol, sur l'art. 793. — Tambour, *Bénéf. d'invent.*, p. 273. — Aubry & Rau. t. VI, § 612 note 4. — Ducaurroy, t. II, nº 563. — Vigié, t. II, nº 222. — Hureaux, t. II, nº 247. — Demante, t. III, nº 114 bis. — Massé et Vergé, t' II. § 379. — Demolombe, t. XV, nº 126.

ситѣ на кредиторитѣ на умрѣлия. И наистина, приеманието по описъ въ нищо не накрънява правата на кредиторитѣ на умрѣлия, а отъ това слѣдва, че тѣзи кредитори не биха имали право да искатъ испълнението на подобно забранение. Прочее, явно е, че забранението да се приеме наследството по описъ е незаконно и неоснователно, защото умрѣлия е могълъ да расчита за исплащанието на дълговетѣ си само върху своитѣ собственни имоти, а не и върху тѣзи на своя наследникъ. Забранението да се приеме наследството по описъ би било единъ капанъ, който умрѣлия туря за своя наследникъ, като крие, подъ предлогъ на даръ, намѣрението да го натовари съ тѣжки задължения [1]).

Чл. 211 казва, че *наследника* има право да приеме наследството по описъ, безъ да се зема въ внимание запрѣщението на *завѣщателя*. Кой *наследникъ* розбира закона — наследника по закона ли или наследника по завѣщание? Ако се погледне на изражението „*запрѣщението на* **завѣщателя**“ може да се предполага, че законодателя е разбиралъ наследника по завѣщание, а не наследника по закона. Такова тълкувание по буквата на чл. 211 би противорѣчило на неговия духъ и на цельта му. Нѣма основание да се предполага, че законодателя е желаялъ да избави отъ *капанътъ*, за който упоменахме по-горе, само установенитѣ по завѣщание наследници, а да го допусне за тѣзи по закона. Споредъ нашето мнѣние, думата *завѣщателя* въ 211 е употрѣбена съ две цели: а) да не би да се помисли, че само на наследницитѣ по закона не може да се забранява отъ *наследодателя* да приематъ наследството по описъ, което можеше да стане, ако законодателя вмѣсто думата *завѣщателя* бѣше употрѣбилъ думата *наследодателя* или *умрѣлия*, но да бѫде ясно, че това забранение не се допуща не само за наследницитѣ по закона, но и за наследнилитѣ по завѣщание и б) защото такива запрѣщения умрѣлитѣ правятъ обикновенно въ форма на завѣщание.

Нашето съображение, че действително распорѣждането на чл. 211 еднакво се отнася както къмъ наследни-

---

1) Chabot, t. II, p. 22.

ницитѣ по закона тъй сѫщо и къмъ установенитѣ по завѣщание наследници (чл. 112), се подкрепя още и отъ това обстоятелство, че чл. 211 е помѣстенъ въ глава III, която съдържа *правила, общи за наследството по закона и по завѣщание.* Отъ коментирането на другитѣ членове отъ тази **глава** видѣхме, че разпорежданието имъ се отнася не само до наследницитѣ по закона, но и къмъ тѣзи наследници, които сѫ установени съ завѣщание съгласно 112 членъ.

Чл. 212[1]).

За да има сила това заявление, трѣбва да има направенъ описъ по-напредъ или по-после, споредъ правилата наредени отъ законитѣ за сѫдопроизводството и въ сроковетѣ, които сѫ по-долу опредѣлени.

Побудителната причина за единъ наследникъ да иска да приеме наследството по описъ е да запази своитѣ лични имоти отъ претенциитѣ на кредиторитѣ на умрѣлия, като се задължи предъ тѣхъ съ приеманието по описъ да плаща дълговетѣ и завѣтитѣ на наследството само до размѣра на стойностьта на имотитѣ, които е получилъ. Този именно мотивъ за приеманието по описъ и задължава наследника да констатира чрезъ описъ, извършенъ по правилата на гражданското сѫдопроизводство, стойностьта на наследственнитѣ имоти. Това констатирание има значение както за наследника по описъ, тъй и за кредиторитѣ на наследодателя; за първия то има това значение — да не би да му се иска да плаща повече отъ това, което е получилъ, а за вторитѣ — да не би наследника да укрие нѣщо въ вреда на кредиторитѣ и завѣтницитѣ на наследството.

Като се има предъ видъ значението на инвентара, достатъчно ли е само едно заявление отъ наследника, че той желае да приеме наследството по описъ, безъ това заявление да е придружено съ описъ, направенъ по-напредъ или по-после? Текста и духътъ на чл. 212 не оставятъ никакво съмнѣние върху разрешението на въпроса въ отрицателенъ

---

[1]) C. It. 957; C. N. 794.

смисълъ. *За да има сила заявлението* на наследника, което той прави съгласно чл. 210, *трѣбва да е направенъ описъ по напредъ или по-после.* Текста е императивенъ; безъ инвентаръ, направенъ въ законния срокъ, заявлението се счита като ненаправено. То ще е само едно намѣрение, оставено безъ испълнение [1]).

И при тази явность на въпроса, Laurent, като коментира art. 794 отъ C. N., който кореспондира на нашия 212 членъ, изказва противно мнѣние. Споредъ това мнѣние трѣбва да се гледа намѣрението на лицето, което ще наследва, което не казва, че приема, но че ще приеме по описъ, а този, който заявява въ сждътъ, че ще приеме по описъ, съ това сжщото заявление той казва, че не желае да приеме наследството направо. Прочее, какъ можешъ да обявишъ едно лице за наследникъ направо, което заявява, че не желае да бжде такъвъ [2]). Това мнѣние, до колкото и да сж силни подкрѣпляющитѣ го аргументи, е несъгласно съ буквата и духътъ на закона.

Редакцията на членъ 212 представлява една непълнота и неясность по въпроса *на какво* трѣбва да се прави описъ. Макаръ текста на членътъ и да не опредѣля, какво трѣбва ча се описва, но отъ заглавието на § III, се вижда, че се описватъ *наследственнитѣ имоти.* Но всичкитѣ ли имоти на наследството трѣбва да се описватъ? Ако се сжди по буквата на закона, този въпросъ може да получи само утвърдителенъ отговоръ, защото закона казва, че се съставя описъ *на наследственнитѣ имоти,* безъ да се прави изключение за недвижимитѣ; но духътъ на закона позволява и друго разрѣшение на въпроса, т, е. че трѣбва да се описватъ само движимитѣ имоти, а не и недвижимитѣ. И наистина, главната цель на описа е да констатира сжществуването на движимитѣ имоти, разграбването на които е твърде лѣсно. Веднъжъ преминали въ чужди ржцѣ, тѣ се считатъ за собственность на тогова, въ ржцетѣ на когото се намиратъ, догдѣто се не докаже противното, а преминаването на недвижимитѣ имоти отъ едно лице върху друго не

---

[1]) Chabot, t. II, p. 144. — Ricci, t. IV, n° 98.

[2]) Laurent, t. IX, n° 386.

е тъй лесно. Французския касационенъ сѫдъ е решилъ, че трѣбва да се описватъ само движимитѣ, а не и недвижимитѣ имоти [1]).

Кой трѣбва да прави описа? Този въпросъ не е разрешенъ изрично отъ закона, но не ще съмнѣние, че *лично наследника* е задълженъ да прави описа, защото той е отговорното лице. Личното правение на описа отъ наследника трѣбва да се разбира въ смисълъ, че последния обявява на мировий сѫдия всичкитѣ наследственни имоти и сѫдията ги вписва въ описа тъй, както сѫ декларирани отъ наследника. Тази декларация може да бѫде провѣрявана отъ заинтересованитѣ, които присѫтствуватъ при извършване на описа. А отъ това следва, че описа може да стане само *следъ* отваряннето на наследството. Всѣки описъ, направенъ *преди* отваряването на наследството, било отъ предполагаемия наследникъ, било даже отъ самия умрѣлъ, не може да освободи наследника отъ извършването на новъ описъ. Направения по напредъ описъ може да се приеме, ако наследника съ единъ последующъ провѣреченъ протоколъ го допълни съ всичко, което е придобито следъ съставянието на първия описъ, или което по погрѣшка не е било вписано въ последния. Напр., описа на дѣловодителя по една несъстоятелность може да се приеме следъ смъртьта на несъстоятелния като описъ за приемане на наследството. Впрочемъ, цѣлия този въпросъ е споренъ [2]).

Ако има нѣколко души наследници, не е потрѣбно, щото всичкитѣ наследници да правятъ отдѣлни описи. Описътъ, направенъ само отъ едного отъ тѣхъ, може да служи за всичкитѣ. Но, ако описа е направенъ отъ наследникъ, който се е отрекълъ отъ наследството, той не може да служи на другитѣ наследници, защото закона изисква, щото описа да е направенъ лично отъ *наследника*, а наследника, който се е отрекълъ, се счита, че никога не е билъ наследникъ (чл. 200).

Разбира се, че наследницитѣ, които се ползуватъ отъ описъ, направенъ само отъ едного отъ тѣхъ, се лишаватъ отъ изгодитѣ отъ приеманието по описъ, ако тѣ не сѫ го

---

[1]) Dalloz, Succession, n° 719, 720. — Laurent, t. IX, n° 382. — Duranton, t. VII, n° 24.

[2]) Chabot, t. II, p. 144. — Huc., t. V, n° 211. — Fouquet, *Encyclopedie* v° *Benef. d'invent.*, n° 53. — Dalloz, Supp. n° 584. — *Contrá.* Massé et Vergé, t. II, p. 311. — Hureaux, t. II, n° 259. — Demolombe, t. XV, n° 138. — Le Sellyer, t. II, n° 820 и др.

поправили и ако се укаже после, че той е пороченъ (членъ 221). Chabot изказва мнѣние, че наследницитѣ, които не сѫ съставяли описа, могатъ да се избавятъ отъ отговорностьта, ако тѣ докажатъ, че не сѫ знаяли пороцитѣ на описа, че не сѫ действовали съ лошо намѣрение [1]). Това мнѣние ни се вижда неоснователно, защото по буквата на закона, *всѣкой* наслелникъ, който желае да приеме наследството по описъ, е длъженъ да придружи заявлението съ описъ, извършенъ отъ него. Ако той приеме за вѣренъ и точенъ описа, който е направенъ отъ другъ сънаследникъ, той го приема, като за свой описъ, направенъ отъ самого него. Закона изисква вѣренъ и точенъ описъ; а, ако нѣкой наследникъ, по нерадение да провѣри, адоптира единъ невѣренъ описъ, той тѣгли отъ своето нерадение.

Описътъ трѣбва да се извърши споредъ правилата на гражданското сѫдопроизводство по този въпросъ. Тѣзи правила сѫ изложени въ членове 1171—1173 и други отъ закона за гражданското сѫдопроизводство.

Една отъ главнитѣ формалности е тази, че *описа се извършва отъ мировия сѫдия* въ присѫтствието на преживѣлия съпругъ, на предполагаемитѣ наследници, на испълнителитѣ на завѣщанието, ако такова се е намѣрило, на надаренитѣ на универсалнитѣ и частни завѣтници, било съ право на собственность, било съ ползувание (членъ 1172). Частенъ описъ, направенъ отъ наследника, безъ участието на миров. сѫдия, не е достатъченъ и не би отговорилъ на исканията на закона [2]). Описанитѣ имоти се оцѣняватъ отъ вѣщи лица назначени по взаимно съгласие на наследницитѣ, или отъ сѫдията (членъ 1167).

За да има сила, описътъ трѣбва да е извършенъ въ срокътъ, опредѣленъ въ членове 214—217, за които ще говоримъ своеврѣмено.

Може ли умрѣлия чрѣзъ завѣщание да освободи бенефицирния наследникъ отъ задължението да прави описъ? Този въпросъ се разрешава отрицателно. Описа се прави между другото и за това да не би да се прикриватъ наследственитѣ имоти въ вреда на кредиторитѣ на умрѣлия

---

1) Chabot, t. II, p. 147.

2) Demolombe, t. XV, n° 140. — Aubry & Rau, t. VI, § 612, note 13.

а да се даде право на умрѣлия да освобождава наследника отъ описъ, значи да му се даде право да дава възможность на наследницитѣ да укриватъ имотитѣ въ вреда на неговитѣ кредитори. Такова разпореждание би било противонравственно и, като такова, се счита ненаписано (чл. 130). Прочее, умрѣлия нѣма право да освобождава бенефициарния наследникъ отъ задължението да направи описъ, както нѣма право да му запрѣщава да приеме наслеството по описъ (чл. 211). Безъ описъ наследника не би могълъ да докаже, че имотитѣ, които е получилъ, сж абсорбирани отъ дълговетѣ, които той вече е исплатилъ. Вследствие на това би имало безбройни процеси както относително сжществуването, тъй и относително стойностьта на имотитѣ!

По този въпросъ авторитѣ сж съгласни [1]).

Чл. 213 [2])

Ако нѣкои отъ наследницитѣ пожелаятъ да приематъ наследството направо, а други — по описъ, то наследетвото се приема по описъ.

За това стига заявлението на едного отъ наследницитѣ.

По рано видѣхме, че всѣко лице, освѣнъ находящето се подъ настойчество и юридическитѣ лица, е свободно да приеме едно наследство, което му се е паднало, направо или по описъ, (*чл.* 188). Това е едно избирателно право, което закона предоставя на наследника. Чл. 213 дерожира на правилото на чл. 188 за случая, когато има разногласия между сънаследницитѣ само относително начина за приеманието на наследството. Законътъ не допуща конкуренция на единъ наследникъ направо съ другъ наследникъ по описъ. И наистина, подобна конкуренция въ *едно и сжщо наследство* ще представлява юридическа аномалия, защото, ако въ едно и сжщо наследство единъ отъ наследницитѣ приеме нас-

---

[1]) Chabot, t. II, p. 147. — Laurent, t. IX, n° 383. — Aubry & Rau, t. VI, § 612. — Bilhard, *Bénéf. d'invent*, n° 35. — Tambour, *Bénéf. d'invent*, p. 274, — Huc, t. V, n° 211. — Dalloz, Supp n° 581. — Demolombe, t. XV, n° 127. — Poujol, sur l'art. 794, n° 3.

[2]) C. It. 958.

ледството направо, а други по описъ, ще излезе, че личността на умрѣлия ще се представлява *несъвършенно*; понеже наследника по описъ е само наследникъ на имотитѣ на умрѣлия, а не и продължитель на неговата личность, то последнята ще има продължение за една часть, а за другата часть не ще има никакъвъ продължитель. За да се избѣгне подобна юридическа аномалия, законодателя е постановилъ, че наследството може да бѫде прието само по единъ начинъ — направо или по описъ, че, ако нѣкой отъ наследницитѣ пожелаятъ да приематъ наследството направо, а други — по описъ, наследството въ такъвъ случай се приема по описъ.

Въ случай на разногласие между наследницитѣ за начина на приеманието, ако само единъ отъ тѣхъ подаде заявление, че желае да приеме наследството по описъ, счита, се че другитѣ наследници сѫ приели тоже по описъ. Подаването на заявлението отъ едного освобождава другитѣ отъ обязанностьта да подаватъ и тѣ подобно.

Този текстъ на закона установява принципа за *недѣлимостьта* на приеманието и за солидарностьта на наследницитѣ, която се проявява въ тази недѣлимость. Въпросътъ за дѣлимостьта или недѣлимостьта е споренъ и отъ голѣми последствия, както това ще видимъ при коментиранието на чл. 222.

Понеже принципа, който се осветява отъ чл. 213 е, че, въ едно и сѫщо наследство, сѫ несъвмѣстими и двѣтѣ приемания — направо и по описъ — то приложимъ ли е този чл. и къмъ случая, когато между сънаследницитѣ има пълнолѣтни и малолѣтни, които по закона трѣбва да приематъ наследството по описъ? Буквата на чл. 213 дава възможность да се разреши този въпросъ противъ принципа. И наистина, чл. 213 говори за такива наследници, които *пожелаватъ*, които *искатъ* (Se tra più eredi taluno vuole accettarre . .) да приематъ наследството по този или онзи начинъ, т. е. за такива наследници, които, по свое усмотрение, иматъ право да приематъ наследството и по двата допуснати отъ закона начина, а не и за такива, които, по закона могатъ да приематъ наследството само по описъ; тѣзи последнитѣ не могатъ *да пожелаватъ, да искатъ* единъ или другъ начинъ за приемание; за тѣхъ е задължително само приеманието по

описъ. Отъ друга страна подобно тълкуване би довело до сѫщата юридическа аномалия — *несъвършеното юридическо* представление и продължение на личността на умрѣлия — за която говорихме по-горе. Кое трѣбва да земе върхъ — буквата ли или принципътъ на чл. 213? Споредъ насъ буквата трѣбва да остѫпи на принципътъ, въ какъвто случай чл. 213 е приложимъ по право и въ случая, когато между сънаследницитѣ има малолѣтни; въ такъвъ случай всичкитѣ наследници — пълнолѣтнитѣ и непълнолѣтнитѣ — приематъ наследството по описъ [1]).

И юриспруденцията на нашия Върх. Касац. Сѫдъ е подтвърдила справедливостьта на всичкитѣ наши съждения съ едно свое решение отъ 1913, въ което се казва:

„Отъ мотивитѣ на обтѫженото решение се вижда, че Окрѫжния Сѫдъ е призналъ заявлението на истцата Ана Георгиева, че съгласно постановленията на чл. чл. 188 и 213 отъ Закона за наследството трѣбва да се счита, че тя е приела наследството на покойния си съпругъ Тома Георгиевъ по описъ, предъ видъ на това, че между наследницитѣ на последния е имало и малолѣтна, въ какъвто случай наследството не е могло да бѫде прието друго яче, освенъ по описъ, за неоснователно по това съображение, че постановленията на чл. 188 отъ Закона за наследството иматъ своя резонъ само по отношение на малолѣтнитѣ, а не и на пълнолетнитѣ наследници, защото едно наследство може да се приеме отъ едни, ако са малолѣтни, по описъ, а отъ пълнолѣтнитѣ направо. Това сѫждение на С. Окр. Сѫдъ не може да се признае за правилно, тъй като ако законодателя въ постановленията на чл. 213 отъ Закона за наследството установява правилото, че, когато едни отъ наследницитѣ пожелаятъ да приематъ наследството по описъ, а други направо, то наследството се приема отъ всички по описъ, то той прави това предъ видъ на приетата отъ него фикция, че наследницитѣ продължаватъ личността на своя наследодателъ въ неговитѣ имуществени правоотношения. Тая фикция предполага пълното продължение на личността на умрѣлия отъ неговитѣ наследници и за това законодателя съ постановленията на чл. 213 отъ Закона за наследството не до-

---

[1]) Ricci, t. IV, n° 49.

пуща нейното продължение само частично въ случай на искане на едни отъ наследницитѣ да приематъ наследството по описъ отъ наследницитѣ, които желаятъ да приематъ последното направо и предписва, щото въ такъвъ случай наследството да се приеме отъ всичкитѣ наследници по списъ. Ако законодателя по това съображение е установилъ правилото, изложено въ чл. 213 отъ закона за наследството, то неговото намѣрение е било, това правило да се прилага и въ случай, когато едни отъ наследницитѣ сж пълнолѣтни, а други малолѣтни, за които приеманието на наследството по описъ е задължително (чл. 188 отъ Закона за наследството), тъй като въ тоя случай не може да се допустне частичното продължение на личността на умрѣлия само отъ пълнолѣтнитѣ му наследници. Предъ видъ на това следва да се признае че С. Окр. Сждъ, като е приелъ по настоящето дело противното, е постжпилъ несъгласно съ закона и съ това е нарушилъ чл. 107 отъ З. Г. С." [1]).

Сжщия принципъ се признава и отъ I. Г. О. на Върх. Кас. Сждъ въ едно негово рѣшение № 87 — 1907 г. което процитирахме при коментиранието на чл. 191. Той се признава косвенно и отъ едно друго рѣшение на I Гр. О. № 42 (124) — 1902.

Понеже въ *C. Napoléon* нѣма съответенъ членъ на нашия чл. 213, много е споренъ въ Франция въпросътъ за дѣлимостьта или недѣлимостьта на приеманието на едно наследство.

Едни допущатъ смѣсено приемание, когато конкурират нѣколко наследници; за единъ наследникъ допущатъ приемание по описъ, а за другъ приемание направо [2]). Този споръ ще истъкне по релиефно при коментиранието на чл. 222. Нашия законодатель е отстранилъ този споръ у насъ съ изричния текстъ на закона. Проче, този споръ въ френската доктрина е безпредмѣтенъ вече за у насъ.

Отъ това се вижда, до колко бенефисътъ отъ описа противорѣчи на истинскитѣ принципи на правото [3]). Това

---

[1]) К. Р. N 27 (127) — 1913 г. II, Г. О.
[2]) Demolombe, t. XV, n° 173—175.
[3]) Laurent, t. IX, n° 373.

противорѣчие ще стане по-нагледно по-нататъкъ при коментирането на следующитѣ членове, които говорятъ за изгодитѣ отъ приеманието по описъ.

Чл. 214[1])

Наследника, който действително владѣе наследството, длъженъ е да направи описъ въ течение на три мѣсеци отъ деньтъ на отварянието наследството или отъ деньтъ, когато сж получени сведения за отвореното въ негова полза наследство. Ако въ течение на този срокъ той е захваналъ да съставлява описъ на имуществото, но не е могълъ да го свърши, то той може да поиска отъ сждътъ, въ окржгътъ на който се е отворило наследството, новъ срокъ, който не трѣбва да бжде по-голѣмъ отъ три мѣсеци, освѣнъ при особенни важни обстоятелства, които изискватъ по-голѣмъ срокъ.

Ако наследника приеме наследството направо, той е длъженъ да плати дълговетѣ на умрѣлия, като свои собственни; и, ако има наследници, той е длъженъ да привнесе всичко, което е получилъ отъ умрѣлия. Ако се отрече отъ наследството, той се освобождава отъ задължението да плаща дълговетѣ и да привнася. Ако приеме по описъ, той е длъженъ да привнесе полученото отъ умрѣлия и да плаща дълговетѣ само до размѣра на дѣлътъ, който му се е падналъ. Щомъ наследника има право да получава наследство по два разни начина, справедливо е да му се даде единъ срокъ, въ продължение на който да може да узнае силата на наследството и следъ това да размисли: да ли да приеме наследството, или да се отрече. Чл. 214 опредѣля срока, въ продължение на който наследника чрезъ описа да може да узнае силата и стойностьта на наследството. Чрезъ описътъ наследника може по най-сигуренъ начинъ да узнае размѣра на своя дѣлъ, неговата стойность; може да види актива и пасивътъ на наследството.

---

[1]) C. It. 959; C. N. 795.

Срокътъ за извършване описътъ е за наследника, който действително владѣе наследството, три мѣсеца, въ продължение на които наследника е *длъженъ* да направи описъ. Този срокъ почва да тече отъ деньтъ на отваряниего на наследството. Но възможно е, щото наследника, макаръ и да владѣе действително наследството, по причина на отсѫствие да не знае, че въ негова полза се е отворило наследството. Въ такъвъ случай срока за отсѫствующия наследникъ почва да тече отъ деньтъ, когато той е получилъ сведение, че въ негова полза се е отворило наследство. Оцѣнението на доказателствата, кога именно отсѫствующия наследникъ е получилъ извѣстѣие за отваряние на наследството, трѣбва да се предостави на исключителния суверенитетъ на сѫдътъ по сѫщество. Исчислението на срокътъ, както и съставянието на описътъ въ надлежния срокъ, иматъ голѣмо значение за опредѣление начинътъ на приемението, както ще видимъ при коментирането на чл. 215.

Тримѣсечния срокъ е назначенъ за обикновенитѣ случаи, но при извънредни обстоятелства този срокъ може да се окаже недостатъченъ, за да се извърши описьтъ; въ такъвъ случай наследника, който не е успѣлъ да събере всичкитѣ необходими, по състоянието на наследство, сведения, може да поиска отъ сѫдътъ продължението на срокътъ. Прошението за продължение на срокътъ се подава въ този сѫдъ, въ окрѫга на който се е отворило наследството. Сѫдебния срокъ не трѣбва да надминава законния срокъ, освѣнъ при особенно важни обстоятелства, които изискватъ срокъ по дълъгъ отъ законния. На сѫдътъ, отъ който се иска новия срокъ, трѣбва да е предоставена дискреционна власть: той може, споредъ важностьта на обстоятелствата, за изяснението на които се иска продължение на срокътъ, да назначи срокъ, по кѫсъ отъ законния, т. е. отъ три мѣсеца, и равенъ съ законния. По-голѣмъ отъ законния срокъ трѣбва да се изисква изрично отъ наследницитѣ. Всецѣлото обсѫждание на особенната важность за тѣзи обстоятелства принадлежи на сѫдътъ по сѫщество. Закона не опредѣля, каква трѣбва да е разликата между сѫдебния срокъ, който надминава законния, и този последния. При опредѣление продължителностьта на срокътъ, сѫдътъ трѣбва да се съобразява съ възможностьта да се

изпълне действието, за което се опредѣлява срокътъ (чл. 734 отъ закона за гражданското сждопроизводство).

Не трѣбва да се забравя, че наследника, който действително владѣе имота, е *длъженъ* да захване и да направи описъ въ предвидения отъ настоящия членъ срокъ, въ противенъ случай ще се счете, че той е приелъ наследството направо, както ще видимъ отъ чл. 215, къмъ коментирането на който и преминаваме.

Въ този смисълъ е и юриспруденцията на нашия Кас. Сждъ [1]).

Чл. 215 [2]).

Ако наследника не е захваналъ да прави описъ въ течение на тритѣхъ мѣсеци, или не го е свършилъ въ този срокъ, или въ течението на продължения, съгласно горния членъ, той се счита, че е приелъ наследството направо.

Видѣхме, че закона задължава наследника, който владѣе дейсвително наследственнитѣ имоти, да имъ направи описъ въ течение на три мѣсеца отъ деньтъ на отварянието на наследството или въ течението на сждебно продължения срокъ. За да има сила и значение това предписание на закона изисква се да има и санкция за испълнението му. Тази санкция се и постановява отъ чл. 215.

Споредъ правилото на този членъ, ако наследника не е захваналъ да прави описътъ въ продължението на законния тримѣсеченъ срокъ или пъкъ е захваналъ описътъ, но не е го свършилъ въ този срокъ или въ течението на сждебно продължения, той се счита, че е приелъ наследството направо.

И така, ако наследника, който действително владѣе наследственнитѣ имоти, не свърши описътъ въ течението на законния или сждебно продължения срокъ, той се наказва съ това, че се счита да е приелъ наследството направо, т. е. да плаща *ultrà vires*.

---

1) К. Р. № 62 (342) — 1912 г., II. Г. О.

2) С. It. 960.

Приложимъ ли е чл. 215 относително момента, отъ който захваща да тече законния срокъ, и къмъ наследницитѣ, които не владѣятъ наследственнитѣ имоти и не се бъркатъ въ дѣлата му? Този въпросъ се разрешава въ отрицателенъ смисълъ, защото, както ще видимъ при коментирането на чл. 217, наследника, който не владѣе наследственнитѣ имоти, ако не е призованъ предъ сѫда, като отвѣтникъ, има право да прави описъ въ течението на всичкото врѣме, догдето трае давността за отричането отъ наследството, т. е. въ течението на двадесеть години (чл. 205). Ако и следъ истичането периода на давността за отричането отъ наследството наследника, който не владѣе наследството, не направи описъ, той се счита, че е приелъ наследство направо. Ако ли пъкъ наследника, който не владѣе въ действителность наследственитѣ имоти, е призованъ предъ сѫдътъ, като отвѣтникъ, то сѫдътъ му назначава единъ день, отъ който почва да тече законния срокъ за извършване описъ (чл. 214) и за размислюване (чл. 216). Прочее, относително момента, отъ който захваща течението на срокътъ, чл. 215 не е приложимъ къмъ наследника, който не владѣе въ действителность наследственнитѣ имоти. За това по-подробно ще говоримъ при коментирането на чл. 216.

Чл. 216[1]).

Следъ съставянието на описътъ, наследникътъ, който още не е направилъ заявление споредъ чл. 210, се ползува отъ четиредесеть дневенъ срокъ отъ деньтъ, когато свърши описа, за да размисли: да приеме ли наследството или да се отрече отъ него; ако до истичането на този срокъ той не се произнесе, счита се, че го е приелъ направо.

Казахме, че наследника, който владѣе въ дѣйствителность наследственнитѣ имоти, ако иска да приеме наследството по описъ, дълженъ е да направи описъ въ опредѣленъ за това срокъ; но било би несправедливо, ако наслед-

---

[1]) C. It. 961; C. N. 795 al. II.

ника се счете, че е приелъ вече наследството по описъ веднага следъ като свърши описа. Даже следъ описа наследника може да има още нужда да събере други сведения или върху предмѣтитѣ, които не сж обозначени въ книжата, или върху стойностьта на недвижимитѣ имоти, или върху други нѣща, за които той не е достатъчно осветѣнъ и да размисли: да се отрече ли отъ наследство или да го приеме.

Прочее, наслдника има нужда отъ два срока: единъ за да направи описъ, а другъ да размисли върху резултата, полученъ отъ описа. Последния срокъ се и назчава на наследника отъ членъ 216.

При опредѣление момента, въ който захваща и свършва срока за размишление, трѣбва да различаваме три случая: а) когато описа е свършенъ преди истичанието на тримесечния законенъ срокъ, б) когато описа е свършенъ следъ изтичанието на законния срокъ, безъ да е имало продължение, в) ког то описътъ е свършенъ следъ изтчианието на сждебно продължения срокъ.

Въ първия случай когато описа е свършенъ преди истичанието на тритѣхъ мѣсеца, срока за размишлението почва да тече отъ деньтъ, когато се свърши описа, защото отъ този день наследника може да почне своето размишление и се свършва съ истичанието на четиридесетѣхъ деня.

Въ втория случай, когато описа не е свършенъ въ продължение на тритѣхъ мѣсеца, ако законния срокъ не е продълженъ отъ сждътъ, то срока за размишлението почва да тече отъ деньтъ на истичанието на законния тримѣсеченъ срокъ за съставяние описъ, защото не зависи отъ волята на наследника да си поставя, въ вреда на кредиторитѣ, срокъ по-голѣмъ отъ законния [1]). Следъ истичанието на четиредесеть деня, ако не е свършенъ описа, наследника се счита, че е приелъ наследството направо.

Въ третия случай, когато сждътъ е продължилъ законния срокъ съгласно чл. 214, срокъ за размишление почва да тече отъ деньтъ на истичанието на сждебния срокъ.

---

[1]) Chabot, t. II. p. 121.

Наследника само въ такъвъ случай има право за срокъ за размислюване, ако не е направилъ, до свършването на описа заявление, че той приема наследството по опись (чл. 210). И това е твърде понятно: срока, установенъ въ чл. 216, се дава на наследника за да размисли: *да приеме* ли наследството или да се *отрече* отъ него; щомъ наследника е подалъ преди да настжпи срока за размислюване, заявление, че той желае да приема наследството по опись, съ това заявление той заявява, че *приема* наследството по извѣстенъ начинъ и че не се отрича; следъ приеманието на наследството размислюването си нѣма вече мѣстото, защото наследника, макаръ и да мисли, не може да се повърне отъ приеманието си. *Qui semel heres, semper heres.*

Какъ трѣбва да се постжпи въ случай, че наследника умре въ срока за извършване на описътъ или за размислюване, безъ да е упражнилъ избирателното право, което му дава чл. 216, т. е. безъ да е заявилъ: да ли приема наследството или се отрича отъ него? Въ такъвъ случай, съгласно чл. 195, наследницитѣ на умрѣлия, иматъ право да приематъ наследството, или да го отхвърлятъ направо. Следъ момента на трансмисията наследницитѣ на умрѣлия иматъ право на тримѣсеченъ срокъ за опись и на четиредесетдневенъ срокъ за размислюване [1]), въ продължение на които срокове не могатъ да бждатъ принудени да вематъ качеството на наследници (чл. 218).

Чл. 217 [2]).

За наследникъ, който не владѣе въ действителность наследството и не се е бъркалъ въ дѣлата му, но който е призованъ предъ сждътъ, като отвѣтникъ по наследството, сроковетѣ за съставяние опись и за размислюване върху приемание наследството се исчисляватъ отъ деньтъ, който е назначенъ за тази цель отъ сждътъ.

Ако той не е призованъ предъ сждъ, като отвѣтникъ, то той има право да направи опись въ

---

[1]) Ricci t. IV, n° 42.

[2]) C. It. 962.

течението на всичкото врѣме, до гдето трае давностьта за отричанието отъ наследството.

Относително срокътъ за извършване на описътъ и за размислюване закона различава два случая; 1) когато наследника дѣйствително владѣе наследственнитѣ имоти и 2) когато наследника не владѣе въ действителность наследството и не се е бъркалъ въ работитѣ му. За първия случай ние вече говорихме при коментирането на 214—216 членове. Сега ще се спремъ върху втория случай.

Членъ 217 се състои отъ двѣ части, които опредѣлятъ момента на захващането и свършването на сроковетѣ за извършването на описъ и за размислюване, 1) за случая, когато наследника е призованъ предъ сѫдътъ като отвѣтникъ и 2) за случая, когато той не е призованъ предъ сѫдъ, като отвѣтникъ по наследството.

Общото правило е, че наследника има право да извършва описътъ въ течението на срокътъ за просрочване правото за отричание отъ наследството, т. е. въ течение на 20 години (членъ 205), но възможно е, наследника да бѫде призованъ въ сѫдътъ, като отвѣтникъ по наследството. Когато наследника е призованъ предъ сѫдътъ, като отвѣтникъ по наследството, той, като се основава на това, че всѣки наследникъ има право за извѣстенъ срокъ, въ който да направи описъ и да размисли, да ли да приеме наследството или да се отрече отъ него, може да изиска отъ сѫдътъ да му назначи единъ день, отъ който да почне да тече законния срокъ за съставяние описъ и за размислюване.

Сроковетѣ, за които говори членъ 217 сѫ *законния срокъ* отъ три мѣсеца за съставяние описътъ и *четиредесетъ дневния срокъ* за размислюване.

Призования предъ сѫдъ наследникъ има право да поиска отъ сѫдътъ да му продължи законния срокъ. Ако сѫдътъ намѣри просбата на наследника за уважителна, той му продължава срокътъ, съгласно правилото на членъ 214, т. е. назначава му единъ новъ срокъ, който не трѣбва да надминава законния тримѣсеченъ срокъ, освенъ при особенно важни обстоятелства, за които говорихме по-рано. Казаното отъ насъ при членъ 214 относително исчислението сроковетѣ

се отнася и къмъ членъ 217 по сѫщия въпросъ; за това излишно е да повтаряме.

За кой *сѫдъ* говори членъ 217? Не ще съмнѣние, че закона тука разбира случая, когато наследника е призованъ предъ сѫдътъ, *въ окржга на който се е отворило наследството*, а не другъ нѣкой сѫдъ. Това става ясно отъ изражението на закона „като отвѣтникъ *на наследството*"; а извѣстно е, че по правилата на подсѫдностьта наследницитѣ се призоваватъ, като отвѣтници на наследството, въ онзи окржженъ сѫдъ, въ окржга на който се е отворило наследството (членъ 161 отъ закона за гражданското сѫдопроизводство).

Този е сѫдътъ, който може да продължава законния срокъ по просбата на наследника, който не е успѣлъ въ течението му да състави описътъ (членъ 214).

Ако наследника не е призованъ предъ сѫдъ, като отвѣтникъ по наследството, то истичането на законнитѣ срокове за съставяне описъ и за размислюване нѣма за него никакво последствие; той има право да прави описътъ въ течението на двадесеть години — периода на давностьта за отричането отъ наследството (членъ 205) и едва следъ истичането на този давностенъ периодъ и следъ истичането още на 40 деня за размислюване, ако наследника не захване да съставя описъ или не е свършилъ захванатия, се счита, че е приелъ наследството на право.

И тъй, разликата въ положението между единъ наследникъ, който действително владѣе имота, макаръ и да не е призованъ предъ сѫдъ, като отвѣтникъ по наследството, и наследника, който не владее въ действителность наследството и който не е призованъ като отвѣтникъ по него, е тази, че първия е длъженъ да направи описъ въ течението на три мѣсеца или въ течението на сѫдебно продължения срокъ, и въ противенъ случай се счита че е приелъ наследството, направо—съ други думи, ако първия пропусне да истече законния или сѫдебния срокъ, безъ да извърши описътъ, има за него наказателно последствие — приемание направо (чл. 215); а втория има право да прави описъ въ течението на 20 години; съ други думи за него нѣма тримѣсеченъ срокъ; законния срокъ

за него за съставяне описъ е отъ *двадесеть* години и четиредесеть деня за размислюване.

Това раздѣление на наследницитѣ на категории по факта на действителното владѣние или невладѣние на наследственнитѣ имоти и последствията отъ това раздѣление е твърде справедливо. Коментаторитѣ на *Code Napoléon*, въ който не срѣщаме подобно различие на наследницитѣ спрямо срока за описъ, признаватъ нуждата за подобно различие между наследницитѣ. Тази непълнота на *Code Napoléon* е попълнена отъ италиянския *Codice Civile*, а тъй сѫщо и отъ нашия законъ за наследството съ чл. 217, коментирането на който свършваме съ тази забелѣжка, необходима и предпазлива при ползуването отъ коментирането на *Code Napoléon* по въпроса за сроковетѣ за съставяне описъ и за размислюване.

Чл. 218[1]).

До гдето траятъ сроковетѣ за правяне и за размишление, наследника не може да бѫде принуденъ да вземе това качество, и не може да бѫде добито срѣщу него сѫдебно осѫждане.

Щомъ закона дава на наследника срокове за съставяне описъ и за размислюване, трѣбва, щото тѣзи срокове да бѫдатъ действителни, т. е. преди истичането имъ наследника да не може да бѫде принуденъ да земе това качество. И наистина, щѣше да бѫде противорѣчие, ако наследника, на когото закона дава срокове за съставяне описъ и за размислюване, можеше, преди истичането на тѣзи срокове, да се принуди да земе това качество, т. е. да приеме наследството, или да се отрече отъ него.

Щеше да има тъй сѫщо противорѣчие и несправедливость, ако, преди истичането на тѣзи срокове, срещу наследника можеше да се постанови решение, съ което той се осѫжда въ качеството си на наследникъ, да заплати наследственни дългове. До истичането на тѣзи срокове предполагаемия наследникъ не може да бѫде осѫденъ въ едно

---

[1]) C. It. 964; C. N. 797.

качество, което още е неизвѣстно. Но разбира се, че предполагаемия наследникъ не може да има въ вреда на кредиторитѣ едно неограничено врѣме за да направи своя изборъ между приемането и отхвърлянието на наследството; следъ истичането на сроковетѣ кредиторитѣ и завѣтницитѣ иматъ право да искатъ осѫждането на предполагаемия наследникъ.

И тъй, въ продължение на сроковетѣ за съставяне описъ и за размислюване предполагаемия наследникъ *първо* не може да бѫде принуденъ да зема качеството на наследникъ и *второ* не може да бѫде осѫденъ, като такъвъ.

Относително второто разпореждане, закона се изразява, че противъ предполагаемия наследникъ не може да се добие *сѫдебно осѫждане*. Въ такъвъ смисълъ трѣбва да се разбира изражението *„сѫдебно осѫждане“*? Закона не говори, че до гдето траятъ сроковетѣ, никакъвъ искъ не може да се заведе противъ предполагаемия наследникъ, отъ което следва, че противъ него не може само да се добие едно *сѫдебно осѫждане* за нѣкои искове по наследството, но че може, въ течението на тѣзи срокове, да се завеждатъ искове. И наистина, въ течението на сроковетѣ за описъ и за размишление кредиторитѣ може да иматъ интересъ да заведатъ искове, за да не просрочатъ своитѣ креанси. Противъ кого кредиторитѣ трѣбва да заведатъ исковетѣ за дългове отъ умрѣло лице? Разбира се, че противъ предполагаемитѣ наследници, които по право се считатъ продължители на юридическата личность на умрѣлия отъ минутата на отварянието на наследството.

И тъй, чл. 218, като забранява да се добива противъ наследника осѫждане, разрешава да се завеждатъ противъ него, като противъ законенъ кураторъ на наследството, всѣкакви искове отъ кредиторитѣ и други заинтересовани по наследството лица.

По този въпросъ Chabot казва, че, въ продължение на сроковетѣ за описъ и за размислюване, не само всичкитѣ правоимѣющи могатъ да правятъ противъ предполагаемия наследникъ, всякакви актове, които сѫ потребни за да прекъснатъ течението на давността, не само тѣ могатъ да протестиратъ въ мѣстожителството на наследника записи на заповѣдь и полици, теглени срѣщу умрѣлия; не само тѣ могатъ да искатъ секвестъръ на движимитѣ и недвижими имоти, ако иматъ изпълнителни листове противъ умрѣ-

лия; но тѣ могатъ още да подаватъ противъ предполагаемия наслѣдникъ всякакви искове относящи се къмъ наследството [1]).

А италиянския кодексъ разрѣшава този въпросъ съ изриченъ текстъ. Така art. 954 отъ *Codice civile*, отъ който е заеменъ нашия 218 членъ въ втората си алинея постановява: „*Обаче той* (повикания да наследва) *се счита по право кураторъ на наследството и въ това качество той може да бжде призованъ на сждъ, за да представлява наследството и да отговаря на предявенитѣ срѣщу него искове. Ако той се не яви, сждътъ назначава единъ кураторъ на наследството, за да го представлява въ тази инстанция*".

Но тѣзи искове се подаватъ отъ кредиторитѣ или завѣтницитѣ противъ предполагаемия наслѣдникъ или съ цель за да се прекъсне течението на просрочието или за запазване лихвитѣ (членъ 136) или отъ сънаслѣдницитѣ за дѣлба. Сждътъ е длъженъ да призове въ качество на отвѣтникъ предполагаемия наслѣдникъ; но този последния има право, на основание чл. 218 да иска отъ сждътъ да *спре* разглеждането на дѣлото до истичането на сроковетѣ за описъ и за размислюване, следъ които той може би ще се отрече отъ наследството. Сждътъ при такова искание отъ страна на предполагаемия наслѣдникъ е длъженъ да спре разглеждането на дѣлото, защото членъ 218 му забранява да постановява противъ него решение, което го осжжда като наслѣдникъ, до гдето не сж истекли сроковетѣ. Обаче, заявенитѣ искове не сж недействителни, макаръ да сж заведени въ продължението на сроковетѣ;[2]) съ други думи предполагаемия наслѣдникъ, който е призованъ въ качество на отвѣтникъ по наследството преди истичането на сроковетѣ, не може да иска *прекратяването* на производството по причина, че иска е заведенъ преди истичането на сроковетѣ, въ продължение на които той не може да бжде осжденъ въ качеството му на наслѣдникъ.

Предполагаемия наслѣдникъ, отъ своя страна може, да извършва не само охранителни и интеруптивни за просро-

---

[1]) Chabot, t. II, p. 155.

[2]) Poujol, t. I, p. 481.

чието действия, но той може още да завежда всѣкакви искове противъ трети лица; тѣзи искове, обаче, трѣбва да бѫдатъ заведени отъ него въ качеството му на *наследникъ по опись*; това си качество той трѣбва да обозначи изрично съ думитѣ „*отъ еди-кого си, наследникъ по опись*“. Едничкитѣ действителни загуби, които могатъ да последватъ за наследството сѫ сѫдебнитѣ и по водение на дѣлото разноски. За исплащанието на тѣзи разноски предполагаемия наслепникъ може да бѫде осѫденъ лично само въ такъвъ случай, ако се признае, че искътъ е билъ заведенъ отъ него очевидно неоснователно, защото трѣбва да се презюмира, догдето се не докаже противното, че наследника е действувалъ само въ интереса на наследството, което, понеже ще се ползува отъ резултата на искътъ, ако се уважи отъ сѫдътъ, трѣбва, като последствие, да тегли и разноситѣ, ако искътъ се отхвърли [1]).

Чл. 219 [2]).

Ако въ наследството има предмѣти, които не могатъ да се запазятъ, или за запазването на които ще трѣбватъ голѣми разноски, то наследника може, въ течение на горнитѣ срокове, да изиска разрешение за продаването имъ по начинъ, опрѣдѣленъ отъ сѫдътъ. Тази продажба не влече подирѣ си предположение за приемание наследството.

Членъ 192, като говори, че чисто охранителнитѣ наследнически и врѣменно управителни действия не означаватъ приемание на наследството, ако тѣ сѫ извършени не въ качество на наследникъ, се ссилава и на членъ 219. Тази ссилка на членъ 219 показва, че последния позволява по сѫщитѣ мотиви на предполагаемия наследникъ, освенъ извършването на чисто охранителни и врѣменно управителни действия, да продава предмѣтитѣ, които не могатъ да се запазятъ, или запазването на които е възможно, но изисква голѣми разноски.

---

1) Poujol, t. I, p. 482.
2) C. 965; C. N. 796.

Но, за да не би продажбата на упоменатитѣ предмѣти, извършена въ течение на сроковетѣ за описъ и за размислюване да влече подирѣ си предположение за приемание на наследството, тя трѣбва да стане съ разрешението отъ сѫда и по начинъ, опредѣленъ отъ сѫщия сѫдъ. Отъ кой сѫдъ трѣбва да се иска разрешение за продажбата на движимитѣ имоти? Не ще съмнение, че този сѫдъ е сѫдътъ, въ окржга на който се е отворило наследството.

Закона не казва, че продажбата на предмѣтитѣ трѣбва да стане на публиченъ търгъ, но по начинъ, опредѣленъ отъ сѫдътъ. Значи, закона дава право на сѫдътъ да опредѣли начинътъ на продажбата. Сѫдътъ ще опредѣли този начинъ споредъ природата на продаваемитѣ нѣща и споредъ условията на мѣстопродаването; тъй щото сѫдътъ може да разреши на предполагаемия наследникъ да продаде нѣщата по доброволно съгласие; но сѫдътъ, ако намѣри за добрѣ, може да опредѣли, щото продажбата да стане на публиченъ търгъ.

Предполагаемия наследникъ е длъженъ да продаде нѣщата само по начинъ, опредѣленъ отъ сѫдътъ; иначе, ако наследника продаде нѣщата, напримѣръ, по доброволно съгласие, когато сѫдътъ е опредѣлилъ да стане публична продань, той се счита, че е приелъ наследството направо, защото съ такова произволно действие предполагаемия наследникъ извършва истински актъ на наследникъ, защото е разполагалъ съ нѣщата, като дѣйствителенъ ступанинъ [1]).

Въ такъвъ случай продажбата е валидна, защото наследника има право да разполага съ наследственнитѣ имоти и да ги продава по избранъ отъ него, противъ сѫдебното опредѣление, начинъ, съ рискъ да се счете за наследникъ направо.

Правилото на чл. 219 се отнася само за такива наследства, по които всичкитѣ наследници сж пълнолѣтни и присжтствующи, защото, ако между наследницитѣ има непълнолѣтни или отсжтствующи, продажбата на движимитѣ имоти ще се извърши по правилата на закона за настойничеството.

---

[1]) Chabot, t. II, p. 153.

Въ наследството може да има разни нѣща — малоцѣнни и отъ по-голѣма стойность; — предписва ли чл. 219, да се изисква разрешение отъ сждътъ за продажбата на всѣко нѣщо, безразлично да ли то е малоцѣнно или съ по-голѣма стойность? Laurent казва, че е прието въобще, че има нѣща, съ които наследника може да разполага, — като е длъженъ да даде за тѣхъ смѣтка, — безъ да иска разрешението на сждътъ; напримѣръ, наследника може да продава безъ никакви разрешения и формалности млѣкото отъ животнитѣ и плодоветѣ отъ градинитѣ [1]), защото, ако се искаше разрешение, може разноскитѣ по това искание да погълнатъ печалата. Прочее, закона разбира само тѣзи нѣща, които иматъ извѣстна важность; напримѣръ, къмъ нѣщата, които не могатъ да се запазятъ, трѣбва да отнесемъ житата, фуража, питиета и други, а къмъ нѣщата. спазването на които, изисква голѣми разноски — коне, волове, кола и други.

Чл. 220[2]).

Ако наследника се отрече отъ наследството порано отъ горѣпоменатитѣ срокове или отсрочки, то законно направенитѣ отъ него разноски до отричанието оставатъ въ тяжесть на наследството.

Този членъ е толкова ясенъ, щото не се нуждае отъ никакви коментарии. Разноскитѣ, за които говори членъ 220 оставатъ въ тяжесть на наследството, защото тѣ сж направени въ неговъ интересъ: И наистина, какви сж тѣзи разноски, та ги нарича текстътъ *законно* направени. Тѣзи разноски сж или за запазване на имотитѣ (членове 191, 219), или за съставяне описъ, който е необходимо да се направи, било че наследника владѣе наследството, било че не го владѣе, и разноскитѣ, които е направилъ по процеси на наследството.

Наследника има право да иска да му се заплатятъ всичкитѣ законно направени отъ него разноски; ще ги заплати този, който земе наследството вмѣсто отреклия се.

---

[1]) Laurent. t. IX, nº 276.

[2]) C. It. 966; C. N. 797.

За да може отреклия се наследникъ да иска назадъ разноски, той трѣбва да ги е *направилъ*, т. е. да е исхарчилъ. Отъ това следва, че отреклия се наследникъ не може да иска *възнаграждение* за труда, който е положилъ по описването и спазването на наследственнитѣ имоти, защото той не е действувалъ, като повѣренникъ, но само за своя интересъ, който се състои въ това: да приеме наследството ако следъ описа, види, че то е изгодно [1]).

Чл. 221 [2]).

Наследникътъ, който е билъ осѫденъ за прикриване, или който е пропусналъ съзнателно и не добросъвѣстно да тури въ описа нѣща отъ наследството, лишава се отъ изгодитѣ, които дава приеманието наследството по описъ.

Чл. 209 постановява, че наследницитѣ, които биха прикрили нѣща отъ наследството, губятъ правото да се отричатъ отъ него; оставатъ наследници направо и не могатъ да искатъ никакъвъ дѣлъ отъ прикрититѣ предмѣти. На сѫщитѣ съображения е основанъ и чл. 221, който е аналогиденъ съ чл. 209.

Чл. 221 постановява, че наследника, който би прикрилъ или който съ лошо намѣрение е пропусналъ да тури въ описа нѣкои нѣща отъ наследството, лишава се отъ изгодитѣ на приеманието по описъ. Отъ буквата на чл. 221 се вижда, че, за да се лиши единъ наследникъ отъ изгодитѣ, които дава приеманието по описъ, се изисква да има действително укриване, или *съзнателно, или недобросъвѣстно* пропущане въ описа нѣкои нѣща отъ наследството. Прочее, пропущанието трѣбва да е *съзнателно*; и щомъ наследника е направилъ *несъзнателно* пропущане въ описа на нѣкои нѣща отъ наследството, то това несъзнателно пропущане нѣма никакво последствие. За да може пропущанието да произведе наказателно последствие, то трѣбва да е *недобросъвѣстно*. Закона желае да накаже наследника за *недобро-*

---

[1]) Poujol, t. I, p. 483.

[2]) C. it. 967; C. N. 801.

съвѣстностьта, за лошото намѣрение да присвои лично, въ вреда на кредиторитѣ, нѣкои нѣща, които принадлежатъ на наследството.

Ако има нѣколко наследници и порочния описъ е направенъ само отъ едного отъ тѣхъ, то другитѣ сънаследници подпадатъ ли подъ наказанието, установено отъ чл. 221, или това наказание се прилага само спрямо наследника, който е съставилъ описътъ? Не ще съмнѣние, че на наследницитѣ, които не сж участвували въ съставянието на порочния описъ, не може да се припише никаква недобросъвѣстность, никакво лошо намѣрение да укриятъ чрезъ пропущанието въ описътъ нѣща отъ наследството въ вреда на кредиторитѣ, но, като се има предъ видъ, че тѣ сж приели единъ описъ, безъ да си дадатъ трудъ да го провѣратъ, и това приемание се равнява на съставение описъ лично отъ тѣхъ, не може да бжде другояче, освѣнъ да се приложи установеното отъ чл. 221 наказание къмъ всичкитѣ сънаследници.

Наследницитѣ трѣбва да бждатъ добросъвѣстни не само въ продължение на извѣстно врѣме, но презъ всичкото врѣме, догдето сж натоварени съ работитѣ на наследството. Тъй щото, ако следъ съставянието на описътъ наследника изнамѣри нѣкой имотъ, принадлежащъ на наследството, но не забелѣженъ въ описътъ по причина, че не е билъ извѣстенъ или пъкъ е пропуснатъ по погрѣшка или невнимание, той е длъженъ да побърза да го впише въ описътъ; иначе, неговото мълчание ше се счете за умисълъ да прикрие имота[1]) и ще претърпи пакъ установеното въ чл. 221 наказание.

Чл. 221 не говори, да ли наследника по описъ, който умишленно прикрие или не впише въ описа, губи правото да иска дѣлъ отъ прикрититѣ имоти, но при все това и наследника по описъ трѣбва да се лишава отъ дѣлътъ си отъ прикрититѣ имоти, защото мотивитѣ на членове 209 и 221, както забелѣжихме, сж еднакви. И наистина, наследника по описъ не може да бжде третиранъ по-благоприятно отъ предполагаемия наследникъ, когато той, както и последния, укрие нѣкои нѣща отъ наследството, защото, както отъ страна на единия тъй и отъ страна на другия има измама, кражба Даже може да се каже, че наследника по описъ е по-ви-

---

[1]) Chabot, t. II, p. 191.

новенъ, защото, като става наследникъ по описъ, той се задължава да управлява и пази имота добросъвѣстно [1]). Освенъ това запрещението да се зема дѣлъ отъ прикрититѣ имоти интересува само наследницитѣ помежду имъ, а лишението отъ изгодитѣ отъ описа интересува кредиторитѣ на наследството [2]).

Въ какъвъ смисълъ трѣбва да се разбира изражението *„лишава се отъ изгодитѣ, които дава приеманието на наследството по описъ?"* Тази фраза установява наказанието за наследника по описъ, който е прикрилъ или не инвентиралъ нѣкои нѣща и трѣбва да се разбира въ смисъль, че наследника по описъ *става наследникъ направо.* И наистина следъ укриването на нѣща отъ наследството наследника отъ една страна се лишава отъ изгодитѣ отъ описътъ, изброени въ членъ 222, отъ друга страна, съгласно членъ 209, той не може да се отрече; прочее, остава само наследникъ направо.

По този въпросъ *Chabot* казва: „наследника, който е лишенъ отъ изгодитѣ на описътъ, необходимо става наследникъ направо, защото той е приелъ наследството и, следователно, не може да се отрече отъ него".

Чл. 222 [3]).

Законнитѣ изгоди отъ приемание наследството по описъ сж следующитѣ:

1. Наследникътъ не е дълженъ да плаща дълговетѣ и завѣтитѣ на наследството освенъ до размѣръ на стойностьта на имотитѣ, които е получилъ; даже може да снеме отъ себе тяжестьта за плащанието дълговетѣ, като изостави имотитѣ на наследството върху заимодавцитѣ и върху завѣтницитѣ;

2. наследникътъ не е длъженъ да смѣсва своитѣ лични имоти съ имотитѣ на наследството и си

---

[1]) Chabot, t. II, p. 191.
[2]) Poujol, t. I, p. 493.
[3]) C. It. 968; C. N. 802.

спазва противъ последното правото да иска плащанието на своитѣ вземания.

Естественното и презюмираното намѣрение на всѣки наследникъ, който приема едно наследство, е да подобри своето богатство и състояние, а не да ги влоши чрезъ личното си задължение спрямо кредиторитѣ на това наследство и чрезъ удовлетворение на кредиторитѣ съ своето собственно имущество. Вследствие на това закона дава право на наследника и му посочва способъ да плаща на кредиторитѣ на наследството само отъ средствата на това последнето.

Наследника има това право, до когато не е го загубилъ, било чрезъ актъ, който показва ясно противно намѣрение, било чрезъ просрочване (члечъ 205) да се отрече отъ наследството. Съ една речь общото правило е, че наследника не е задълженъ лично спрямо кредиторитѣ на наследството; а изключението е, че отъ него зависи да стане наследникъ направо [1]).

И наистина, членъ 222 изразява четире идеи. Главната идея — тритѣ други идеи сѫ последствие отъ нея, — е: че, наследника, който приема по описъ, не смѣсва „своитѣ лични имоти съ тѣзи на наследството". При приеманието на право отъ минутата на отварянието на наследството личностьта на умрѣлия се съединива и смѣсва съ личностьта на неговия наследникъ по такъвъ начинъ, щото има само единъ имотъ. Вследствие на това общо и тѣсно смѣсване правата и креанситѣ, които сѫществуваха взаимно между умрѣлия и наследника, угасватъ; кредиторитѣ на умрѣлия и тѣзи на наследника му иматъ само единъ длъжникъ; а, като залогъ за исплащанието иматъ единъ и сѫщи имотъ. А чрезъ приеманието по описъ смѣсванието на личноститѣ и на имотитѣ на умрѣлия и на наследника изчезва; тука личностьта и имота на умрѣлия сѫ отдѣлни отъ личностьта и имота на наследника; тѣхнитѣ взаимни права, креанси и дългове оживяватъ; кредиторитѣ на наследството иматъ, като залогъ за исплащание, само имотътъ на умрѣлия, и личнитѣ кредитори на наследника не могатъ да се удовлетворятъ отъ имотътъ на наследството.

---

[1]) Poujol, t. I, p. 459.

Изразенитѣ отъ 222 членъ четири идеи сж отъ голѣма важность, за това ние считаме за полезно по обширното имъ изложение и разглеждание.

Несмѣсването личностьта и имотитѣ на умрѣлия съ личностьта и имотитѣ на наследника, което произтича отъ приеманието по описъ, туря наследника по описъ въ такова положение, щото той не е дълженъ да плаща дълговетѣ и завѣститѣ на наследството освенъ до размѣръ на стойностьта на имотитѣ, които е получилъ отъ наследството.

Освѣнъ това наследника по описъ е задълженъ *само съ имотитѣ отъ наследството*, а неговитѣ лични имоти оставатъ, както забелѣжихме по-горе, не смѣсени съ имотитѣ на наследството.

Нашия Кас. сждъ като че ли приема принципъ явно противенъ на буквата и духа на закона. Така, въ едно свое рѣшение той казва: „Като се има предъ видъ, че споредъ постановлението на чл. 279 всѣки единъ отъ сънаследницитѣ на едно умрѣло лице отговаря за дълговетѣ на това лице *и съ своитѣ лични имоти* въ размѣръ на наследствената часть[1])".

Такова нѣщо нѣма и не може да има въ текста на чл 279. Сждьтъ би билъ правъ, само ако е решавалъ въпросъ за едно наследство прието безусловно. Иначе, бихме се намѣрили предъ явна грѣшка въ решението на В. К. Сждъ.

Наследника направо е задълженъ и съ своитѣ собственни имоти и съ имотитѣ на наследството, защото той, безъ резерва, е заелъ мѣстото на умрѣлия, и защото той доброволно е приелъ да го представлява напълно. А наследника по описъ приема условно; да плати до размѣра само на това, което ще получи отъ наследството, и то само съ наследственни имоти.

Отъ тази разлика между наследника направо и наследника по описъ следва: първо, че личния имотъ на последния и имотътъ на наследството си оставатъ различни и раздѣлени, и второ — че, ако наследника по описъ е билъ личенъ кредиторъ на умрѣлия, той не смѣсва това качество на кредиторъ съ качеството на наследникъ, т. е. той си запазва правото, както ще видимъ при коментирането на

---

[1]) К. Р. № 104 (686) — 1908 г. I. Г. О.

втората алинея отъ членъ 222, — да иска пълното исплащание на своитѣ креанси отъ имотитѣ на наследството по сѫщия начинъ, както и всичкитѣ други кредитори. А наследника направо, макаръ даже да е привилегированъ или ипотекаренъ кредиторъ, може да иска исплащанието на своитѣ креанси противъ умрѣлия отъ имотитѣ на наследството, само следъ като се издължатъ всичкитѣ дългове и тяжести на наследството [1]),

Наследника направо е абсолютно задълженъ да плаща дълговетѣ, безъ да може да се отрече отъ наследството или да изостави имотитѣ на наследството върху заимодавцитѣ и върху завѣтницитѣ; а наследника по описъ се ползува отъ привилегията да изостави на кредиторитѣ и на завѣтницитѣ всичкитѣ имоти отъ наследството, за да снеме отъ себе тяжестьта за плащание на дълговетѣ и управлението на имотитѣ.

Отъ принципа, че приемание по описъ имотитѣ на наследника не се смѣсватъ съ онѣзи на *de cujus*, може ли да се вади заключение, че този наследникъ е трето чуждо лице спрямо наследството? Такова заключение би било много абсолютно. Самия принципъ за несмѣсване на имотитѣ е една фикция; а пъкъ въ материята на фикциитѣ не могатъ да се вадятъ логически аргументи; наопаки, трѣбва да ги ограничаваме въ кржгътъ на закона, който ги и установява. Освенъ, това на редъ съ фикцията върви и реалностьта, която е действителната истина, а именно, че наследника по описъ *е наследникъ*, който представлява юридическата личность на умрѣлия съ тази само разлика отъ наследника направо, че я представлява несъвършенно, понеже плаща дългове само до размѣра на полученото и то само отъ наследственнитѣ имоти. По този начинъ се достига до абсурда, че наследника е едноврѣменно и трето лице и правоприемникъ; но въ фикциите винаги има абсурдность, защото тѣ сѫ въ противоречие съ действителностьта на нѣщата[2]).

Принципа, че наследника по описъ е като трето лице спрямо наследството, води до заключение, че, когато по-

---

1) Chabot, t. II, p. 182.

2) Laurent, t. X, nº 79.

следния действова отъ свое име, третитѣ лица не могатъ да му противопоставятъ никакво възражение, което се отнася до действията на умрѣлия. Напримѣръ, *de cujus* продалъ при живота си единъ имотъ, принадлежащъ на неговия наследииякъ А., който приема наследството по описъ. Наследника по описъ има право да ревандикира имота си, и купувача не може да му противопостави възражение, което би могълъ да направи на наследника на право, че той нѣма право да го отстрани сѫдебно отъ имота чрезъ равандикационенъ искъ, понеже самъ, въ качеството си на наследникъ на право е длъженъ да го обезщети за всѣко сѫдебно отстранение, защото на това възражение наследника по описъ ще противопостави друго възражение; че той, като наследникъ по описъ, не е длъженъ да отговаря съ своитѣ собственни имоти за задълженията на умрѣлия, т. е. че не дължи предвидената отъ чл. 253 отъ З. Д. гаранция. За да се разплете това положение, трѣбва да се намѣри начинъ, който да помири действителностьта съ фикцията; този начинъ е следния: ревандикационния искъ ще се приеме. Сѫдебно отстранения има право да иска вреди и загуби; той ще иска такива отъ наследника по описъ, но до размѣра на неговата отговорность и то отъ наследственнитѣ имоти[1]).

Тъй сѫщо, ако умрѣлия продаде единъ имотъ, който той е ипотекиралъ въ полза на наследника по описъ, този последния има право да упражни срешу купувача всички ипотекарни искове, безъ той да може да му възразява, че е наследникъ и като такъвъ има задължението на своето качество, защото наследника по описъ ще противипоставн друго възражение, а именно, че той, като такъвъ, не губи

---

[1]) Chabot, t. II, sur l'art. 802, n° 2. — Delvincour, t. II, p. 33 — Duranton, t VII, n° 52 — Toullier, t. IV, n° 357 — Vazeille, sur l'art. 702, n° I. — Poujol, sur l'art. 873, n° 5 — Fouet de Conflans, sur l'art. 802, n° 6 — Fouquet, *Encyclop*, v° *Bénefice d'invent*, n° 79 — Duvergier, *Vente*, t. I, n° 350 — Troplong, *Vente*, t. I, n° 447 — Pand. fran. v° *Succession*, nos 3394 и 3558 — Tissier, *Société d' acquêts*, n° 357 — Malpel, n° 221 — Huc, t. V, n° 224 — Aubry & Rau, t. IV, § 618 — Quillouard, *vente*, t. I, n° 447, — Dalloz, Supp. n° 620 — Pand belges, t. XLIX, v° *Héritier bénéfis*, n° 242 — Arntz, t. II, n° 1455 — Furzer-Herman, sur l'art. 802, note n° 98.

своитѣ вземания, особенно ипотикарнитѣ; че въ това отношение той е, спрямо наследството, съ сжщитѣ права, каквито има всѣко трето лице.

Данъка върху наследството и наследника по описъ:

Въпрѣки изложеното, въ нѣкои случаи положението на наследника по описъ търпи нѣкои възражения и изключения. Тѣ ни напомнятъ думитѣ на *Grassus*, че не „трѣбва да си въобразяваме, че приеманието по описъ е една трѣва, която цѣри всичко: *non est herba betonica quae prosit ad omnia*[1]).

Такова исключение отъ положението на наследника по описъ се допуща относително плащанието данъкъ върху наследството. Споредъ изложеното държавното съкровище би могло да иска отъ този наследникъ само intra vires и то отъ наследственнитѣ имоти, безъ да може да го обепокоява за повече и да посяга на личнитѣ му имоти.

Обаче, законодателя е счелъ за добре и въ интереса на държавното съкровище да установи едно исключение за данъка отъ имотитѣ, придобивани по безвъзмезденъ начинъ: по наследство, по завѣщание и по дарение. Това исключение е установено съ специалния законъ за данъка отъ имоти, добити по безвъзмезденъ начинъ, чл 7 отъ който казва: „за събиране на данъка държавата има привилегия както върху имотитѣ на наследството, *тъй и върху всички движими и недвижими имоти на лицето, на което е наложенъ*"; а пъкъ данъка е наложенъ на наследницитѣ Чл. 6 гласи: „сънаследницитѣ сж солидарно отговорни за плащанието му". И така, споредъ този специаленъ законъ, наследственния данъкъ се налага *лично* на сънаследницитѣ и на наследството. Отъ това следва, че закона постановява, че наследника, даже приевшия по описъ, е длъженъ да плаща упоменатия данъкъ даже съ своитѣ лични имоти и *ultra vires*. Съ други думи наследника по описъ, когато е въпросъ за плащание на наследственния данъкъ, нѣма спрямо Държавата онази изгода за несмѣсвание своитѣ лични имоти съ онѣзи на наследството, която му дава чл. 222 спрямо кредиторитѣ на наследството и завѣтницитѣ. Въ това

---

[1]) Grassus, Lib. II, art *inventarium haered*, qauest 21 — Lebrun, Liv. III, chap. IV, n° 71

отношение всичкитѣ наследници се считатъ спрямо Държавното съкровище, като да сж приели наследството направо.

Приведенитѣ отъ насъ текстове отъ специалния законъ възпроизвеждатъ установенитѣ принципи на французката доктрина и юриспруденция[1]).

Има и други случаи, въ които наследника по описъ е длъженъ лично да отговаря и съ своитѣ собственни имоти. Така, той захваща единъ процесъ въ името на наследството; обаче, противопоставя на противната страна своето качество на наследникъ по описъ по такъвъ начинъ, че тя законно мисли, че той е безусловенъ наследникъ, въ такъвъ случай той лично е отговоренъ за разноскитѣ по дѣлото и за адвокатското възнаграждение; ако противопостави своето качество на наследникъ по описъ ясно и категорически въ апелативната инстанция, той е длъженъ да плаща лично разноскитѣ само за първата инстанция[2]).

Тази негова лична отговорность сжществува и тогава, когато той е изгубилъ процеса по причина на лека и неумѣла защита, въ този случай той дължи едно обезщетение.

Обаче, наследника по описъ, макаръ да е длъженъ да заплати *лично* на трети лица, има право да иска отъ наследството заплатеното отъ него; той вписва тѣзи разноски въ смѣтката по управлението, и ако наследството не ги признае, той има право на рекурсъ, даже ако е изгубилъ процеса.

Но наследника по описъ нѣма право да иска тѣзи разноски отъ наследството, когато дѣлото е заведено по личната негова грѣшка или когато е очевидно

---

1) Merlin, Rép. v° *Enregistrement*, § 41, art. 2, n° I; *Questions de droit*, v° *Déclaration au bureau d'enregistreinent*, § 2, n° 1 — Dalloz Rèp. v° *Enregistrement*, n°s 4019, 4020 — *Table des vingt-deux annees*, v° *Enregistrement*, n° 1301 — Aubry & Rau, t. VI, § 612, note 31 и 32. — Demolombe, t. XV, n° 125 — Championnière et Rigaud, *Traite des droits d'enregistrement*, t. III, n°s 2566 и 2567; t. IV, n° 2889, 3879. — Clerc, *Traité du notaire et d'enregistr*, t. IV, n° 2716 — Demante, *Principes d'enregistrement*, t. II, n° 695 — Huc, t. III, n° 215. — Laurent, t. X, n° 281. — Tambour, p. 287 — Bertin, Chombre du Conseil, t. II, n° 1187 — Le Sellyer, t. I, n° 64 и t. II, n° 923 — Paquet, *Traité d'enregistrement*, t. II, n° 869 — Fuzier-Herman, sur l'art. 802, n° 5. — D. P. 1885. II, 9. Baudry-Lacantineriè, v° *Success*, t. II, n°s 1267—1270 и други.

2) Baudry-Lacantinerin, v° *Success*, t. II, n° 1264.

неоснователно, както това ще видимъ при коментирането на чл. 224, който урежда личната отговорность на наследника по описъ въ случай на важна отъ негова страна погрѣшка въ управлението.

—Наследникътъ не може да иска отъ наследството разноскитѣ по дѣлбата, защото въ този случай той действува и отъ свое име и за своя смѣтка, а не за смѣтка на наследството, и действува така, както би действувалъ и наследника направо.

Разликата, която изложихме въ положението между наследника направо и наследника по описъ, е важна относително последствията отъ привилегиитѣ на наследника по описъ.

Главнитѣ привилегии отъ приеманието по описъ, споредъ текста на членъ 222, сж: 1) личността и личнитѣ имоти на наследника по описъ оставатъ различни и несмѣсени отъ личността и имота на умрѣлия; 2) наследника по описъ има право да иска отъ наследството, на общо основание, исплащанието на своитѣ лични креанси противъ умрѣлия,

Изложеното отъ насъ се подтвърдява отъ *Chabot*, който казва, че:

1. относително личнитѣ права наследника по описъ не може да бжде свързанъ съ действията на умрѣлия; че, следователно, ако умрѣлия продаде неговитѣ (на наследника по описъ) собственни имоти, той може да ги иска назадъ чрѣзъ ревандикационенъ искъ; държателитѣ на имотитѣ не могатъ да възразяватъ на наследника, че той е гарантъ за действията на умрѣлия, както биха могли да възразяватъ противъ наследника направо. Държателитѣ на ревандикиранния имотъ иматъ право да искатъ едно обезщетение; искътъ за такова обезщетение трѣбва да е насоченъ противъ наследника по описъ, защото той е задълженъ да удовлетвори ангажиментитѣ на умрѣлия отъ имотитѣ на наследство.

2. Ако наследника по описъ е добилъ, преди отварянието на наследството, една ипотека върху имотитѣ на умрѣлия, той може да я испълни било противъ лицата, които ще добиятъ ипотекиранитѣ имоти, било противъ другитѣ ипотекарни кредитори.

3. Наследника по опись има право да повдига и упражнява противъ наследството всѣкакви искове и права, които той е ималъ противъ умрѣлия, по начинъ като да не е наследникъ. Той не е длъженъ да снема отъ своя искъ една частъ, която е равна на неговата наследственна часть; защото другояче, ако имотитѣ на наследството не стигнатъ, за да се издължатъ всичкитѣ дългове и тяжести, той щѣше действително да изгуби частьта отъ своята креанса, която щѣше да намали.

Следъ тѣзи общи забелѣжки по текста на членъ 222 да преминемъ къмъ частичното разглеждание на всичкитѣ идеи, които той обема.

Наследника по опись е длъженъ да плаща дългове и завѣти на наследството само до размѣра на стойностьта на имотитѣ, които е получилъ отъ наследството, *intra vires hereditatis*. Напримѣръ, Х. умира и оставя наследникъ У. и 5000 лева. У., ако приеме наследството по опись, е длъженъ да заплати само 5000 лева, макаръ и да излѣзе, че дългътъ на Х. възлиза на 8000 лева; кредиторитѣ на наследството не могатъ да искатъ отъ У. повече отъ 5000 лева, защото той не е длъженъ да плаща *ultra vires*. При това У. е длъженъ да плаща само отъ наследственнитѣ имоти, които му сж се паднали, а неговитѣ лични имоти сж неприкосновенни въ това отношение, освѣнъ изключението, за което говори членъ 223, въ силата на което наследника по опись само тогава отговаря съ личнитѣ си имоти, ако не е предалъ смѣтка на заимодавцитѣ и завѣтницитѣ за своето управление.

—Наследника по опись трѣбва ли да остане за винаги изложенъ на преследванията на кредиторитѣ на наследството, на които той лично нищо не дължи и които иматъ, като залогъ за исплащание, само имотитѣ на наследството? Длъженъ ли е той да продължава управлението на наследството за единъ интересъ, който не е неговъ, като се увѣри, че наследството не представлява никаква изгода? Не. Закона дава право на наследника по опись да снеме отъ себе си тяжестьта за плащанието на дълговетѣ, като изостави имотитѣ на наследството върху заимодавцитѣ и завѣтницитѣ. Изоставянието трѣбва да е интегрално [1]), т. е. наследника

[1]) Poujol, t. I, p. 197. — Delvincourt, t. II, p. 33. — Massé et Vergé, t. II, p. 343.

по описъ не може да изостави върху кредиторитѣ и завѣтницитѣ само една часть отъ наследственнитѣ имоти; той е дължень да изостави *всичкитѣ* имоти. Това се вижда отъ граматическата форма, въ която се е изразилъ нашия законодатель въ членъ 222. Той употрѣбява думата *имотитѣ*, което означава всичкитѣ имоти. Въ art. 802 отъ *C. Napoléon* е казано: „като изостави всичкитѣ имоти", *„en abandonnant tous les biens"*; въ art. 908 отъ италиянския Codice Civile е казано тоже „всичкитѣ имоти": *„tutti i beni"*.

И наистина, наследника не може да изостави само часть отъ имотитѣ, защото въ такъвъ случай той не ще е напълно свободенъ отъ исплащанието на дълговетѣ и завѣтитѣ; той щеше да има подъ своето управление часть отъ имотитѣ на наследството, а цѣлта на изоставянието на имотитѣ на наследството върху кредиторитѣ и завѣтницитѣ е *пълното* освобождение на наследника отъ заплащание на дълговетѣ и отъ управлението на имотитѣ, което е една тяжесть за него [1]).

Ако едно наследство се падне на *малолѣтенъ*, той го приема само по описъ (чл. 188) и това приемание отдѣля неговитѣ лични имоти, ако има такива отъ онѣзи на *de cujus*. Може ли въ такъвъ случай *настойника* да изоставя имотитѣ на наследството върху заемодавцитѣ и завѣтницитѣ, както това могатъ да направятъ пълнолѣтнитѣ? При този въпросъ предполагаме, че малолѣтния е единственъ наследникъ. Този въпросъ се разрешава отъ самия характеръ на изоставянието. Понеже то не е транслативенъ актъ, който да прехвърля собственността, то може да бѫде направено отъ настойника, безъ да спази формитѣ, които сѫ установени отъ закона за отчуждението. Но това е само за случая, когато настойника изоставя наследственнитѣ имоти на всички кредитори, а не само на нѣкои отъ тѣхъ, защото изоставяйки ги на всичкитѣ заимодавци, настойника упражнява едно право, предоставено отъ закона на малолѣтния. т. е. делегира управлението на наследственнитѣ имоти върху кредиторитѣ и завѣтницитѣ и

---

[1]) Arntz, t. II, n° 1453. — Pand. belges, t. XXIX, v° *Héritier bénéf.*, n° 312. — Huc. t. V, n° 227.—Baudry-Lacantinerie, t. II, h° 2098. — Dalloz, Sup., n° 611. — Delvincourt, t. II, p. 32 note 5. — Massé et Vergé sur Zachariae, t. 2, p. 343. — Demolombe, t. XV, n° 211, 212.

съ това да се освободи отъ давание двойна смѣтка: и на кредиторитѣ на наследството и на роднинский съвѣтъ.

Но може ли настойника да изостави имотитѣ безъ разрешението на сѫда, ако нѣма роднински съвѣтъ (напримѣръ, когато малолѣтния има живъ родитель), или безъ разрешението на този последния, ако го има.

И въ двата случая наследството се приема по описъ; въ първия случай го приема прѣживѣлия родитель, безъ ничие разрешение; въ втория случай наследството се приема съ съгласието на роднинския съвѣтъ.

Отъ това би следвало да се реши въпроса въ смисълъ, че преживѣлия родитель може да изостави наследственнитѣ имоти безъ разрешение отъ сѫда, както ги е приелъ безъ такова; а въ втория случай, настойника може да изостави наследственнитѣ имоти, но съ разрѣшението на роднинския съветъ, съ каквото ги е приелъ. Има автори, които поддържатъ, че настойника и въ последния случай може да изостави имотитѣ безъ разрешение на роднински съвѣтъ, защото се касае само за управление. Обаче, това мнѣние не е право, защото настойника е длъженъ да управлява имотитѣ на малолѣтния, и че той нѣма право да делегира своето задължение [1]).

Но какъ да се постѫпи, въ случая, когато въ едно наследство има нѣколко наследници, които сѫ приели наследството по описъ, било доброволно (чл. 210), било задължително по закона (чл. 213), и не могатъ да се съгласятъ за изоставанието на имотитѣ върху кредиторитѣ?

Въпросътъ за изоставание на имотитѣ, казахме, е въпросъ за управлението имъ. А когато се касае за управлението на имотитѣ, които сѫ общи за нѣколко души, за управлението имъ или за по доброто имъ използуване, постановленията на болшинството отъ съсобственницитѣ сѫ задължителни даже за меншеството, което е на друго мнѣние. Болшинство има, когато гласоветѣ на вземание постановлението представлява по-голѣмата часть на интереситѣ, които съставляватъ интереситѣ на собственността (чл. 58 отъ Закона за

---

[1]) Huc, t. V, n° 227. — Se Sellyer, t. I, n° 542. — Aubry & Rau, t. I, § 113. — Laurent, t. X, n° 108. — Dalloz, Sup, n° 706.—Pand belges, t XLIX, v° *Heritier bénéf.*, n° 325.

Имущ. Собст.). Прочее, въпроса ще се реши по болшинството на интереситѣ на наследницитѣ.

Ако, напримѣръ, на четирма души наследници А., Б., В., Г., се падне едно наследство, което тѣ приематъ по описъ защото Г. е малолѣтенъ, и въ което А. има по завѣщание $^1/_3$ часть, а останалитѣ $^2/_3$ сж раздѣлени между четирмата тъй, че А има и по закона $^2/_{12}$, всичко ще има $^4/_{12}$ по завѣщание и $^2/_{12}$ по закона, което е равно на $^6/_{12}$ отъ всѣки отъ останалитѣ — по $^2/_{12}$; а тримата заедно $^6/_{12}$.Ако А. и Б. пожелаятъ да изоставятъ наследственнитѣ имоти, тѣхното решение е задължително за всички, понеже тѣ двамата представляватъ $^8/_{12}$ отъ цѣлото наследство; т. е. представляватъ болшинството отъ интереситѣ на съсобственницитѣ.

Ако не може да се образува болшинство, — напримѣръ, ако въ случая А., който прѣдставлява $^6/_{12}$ пожелае да изоставятъ имотитѣ, а Б., В. и Г., които заедно иматъ тоже $^6/_{12}$, се противопоставятъ на изоставянието, въ такъвъ случай решава сждътъ, какъ да се постжпи по искането на А.

Въ французския *Code civile*, нѣма съотвѣтенъ текстъ на нашия чл. 58 отъ закона за собствен; и при отсжтствието на такъвъ текстъ, французскитѣ автори решаватъ, че правото за изоставяние е предоставено отъ art. 802 (нашия чл. 222) на всѣки наследникъ по описъ; а следователно, когато има нѣколко наследници, то е предоставено на всѣки отъ тѣхъ отдѣлно и индивидуално; тъй че всѣки единъ отъ тѣхъ може да упражни това право, даже ако другитѣ сънаследници не сж съгласни за изоставяннето на имотитѣ [1]).

Но тѣзи автори си противоречатъ, когато настжпи въпросътъ за формата на изоставянието. Въ този случай тѣ допущатъ, както ще видимъ, намѣсата на сждътъ, ако кредиторитѣ не се съгласятъ помежду си за начинътъ на управлението на изоставенитѣ отъ наследника по описъ имоти. Ако не сж съгласни за начинътъ на управлението, тѣ се обръщатъ къмъ сждътъ съ молба да се произнесе по тѣхното разногласие относително управлението.

Ние, разбира се, при наличностьта на чл. 58 отъ зак. за соб. не можемъ да приememъ друго решение на въпроса, освенъ изложеното.

---

[1]) Massé et Vergé, t. II, p. 343. — Delvincourt, t. II, p. 32. — Duranton, t. VII, nº 45. — Demolombe, t. XV, nº 210.

И този въпросъ ни показва още веднъжъ, до колко е необходимо да се отнасяме съ особенно внимание и предпазливость при ползуването отъ френската доктрина и юриспруденция. А заблуждението е лѣсно, като се има предъ видъ, че тази материя се третира при чл. 222, който е буквалeнъ преводъ отъ френския art. 802, при коментирането на който френскитѣ автори и юриспруденция изказватъ посоченото мнѣние.

Изоставянието трѣбва да се направи на *всичкитѣ* кредитори. Но, ако наследника по описъ не го направи на всички, а само на нѣкои отъ тѣхъ, губи ли правото за изгоди отъ приемание по описъ? Съ други думи, съ това опущение става ли той наследникъ направо? Този въпросъ е споренъ. Едни поддържатъ, че закона изисква изоставянието да стане на всички кредитори, че, ако то се направи само на нѣкои отъ тѣхъ, наследника по описъ се лишава отъ изгодитѣ на своето приемание, защото това е разпореждане съ наследственнитѣ имоти, а пъкъ всѣко разпореждане съ тѣхъ лишава наследника отъ изгодитѣ на приеманието по описъ, понеже то се прави за исплащание на дълга, *datio in solutum*, т. е, понеже то е едно действително разпореждане съ наследственъ имотъ [1]).

Това мнѣние би било право само въ този случай, ако наследника действително е желаелъ да предаде имотитѣ само на нѣкои отъ кредиторитѣ съ цель само тѣхъ да удовлетвори; обаче, въпросътъ е другъ, именно за изоставяние въ смисълъ на чл. 222, а пъкъ това изоставяние съдържа само владѣнието и управлението на имотитѣ; по тази причина то не съставлява актъ на разпореждане съ последнитѣ. Тъй че, при мълчанието на закона, направеното само на нѣкои отъ кредиторитѣ изоставяние не може само по себе си да се счете като причина за лишаване отъ изгодитѣ отъ приемание по описъ, особенно пъкъ, ако кредиторитѣ, на които не сж изоставени наследственнитѣ имоти, не сж биле извѣстни въ момента на изоставянието. Най-многото въ случая за наследника е, че той остава задълженъ спрямо по-

[1]) Duranton, t. VII, n° 42.—Chabot, sur l'art. 802, n° 7.

следнитѣ и е дължанъ да ги обезщети за вредитѣ отъ неговото опущение [1]).

— Закона не споменува нищо относително формата, по която наследника може да изостави наследството на кредиторитѣ и на завѣтницитѣ. По този въпросъ може да се каже, че наследника е дължанъ да остави наследството на *всичкитѣ* кредитори и завѣтници безъ исключение [2]). Изоставянието трѣбва да се *съобщи* за сведѣние на всичкитѣ кредитори и завѣтници. Какъ трѣбва да става това съобщение, кой трѣбва да го прави, сж въпроси отъ голѣма важность; при все това за тѣхъ нищо не се споменува нито въ закона за наследството, нито въ гражданското сждопроизводство. Преди да се занимаемъ съ разрешението на тѣзи въпроси, ние ще се спрѣмъ върху другъ въпросъ, разрешението на който ще улесни разрешението на горнитѣ въпроси.

Когато наследника по описъ изостави наследството върху кредиторитѣ и завѣтницитѣ, за да се избави отъ управлението на наследството и отъ плащанието на дълговетѣ, наследството остава безъ представитель, защото наследника по описъ, който до минутата на изоставянието представляваше наследството, веднага следъ изоставянието престава да бжде неговъ представитель; а наследството не може да остане безъ представитель. Кой ще бжде, прочее, представитель на изоставеното наследство? Закона казва, че наследника го оставя на кредиторитѣ и завѣтницитѣ. Тѣ ли ще бждатъ представители на изоставеното наследство? Очевидно не, защото самитѣ кредитори и завѣтници сж лицата, които ще възбуждатъ искове противъ наследството, а тѣ не могатъ да бждатъ едновременно истци и отвѣтници (представители на изоставеното наследство). Прочее, трѣбва да има едно друго лице, което да отговаря предъ сждътъ противъ повдигнатитѣ срещу изоставеното наследство искове. Кое ще е това лице? Повечето автори, заедно съ юриспруденцията, сж съгласни, че на изоставеното наследство трѣбва да се назначи кураторъ. Разбира се, че кураторъ ще се назначи само въ такъвъ

---

[1]) Massé.et Vergé, t. II, p. 343. — Merlin, *Questions de droit*, v° *Bénéfice d'inventaire*, § V, art, II, n° 2.—Tambour, p. 395.—Demolombe, t. XV, n° 214.

[2]) Chabot, t. II, p. 187. — Poujol, t. I, p. 497.

случай, ако наследството е изоставено *отъ всичкитѣ* съна-следници[1]); и че, щомъ има поне единъ наследникъ, който не е изоставилъ наследството, исковетѣ ше се повдигнатъ противъ него. Има и противни мнѣния, по които кураторъ трѣбва да се назначава и тогава, когато наследството не е изоставено отъ всичкитѣ, въ какъвто случай исковетѣ ще се отправятъ противъ куратора и другитѣ сънаследници, които не сѫ изоставили имота. Последното мнѣние не почива на здрави основи. Може ли да се разреши този споренъ въпросъ на основание на нашитѣ закони? Да. Чл. 1183 отъ закона за гражданското съдопроизводство постановява, че, когато наследника по описъ има да заведе искъ противъ наследството, той заявява искътъ си противъ другитѣ сънаслѣдници; а ако такива нѣма, или пъкъ исковетѣ се захващатъ отъ всичкитѣ, то тѣзи исксве трѣбва да се заявятъ противъ единъ попечитель на наследството по описъ, който се назначава по сѫщия редъ, както и попечительтъ на незаетото наследство.

Има ли нѣкаква разлика въ положението между кредиторитѣ и завѣтницитѣ, за които говори чл. 222, и между наследницитѣ-истци, за които говори чл. 1183 отъ гражданското сѫдопроизводство? Никаква. И еднитѣ и другитѣ иматъ спрямо наследството извѣстни креанси и права, въ силата на които и завеждатъ искове, ставатъ истци срещу това наследство. Съ една рѣчъ и еднитѣ и другитѣ *сѫ истци* противъ наследството. Чл. 1183 отъ закона за гражданското сѫдопроизводство предвижда три случая: 1) когато има само единъ наследникъ и той е кредиторъ, 2) когато има нѣколко наследници, само нѣкои отъ които сѫ кредитори на наследството и 3) когато има нѣколко наследници и всичкитѣ сѫ кридитори на наследството. Въ първия случай кредитора — *единственния наследникъ*, като не може да се сѫди самъ съ себе си, тъй сѫщо и въ третия случай кредиторитѣ—наследници, като не могатъ да се сѫдятъ сами съ себе си, трѣбва да искатъ да се назначи единъ попечитель на наследството по описъ, за да си създадатъ единъ законенъ противникъ. Въ втория случай нѣма нужда отъ искуственъ противникъ (отвѣтникъ), защото кредитора—наследникъ може да намѣри такъвъ въ лицето на другитѣ сънаследници—некредитори.

---

[1]) Chabot, t. II, p. 187. — Ricci, t. IV, n° 50.

Сѫщото е и съ *кредиторитѣ--ненаследници*, защото всѣкой кредиторъ—ненаследникъ, като стане истецъ, се намира спрямо наследството въ сѫщото положение, въ което се намира и кредитора —наследникъ. Когато има само единъ наследникъ—кредиторъ, или нѣколко наследници—кредитори, тѣ иматъ нужда отъ попечитель. защото не могатъ да се сѫдятъ сами съ себе си. По сѫщата причина и кредиторитѣ ненаследници иматъ нужда отъ попечитель. Тѣ иматъ нужда отъ едно лице, противъ което да предявяватъ исковетѣ си, съ което да се борятъ на сѫдътъ; това лице е попечителя. За нагледность да вземемъ единъ примѣръ. Да предположимъ, че Х. умира и оставя за наследници А. Б. В. и кредитори Г. Д. Наследника по описъ А. има да зема отъ Х. 2000 лева; кредиторитѣ Г. и Д. иматъ да зематъ тоже по 2000 лева; Б. изоставилъ наследството на кредиторитѣ и завѣтницитѣ.

А., за да изисква исплащанието на своята креанса отъ Х., трѣбва да заведе искътъ си, съгласно чл. 1183 отъ закона за гражданското сѫдопроизводство, противъ другитѣ си сънаследнили Б и В.

Противъ кого кредиторитѣ Г. и Д. трѣбва да заведатъ исковетѣ си? Разбира се, че противъ А. и В. Този примѣръ показва, до колко е неоснователно мнѣнието, по което за исканието на Г. и Д. трѣбва да се назначава попечитель само за това, че единъ отъ сънаследницитѣ именно Б. заявилъ, че изоставя наследството на кредиторитѣ. На ли всичката разлика се състои въ това, че наследника кредиторъ Б. съ заявлението си, че изоставя наследството на кредиторитѣ увеличи числото на кредиторитѣ на Х. и намали числото на сънаследницитѣ — отвѣтници? Преди Б. да изостави наследството, Х. имаше посторонни кредитори само Г, и Д, а после преминува къмъ тѣхъ и А.

Ако всичкитѣ наследници на Х., а именно А. Б. и В. заяватъ, че изоставятъ наслестдвото на Х., а именно А. Б. и В. заяватъ, че изоставятъ наследството на кредиторитѣ и на завѣтницитѣ, въ такъвъ случай има нужда отъ попечитель.

По кой редъ се назначава попечителя на изоставеното наследство? Попечителя на изоставеното наследство се назначава по сѫщия редъ, по който се назначава и попечитель на незаето наследство. Прочее, попечителя на изоставеното

върху кредиторитѣ и завѣтницитѣ наследство се назначава отъ мировия сѫдия, въ околията на когото наследството се е отворило.

Този попечитель се назначава по просба отъ заинтересованитѣ лица, ex officio, или по предложение на прокурора.

Назначението на попечитель на изоставеното наследство сѫдията назначава d'office и назначаването се обнародва въ „Държавенъ Вестникъ".

При всичкото че сѫдията има право да назначава ex officio попечитель на изоставеното наследство, но той никога не трѣбва да отказва да натовари съ тази мисия лицето, което му се посочва отъ кредиторитѣ; разбира се, ако посоченото отъ тѣхъ лице притѣжава потрѣбнитѣ за единъ попечитель условия.

Кой и какъ ще съобщи на кредиторитѣ и завѣтницитѣ, че наследството е изоставено отъ наследницитѣ. Закона не предписва никаква форма за това съобщение.

За това по този въпросъ сѫ се породили разногласия. Едни поддържатъ, че наследника по описъ трѣбва да съобщи на *всичкитѣ* кредитори съ лични извѣстия, че имъ изоставя имотитѣ [1]) и съ това свършва.

Други казватъ, че наследника по описъ трѣбва да подаде въ сѫдатъ, въ окржгътъ на който се е отворило наследството, едно заявление. въ което да каже изрично, че изоставя наследственнитѣ имоти на кредиторитѣ. Такова заявление, подадено въ сѫдътъ, наистина би имало единъ видъ характеръ на отричание; но понеже и изоставянието е сходно съ отричанието, за това и изоставянието трѣбва да стане по сѫщитѣ форми, по които става отричанието [2]),

Трети, като се основаватъ върху мълчанието на законътъ, допущатъ, че изоставянието може да стане и по двѣтѣ форми [3]).

Ние не можемъ да възприемемъ ни едно отъ горнитѣ три мнѣния, защото тѣ сѫ противни на нашия законъ. Въ първото си издание ние бѣхме изказали мнѣние, че

---

[1]) Fouquet, *Encyclop. de droit*, v° *Benefice d'inventaire*, n° 71. — Chabot, sur l'art 802, — n° 7.

[2]) Bilhard, n° 135. — Demante, t. III, n° 124 bis III.

[3]) Massé et. Vargé, sur Zachariae, p. 343. — Merlin *Question de droit*, v° *Bénéf, d'invent*, § 5, art. II, n° I. — Tambour, p. 381.

„съобщението може да стане отъ страна на наследницитѣ, които изоставятъ наследството, чрезъ публикация“.

Това мнѣние ние изказахме въ 1893 г., когато не сѫществуваше чл. 58 отъ закона за им. и собствен. Днесъ, обаче, при наличността на този чл. трѣбва да измѣнимъ мнѣнието си.

Въ каква форма да стане изоставянието? Ние мислимъ, че наследника въ всѣки случай е длъженъ да отправи до всичкитѣ кредитори, които сѫ познати, *лични покани*, въ които ще ги моли да се явятъ въ извѣстно врѣме, на извѣстно мѣсто, за да разрешатъ въпросътъ за изоставяние на наследственнитѣ имоти. Въ това заседание наследницитѣ по описъ и кредиторитѣ могатъ да правятъ помежду си каквито обичатъ споразумѣния относително изоставянието на имотитѣ и тѣхното управление, защото това изоставяние не е нищо друго освѣнъ доброволно прехвърляние (*cession volontaire*) отъ особенъ характеръ, тъй като не прѣхвърля собствеността.

Ако ли пъкъ кредиторитѣ, въ своето болшинство, откажатъ да приематъ управлението на имотитѣ, въ такъвъ случай, понеже закона дава право на наследника по описъ да изостави имотитѣ на кредиторитѣ и тѣзи последнитѣ сѫ *длъжни* да ги поематъ, той се обръща къмъ сѫдътъ, въ окржга на който се е отворило наследството, съ молба да призове посоченитѣ отъ него кредитори на наследството и да постанови, че наследственнитѣ имоти се изоставятъ върху тѣхъ и че тѣ сѫ длъжни да поематъ управлението имъ.

Това решение на сѫдътъ ще прогласи *едно сѫдебно прехвърляние* (*une cession judiciaire*).

Следъ издаването на това решение, *сѫдебното прехвърляние* е задължително за кредиторитѣ, понеже неговата цѣль е да остави управлението на наследственнитѣ имоти върху последнитѣ. Ако тѣ не се споразумѣятъ за начинътъ на управлението, сѫдътъ ще реши разногласието съобразно съ чл. 58 отъ закона за имущ. и собств.

Ние казахме по-рано, че за този случай, и французскитѣ автори удобряватъ този *modus procedendi*[1]).

---

1) Vazeille, sur l'art. 802, n° 9.—Delvincourt. t. II, p. 33.—Fouet de Conflans, sur l'art. 802, n° 3. — Bilhard, n° 437. — Belost-Jolimont sur Chabot, art. 802, *observ* 2, — Duvergir sur Toullier, t. II, n° 358, note a. — Tambour, p. 384. — Fouquet, *Encyclop. de droit*, v° *Benefice dinventaire*, n° 71.

Било че кредиторитѣ поематъ изоставянието на имотитѣ по доброволно прехвърляние, направено между тѣхъ и наследника по описъ, било че то имъ се наложи чрезъ сѫдебно прехвърляние, кредиторитѣ назначаватъ по взаимно съгласие, единъ управитель, единъ кураторъ на изоставенитѣ имоти, защото тѣ сами не могатъ да управляватъ, понеже могатъ да предявяватъ искове срещу наследството. Ако мѣжду тѣхъ не последва съгласие за назначението му, то става отъ сѫдътъ съобразно разпорежданията на чл. 58 отъ закона за Им. и Соб.

Този начинъ на разрешение поставенитѣ въпроси се диктува и отъ естеството на самитѣ нѣща.

Самото напечатване въ „Държавний Вѣстникъ“ отъ страна на сѫдията за назначението попечитель на изоставеното наследство трѣбва да се счита за законно съобщение на всичкитѣ кредитори и завѣтници.

Макаръ избиранието на попечителя на изоставеното наследство и да се допуща, по аналогия, по редътъ, установенъ за избирание на попечитель на вакантно наследство, все пакъ попечителя на изоставеното наследство не е попечитель на вакантното наследство, защото при изоставянието на наследството то не става вакантно; всѐ има единъ наследникъ, който не изчезва. И наистина, наследника, като изоставя имотитѣ на наследството върху кредиторитѣ и завѣтницитѣ, не може да се отрече отъ наследството, защото *qui semel heres, semper heres.* По това правило, веднажъ наследството прието по описъ, отричанието е невъзможно.

Laurent изказва мнѣние, че, когато наследницитѣ по описъ изоставятъ наследството върху кредиторитѣ и завѣтницитѣ, не трѣбва да се назначава попечитель, защото закона не изисквалъ такъвъ попечитель. По този въпросъ почтенния авторъ казва: „Назначава се попечитель на незаето наследство, защото нѣма никой, който да управлява, който да отговаря предъ кредиторитѣ; това е единъ въпросъ на необходимость. Когато наследника по описъ изоставя имотитѣ върху кредиторитѣ, кураторъ не е необходимъ; кредиторитѣ управляватъ, а наследника отговаря на исковетѣ. Изоставянието не е друго нищо освенъ освобождение отъ управлението, което преминува отъ наследника върху кредиторитѣ.

Ако тѣ се не споразумѣятъ, рѣшава сждътъ“ [1]). Както се вижда, Laurent предполага, че изоставянието освобождава наследника само отъ управлението на имотитѣ; а това не е вѣрно, защото съ изоставянието имотитѣ върху кредиторитѣ наследника се освобождава не само отъ управлението имъ, но — и отъ исплащанието на дълговетѣ. Ако наследнпка по описъ ще е задълженъ и следъ изоставянието на наследството, да бжде отвѣтникъ предъ кредиторитѣ по тѣхнитѣ искания, той се не освобождава отъ обязаностьта да исплаща дълговетѣ. Въобще самото тегление предъ сждъ показва, че наследника не е освободенъ отъ наследството.

По нататъкъ Laurent, като оборва мнѣнието на авторитѣ, по което назначението на попечитель е необходимо, привежда едно касационно решение, което казва, че наследника по описъ остава такъвъ, макаръ, че оставя имотитѣ; той е, който ще се възползува отъ остатъка, ако такъвъ има следъ удовлетворението на кредиторитѣ и на завѣтницитѣ; прочее, наследника по описъ е заинтересованъ да контестира насоченитѣ противъ наследството искове.

По нататъкъ четемъ у Laurent: „Единъ кураторъ би представлявалъ само кредиторитѣ, и би ималъ власть само отъ тѣхъ; той не ще представлява наследника, защото наследника ще е чуждъ за неговото назначение. Прочее, само наследника може да отговаря на исковетѣ“ [2]).

По исказанитѣ по-горе съображения ний не можемъ да се съгласимъ съ възгледътъ на Laurent и сме на мнѣние че, когато наследника по описъ изостави наследството върху кредиторитѣ и завѣтницитѣ, назначението на попечитель е необходимо.

Не трѣбва да се забравя, че ролята на попечителя е чисто сждебна: да отговаря по исковетѣ на кредиторитѣ. Управленнето на изоставенитѣ имоти се върши отъ самитѣ кредитори и завѣтници. Тѣ по общо съгласие избиратъ единъ администраторъ на имотитѣ; ако ли се не съгласятъ, сждътъ назначава такъвъ управитель.

Какво е управлението, което се делегира отъ наследника по описъ върху кредиторитѣ? То е врѣменно и има за цѣль

---

[1]) Laurent, t. X, n° 107.

[2]) Ibid.

по-скоро да ликвидира наследството, отколкото да го управлява. Ликвидацията на наследството се състои въ испродаването на наследственнитѣ имоти. Тази продажба може да стане само съ разрешението на сѫдътъ по правилата на членове 227, 228 отъ закона за наследството. Иначе, и не може да бѫде, защото кредиторитѣ не сѫ друго, освенъ лица, делегирани отъ наследника [1]).

Laurent казва, че за кредиторитѣ не сѫ задължителни формалноститѣ предвидени въ членове 227, 228; тѣзи формалности, биле задължителни само за наследника по описъ, който управлява наследственнитѣ имоти не само за свой интересъ, но и за интереса на кредиторитѣ и завѣтницитѣ, а не и за кредиторитѣ, които продаватъ само за свой интересъ, понеже наследника съ изоставянието е излѣзълъ отъ наследството [2]).

Това мнѣние на Laurent не е право, защото наследника по описъ, макаръ и да изоставя наследството, се пакъ има извѣстенъ интересъ: да се продадатъ имотитѣ съ по-изгодни цѣни, та да остане и нему нѣщо следъ удовлетворение на кредиторитѣ. А този интересъ на наследника може да бѫде спазенъ само при това условие, ако наследството се ликвидира по правилата на членове 227, 228.

Безъ задължителностьта на тѣзи правила за кредиторитѣ при ликвидирание на наследството тѣ могатъ да неглижиратъ интереситѣ на наследника [3]).

Нѣкои отъ авторитѣ приравняватъ изоставянието на наследството върху кредиторитѣ и завѣтницитѣ съ отричанието отъ наследството. Това мнѣние не е право.

У насъ законодателя не е турилъ на една линия изоставянието на наследството съ отричанието отъ него; и действително, изоставянието на наследството върху кредиторитѣ и завѣтницитѣ не може да произведе сѫщитѣ действия, както отричанието отъ наследството. И наистина, приравн-

---

[1]) Aubry & Rau, t. VI, p. 351.

[2]) Laurent, t. X, n° 109.

[3]) Pand. belges, t. XLiX, v° *Héritier bénef.*, n° 327. — Demolombe, t. XV, n° 222. — Delvincourt, t. II, p. 33, note 4. Duvergier sur Toullier, t. II, n° 358. Aubry & Rau, t. VI, § 618. — Baudry-Lacantinerie, t. II, n° 2117 — Pand. fr., v° *Successs*, n° 3656. — Dalloz, Sup. v° *succes*;, n° 607. — D. P. 1892. 2. 416.

нението на изоставянието къмъ отричанието би създало противорѣчие, именно, че, отъ една страна, законодателя позволява на наследника по описъ да изостави имотитѣ върху кредиторитѣ и завѣтницитѣ, *за да се избави отъ плащанието на дълговетѣ и другитѣ тяжести*, и това право се дава на наследника по описъ, понеже той не е задълженъ лично за дълговетѣ; а отъ друга страна, той ще позволява на кредиторитѣ и завѣтницитѣ да завеждатъ исковетѣ си пакъ противъ наследника, който е изоставилъ наследството, — нѣщо което пакъ щѣше да задължи наследника по описъ да се бърка всѣкога въ исплащанието на дълговетѣ. Очевидно е, че такова противорѣчие отива противъ цельта на извставянието на наследството върху кредиторитѣ и завѣтницитѣ — *да избави* наследника по описъ, който е изоставилъ наследството, отъ исплащанието на дълговетѣ, и въобще отъ работитѣ на наследството [1]).

Реалната разлика между отричанието отъ наследството и простото изоставяние на наследственнитѣ имоти върху кредиторитѣ и завѣтницитѣ се състои въ това, че, ако следъ исплащанието на дълговетѣ и другитѣ тяжести на наследството, остане свободна часть отъ изоставенитѣ имоти, наследника по описъ има право да получи тази часть, право което не може да има, ако бѣше се отрекълъ, защото отреклия се, се счита да не е билъ никога наследникъ и никога да не е ималъ никакво право върху наследството. Частьта на отреклия се уголѣмява частьта на неговитѣ сънаследници.

И наистина, кой други, освенъ наследника по описъ може да получи останалата часть на изоставенитѣ имоти? Кредиторитѣ и завѣтницитѣ ли? Но тѣ не могатъ да получатъ отъ изоставенитѣ наследственни имоти нищо повече отъ това, което иматъ да зематъ.

Другитѣ сънаследници? Но наследника по описъ може да имъ отговори, че той не на тѣхъ е изоставилъ имотитѣ; че той ги е изоставилъ на кредиторитѣ и завѣтницитѣ и то съ цѣль да се избави отъ тѣхното управление и отъ исплащанието на дълговетѣ; че той не се е отричалъ отъ наследството, и че, следователно, той всѣкога е наследникъ.

---

[1]) Laurent t. X, n° 116.

Освенъ това законодателя не употрѣбява думата отричание; ако законодателя желаеше, щото наследника по описъ да се освобождава отъ управлението на имотитѣ на наследството и отъ исплащанието на дълговетѣ му само чрезъ отричание, той трѣбваше да го каже изрично, като употрѣби и думата *отричание* вмѣсто *изоставяние*.

Втората алинея отъ чл. 222 съдържа двѣ идеи: 1) че наследника по описъ не е длъженъ да смѣсва своитѣ лични имоти съ имотитѣ на наследството и 2) че има право да иска отъ наследството своитѣ креанси. По първата идея ние говорихме по-горѣ и нѣма да повтаряме, ще припомнимъ само, че главното последствие отъ тази привилегия за наследника по описъ е, че той не е длъженъ да плаща *ultra vires*. Въ това отношение важенъ е следующий въпросъ: ако има нѣколко наследници по описъ, дълговетѣ раздѣлятъ ли се помежду имъ по такъвъ начинъ, че всѣкой отъ тѣхъ е длъженъ само за своята наследственна часть, съ други думи: допуща ли се дѣление на дълговетѣ между сънаследницитѣ? Този въпросъ е породилъ много противорѣчиви мнѣния; но общото мнѣние за сега е, че всѣкой-наследникъ по описъ, когато сж нѣколко, отговаря само съразмѣрно съ своята сънаследственна часть. Общото мнѣние се подкрепя и отъ текста на чл. 280 отъ нашия законъ за наследството, въ силата на който наследницитѣ, било направо, било по описъ, сж длъжни да плащатъ наследственнитѣ дългове и и други лични повинности съразмѣрно съ своитѣ дѣлове.

Ние казахме, че една отъ изгодитѣ отъ приеманието по описъ е и тази, че личнитѣ имоти на наследника не се смѣсватъ съ онѣзи на *de cujus*; че тѣ оставатъ отдѣлени, като принадлежащи на съвършенно чужди лица. Но отдѣляние на тѣзи имоти става и по силата на чл. 284, когато то е искано отъ заемодавцитѣ и завѣтницитѣ. И така, имаме двѣ *отдѣления* на имоти. Едното по чл. 222 и другото по чл. 284. Различаватъ ли се и въ какво тѣзи двѣ отдѣляния, или пъкъ едното е идентично съ другото? Приеманието по описъ и произходящето отъ него отдѣляние на имотитѣ на наследника отъ онѣзи на умрѣлия и отдѣлянието по чл. 284 сж различни и по принципъ, и по условията, при които ставатъ, и по действието си.

Тѣхния *принципъ* е различенъ. Субекта на правото въ първия случай сж наследницитѣ; тѣ сж, които заявяватъ въ сждътъ, че приематъ наследството по описъ и че съ това отдѣлятъ своитѣ лични имоти отъ онѣзи на *de cujus*, за да не плащатъ ultra vires, а да бждатъ задължени само до размѣра на полученото. Прочее, това отдѣляние е установено само въ полза на наследницитѣ срѣщу кредиторитѣ на наследството.

А при отдѣлянието на имотитѣ по чл. 284 субекти на правото сж заемодавцитѣ на наследството и завѣтницитѣ; тѣ сж, които иматъ право да го искатъ и то срѣщу личнитѣ кредитори на наследника. Прочее, наследника по описъ, който играе главна роля по чл. 222, остава съвършенно чуждо лице по чл. 284. Значи, това отдѣляние е установено единственно въ интереса на заемодавцитѣ на наследството, които трѣбва да го искатъ даже и тогава, когато наследника е приелъ наследството по описъ (288).

Тѣзи два института се различаватъ и по условията си. Приеманието наследството по описъ само се обявява отъ наследника въ сждътъ съ едно обикновенно заявление, безъ то да се иска срещу кредиторитѣ (чл. 210). А отдѣлянието по чл. 284 се иска отъ кредиторитѣ и завѣтницитѣ *съ искъ* предъ сждътъ, въ окржга, на който се е отворило наследството. Този искъ трѣбва да се заведе въ три мѣсеца отъ деня на отваряние наследството; иначе се счита за просроченъ.

И *дѣйствията* на приеманието по описъ се различаватъ отъ отдѣлянието по чл. 284; но тѣ иматъ и нѣщо общо помежду си. Отдѣлянието по чл. 284 се вписва въ особенната за транскрипцията книга (чл. 1 отъ Закона за привилегиитѣ и ипотекитѣ) и дава една законна привилегия и ипотека, а пъкъ приеманието по описъ не дава на кредиторитѣ на наследството ни привилегия, ни ипотека. Нищо подобно нѣма при приемание по описъ.

Наследника по описъ е едноврѣменно и управитель на наследственнитѣ имоти и тѣхенъ собственикъ, а при отдѣлянието по чл. 284 кредиторитѣ сж само управители.

Отдѣлянието на имотитѣ по чл. 222 въ полза на наслѣдницитѣ настжпва ipso jure, а онова по чл. 284 въ полза на кредиторитѣ настжпа по силата на едно сждебно рѣшение.

Наредъ съ различието, което сжществува между отдѣлянието, което произтича отъ приеманието по описъ и онова по чл. 284, сжществува и значителна аналогия между двѣтѣ отдѣления. Закона казва изрично, че наследника, който приема наследството по описъ не смѣсва своитѣ лични имоти съ онѣзи на последнето; отъ това проистичатъ слѣднитѣ последствия: наследника по описъ запазва правото си да иска отъ наследството своитѣ вземания; отдѣлянието на имотитѣ произходящи отъ приемание по описъ, както и онова по чл. 284 ползуватъ както наследницитѣ така и заемодавцитѣ на наследството.

Личнитѣ кредитори на наследника нѣматъ право върху наследственитѣ имоти, а наследственнитѣ кредитори нѣматъ право върху личнитѣ имоти на наследника по описъ. Наследника по описъ получава право само върху онѣзи наследственни имоти, които би останали, и ако останатъ, следъ удолетворение кредиторитѣ и завѣтницитѣ. Отъ това излиза, че наследственнитѣ имоти, при приеманието по описъ, сж залогъ на заемодавцитѣ. Закона не го казва; но това произтича отъ принципитѣ.

Видѣхме, че има различие и аналогия между двата института; излиза ли отъ това, че кредиторитѣ не трѣбва да искатъ отдѣляние на имотитѣ на наследника отъ онѣзи на наследството, когато наследника е приелъ по описъ, което приемание има за последствие тъй сжщо да отдѣли имотитѣ? На този въпросъ отговаря текста на чл. 288. Тамъ е седалището на въпроса.

Но какъ се дѣлятъ дълговетѣ между сънаследницитѣ? Това зависи отъ начина, по който сънаследницитѣ приематъ наследството [1]).

---

[1]) Laurent, t. X. n° 93. — Pand. belges, t. XLIX, n° 207. — Aratz t. II, n° 1452. — Huc, t. V, n° 225 и 396, Dufresne, *Séparat. de patrim.* n° 114. — Bilhard, n° 109,—Pand. fr. v° *succes.*, v° 3379. — Dalloz, sup. n° 596.—Demolombe, t. XV, n° 169. — D. P. 1861. 2. 71; 1865. 1. 469; 1869. 1. 58.

Правото на наследника по описъ да иска исплащанието на своитѣ креанси проистича тоже отъ принципа на несмѣшението личностьта и имота на умрѣлия съ личностьта и имота на наследника по описъ.

Отъ кого ще дири наследника по описъ своята креанса? Кой ще бѫде отвѣтникъ? Този въпросъ се разрешава отъ членъ 1183 отъ закона за гражданското съдопроизводство. По този членъ наследника по описъ, ако има сънаследници, завежда искътъ си противъ тѣхъ; ако ли има, но всичкитѣ завеждатъ искове, то искътъ се отправя противъ попечитель, назначенъ по сѫщия редъ, по който се назначава попечитель на незаетото наследство. Този е редътъ, по който единъ наследникъ по описъ — кредиторъ предявява своитѣ искове противъ наследството.

Но, ако наследството има да зема отъ наследника по описъ, по какъвъ нѣчинъ то ще предяви своятъ искъ спрямо него, като се има предъ видъ, че този сѫщия наследникъ е и представитель на наследството? Закона мълчи по този въпросъ. Ние мислимъ, че тука може да се приложи, по аналогия, членъ 1183 отъ закона за гражданското сѫдопроизводство, и въ такъвъ случай, ако наследницитѣ сѫ нѣколко, а длъжникъ е само единъ или нѣколко отъ тѣхъ, то наследницитѣ недлъжници ще се сѫдятъ съ наследницитѣ— длъжници; ако ли пъкъ наследника по описъ е единъ, или има нѣколко наследници по описъ, но всичкитѣ сѫ дебитори на наследството, тогава се назначава единъ попечитель, по редътъ за назначение попечитель на вакантно наследство, който и предявява исковетѣ на наследството противъ наследницитѣ—длъжници. И френскитѣ автори разрѣшаватъ въпроса по този начинъ съ приложение на нѣкои практически съображения [1]).

Наследникътъ по описъ, въ качеството си на кредиторъ, може, за исплащание на своята креанса, да продава наследственнитѣ имоти по редътъ, установенъ за принудителното испълнение на решенията, а не по редътъ указанъ въ членове 227, 228 отъ закона за наследството. Този последния редъ наследника по описъ е длъженъ да пази, когато действо-

---

1) Laurent, t. X, nº 96. — Demolombe, t. XV, nº 200.

ва като наследникъ. Нѣкои автори, като мислятъ, че е твърде чудно да гледашъ едно и сѫщо лице да играе двѣ роли и да следва разни форми въ своитѣ искове споредъ неговото качество на ищецъ—наследникъ, или ищецъ—кредиторъ, решаватъ въпроса въ противенъ смисъль[1]) Това мнѣние ни се вижда несъобразно съ духътъ на законътъ, който придава двѣ разни качества на едно и сѫщо лице спрямо едно и сѫщо имущество—наследството.

Наследника по описъ, който е изоставилъ наследството, може ли да вземе назадъ управлението на изоставенитѣ имоти? Въобще този въпросъ се разрешава въ смисълъ, че наследника може да земе назадъ управлението на изоставенитѣ имоти следъ като заплати напълно дълговетѣ и завѣститѣ[2]).

При приложението на чл. 222 може да възникне споръ, който е въ връзка съ разпореждането на чл. 213.

При коментирането на чл. 213 ние видѣхме, че той установява принципа за *недѣлимостьта* на приемането на наследството въ смисъль, че, когато въ едно наследство има нѣколко наследници, не може единъ наследникъ да приеме направо, а другъ да приеме по описъ. Щомъ единъ наследникъ пожелае да приеме наследството по описъ и подаде заявление за това, счита се, че всичкитѣ наследници сѫ приели по описъ. Тази *недѣлимость*, която произтича отъ принципитѣ за приеманието на едно наследство, когато има нѣколко наследници, както видѣхме, не е установена отъ *Code Civil*, както у насъ съ изриченъ текстъ.

Следъ тѣзи припомнювания, спираме се на въпроса. Може ли по нашия законъ да се постави въпросъ: ако приеманието по описъ, направено отъ единъ наследникъ, влече подире си отдѣляние на имотитѣ на наследника отъ онѣзи на *de cujus*, това отдѣляние сѫществува ли и спрямо другия наследникъ, който е приелъ направо? Този въпросъ у насъ не може да бѫде поставенъ при наличностьта на нашия чл. 213; но той се поставя и днесъ въ Франция при отсѫтствието на подобенъ текстъ. У насъ нѣма и не може да има

---

[2]) Demolombe, t. XV, p. 226. — Dalloz, Succession, n° 851. 852.
[1]) Demolombe, t. XV, p. 258.

едноврѣменно и съвмѣстно смѣсено приемание: и по описъ и на право; а въ Франция и днесъ въпроса е отворенъ и е раздѣлилъ както авторитѣ, така и юриспруденцията [1]).

Отъ научно гледище спорътъ, съ всичкитѣ му аргументи и мотиви, а преинтересенъ; но трѣбва да благодаримъ на нашия законодатель, че ни е избавилъ отъ него.

Приеманието по описъ туря ли наследството въ несъстоятелность и прави ли наследственнитѣ дългове съ ненастжпили падежи *изискуеми*? Този въпросъ е раздѣлилъ авторитѣ. Едни разрешаватъ въпроса утвърдително. Тѣхнитѣ аргументи сж основани върху различието на дветѣ имущества, което произвожда приеманието по описъ. При раздѣлянието на личнитѣ имоти на наследника по описъ отъ онѣзи на умрѣлия наследственнитѣ кредитори иматъ като общъ залогъ само наследственнитѣ имоти, който залогъ, по причина на смъртьта на *de cujus*, остава неизмѣненъ за въ бждаще и не може да се увеличи. За това тѣ иматъ право да се представятъ предъ наследника и да искатъ да получатъ срѣщу своитѣ вземания, ако не пълно, то поне частично, плащание. И това още повече, че приеманието по описъ поставя наследството въ обща ликвидация и неисплатимость. Такова едно състояние лишава длъжника отъ правото да се ползува отъ срокътъ (чл. 81 отъ З. Д). Нѣкои французски. автори, като се основаватъ на art. 2146 отъ *Code Napoléon*, приравняватъ наследството по описъ къмъ *несъстоятелностьта*. Въ нашия законъ за ипотекитѣ нѣма съотвѣтенъ членъ на art. 2146; за това такова асимилиране е недопустимо. Чл. 230 тъй сжщо служи като основание на това мнѣние, защото съ распорежданието, че, при отсжтствието на кредитори, които сж предявили искания, наследника плаща на заемодавцитѣ и завѣтницитѣ постепенно споредъ реда на явяванието отъ наследственнитѣ имоти, не може

---

[1]) За смѣсеното приемание сж: Laurent, t. X, n° 86. — Demolombe, t. XV, n° 123 и 173. — Boitel, Rev. prat., XL, 1875, p, 518. — Duranton. t. VII, n° 7. — S. 1857. 2. 289.

За недѣлимостьта на приеманието сж: Baudry-Lacantinerie, t. II, v° Succes., n° 1218. — Aubry & Rau, t. VI, § 619 note 74. — Bloneeau, *Sépar. de patirm.*, 575.— Dufresne, *Sépar. de partim.*, n° 79.— Massé et Vergé, t. II, p. 342. — Barafort, n° 170. — Fuzier-Herman, sur l'art. 802, n° 45. — D. P. 1855. 1. 353; 1857. 1. 336; 1887. 2. 183.

безъ явна несправедливость да се накара срочния заемодавецъ да остане спокоенъ зритель на това общо распредѣление, което ще исчерпе цѣлото наследство и което нѣма да остави нищо за него, когато ще настѫпи падежа [1]).

Другото мнѣние е представлявано най-вече отъ *Demolombe*, който съ рѣзки аргументи оборва първото мнѣние като несъобразно ни съ буквата, ни съ духътъ на текстоветѣ, на които то е основано [2]). И наистина, никой текстъ отъ закона не лишава наследника по описъ отъ правото да не плаща преди срока. Колкото пъкъ се отнася до аргумента, че кредиторитѣ съ настѫпили падежи ще исчерпатъ цѣлото наследство и не ще остане нищо за срочнитѣ креанси въ деньтъ, когато ще дойде падежа имъ, той е неоснователенъ, защото и кредиторитѣ съ срочни креанси иматъ право да направятъ съгласно чл. 230, съпротивление, въ силата на което тѣ ще бѫдатъ приети въ наследството като условни кредитори.

Изискуемостьта, която допуща първото мнѣние, не е установено отъ никой текстъ; тя, освѣнъ това, не проистича и отъ естеството на приеманието по описъ. Това последното е допуснато въ полза на наследника по описъ, и не може да бѫде обърнато срещу него. Това е и нашето мнѣние.

Принципа за несмѣсване личнитѣ дългове на наследника по описъ съ онѣзи на наследството е повдигналъ въпроса: може ли едно трето лице, което е личенъ длъжникъ на наследника, да му противопостави *чрезъ компенсация* вземания, които той има срещу наследството? Напримѣръ едно трето лице X. има да дава на наследника по описъ A. по записъ 10,000 лева. Този сѫщия X. има да взема отъ *de cujus* тоже по записъ сѫщата сума 10,000 лева. И двата дълга сѫ изискуеми. Може ли X. да противопостави на A. като компенсация срещу неговото вземание отъ 10,000 лева своето вземание отъ умрѣлия наследодатель, тоже по записъ въ сѫщия размѣръ и по този начинъ да си погаси дългътъ? Този въпросъ е споренъ. Така, отличния юрисконсултъ Merlin дава отрицателенъ отговоръ, защото приема

---

[1]) Duranton, t. VII, n° 33. — Delvincourt, t. II, p. 32. — Montavallon, *Des Success*, Chap. 4. art. 31.

[2]) Demolombe, t. XV, n° 168.

като общо правило, че компенсацията не може да се противопостави законно срѣщу наследникъ по описъ, понеже неговитѣ лични права и задължения не се смѣсватъ съ онѣзи срещу или въ полза на наследника. Това, което Х. дължи и което му се дължи е съвършенно различно и отдѣлно отъ онова, което дължи наследството или което му се дължи.

Разбира се, че компенсацията може винаги да се противопостави срещу наследника направо, понеже неговитѣ права и имоти се смѣсватъ съ онѣзи на наследството [1]).

Други автори намиратъ това мнѣние за абсолютно [2]), защото, който е кредиторъ на наследството, той едноврѣменно е такъвъ и на наследника по описъ до размѣра на полученото. Ако активътъ на наследството е установенъ и ако отъ него излиза, че наследника по описъ дължи, въ този случай ще излезе, че има два дълга, които се погасяватъ. И наистина, казватъ тѣ, компенсацията не изисква никаква връзка между дълговетѣ. Достатъчно е, двѣ лица да сж длъжници едно къмъ друго, за да стане прихващание на дългове, което погасява и двата дълга. Но тамъ е именно въпроса: има ли двѣ лица да си дължатъ непосредствено и взаимно?

Ние мислимъ, че, по строгитѣ правила на компенсацията, тя не може да се приложи въ случая, защото чл. 190 отъ З. Д. определя елементитѣ и условията на компенсацията; а тѣ сж: *двѣ лица* длъжници едно къмъ друго; само при това условие може да има компенсация. Въ горния случай имаме двѣ лица Х. и А., но тѣ не сж длъжници едно къмъ друго, защото въ тази хипотеза имаме три лица: Х, А. и наследството по описъ, като единъ видъ *морална личность*. Вѣрно е, че Х. е длъжникъ спрямо А.; обаче, А. не е личенъ длъжникъ спрямо Х.; спрямо последния длъжникъ е моралната личность — наследството, на което може да дължи и А. Компенсацията е единъ начинъ за погасяване на задълженията, което е равно на плащание, и мжчно ще е да се разбере, какъ наследника по описъ, който не

---

1) Merlin, Rép., v° *Compensation*, § III, n° 6. — Belordeau, *Controverses*, liv. 3, chap. 67. — Demolombe, t. XV, n° 195. — D. P. 1885. II. 9.

2) Laurent, t. X, n° 79.

може да исплати свой собственъ дългъ отъ една наследственна креанса, ще може да накара тази сѫщата креанса да служи като исплащание чрезъ компенсация. Прочее, вижда се, че раздѣлянието на имотитѣ, което произлиза отъ приеманието по описъ, пречи да се компенсира единъ личенъ дългъ на наследника спрямо едно трете лице съ дълга̀тъ на това трете лице спрямо наследството. И действително, А., като е приелъ наследството по описъ, съ това е предизвикалъ отдѣляние на своитѣ имоти отъ онѣзи на наследството и предварително се е подчинилъ на всички негови действия, а именно на запрѣщението да употрѣблява наследственнитѣ имоти въ своя лична полза.

Наследника по описъ има ли право *да секвестира наследственнитѣ имоти* и да иска продаването имъ за свое вземание срѣщу умрѣлия наследодатель и ако има това право, то въ каква форма да се продадатъ? Въ качеството си на кредиторъ на наследството наследника по описъ има право да иска продаването; и това последното, макаръ да се иска отъ наследникъ, трѣбва да стане по правилата на Граждан. Сѫдопр. за продажбата на движимитѣ и недвижими имоти за взискания,[1]) както би станало по искането на кредиторитѣ — трети лица.

Като управитель на наследственнитѣ имоти, наследника по описъ може да иска отъ сѫда разрешение да продаде наследственни имоти и по доброволенъ начинъ; а като кредиторъ на наследството има сѫщитѣ права, каквито иматъ третитѣ лица. Значи, едно и сѫщо лице — наследника играе *двойна* роля. Това се дължи на едновременното и съвмѣстно сѫществувание на фикцията и реалностьта. Наследника по описъ представлява двѣ лица, *sustinet duas personas.*

Има автори, които мислятъ, че наследника по описъ нѣма право да иска продаването на наследственнитѣ имоти на публична продань за удовлетворение на свое вземание[2]).

---

[1]) Fauquet, Encyclop., v° *Bénéf d'invent.* n°64. Bilhard, n° 100. — Le Sellyer, t. II, n° 910. — Pand, fr. v° *Succes.*, n° 3549. Laurent, t. X. n° 99.

[2]) Rolland de Villargues, Rép., *Exprop. Forcée*, n° 45. — Fouet de Confians, n° 255. Carré et Chauveau, quest. 2509. Demolombe, t. XV n° 134. — Hureaux, t. II, n° 308.

Колкото парадоксално да се показва на пръвъ погледъ, че единъ наследникъ, макаръ по описъ, иска като трете лице да продава на публична продань имоти, на които той се счита за наследникъ и собственникъ, това е неизбѣжно последствие отъ приеманието по описъ: наследника по описъ относително своето вземание срещу *de cujus* е както всѣко трете лице — кредиторъ; правата, вземанията и задълженията на наследника по описъ и онѣзи на наследството съставляватъ двѣ отдѣлни имущества.

Фикциитѣ иматъ тази сила да създаватъ парадоксални и двойственни положения на едно и сѫщо лице.

Чл. 223[1]).

Наследникътъ по описъ е натоваренъ да управлява имотитѣ на наследството и е длъженъ да даде смѣтка за своето управление на заимодавцитѣ и на завѣтницитѣ.

Отъ личнитѣ му имоти не може да се изисква освенъ следъ като е билъ накаранъ да представи своята смѣтка и следъ като не е испълнилъ това си задължение. Следъ очистването на смѣтката, не може да се изисква отъ личнитѣ му имоти, освѣнъ само до размѣръ на сумитѣ, които той дължи.

Първата алинея отъ чл. 223 постановява, че наследника по описъ е длъженъ да управлява имотитѣ на наследството и да дава на кредиторитѣ и завѣтницитѣ смѣтка за това управление. Това постановление на закона, което задължава наследника по описъ първо да управлява наследственнитѣ имоти и второ да дава смѣтка за своето управление, поражда питание: какъвъ е наследника по описъ — простъ администраторъ ли е на наследственнитѣ имоти, или е наследникъ, и ако е наследникъ, то пъленъ ли е наследникъ, както наследника направо? Този въпросъ има голѣмо значение, защото отъ неговото разрешение въ този или онзи смисълъ и опредѣлението правата и длъжноститѣ на наслед-

---

[1]) C. It. 969; C. N. 803.

ника по описъ, както спрямо управляемитѣ отъ него наследственни имоти, тъй и спрямо кредиторитѣ и завѣтницитѣ, на които той е длъженъ да дава смѣтка за управлението.

Макаръ наследника по описъ да е длъженъ да управлява наследственнитѣ имоти и да дава смѣтка за своето управление, той пакъ е действителенъ наследникъ, какъвто е и наследника направо; и, като такъвъ, наследника по описъ ipso jure, има владението на имотитѣ (чл. 184), правата и исковетѣ на умрѣлия; той е пъленъ собственикъ на имотитѣ и, като умира, остава собствеността на тѣзи имоти върху своитѣ наследници; като собственикъ на наследственнитѣ имоти, наследника по описъ има право да ги продава и извършенитѣ отъ него продажби сж валидни.

Кредиторитѣ и завѣтницитѣ трѣбва да завеждатъ исковетѣ си противъ наследника по описъ.

Отъ казаното излиза, че между наследника по описъ и наследника направо има само тази разлика, че първия отговаря само въ размѣра на стойността на имотитѣ, които е получилъ отъ наследството, че той не смѣсва своитѣ лични имоти съ имотитѣ на умрѣлия.

Когато наследника по описъ е действителенъ наследникъ, то защо закона го задължава да дава на кредиторитѣ и на завѣтницитѣ смѣтка за своето управление? Chabot отговаря на този въпросъ така: по причина на привилегиитѣ отъ приеманието по описъ закона прави наследника по описъ администраторъ на наследственнитѣ имоти и го задължава да дава смѣтка. Понеже отъ една страна наследника по описъ става собственникъ на наследственнитѣ имоти съ задължение да исплати дълговетѣ и тяжеститѣ на наследството, а отъ друга страна, като не желае да бѫде отговоренъ *ultrà vires*, той необходимо е длъженъ да даде смѣтка на кредиторитѣ на наследството и на завѣтницитѣ за стойността на имотитѣ и за тѣхнитѣ произведения.

Ако той искаше да бѫде наследникъ направо, и като такъвъ да е длъженъ да плаща безкрайно дълговетѣ и тяжеститѣ на наследството не само отъ стойността на имотитѣ, които е получилъ отъ наследството, но още и отъ своитѣ лични имоти, той не щѣше да има нужда да констатира стойността на имотитѣ на наследството, защото, неза-

висимо отъ тази стойность, той ще да е длъженъ да плаща *всичко*. Обаче, отъ това, че той е искалъ да се задължи съ имотитѣ, които е получилъ отъ наследството и то само до размѣръ на стойностьта на тѣзи имоти, и отъ това, че той е задълженъ да дава смѣтка за тази стойность на кредиторитѣ и завѣтницитѣ, не следва, че той не е истински наследникъ и действителенъ собственикъ на наследственнитѣ имоти [1]).

— Наследника по описъ управлява наследственнитѣ имоти въ свой интересъ и въ интересъ на кредиторитѣ; при все това наследника управлява свой собственъ имотъ, защото той е пъленъ собственикъ на наследственнитѣ имоти. Спрямо кредиторитѣ наследника по описъ е администраторъ до тогава, до когато не е изгубилъ привилегиитѣ отъ приеманието по описъ. Ние казваме, до когато не е изгулъ привилегиитѣ отъ приеманието по описъ, защото наследника по описъ може въ всѣко врѣме да стане наследникъ направо, като извърши извѣстенъ актъ, който превръща наследника по описъ въ наследникъ направо; напримѣръ, ако продаде нѣкой имотъ безъ разрешението на сждътъ (членове 227, 228).

До тогава, до като наследника не е изгубилъ изгодитѣ отъ приеманието по описъ, той предъ очитѣ на закона е прость администраторъ, защото той управлява свой собственъ предмѣтъ, който, макаръ и да му принадлежи, като пълна собственность, служи, като залогъ на кредиторитѣ на наследството. Тъй напр. той не е длъженъ, както настойника, да иска разрешение отъ кредиторитѣ и завѣтницитѣ, нито даже да ги консултира, било да заведе искъ, било да отговаря противъ заведенитѣ; той е пъленъ представитель на наследството.

При всичко че наследника по описъ е такъвъ пъленъ представитель на наследството, кредиторитѣ и завѣтницитѣ, като заинтересовани въ охранението на наследственния имотъ, иматъ право да встжпятъ, като трети лица, въ процеситѣ, които води наследника по описъ [2]).

Подъ каква форма наследника по описъ трѣбва да управлява наследственнитѣ имоти? Закона не предписва ни-

---

[1]) Chabot, t. II, p. 192.

[2]) Poujol, t. I, p. 502. — Belost-Jolimont, Observations sur Chabot t. II, p. 197. — Laurent, t. X, n° 117. — Dalloz, Succession, n° 765.

какъвъ модусъ за това управление; той само забранява на наследника по описъ, подъ страхъ на лишение отъ привилегиитѣ отъ приеманието по описъ, да продава движимитѣ и недвижимитѣ имоти безъ разрешението на сждебната власть по предписанитѣ въ членове 227 и 228 правила.

При все това самото естество на управлението показва, какви сж правата и задълженията на управителя-наследникъ по него.

Спрямо третитѣ лица наследника-управитель отговаря активно и пасивно, защото той е единственния представитель на наследството. Той управлява самостоятелно, безъ да е длъженъ да се съвѣщава по управлението съ кредиторитѣ и завѣтницитѣ, въ интереса на които той управлява; обаче, тѣ иматъ право сами да бдятъ за запазване на имотитѣ, които имъ служатъ като залогъ. Това тѣхно право се основава на чл. 291.

— Закона не опредѣля граници за управлението; това мълчание на закона повдига много въпроси по управлението на наследницитѣ. И разрешението имъ често представлява мжчнотии, като се има предъ видъ двойственния характеръ на наследника-управитель.

Управлението, което има наследника, не е врѣменно; то е окончателно, защото управлява наследсвеннитѣ имоти и като свои собственни. Той е свободенъ и пъленъ управитель. И като такъвъ извършва всички актове, които диктува єдно добро управление, и ако не извърши нѣкои отъ тѣхъ, прави важна грѣшка, за последствията на която отговаря, както тоза ще видимъ при коментирането на чл. 224. Нека упоменемъ по главнитѣ му действия по управлението. Напримѣръ, да прави голями поправки на имота; да прекъсва течение на давностни срокове; да взема и подновява ипотеки; да получава доходи отъ имотитѣ; да обработва последнитѣ; да ги експлоатира самъ или чрѣзъ другиго и др. [1]).

Но понеже наследника по описъ управлява и въ интереса на наследственнитѣ кредитори, би било благоразумно да поддържа въ управлението, до колкото е възможно, *statu quo* до ликвидиране съ наследственнитѣ дългове и да не захваща голѣми предприятия по управлението; съ други

---

[1]) Pacifici-Mazzoni, t. VI, n° 235.

думи да избѣгва такива действия, които съдържатъ въ себе си распорѣждание съ наследственнитѣ имоти, което би могло да го лиши отъ изгодитѣ отъ приемание по описъ и да го преобърнатъ въ наследникъ направо. Между актоветѣ на управление има такива, които се случватъ често и интересуватъ най вече наследството. *За тѣхъ ще упоменемъ* специално по-долѣ.

Понеже наследника по описъ управлява наследственнитѣ имоти и въ интереса на кредиторитѣ и завѣтницитѣ, той е дълженъ да управлява *добросъвѣстно* и *исправно*; вслѣдствие на тази негова обязанность да управлява добросъвѣстно и исправно, наследника по описъ е отговоренъ, както ще видимъ въ следующия (224) членъ, за важнитѣ погрѣшки.

Наследника по описъ управлява наследственнитѣ имоти въ всѣко отношение: както относително актива, тъй и относително пасива. Прочее, той е дълженъ да отваря процеси отъ страна на наследството, и по заведенитѣ срѣщу последнето да отговаря, да ги възобновява, да ги следва; той е дълженъ да бди да не би да се просрочи нѣкоя креанса на наследството, да бди за състоятелностьта на длъжницитѣ на наследството [1]).

Може ли да се каже, че наследника по описъ е пълновластенъ въ водението на процеситѣ? Той може да извършва всичкитѣ процесулни действия, но нѣма право да се помирява, да прави спогодба, било вънъ отъ сѫдътъ, било предъ сѫдътъ, по работитѣ на наследството, защото спогодбата би се равнявала на отчуждение на имотитѣ не по правилата, предписани въ членоветѣ 227 и 228. Прочее, въ водението на процеситѣ по работитѣ на наследството, наследника по описъ има право само да пледира, да моли сѫдътъ да оцѣни правото, което той инвокира, и да приложи закона [2]).

Въ какъвъ смисъль наследника по описъ нѣма право да се спогажда по работитѣ на наследството? Това право наследника по описъ нѣма само отъ материална страна, а отъ формална има такова право.

Отъ формална страна наследника по описъ има право да се спогажда по работитѣ на наследството, т. е. сѫдили-

---

1) Poujol, t. I, p. 502. — Chabot, t. II, p. 193.

щата не могатъ да му кажатъ, даже по заявлението на противната страна, че той нѣма право да се спогажда както би могалъ сѫдътъ да не допустне спогодба по дѣло, свързано съ интереса на хазната. Напротивъ, сѫдътъ отъ формална страна е дълженъ да приеме всѣка спогодба, направена отъ наследника по описъ по работитѣ на наследството.

Отъ материална страна наследника по описъ не може да се спогажда по работитѣ на наследството, *ако желае да запази качеството си наследникъ по описъ.* Ако наследника по описъ направи една трансакция или единъ компромисъ, тѣ сѫ действителни, но наследника по описъ, като разполага, като пъленъ господарь, съ наследственнитѣ имоти, става наследникъ *направо*, т. е. лишава се отъ привилегиитѣ отъ приеманието по описъ. Въ процеситѣ по наследството наследника по описъ представлява не само себѣ си, но представлява тъй сѫщо и кредиторитѣ на наследството, както и завѣтницитѣ. За това всичко, което е решено въ негова полза или въ негова вреда, се счита за решено въ сѫщия смисъль и противъ тѣхъ колективно, като се запазватъ индивидуалнитѣ права, които биха могли да принадлежатъ на нѣкои кредитори или завѣтници.

Ако има нѣколко наследници по описъ, тѣ си раздѣлятъ наследството и всѣки отъ тѣхъ управлява своята наследственна часть, и всѣки отъ тѣхъ е отговоренъ само за своето управление; между тѣхъ нѣма нѣкаква солидарна отговорностъ, защото не може да има солидарность безъ съглашение и безъ законъ[1]). Солидарность между сънаследницитѣ по описъ не сѫществува по действията и преди дѣлежа.

Управлението на имотитѣ може ли да бѫде възложено, на едно чуждо лице? Този въпросъ е разрешенъ отъ французската касационна практика въ положителенъ смисълъ. Французския касационенъ сѫдъ казва, че много пѫти по причина на числото на сънаследницитѣ или по други обстоятелства, въ които тѣ се намиратъ, или въ интереса на другитѣ, се изисква щото тѣхнитѣ права и власть да се възложатъ на едно трето лице[2]). Нѣкои автори изказватъ,

---

[1]) Laurent, X, n° 110 и 118 — Dalloz, v° *Succ*, Supp. n° 626 — Pand belges, t. XLIX, n° 279.

[2]) Dalloz, 1846, 4, 467; 1892. 2 229; 1894. 2. 81; 1896. 1. 467

мнѣние, че наследника по описъ е длъженъ лично да управлява имотитѣ. Това мнѣние не е право, защото много пѫти може да има законни причини, напримѣръ болѣсть, старость и др., които не позволяватъ на наследника лично да управлява имотитѣ на наследството.

Последнята часть отъ първата алинея на членъ 223 постановява, *че наследн ка по описъ е длъженъ да даде смѣтка за своето управление на заемодавцитѣ и завѣтницитѣ*. По-горѣ казахме, че мотивътъ, по който наследника по описъ е длъженъ да дава смѣтка, е желанието на последния да се гарантира да плаща наследственнитѣ дългове само съ наследственнитѣ имоти, които той е получилъ и то само до размѣръ на тѣхната стойность.

Смѣтката трѣбва да се дава на *заемодавцитѣ*, защото наследственнитѣ имоти сѫ законенъ залогъ за тѣхнитѣ креанси следъ исплащанието на тяжеститѣ и привилегиитѣ. Смѣтката трѣбва да се дава и на *завѣтницитѣ*, защото следъ исплащанието на дълговетѣ, тѣ иматъ право срѣщу остатъка до размѣръ на тѣхнитѣ завѣти, за удовлетворението на които наследника е длъженъ тъй сѫщо, както е задълженъ и съ удовлетворението на дълговетѣ.

Смѣтката може да бѫде дадена по два начина: или полюбовно безъ никакви формалности, или по сѫдебенъ редъ по правилата на гражданското сѫдопроизводство *за давание смѣтка*[1]), както това изрично предписва членъ 1182 отъ Гражданското сѫдопроизводство.

Полюбовно смѣтката може да бѫде дадена само въ такъвъ случай, ако всичкитѣ кредитори и завѣтници сѫ правоспособни и искажатъ общо съгласие; ако не последва помежду имъ такова съгласие, смѣтката се дава по сѫдебенъ редъ.

Ако между кредиторитѣ и завѣтницитѣ има малолѣтни или запретени, то смѣтката трѣбва да се даде споредъ правилата на гражданското сѫдопроиаводство (чл. чл. 205—216).

Какво трѣбва да съдържа смѣтката? Членъ 809 отъ закона за гражданското сѫдопроизводство твърде на кратко опредѣля, какво трѣбва да съдържа смѣтката, за това ние

---

[1]) Chabot, t. II, p. 194 — Poujol, t. I, p. 503 — Pacifici-Mazzoni, t. VI, n° 237

считаме за небезполезно да изброимъ, ако не исчерпателно, то поне по-подробно, какво трѣбва да съдържа смѣтката.

Смѣтката трѣбва да се състои отъ три части: *приходи, разноски,* и *глава за вересиитѣ.*

Въ главата на *прихода* трѣбва да се впишатъ всичкитѣ суми и всичкитѣ движими нѣща, които сѫ внесени въ описа на наследството, присѫденитѣ по сѫдъ и събранитѣ креанси на наследството заедно съ лихвитѣ имъ, цѣната на продаденитѣ имоти, съ една рѣчь — всичко, което наследника по описъ е намѣрилъ въ наследството, или пъкъ отпосле е получилъ отъ него.

Разноскитѣ трѣбва да съдържатъ: 1-о разноскитѣ за погребението на умрѣлия; тѣзи разноски трѣбва да сѫ съобразни съ състоянието на умрѣлия; иначе кредиторитѣ и завѣтницитѣ иматъ право да искатъ намаляването имъ въ тяжесть на наследника. 2-о Разноскитѣ по запечатването и описа; 3-о такситѣ, платени на хазната, като данъкъ на наследството; 4-о всичкитѣ суми за платени дългове; 5-о законно направенитѣ разноски за поддържанието и спазването на наследственнитѣ имоти; 6-о всичкитѣ законно направени разноски по водение процеситѣ на наследството било въ качеството на истецъ или въ качеството на отвѣтникъ; 7-о всичкитѣ законно направени разноски по продажбата та наследственнитѣ имоти; най-после всичко, което наследника по описъ удостовѣри, че законно е похарчено за работитѣ на наследството.

Какво не трѣбва да се вписва въ главата на *разноскитѣ?* Въ главата на *разноскитѣ* не трѣбва да се вписва нищо, което наследника по описъ нѣма право да иска, а именно: 1-о никакво възнаграждение за врѣмето, което е употрѣбилъ по управлението на наследственнитѣ имоти, даже ако всичкото наследство отиде за исплащание дълговетѣ и не остане нищо, защото той съ описа е искалъ да избѣгне всѣкакъвъ рискъ, — следователно не може да претендира за полза.

2, Никакво възнаграждение за храна и жилище за врѣмето на управлението, защото всичко принадлежи на кредиторитѣ и завѣтницитѣ и наследника не може нищо да вземе преди исплащението на дългътъ.

3. Не може да вписва въ *расходьтъ* своитѣ креанси противъ наследството, защото съгласно членъ 222, той има право да иска исплащанието имъ по сѫдебенъ начинъ и по правилата на членове 230 и 231. Освѣнъ това, ако се допустне да вписва своитѣ креанси въ *разноскитѣ*, то би значило да се привилегира предъ другитѣ кредитори, за пълното удовлетворение креанситѣ, на които може да не стигне наследството. Както другитѣ кредитори, тъй и наследника по описъ — кредиторъ трѣбва да загуби пропорционална часть отъ своето взискание, ако стойностьта на наследството не стига за пълното удовлетворение на креанситѣ на всичкитѣ кредитори.

Въ главата за *вересиитѣ*, съгласно членъ 809 отъ закона гражданското производство, трѣбва да се вписватъ вересиитѣ и другитѣ предмѣти, които иматъ да се събиратъ.

Въ втората алинея на членъ 223 законодателя е постановилъ наказателна санкция за задължението на наследника по описъ да даде смѣтка; правилото щѣше да бѫде иллузорно, ако да нѣмаше санкцията въ втората алинея, защото наследника може въ всѣко врѣме да откаже да даде смѣтка.

Каква е тази санкция?

Санкцията, е, че ако наследника по описъ не даде смѣтка своеврѣменно, може да се земе и отъ личнитѣ му имоти за исплащание на дълговетѣ на наследството, т. е. да се лиши отъ привилегията — да отговаря само съ имотитѣ, които е получилъ отъ наследството.

Пеналната санкция се прилага само въ такъвъ случай, ако наследника по описъ откаже да даде смѣтка, защото въ такъвъ случай се предполага, че той държи всичкитѣ имоти на наследството.

Тази санкция е сполучливо побудително срѣдство за даване смѣтка.

Но наказанието трѣбва да се прилага ограничено въ тази смисълъ, че най-напредъ трѣбва да се исчерпи наследственния имотъ, а отъ личния имотъ на наследника да се земе толкова, колкото не достига за покриването на дълговетѣ и до размѣръ, до какъвто е билъ дълженъ да плаща,

като наследникъ по описъ.[1]) Напримѣръ Х., наследникъ по описъ, получава едно наследство отъ креанси и недвижими имоти 15000 лева. Той отказва да даде смѣтка; въ такъвъ случай, той е отговоренъ предъ кредиторитѣ само за 15.000 лева *съ неговия личенъ имотъ*. Ако предположимъ, че има на яве наследственъ имотъ за 5000 лева, то отъ личния имотъ на Х. ще се земе още за стойность отъ 10000 лева. Ако ли наследственния имотъ е билъ въ пари, напримѣръ, и Х. откаже да даде смѣтка, то той отговаря съ личния си имотъ за 15,000 лева.

Но Х. не е дълженъ пъкъ да плаща *ultra vires*, т. е. повече отъ 15,000 лева, защото билъ отказалъ да даде смѣтка; прочее, кредиторитѣ иматъ право върху личния имотъ на Х. само въ размѣри на 15,000 лева и не могатъ да искатъ отъ него да плати всичкитѣ дългове въ размѣръ наприм. на 25,000 лева.

Въ този смисълъ трѣбва да се разбира изражението на членъ 223 *„само до размѣръ на сумитѣ, които той дължи"*.

Отъ казаното следва, че наследника по описъ, когато даде рѣдовно смѣтка, отговаря само съ имотитѣ, които е получилъ отъ наследството, а не и съ личнитѣ си имоти; а, когато той откаже да даде смѣтка, отговаря съ личнитѣ си имоти, но и въ двата случая наследника по описъ не е дълженъ да отговаря *ultra vires*, като наследника *направо*.

Наследника по описъ длъженъ ли е да плаща лихви, и въ какъвъ размѣръ, за паритѣ на наследството? Той е дълженъ да плати лихви само въ такъвъ случай, ако самъ е получавалъ такива и въ такъвъ размѣръ, въ какъвто той самъ ги е получавалъ, защото никой законъ не го задължава да плаща паритѣ, както настойника на малолѣтнитѣ е задълженъ по закона да внесе паритѣ на малолѣтния въ надлежната земледѣлческа каса подъ страхъ да плаща самъ законна лихва, ако не ги внесе.

Като даде смѣтка и като исплати на кредиторитѣ по правилата на членове 230, 231, наследника по описъ не е

---

[1]) Poujol t. I, p. 506.

дълженъ вече да плаща и е освободенъ отъ всѣкакви преследвания както на кредиторитѣ, тъй и на завѣтницитѣ, защото той е дълженъ да плаща дългове и тяжести на наследството само до размѣръ на стойностьта на имотитѣ, които е получилъ отъ наследството.

Ако стойностьта на имотитѣ, които наследника по описъ е получилъ отъ наследството, надминува суммата на наследственнитѣ дългове и тяжести, то остатъка, който ще се получи следъ пълното имъ исплащание, принадлежи на наследника по описъ, защото никой други нѣма право върху този остатъкъ. За това ние говорихме и по-рано; прочее, нѣма нужда да се распространяваме още по този въпросъ.

До кога трае управлението, съ което наследника по описъ е натоваренъ по закона? Това управление се продължава, до гдето се не исплатятъ дълговетѣ на наследството по правилата на членвве 230, 231 или до съвършенното имъ исплащание и по-рано. Въ всѣкой случай наследника по описъ е задълженъ да управлява имотитѣ въ продължение на петь години за недвижимитѣ (членъ 227) и три години за движимитѣ (членъ 228); следъ истичанието на тѣзи срокове и следъ исплащанието на наследственнитѣ дългове, ако то не е станало по-рано отъ истичанието на тѣзи срокове, наследника по описъ се освобождава отъ управлението, и става пълненъ собственикъ на наследственнитѣ имоти, съ които той може да се распорежда безъ никакви формалности, като да е наследникъ направо.

Когато има нѣколко наследници по описъ може да възникне въпросъ, може ли сждътъ да назначи за управитель на имотитѣ само едного отъ тѣх? По принципъ всичкитѣ управляватъ заедно или всѣки управлява своята наследственна часть. При все това французкитѣ сждилища се допущали назначението само едного отъ наследницитѣ за управитель на имотитѣ; тази практика е критикувана и е изоставена.

По този въпросъ Laurent казва, че наследницитѣ по описъ сж представители на личностьта на умрѣлия, а следователно, тѣ сж и собственници. Истина е, че закона ограничава упражнението на тѣхнитѣ права въ интереса на кредиторитѣ; но вънъ отъ тѣзи ограничения всѣки отъ съна-

следницитѣ е свободенъ да управлява своята наследствена часть, и не виждаме, съ какво право и на какво основание ще се отнеме правото на наследника да управлява [1]).

Ние мислимъ, че сждътъ би ималъ право да назначи само едного за управитель на наследственнитѣ имоти само въ такъвъ случай, ако останалитѣ сънаследници сж неправоспособни, напримѣръ малолѣтни или запрѣтени — или нѣкоя причина като болѣсть, отсжтствие и др. имъ прѣчи да управляватъ. Иначе, ако отнѣманието управлението се допусне, то лишения отъ правото да управлява наследникъ се освобождава и отъ задължения и всѣка отговорность по управлението; а пъкъ интересътъ на наследственнитѣ заемодавци и на завѣтницитѣ е да има повече отговорни лица по него.

Чл. 224 [2]).

Наследникътъ по описъ не е отговоренъ освенъ за важнитѣ погрѣшки въ управлението, съ което е натоваренъ.

Законътъ, като задължава наследника по описъ да управлява наследственнитѣ имоти и въ интереса на кредиторитѣ и завѣтницитѣ, трѣбваше да предвиди и отговорността на наследника-управитель, когато управлението на последния причинява ущърбъ на интереситѣ на кредиторитѣ. И наистина, законодателтъ е предвиждалъ, че управителя — наследникъ може да направи въ управлението погрѣшка, която да повреди на кредиторитѣ на наследството, вследствие на което го е и направилъ отговоренъ за направената въ управлението на имотитѣ *важна погрѣшка* [3]).

Закона прави отговоренъ наследника по описъ само за *важнитѣ* погрѣшки, които той е направилъ въ управлението на имотитѣ на наследството. Кои сж тѣзи важни погрѣшки?

Въ правото различаватъ измама, погрѣшка и случайно обстоятелство (le cas fortuit).

---

[1]) Pand. fr. v° *Succession*, n° 4207. — Laurent, t. X, n° 119. — D P. 1898. 1. 388.

[2]) C. It. 970; C. N. 804.

[3]) Ricci, t. IV, n° 51.

Измамата се състои въ намѣрението да повредишъ другиму.

Погрѣшката се състои въ това да не приложишъ грижа, която по закона си длъженъ да имашъ.

Случайно обстоятелство е едно събитие, за което не може да се каже, че проистича нито отъ нашата воля, нито отъ небрѣжность.

За измамата всякога има отговорность, даже и отъ тогава, когато има съгласие за неотговорность; отговорността за измамата се изисква отъ моралното чувство.

За случайното обстоятелство нѣма отговорность, освенъ ако нѣкой изрично се е задължилъ да отговаря и при случайно обстоятелство.

За погрѣшката има отговорность споредъ *степеньта* на погрѣшката и споредъ природата на договора.

Погрѣшката има разни степени. Тя може да бѫде *твърде лека, culpa levissima; лека, levis или levior; важна, cupa lata,* която е равна съ измамата *quae dolo aequiparatur.*

Наследника по описъ не е отговоренъ за *твърдѣ лѣката* погрешка, *diligentisimus pater familias* т. е. че не е употрѣбилъ всичкитѣ грижи, съ които *най-бдителнитѣ и най-исправнитѣ лица* се грижатъ за своитѣ работи, защото не само закона не го задължава, но още защото такова распореждание би било високо несправедливо.

Той не е отворенъ тъй сѫщо и за *легката* погрѣшка, *diligens páter familias* т. е. че не е употрѣбилъ въ управлението на наследството такива грижи, каквито единъ *благоразуменъ* человѣкъ прилага въ своитѣ работи; защото той не може да бѫде туренъ на една дъска съ единъ администраторъ, който,[1] като се задължи да управлява работитѣ на другиго, се задължава да прилага всичкитѣ потрѣбни грижи да управлява, като *благоразуменъ* человѣкъ, и, ако не ги употрѣби, отговаря и за легката погрешка,

И тъй, наследника по описъ не е длъженъ за легката погрѣшка, която още се нарича легка погрѣшка *in abstracto*[2]).

---

[1]) Въ легка погрѣшка, въ culpa livis *in abstracto*, е отговоренъ всѣки дебиторъ, който е билъ длъженъ да дѣйствува по управлението съ всичкитѣ грижи, съ каквито единъ добъръ домакинъ управлява своитѣ собственни работи. Отговорността за легката погрѣшка in abstracto е приета и отъ чл. 48 отъ закона за задълженията и договоритѣ.

Наследника по описъ отговаря само за *важнитѣ* погрѣшки въ управлението. *Важна* погрѣшка има, когато не управлявашъ чужди работи или свои, но въ интересъ на трети лица съ сѫщитѣ грижи, съ каквито *обикновенно* управлявашъ своитo собственни работи. Важната погрѣшка наричатъ още *важна* погрѣшка *in concreto*.

Важната погрѣшка не трѣбва да се смѣсва съ *грубата* погрѣшка, която се състои въ неприлагането на всичкитѣ предпазливости, които най-малко грижливитѣ хора употребяватъ за работитѣ и която, по римскитѣ закони, се приравняваше къмъ измамата.[1])

Дефиницията, която дадохме за *важната* погрѣшка, е съгласна и съ текста на чл. 224, който подъ *важна* погрѣшка разбира значителна небрѣжность или недобросъвѣстность, която е причинила една врѣда на наследството; тъй напримѣръ, счита се, че наследника по описъ е направилъ важна погрѣшка въ управлението, ако пропустне да поднови вписването на една ипотека прѣди изтичането на десеть години; ако не поправи едно здание, което е на разсипване, и вследствие на тази небрѣжность зданието се срути; ако е направилъ излишни поправки, които не увеличаватъ стойностьта на имота, тѣзи разноски не могатъ да се списватъ въ главата за разноскитѣ, — тѣ оставатъ въ тяжесть на наследника; ако не е обработвалъ земитѣ; ако не е преследвалъ по сѫдебенъ редъ дебиторитѣ на наследството и съ това е просрочилъ креанситѣ; ако не е отговарялъ противъ единъ процесъ срещу наследството, който процесъ е очевидно неправъ; ако не е прибързалъ да сѫбере присѫдени суми отъ единъ длъжникъ, който е станалъ несъстоятеленъ следъ осѫждането. Има още много случаи, въ които може да се констатира важна погрѣшка, за която наследника по описъ е отговоренъ; но считаме за излишно да ги изброяваме.

За да се опредѣли, обаче, да ли извѣстно действие или бездействие съставлява важна погрѣшка, трѣбва да се гледа, да ли наследника по описъ е действовалъ добросъвѣстно. Този принципъ особенно трѣбва да се прилага при обсѫж-

---

[1]) Chabot, t. II, p. 199.

данието действията на наследника по водението на дѣлата предъ сждебнитѣ и други официални мѣста. Тъй напримѣръ, наследника по описъ не е отговоренъ за изгубванието на единъ наследственъ процесъ, ако той докаже своята добросъвѣстность и като докаже, че той е упълномощилъ за водението му единъ адвокатъ.

Въ какъвъ смисълъ наследника *отговаря* за важнитѣ погрѣшки, направени отъ него въ управлението? Той отговаря съ своитѣ лични имущества за вредитѣ, които е причинилъ на кредиторитѣ и завѣтницитѣ; тъй напримѣръ, ако наследника по небрѣжность просрочи една креанса на наследството срещу Х. отъ 10.000 лева, той е длъженъ да заплати отъ своитѣ лични имоти тази сума.

Въ друго и не може да се състои отговорностьта на наследника по описъ за направенитѣ отъ него важни погрѣшки въ управлението, освенъ въ отговорностьта съ личнитѣ му имоти.

Ако наследника по описъ управлява лошо и прави много важни погрѣшки въ управлението, съ което уврежда интереситѣ на кредиторитѣ, могатъ ли последнитѣ да искатъ отнѣманието управлението отъ наследника по описъ и повѣряванието му на единъ другъ управитель, назначенъ отъ сждътъ, или на единъ синдиктъ, избранъ отѣ тѣхъ?

Този въпросъ се разрешава различно отъ авторитѣ. *Demolombe* разрешава въпроса въ положителенъ смисълъ[1]). *Laurent* разрешава въпроса въ отрицателенъ смисълъ, като се основава на това главно обстоятелство, че управлението принадлежи на наследника по описъ, като на действителенъ наследникъ и представитель на умрѣлия. Той, като разсжждава, че наследника по описъ е собственикъ и владѣтель на наследственнитѣ имоти пита: на какво основание сждътъ ще го лиши отъ тѣзи права? Наистина, трѣбва да се гарантиратъ интереситѣ на кредиторитѣ и завѣтницитѣ; но закона е опредѣлилъ нѣкои гаранции, по нататъкъ отъ които сждътъ не може да се простира[2]).

Ние мислимъ, че мнѣнието на *Laurent* е по-право, защото отмѣнението на извѣстни права и привелегии може

---

[1]) Demolombe, t. XV, n° 239,

[2]) Laurent, t. X, n° 124.

да се извърши отъ сѫдътъ само на основание на изриченъ текстъ. Освѣнъ това личната отговорность на наследника по описъ, за вредата, нанесена на кредиторитѣ отъ важнитѣ погрѣшки, направени въ управлението, е достатъчна гаранция за интереситѣ на кредиторитѣ и завѣтницитѣ. Ако наследника по описъ се осѫди да заплати вредитѣ и загубитѣ отъ нѣкоя важна погрѣшка въ управлението, то той отговаря съ личнитѣ си имоти; въ случай че стойностьта на на тѣзи последнитѣ не стигне за исплащанието на присѫденитѣ вреди и загуби, взискателнитѣ кредитори иматъ право да искатъ на общо основание доисплащанието чрезъ личното задържание на наследника по описъ, ако то сѫществува като институтъ въ законитѣ на страната.

Чл. 225 [1]).

Кредиторитѣ и завѣтницитѣ могатъ да назначатъ на наследника срокъ да даде смѣтка.

Чл. 223 задължава наследника по описъ да даде смѣтка на кредиторитѣ и завѣтницитѣ за своето управление. Но възможно е, щото управлението да е сложно и да изисква доста врѣме за съставянието на смѣтката; въ такъвъ случай кредиторитѣ и завѣтницитѣ могатъ да назначатъ на наследника срокъ да даде смѣтката. Кредиторитѣ трѣбва да сѫобщатъ на наследника, че му даватъ извѣстенъ срокъ за даване смѣтка по нотариаленъ редъ, за да може да се констатира, че той не е изпълнилъ задълженията си, т. е. че не е далъ смѣтка въ опредѣлення срокъ.

Срокътъ трѣбва да е достатъченъ за съставянието на смѣтката. Ако дадения отъ кредиторитѣ и завѣтницитѣ срокъ е недостатъченъ, то наследника по описъ може да иска отъ сѫдътъ, въ окржга на който се е отворило наследството, да му назначи по дълъгъ срокъ, съобразенъ съ сложностьта на управлението. Разбира се, че наследника по описъ трѣбва да удостовѣри сѫдътъ, че управлението на наследственнитѣ имоти по своята сложность е такова, че той има нужда отъ единъ по дълъгъ срокъ за съставянието смѣтката.

---

[1]) C. It. 971.

За да бѫде длъженъ наследника по описъ да даде смѣтка на кредиторитѣ и на завѣтницитѣ, изисква се наследството напълно да е ликвидирано; до окончателната и пълна ликвидация не може да се иска отъ него такава.

Правото да искатъ смѣтка отъ наследника принадлежи колективно на всичкитѣ кредитори; но то принадлежи и индивидуално на всѣки кредиторъ и завѣтникъ, който не е удовлетворенъ въ своето искание. Бездействието отъ страна на нѣкои кредитори относително искането на смѣтка не може да парализира правото на по грижливитѣ въ това отношение. Всѣки единъ кредиторъ или завѣтникъ отдѣлно може, по указания редъ, да иска смѣтка отъ наследника, като му опредѣли извѣстенъ срокъ за даването ѝ. И този кредиторъ или завѣтникъ, който е поканилъ наследника да даде смѣтка въ извѣстенъ срокъ, може и би трѣбвало да извѣсти другитѣ заинтересовани кредитори и да ги покани да се присъединятъ къмъ неговата акция [1]).

Както видѣхме при коментирането на чл. 223, ако наследника не даде смѣтка въ опредѣления му срокъ, той отговаря съ личнитѣ си имоти до размѣра на полученото отъ него, т. е. *intra vires*. Текста на чл. 223 безъ онзи на чл. 225 е малко ефикасенъ. И наистина, разпорежданието на чл. 225 допълнюва онова на чл, 223.

Последствията на чл. 223 могатъ да настѫпятъ за наследника само тогава, ако той не даде смѣтка въ опредѣления му отъ кредиторитѣ срокъ. До тогава неговитѣ лични имоти сѫ неприкосновени и отдѣлени отъ онѣзи на наследството.

Срока, който кредиторитѣ и завѣтницитѣ опредѣлятъ на наследника по описъ за давание смѣтка, не е фаталенъ; смѣтката може да бѫде дадена и следъ истичането на срокътъ, ако кредиторитѣ не сѫ предприели нѣкое процесуално действие срещу неговитѣ лични имоти; ако, напримѣръ, не сѫ секвестирани и обявени за проданъ.

---

1) Ricci. t. IV, n° 69.

Чл. 226 [1]).

Наследника, на когото се пада законна часть, макаръ и да не е приелъ наследството по описъ, може да иска намаление на даренията и завѣтитѣ, които сж направени на неговитѣ сънаследници.

Едно отъ последствията на приеманието наследството по описъ е и това, че наследника, който има право на законна часть, може да иска намалението на завѣтитѣ и даренията, направени въ полза на неговитѣ сънаследници, ако тѣ надминуватъ располагаемата часть и съ това намаляватъ неговата законна часть. При тълкуването на чл. 93 ние видѣхме, че завѣщателтъ не само нѣма право да завѣщава законната часть, но и да я облага съ каквито и да е тяжести или условия. Тѣзи два принципа даватъ право на наследника да иска намалението на завѣтитѣ и даренията, които докачатъ неговата законна часть, даже и тогава, когато е приелъ наследството не по описъ; защото наследника има върху законната часть едно право, което е независимо отъ волята на умрѣлия, въ силата на което право наследника трѣбва да се намѣри пакъ въ сжщитѣ условия, въ които се намиратъ кредиторитѣ, които по принципа *nemo liberatis nisi liberatus* се предпочитатъ. По изложенитѣ съображения нашия законодатель е направилъ въ членъ 226 едно изключение отъ принципа, по който, за да може единъ наследникъ да иска намалѣние на завѣтитѣ, трѣбва да е приелъ наследството по описъ; и това изключение, се състои въ това, че наследника, който има право на законна часть, *макаръ и да не е приелъ наследството по описъ*, може да иска намалѣнието на завѣтитѣ и даренията, направени въ полза на едного отъ неговитѣ сънаслелници, или на всичкитѣ отъ тѣхъ.

На какво се основава принципа, че, за да може единъ наследникъ да иска намалѣние на завѣтитѣ и даренията, трѣбва да е приелъ наследството по описъ? Този принципъ се основава на това главно съображение, че, щомъ наследника приеме наследството *направо*, съ това приемание не по описъ той или показва, че завѣтитѣ и даренията не нащър-

[1]) C. It. 972.

бяватъ законната часть или пъкъ се отрича да иска намаление имъ[1]). И въ двата случая законната часть на наследника не може да повреди на наследницитѣ и надаренитѣ.

А на какви мотиви се основава допуснатото въ чл. 226 изключение отъ умопоменатия принципъ? То е основано на това съображение, че, както наследника, който иска намалението, така и другитѣ сънаследници, противъ които се иска намалението, сж еднакво задължени по закона да направятъ описъ и да заявятъ, че желаятъ да приематъ наследството по описъ; щомъ ни единъ отъ наследницитѣ не направи описъ на наследството и не заяви, че желае да приеме наследството по описъ, то всичкитѣ наследници сж еднакво виновни за приеманието му направо, и ни единъ отъ наследницитѣ не може да укори другия, защо не е прието наследството по описъ, понеже относително виновностьта всичкитѣ наследници се намиратъ въ идентични условия. И наистина, какъ може единъ наследникъ да укори другия, когато упущението е еднакво? А ако е действувалъ поне единъ за приеманието наследството по описъ, то нѣма мѣсто за укоръ, защото заявлението само на едного отъ наследницитѣ, да приеме наследствво по описъ ползува и другитѣ (чл, 215). Въ сжщия смисълъ се произнася и Ricci, като дири мотивитѣ на изключението, установено въ art. 927 отъ Италиянския *Codice Civile*.

Авторитѣ на проекта на италиянския *Codice Civile* сж били на мнѣние да се не допуща това изключение: и за да нѣма никакво съмнѣние върху недопустимостьта му тѣ сж предложили въ проекта на *Codice Civile* следующия текстъ: „Щомъ наследника, който има право на законна часть, не се погрижи да направи описъ по начина и въ срока по-горе установени, *губи* правото да иска намалѣние на даренията и завѣтитѣ, направени на другитѣ сънаследници". L'erede cui sarebbe dovuta la legitima, quolora non curi di fare l'inventario nei modi e termini sopra stabiliti, perde il diritto di far ridurre le donazioni ed i legati fatti ad altri che a'suoi coeredi (art. 1123)[2]). Текста на art. 1123 отъ италиянския проектъ не

---

[1]) Ricci, t. IV, n° 60.

[2]) Lavori preparatori del Codice Civile del regno d'Italia, *Progetto di rivisione del Codice Civile Alberiino*, volume II, parte I, p. 308.

е билъ приетъ; напротивъ вмѣсто него е приетъ текста на art. 972 отъ Codice Civile, който установява изключението, заемено и отъ нашия законодатель въ чл. 226.

Текста на art. 1123 отъ италиянския проектъ свидетелствува тъй сѫщо, че мотивитѣ на изключението сѫ такива, каквито ги изложихме.

Чл. 226, като постановляющъ изключение, трѣбва да се тълкува стриктно.

Употрѣбената въ чл. 226 дума *сънаследникъ* разбира оногова, който въ действителность е *наследникъ*, защото е приелъ наследството, а не и оногова, който само има право да бѫде наследникъ *(successible)*, т. е, не и оногова, който е повиканъ отъ закона като наследникъ на едно наследство. но не го е приелъ или се е отрѣкълъ отъ него.

Да се приеме противното, т. е. че тука думата *сънаследникъ* е употрѣбена като синонимъ на лице, което може да бѫде наследникъ (*Successible*), значи, следователно, да се допусне, че наследника, който има право на законна часть може да иска намалѣние срещу сънаследникъ надаренъ, който се е отрекълъ отъ наследството [1]).

Закона дава право на наследника, който е приелъ направо или който е изгубилъ изгодитѣ отъ приеманието по описъ да иска намалѣнието на онѣзи дарения и завѣти, които сѫ направени на *сънаследникъ*. Отъ това следва, че той нѣма право да иска намалѣние на онѣзи дарения или завѣти, които сѫ направени въ полза на чужди лица [2]).

Чл. 227 [2])

Наследника губи изгодитѣ отъ приеманието по описъ, ако продаде недвижимото наследственно имущество безъ разрешението на сѫдебната власть или не по установенитѣ въ гражданското сѫдопроизводство правила, по-рано отъ петь години, отъ

---

1) *Cass. Firenze*, 4 maggio 905. Barbèra, art. 972, n° 1.
2) *Cass. Torino*, 9 decembre 905; *Cass. Roma*, 28 febbraio 905, ibid.
3) It. 973; C. N. 806.

когато направи заявление за приемание наследството по описъ. Следъ истичанието на този срокъ, той може да продава недвижимитѣ имущества и безъ формалности.

Наследника по описъ, който управлява имотитѣ на наследството, е задълженъ да исплаща дълговетѣ и да ликвидира наследството. По рано казахме, че наследника по описъ управлява имотитѣ не само въ свой интересъ, но и въ интереса на кредиторитѣ; предъ видъ на това тѣзи последнитѣ иматъ интересъ, щото наследника по описъ, който ликвидира наследството, да продава наследственнитѣ имоти по начинъ, който гарантира тѣхнитѣ интереси. И действително, въ интереса на кредиторитѣ закона постановява, че наследника по описъ може да продаде недвижимитѣ имоти, ако не желае да изгуби изгодитѣ отъ приеманието по описъ, само съ разрешението на сѫдебната власть и по правилата на гражданското сѫдопроизводство. Безъ тази гаранция наследника би могълъ да нанесе врѣда на кредиторитѣ, като продаде имотитѣ по доброволно съгласие, съ долня цѣна; освенъ това публичната продажба представлява и друга гаранция: тя може да привлече повече куповачи.

Отъ коя сѫдебна власть трѣбва да се иска разрѣшението? Закона за наследството не е изриченъ по този въпросъ. Законодателя се е ограничилъ да каже само, че е потрѣбно разрѣшение отъ *сѫдебната власть*; обаче членове 1174 и 1175 отъ закона за гражданското сѫдопроизводство разрѣшава въпроса изрично въ смисъль, че наследника по описъ, който желае да получи разрешение за продаване на наследственъ имотъ, трѣбва да подаде молба въ окрѫжния сѫдъ, въ окрѫга на който се е отворило наследството. Ако въпроса е за продажба на недвижимъ имотъ, който принадлежи на наследството, то наследника по описъ подава въ окрѫжния сѫдъ молба, въ която се означаватъ тѣзи недвижимости (членъ 1175).

Преди да разреши въпросътъ за продажбата, сѫдътъ постановява опредѣление, съ което предписва да стане огледъ и оцѣнение на недвижимия имотъ отъ вѣщо лице, назначено отъ сѫдътъ.

Следъ оцѣнението, направено отъ вѣщото лице, сѫдътъ съ второ опредѣление разрешава продажбата (членъ 1176 отъ закона за гражданското сѫдопроизводство).

Следъ разрешението на сѫдътъ, продажбата става по правилата за дѣлбата на наследството и за публичната продажба. Тѣзи правила сѫ опредѣлени отъ гражданското сѫдопроизводство (членове 1184—1199; 878—1042).

Какви сѫ последствията за наследника по описъ, ако той си позволи да продаде недвижимия имотъ безъ разрешението на сѫдътъ, или съ разрешение отъ сѫдебната власть, но не по правилата на гражданското сѫдопроизводство? Чл. 226 отъ закона за наследството и членъ 1176 ал. 3 отъ закона за гражданското сѫдопроизводство, постановяватъ, че въ такъвъ случай наследника по описъ губи изгодитѣ отъ приеманието по описъ, т. е. счита се, че е приелъ наследството направо.

Отъ това следва, че продажбата на недвижимъ имотъ, който наследника по описъ извърши безъ разрешение отъ сѫдебната власть или съ разрешение, но не по правилата на гражданското сѫдопроизводство, е валидна, а наследника по описъ за несъобразяване съ закона претърпява едно наказание; губи изгодитѣ отъ приеманието по описъ, т. е. счита се че е приелъ наследството направо [1]). Това изрично е установено отъ чл. 1176 отъ Гражд. сѫдопр.

Но наследника по описъ не е ограниченъ за винаги съ тѣзи формалности. За продаването на недвижимитѣ имоти наследника по описъ е длъженъ да ги пази въ продължение на петь години, считани отъ деньтъ на отваряването на наследството. Следъ истичането на петь годишния периодъ наследника по описъ може да продаде недвижимитѣ имоти безъ никакви формалности; на когото и за каквато цѣна обича. Защо до истичането на петь години наследника по описъ е дълженъ да продава наследственнитѣ недвижими имоти само при извѣстни формалности, а следъ истичането на петѣхъ години той е освободенъ отъ спазването на тѣзи формалности? Законодателя, вижда се, предполага, че наследника по описъ, който по закона е длъженъ да управ-

---

[1]) Chabot, t. II, p. 205. — Poujol. t. I, p. 517. — Laurent, t. X, n° 152. — Ricci, t. IV, n° 51.

лява наследството въ интереса на кредиторитѣ и завѣтницитѣ, ще успѣе въ продължение на петь години да исплати дълговетѣ и да предаде завѣтитѣ по принадлежность и че следъ това исплащание наследника по описъ остава пъленъ господарь на наследството, незадълженъ къмъ никого и като такъвъ, той не трѣбва да се стѣснява по-нататъкъ съ никакви формалности по управлението и разпореждането на наследственния имотъ. Следъ истичането на петь години отъ деньтъ на отваряването на наследството наследника по описъ става толкова нестѣсненъ отъ формалности, колкото е нестѣсненъ наследника направо.

Въ съотвѣтнитѣ текстове на нашитѣ източници нѣма установенъ срокъ за продажбата на недвижимитѣ имоти съ разрешение на сждебната власть. Такъвъ срокъ има само за продажбата на движимитѣ имоти. Нашия законодатель е намѣрилъ, че нѣма нужда отъ такова различие, защото то не се оправдава съ нищо. Въ по-отдалечѣнитѣ врѣмена се мислѣше, че недвижимитѣ имоти представляватъ по-голѣма стойность, затова се обръщаше по-голѣмо внимание върху тѣхъ. Днесъ при уголемѣването на движимитѣ богатства това различие не трѣбва да сжществува.

Чл. 228 [1]).

Наследника губи тъй сжщо изгодитѣ отъ приеманието по описъ, ако продаде наследственнитѣ движими имущества безъ разрешение на сждебната власть, и безъ спазванието на установенитѣ въ гражданското сждопроизводство правила, по-рано отъ три години, отъ като направи заявленне за приемание наследството по описъ. Следъ истичането на този срокъ, той може да продава движимитѣ имущества и безъ формалности.

Постановлението на чл. 228 твърде малко се различава отъ постановлението на предидущия чл. И единия и другия постановяватъ главно едно и сжщо нѣщо: че наслед-

---

[1]) C. it. 974; C. N. 805.

ника е длъженъ, подъ страхъ да изгуби изгодитѣ отъ приеманието по описъ, да продава наследственитѣ имоти, въ продължение на извѣстни периоди врѣме отъ деньтъ на отварянието на наследството, съ разрешението на сѫдебната власть и по установенитѣ отъ гражданското сѫдопроизводство правила.

Всичкитѣ въпроси, които възбудихме при коментирането на чл. 227, възникватъ и при чл. 228. Тѣ се разрешаватъ по сѫщия начинъ и въ сѫщия смисълъ, както се разрешиха въпроситѣ при чл. 227. Основанията за еднаквото разрѣшение на въпроситѣ при двата члена сѫ абсолютно едни и сѫщи. *Ubi eadem est decionis ratio, eadem debet esso decisio.*

Предъ видъ на това ние считаме за излишно да се спираме повече върху чл. 228. Ще прибавимъ само, че закона разбира думата *движими* въ най-широкъ смисълъ; следователно той разбира всичко, което по закона е движимо, както корпорелнитѣ тъй и некорпорелнитѣ вѣщи, като креанси, ренти и други.

Трѣбва да направимъ една забелѣжка отъ сравнителенъ характеръ. Нашия законъ задължава наследника по описъ, ако желае да не изгуби изгодитѣ отъ последния, да не продава и *движимитѣ* имоти безъ разрешение на сѫдебната власть въ продължение на три години. Французския законъ не изисква такова разрешение отъ сѫдътъ за продажбата на движимитѣ имоти; той го изисква само за недвижимитѣ имоти. Тази разница се критикува справедливо отъ отлични юристконсулти. Така *Demolombe* пише: „когато сѫдебното разрешение не се изисква за продажбата на движимитѣ имоти, освенъ за държавнитѣ ренти и банковитѣ акции, то, наопаки, се изисква за продажбата на недвижимитѣ. За да се обясни тази разлика, може да се каже, че законодателя е считалъ, че недвижимитѣ имоти, обикновенно, сѫ отъ по-голѣма стойность, нежели движимитѣ; но очевидно е, че този мотивъ е недостатъченъ за врѣмето, когато е промулгиранъ кодекса, и днесъ е станалъ почти недействителенъ по причина на извънредното увеличение на движимото богатство; и невъзможно е да не се признае, въ това отношение, несъвършенството на нашето право„.

Италиянския законодатель е ималъ предъ видъ тази критика на art. 806 отъ *Code Napoléon* и за това е постановилъ съ изриченъ текстъ, че продажбата и на движимитѣ трѣбва да става съ разрѣшение на сѫдътъ. И нашия законодатель е възпроизвелъ италиянскня текстъ буквално въ членъ 228.

Чл. 229[1]).

Наследникътъ по описъ е задълженъ, ако заимодавцитѣ или други заинтересовани лица изискватъ това, да даде потрѣбното поржчителство за стойностьта на движимия имотъ, който е внесенъ въ описа, за доходитѣ на недвижимитѣ имоти и за цѣната на частьта отъ ипотекиранитѣ недвижими имоти, която би останала следъ удовлетворението на ипотекарнитѣ заемодавци.

Ако не даде той това поржчителство, сѫдътъ зема потрѣбнитѣ мѣрки за обезпечение на заинтересованитѣ лица.

Въ членове 227 и 228 закона, за обезпечение интереситѣ на заинтересованитѣ, предписва на наследника да продава наследственнитѣ имоти съ разрешението на сѫдебната власть и по правилата на гражданското сѫдопроизводство; защо, прочее, законодателя предвижда и специална гаранция? Наистина, наследника по описъ нѣма право, ако не иска да изгуби изгодитѣ отъ приеманието по описъ, да продава наследственнитѣ имоти, освенъ съ спазванието на известни формалности, но той има право да прибира стойностьта на продаденитѣ, по правилата на членове 227, 228, имоти; освенъ това, той има право да продаде имотитѣ и безъ спазване на установенитѣ отъ закона формалности подъ страхъ да се счете наследникъ направо. Като прибере паритѣ, наследника по описъ може и да ги исхарчи въ ущърбъ на интереситѣ на кредиторитѣ на наследството. Предъ видъ на това за-

---

1) C. It. 975; C. N. 807.

кона създава съ правилото на чл. 229 още и специална гаранция за обезпечение правата на кредиторитѣ и на другитѣ заинтересовани лица срещу подобна евентуалность [1]).

Отъ друга страна, за да не бѫде наследника по описъ крайно стѣсненъ, закона постановява, че кредиторитѣ и другитѣ заинтересовани лица, могатъ да искатъ поржчителство само за стойностьта на движимия имотъ, *който е внесенъ въ описьтъ*, за доходитѣ отъ недвижимитѣ имоти и за стойностьта на частьта, която остане отъ ипотекиранитѣ имоти, следъ като се удовлетворятъ ипотекарнитѣ кредитори. Изброението на закона въ това отношение трѣбва да се счита за изчерпателно; кредиторитѣ и заинтересованитѣ лица, следователно, не могатъ да искатъ гаранция за обезпечение на други свои интереси; тъй напримѣръ, кредиторитѣ и другитѣ заинтересовани лица не могатъ да искатъ поржчителство за обезпечение загубитѣ, които наследника по описъ имъ нанисатъ съ важнитѣ погрѣшки въ управлението [2]).

Като предписва поржчителство за стойностьта на движимитѣ имоти, закона изисква такова не за всичкитѣ наследственни движими имоти, но само за тѣзи, *които сѫ внесени въ описьтъ*. Защо такова постановление на закона? Нали членове 209 и 220 задължаватъ наследника по описъ, подъ страхъ на гражданско наказание, да вписва въ описътъ всичкитѣ движими имоти? Възможно е да се случи, щото движими имоти, които принадлежатъ на наследството, да сѫ депозирани, напримѣръ, у нѣкого, безъ да знае за това наследника по описъ. Понеже наследника по описъ не е знаялъ за сѫществуването на този имотъ, ще е несправедливо да се прави отговоренъ и за него; прочее, не може да се иска поржчителство за него, защото главното задължение не сѫществува [3]). Съ една рѣчь наследника по описъ е задълженъ да даде поржчителство само на извѣстнитѣ нему наслед-

---

1) Ricci, t. IV, n° 68.

2) Poujol, t. I, p. 521. — Laurent, t. X, n° 127. — Chabot, t. II, 259. — Carré et Chauveau. n° 2524. — Fouquet, Encycle. v° Bénéf d'invent., n° 100. — Davot, t. III, n° 11.

3) Belost-Jolimont, Observations sur Chabot, t. II, p. 209. — Demolombe, t. XV, n° 243. — Huc, t. V, n° 243. — Aubry & Rau, t. VI, § 618— Massé et Vergé Sur Zachariae, t. II, p. 351. — Pand. fr., v° *Succes*, n° 4164. — Ricci, t. IV, n° 68. — Pacifici-Mazzoni, t. VI, n° 236.

ствени движими имоти, които той по закона е задължень да внесе въ описа.

— Кой може да изисква представлението на поржчителство? Закона казва, че такова поржчителство може да се иска отъ кредиторитѣ и други *„заинтересовани“* лица. Кои лица законодателя счита за *„заинтересовани?“* За такива, мислимъ, закона счита завѣтницитѣ, особенно когато тѣ сж завѣтници за една парична сума или за нѣкой движимъ имотъ.

Наследника по описъ не е длъженъ ipso jure да представи поржчителство; той е задължень да представи такова, ако се поиска отъ кредиторитѣ и другитѣ заинтересовани лица.

Може ли сждилището да освободи наследника по описъ отъ представлението на поржчителството, ако той ноторно е състоятеленъ человѣкъ? Не, защото закона казва изрично, че наследника по описъ е *задъленъ* да представи поржчителство, ако го поискатъ кредиторитѣ и завѣтницитѣ.

— За представлението на поржчителството достатъчно ли е искането само на единъ кредиторъ или на едно заинтересовано лице или на повече отъ тѣхъ, или се изисква съвокупно искание отъ всичкитѣ кредитори и други заинтересовани лица? За разрешението на този въпросъ имаме два текста: ако се сжди по буквата на членъ 229 отъ закона за наследството, може да се заключи, че закона изисква съвмѣстното искание на *всичкитѣ* кредитори и завѣтници, и че само единъ отъ тѣхъ не може да иска представление на поржчителство, щомъ другитѣ го намиратъ за непотрѣбно; това се вижда отъ редакцията на члена, въ която законодателя е употрѣбилъ думитѣ *кредиторитѣ и други заинтересовани лица*, а не *кредитора или друго заинтересовано лице.* Отъ друга страна въ текста на членъ 1180 отъ закона за гражданското сждопроизводство законодателя употрѣбява тѣзи думи въ единственно число, като казва *„заимодавецътъ или друго заинтересовано лице*, което желае“ . . . отъ което може да се заключи, че всѣки кредиторъ и всѣко заинтересовано лице може, независимо отъ поведението на другитѣ кредитори и завѣтници, да иска отъ наследника по описъ да представи поржчителство. При това нека отбелѣжимъ, че чл. 1180 се ссилава изрично на чл. 229 отъ Зак. Наслед.

Chabot и Laurent предпочитатъ, по този въпросъ, системата на кодекса предъ системата на процедурата. Последния пише: „искането на поржчителство предполага страхъ отъ несъстоятелность, прочее, то разклаща кредита на наследника; защо да го туряме подъ волята (à la merci) само на единъ кредиторъ, когато другитѣ чрезъ мълчанието си показватъ, че нѣма сериозна опасность [1])."

Италиянския авторъ Ricci намира, че закона дава право на всѣки кредиторъ и на всѣко заинтересовано лице да искатъ отдѣлно поржчителство и наследника е длъженъ да го даде, но въ размѣръ на искането на кредитора, защото отричанито само на едного отъ правото за поржчителството, нѣма никакво действие за да лиши другитѣ отъ тѣхното право да искатъ поржчителството [2]). На сжщото мнѣние сж и другитѣ автори [3]).

И по нашитѣ закони въпроса може да се разреши само въ този смисъль, че системата на закона за наследството (членъ 229) трѣбва да се предпочете предъ системата на гражданското сждопроизводство (членъ 1180), защото членъ 229 изисква *съвмѣстно* искание отъ страна на всичктѣ кредитори и завѣтници, а членъ 1180 отъ закона за гражданското сждопроизводство, като вотиранъ по късно адоптира системата на членъ 229, на когото се и основава, като го посочва; но трѣбва да се допуща поржчителство и тогава, когато то се иска само отъ нѣкой кредиторъ, обаче, въ размѣра на неговото вземание, а не общо поржчителство за всички кредитори.

Отъ кого трѣбва да се иска поржчителството? Членъ 1180 разрѣшава този въпросъ: поржчителството се иска отъ наследника по описъ.

По какъвъ редъ се изисква поржчителството? И този въпросъ се разрешава отъ членове 1180 и 1181 отъ гражданското сждопроизводство. По членъ 1180 отъ закона за гражданското сждопроизводство заемодавецътъ или друго

---

[1]) Laurent, t. X, n° 126. — Mallville, t. II, sur l'art. 807.

[2]) Ricci, t. IV, n° 68.

[3]) Pacifici-Mazzoni, t. VI, n° 236. — Demante, t. III, n° 131. — Ducaurroy, t. II, n° 630. — Massé et Vergé, t. II, p. 351. — Chabot, t. II, sur l'art. 807, n° 3. — Demolombe, t. XV, n° 241.

заинтересовано лице, което желае да задължи наследника по опись да даде поръчителство, *призовава го* чрезъ нотариуса при съдътъ, въ окръга на който се е отворило наследството.

Въ течение на една недѣля отъ деньтъ на съобщението на това призоваване наследника е дълженъ да представи исканото поръчителство въ съдътъ, въ окръга на който се е отворило наследството, по редътъ, предписанъ за приемание на поръчителство.

Ако въ течението на този *еднонедѣленъ* срокъ наследника не представи исканото поръчителство то съдътъ, по искание отъ кредиторитѣ и другитѣ заинтересовани лица, опредѣля: какви мѣрки да се зематъ за обезпечение на заинтересованитѣ лица.

Какви мѣрки може да заповѣда съдътъ за обезпечението на заинтересованитѣ лица? Съдътъ може да заповѣда да се продадатъ всичкитѣ движими и недвижими имоти отъ наследството, и стойностьта оть продажбата да се внесе отъ съдебния приставъ въ съдътъ за разпредѣление между заинтересованитѣ лица; или пъкъ да отнеме управлението на наследственнитѣ имоти отъ наследника по опись и да го повѣри на едно трете лице [1]).

Но непредставлението на поръчителството не може да послужи и за мотивъ да обяви съдътъ, че наследника по опись губи изгодитѣ отъ приеманието по опись или пъкъ правото си върху наследството, защото, ако приемеше наследството направо, не можаха да му искатъ поръчителство.

Въ този смисъль се произнасятъ всичкитѣ автори [2]).

Поръчителството, за което говори членъ 229, е законно поръчителство; прочее, наследника по опись е задълженъ да представи такъвъ поръчитель, ако представя лично поръчителство, който по закона да може да се задължава, който да има достатъчно имотъ за отговаряние на задължението, което свързва съ поръчителството.

---

[1]) Ricci t. IV, n° 53.

[2]) Chabot, t. II, p. 208. — Poujol, t. I, p. 522. — Laurent, t. X, n° 129. — Huc, t. V, n° 243. — Le Selluer, t. II, n° 988. — Hureaux, t. II, n° 342. — Demolombe, t. XV, n° 348. — Pand. fr. v° *Success.*, n° 4185. — Baudry-Lacantinerie, v° succ. t. II, n° 1474.

Чл. 230[1]).

Ако срѣщу наследника по описъ сѫ предявени искания отъ страна на кредиторитѣ или други заинтересовани лица, то той не може да плаща освенъ по реда и начина, наредень отъ сѫдътъ.

Ако такива искания не сѫ заявени, той плаща на заимодавцитѣ и на завѣтницитѣ постепенно споредъ реда на явяването имъ.

Членъ 230 се състои отъ двѣ части. Първата предвижда редътъ, по който наследника по описъ трѣбва да плаща, когато има *предявени искания* отъ страна на кридиторитѣ и други заинтересоваии лица, подъ които закона разбира *завѣтницитѣ*; а втората часть опредѣля редътъ на исплащанието, когато не сѫ *предявени искания.*

Какво разбира закона подъ думитѣ *предявени искания? Предявени* искания сѫ тѣзи искания, които разни заинтересовани лица сѫ съобщили по единъ законенъ начинъ на наследника по описъ, че тѣ иматъ креанси противъ наследството и му предлагатъ да не плаща дълговетѣ, догдето сѫдътъ не опредѣли редътъ за исплащанието. Че действително подъ *предявени* искания закона разбира законно съобщенитѣ наследнику искания се вижда и отъ текстоветѣ на art. 976 отъ *Codice Civile* и art. 808 отъ *Code Napoléon*, които сѫ источницитѣ на нашия 230 членъ. Въ art, 976 отъ *Codice Civile* е казано: „Se all'erede sono *notificate opposizon* per parte di un creditore . . . " а въ art. 808 отъ C. N. е казано: *S'il y a des créanciers opposants. . .*" За каква *опозиция* се говори въ тѣзи членове? Не ще съмнение, че подъ *opposizioni notificate* закона разбира такава опизиция, съ която кредитора или друго нѣкое заинтересовано по наследство лице съобщава на наследника по описъ своето качество, като му заявява, че то, въ това си качество (кредиторъ), иска отъ наслепника да не плаща на другитѣ кредитори и заинтересовани лица, *догдето сѫдътъ не опредѣли редътъ и*

---

[1]) C. It. 976; C. N. 808.

начина на исплащанието. Laurent и Ricci исказватъ сѫщото мнѣние, за да го критикуватъ [1]).

По този въпросъ *Chabot* казва; „Подъ créanciers opposants трѣбва да се разбиратъ всичкитѣ лица, които съ единъ законенъ актъ, сѫ извѣстили наследника по описъ, че тѣ сѫ, или претендиратъ да сѫ кредитори на наследството, и като сѫ извѣстили по този начинъ, или пъкъ сѫ декларирали по единъ правъ начинъ, че тѣ не сѫ съгласни (*qu'ils s'opposent*). щото паритѣ на наследството да се разпредѣлятъ, безъ и тѣ да бѫдатъ повикани при това распредѣление [2])".

Следъ предявяването на исканията отъ кредиторитѣ и други заинтересовани лица сѫдътъ, въ окржга на който се е отворило наследството, по просба на наследника по описъ, о ıредѣля редътъ и начинътъ, който последния трѣбва да следва при исплащанието.

Какъвъ редъ и начинъ на исплащание ще опредѣли сѫдътъ? Сѫдътъ не може да опредѣли другъ редъ и начинъ, освѣнъ тѣзи, които сѫ опредѣлени отъ самия законъ за такива случаи.

Редътъ и начинътъ на исплащанието се опредѣлятъ отъ членове 1178, 1179 отъ закона за гражданското сѫдопроизводство.

Събраната сума отъ продажбата на движимото имущество на наследството, казва членъ 1178, се раздѣля по съразмѣрность между кредиторитѣ по правилата, предписани въ членове 1064—1071 отъ закона за гражданското сѫдопроизводство.

А събраната сума отъ продажбата на недвижимия наследственъ имотъ, споредъ членъ 1179 отъ закона за гражданското сѫдопроизводство, трѣбва да се разпредѣли по редътъ на привилегиитѣ и ипотекитѣ.

Този е редътъ, който наследника по описъ трѣбва да следва при исплащанието на *предявенитѣ* искания.

Задължителенъ ли е този редъ за всѣкога или той трѣбва да се употрѣби само тогава, когато кредиторитѣ не сѫ съгласятъ помежду си за миролюбиво исплащание и когато между тѣхъ има неправоспособни? Почти всичкитѣ ав-

---

[1]) Laurent, t. X, n° 157. — Ricci, t. IV, n° 72.

[2]) Chabot, t. II, p. 210.

тори сѫ на мнѣние, че редътъ за изплащание, посоченъ въ 1178, 1179 членове отъ нашето гражданско сѫдопроизводство, трѣбва да се прилага само тогава, когато сѫществува споръ между кредиторитѣ за разпредѣлението, или когато между тѣхъ има неправоспособни, и че, наопаки, ако всичкитѣ кредитори сѫ правоспособни и сѫ съгласии за начина на распредѣлението на събранитѣ суми, нѣма освѣнъ да се извърши распредѣлението по начина, установенъ отъ самитѣ кредитори. И наистина, защо кредиторитѣ да нѣматъ право чрезъ особно съглашение да опредѣлятъ начина за изплащанието и съ това да избѣгнатъ сѫдебнитѣ разноски, които падатъ пакъ върху тѣхъ? И наследника по описъ нѣма да се изложи на никакъвъ рискъ, ако заплатеше по установеното отъ кредиторитѣ съглашение [1]).

Какви сѫ последствията за наследника по описъ, ако той заплати, въпрѣки опредѣления отъ сѫдътъ редъ на единъ кредиторъ въ вреда на други? Съ такова произволно действие наследника по описъ причинява на другитѣ кредитори вреда, за обезщетението на които той е задълженъ да отговаря съ своето лично имущество, т, е. дълженъ е да плати на увреденитѣ кредитори сумата, която тѣ биха получили при правилно распредѣление, безъ той да има право на обратно искание противъ кредитора, когото неправилно е удовлетворилъ съ по-голѣма сума, защото наследника е направилъ това исплащание съ знание на работата; обаче, наследника по описъ не се лишава отъ изгодитѣ отъ приеманието по описъ [2]).

Освѣнъ отговорностьта на наследника по описъ увреденията кредиторъ, който е предявилъ искането си има, още една гаранция: той има право на обратно искание противъ кредиторитѣ, които сѫ заплатени въ негова вреда, защото

---

[1]) Huc. t. V, n° 245. — Baudry-Lacantinerie, v° *Succes.*, 1437. — Dalloz, Supp. v° *Succes*, n° 677. — Demolombe, t. XV, n° 294. — Aubry & Rau, t. VI, § 619. — Ld Sellyer, t. II, 992. Fuzier-Herman, sur l'art. 808. n° 31. — Chabot, snr l'art. 808, n° 2. — Massé et Vergé, t. II, § 386, note 30. — Ducaurroy, Bonnier et Roustain, t. II, n° 631. — Laurent. t. X, n° 159.

[2]) Laurent, t. X, n° 161. — Poujol, t. I, p. 526. — Demante, t. III, n° 133 bis, II. — Belost-Jolimont sur Chabot, art. 808, obs. 1. — Demolombe, t. XV, n° 301.

наследника е дължень да плаща на кредиторитѣ по опредѣления отъ сждътъ редъ; ако той плати, безъ да се съобрази съ този редъ, то плащането е недействително относиселно кредиторитѣ, понеже единъ отъ тѣхъ е получилъ повече, което не е ималъ право да получава по опредѣления отъ закона редъ.

По този въпросъ *Chabot* исказва мнѣние, че, ако наследника по описъ си позволи да заплати произволно, въпрѣки сждебното опредѣление, на единъ кредиторъ въ вреда на другитѣ, последствията трѣбва да сж по-строги, а именно наследника по описъ да стане наследникъ направо. Обаче, това мнѣние не се поодържа отъ другитѣ автори, които намиратъ, че предлаганитѣ отъ *Chabot* последствия сж много строги.

Ако нѣма предявени искания по реда, на който указахме по-горѣ, наследника е длъженъ да плаща на заемодавцитѣ и завѣтницитѣ постепенно, по редътъ на явяването имъ.

Но наследника по описъ не е длъженъ да ходи да търси кредиторитѣ, които не сж го предизвѣстили за своитѣ креанси; кредитора се презюмира да е извѣстенъ за смъртьта на свой дебиторъ, за описа, за проданта на движимитѣ и недвижими имоти по установенитѣ отъ закона формалности.

Закона задължава наследника по описъ да изплаща на *кредиторитѣ и завѣтницитѣ постепенно по реда на явяването имъ.* Отъ това изражение би могло да се разбере, че, ако се яви най-напредъ единъ кредиторъ, следъ него — завѣтникъ, после завѣтника — другъ кредиторъ, наследника по описъ изплаща креансата на кредитора, послѣ предава завѣта, а по послѣ изплаща на други кредитори. Не е такъвъ смисъла на изражението *„на заемодавцитѣ и завѣтницитѣ постепенно по реда на явяването имъ"* защото извѣстно е, че завѣтницитѣ трѣбва да се удовлетворятъ само следъ изплащането на дълговетѣ, понеже завѣта е единъ подаръкъ, и дебитора нѣма право да раздава своитѣ имоти, които сж законенъ залогъ на всичкитѣ му кредитори, преди да изплати дълговетѣ си.

Обаче, ако не се е представилъ никой кредиторъ или ако има останали пари следъ изплащането на тѣзи, които

сѫ се явили, явившитѣ се завѣтници иматъ право да искатъ отъ наследника по описъ да имъ прѣдаде завѣтитѣ и той е длъженъ да ги удовлетвори.

И тъй, ако нѣма предявени искания отъ страна на кредиторитѣ или завѣтницитѣ, наследника плаща на кредиторитѣ и завѣтницитѣ *постепенно по редътъ на явяването имъ*. Какво разбира закона съ изражението „*постепенно по редътъ на явяването имъ*". За да обяснимъ това изражение трѣбва да се повърнемъ къмъ постановлението на първата алинея отъ чл. 230. Когато нѣколко кредитори и завѣтници сѫ *предявили* своитѣ искания на наследника по описъ, последния е длъженъ да изплати по начинъ — опредѣленъ отъ сѫдътъ. А този начинъ е, както казахме, такъвъ, че най-напредъ отъ наследственнитѣ суми се изплаща на кредиторитѣ. Ако сумитѣ на наследството сѫ достатъчни за пълното изплащане на дълговетѣ, кредиторитѣ се удовлетворяватъ напълно; ако ли пъкъ тѣзи суми не стигатъ за пълното изплащание на дълговетѣ, то кредиторитѣ губятъ една пропорционална часть отъ своитѣ креанси по правилата на распредѣлението (членове 1064—1071 отъ закона за гражданското сѫдопроизводство).

Ако следъ пълното удовлетворение на кредиторитѣ сѫ останали пари, то се удовлетворяватъ исканията на завѣтницитѣ по сѫщия начинъ, т. е. ако има достатъченъ остатъкъ за пълното удовлетворение на всичкитѣ завѣти, то на завѣтницитѣ се плащатъ завѣтитѣ напълно; ако ли пъкъ остатъка не стига за пълното удовлетворение на завѣтницитѣ, то завѣтитѣ на тѣзи последнитѣ се намаляватъ пропорционално.

Въ втория случай, когато нѣма предявени искания отъ страна на кредиторитѣ и завѣтницитѣ, не ставатъ пропорционални намаления на дълговетѣ и завѣтитѣ, ако наследственнитѣ суми не стигатъ за пълното имъ удовлетворение, а просто наследника по описъ е задълженъ да заплати *напълно* на първия явивши се кредиторъ, да заплати тоже *напълно*, ако има суми разбира се, и на втория явивши се кредиторъ, и тъй нататъкъ. Напримѣръ, ако наследодателя Х. е оставилъ за наследникъ по описъ У. и 10,000 лева наследство, и ако сѫ се явили: най-напредъ кредитора А. съ

искание за 5000 л., послѣ завѣтника Z. съ завѣтъ отъ 3000 л., следъ него кредитора Б. съ искание 1500 лева и най-послѣ завѣтника К. съ завѣтъ 6000 л., то наслѣдника У. е дължженъ, съгласно втората алинея на чл. 230, да постжпи по слѣдующия начинъ: да заплати най-напредъ на кредитора А. 5000 л., послѣ, като прерѣди завѣтника *Z.*, да заплати на другия кредиторъ Б. 1500 л.; разчистенъ съ кредиторитѣ, У. захваща изплащанието на завѣтницитѣ: заплаща на завѣтника *Z.*, по реда на явяването му прѣди завѣтника К., 3000 л., а остатъка 500 лева дава на завѣтника К., който се е явилъ последенъ.

Ако завѣтницитѣ Z. и К. бѣхе заявили своитѣ претенции съгласно съ първата алинея отъ членъ 230, тогава сумата 3500 л., която остана следъ пълно удовлетрорение на кредиторитѣ (на А. 5000 + на Б. 1500 = 6500), щеше да се раздѣли между завѣтницитѣ Z и К. пропорционално съ размѣра на завѣтитѣ имъ, т. е. *Z.* щеше получи $1166^2/_3$ лева, и К. щеше да получи $2333^1/_3$.

Отъ приведения примѣръ се вижда, каква голѣма роля играе *предявяването* на исканията, съгласно първата алинея на чл. 230, въ интереса на кредиторитѣ и завѣтницитѣ.

Но, ако исплащанието на кредиторитѣ и на завѣтницитѣ става съгласно втората алинея на чл. 230, не трѣбва ли да се спазватъ поне привилегиитѣ и предпочитание на привилегированитѣ и ипотекарни кредитори, макаръ по редъ и да сж се явили по-кжсно отъ хирографернитѣ (по прости записи) кредитори? Този въпросъ е твърде важенъ и една по-дълга цитата отъ Laurent, който разисква този въпросъ, не ще е безполезна. Този авторъ пише: „закона казва, че наследника *плаща*; това значи, че той има право и длъжность да плати, защото правата на наследника по описъ сж въ сжщото врѣме и негови задължения; прочее, първоявившия се кредиторъ може да накара наследника да му плати, стига само дългътъ да е безспоренъ и падежа на исплащанието му да е настжпилъ. Ние казваме първоявившия се кредиторъ, защото закона не различава, дали той е привилегированъ, ипотекаренъ, или хирограференъ. Това е едно важно нарушение на принципитѣ, които управляватъ респективнитѣ права на кредиторитѣ; кредитора, който нѣма никакво право за предпочитание, ще бжде платенъ преди кредитора, който има ипотека или при-

вилегия. Коя е причината на тази дерогация? Разбиратъ я' когато наследството е състоятелно; или, по-добре казано, въ този случай не се прилагатъ правилата за конкурса на кредиторитѣ, понеже нѣма конфликтъ. Закона трѣбва, прочее. да предполага, че, ако нѣма предявени искания. това е едно доказателство, че наследството е състоятелно. Но това предположение е твърде слаба вѣроятность; самъ кодекса, като е упълномощилъ наследника да плати на всѣки явившн се, предвижда случая, въ който наследственното имущество не стига да гарантира интереситѣ на кредиторитѣ. Ще има, прочее, едно неравенство между кредиторитѣ; тѣзи, които сж се явили първи, ще бждатъ удовлетворени напълно, а другитѣ не ще иматъ нищо, или пъкъ ще получатъ часть отъ креанситѣ си. Ще кажатъ, че това е цѣната на старанието. Не, най-често случая ще решава. Тѣзи, които сж на мѣстото, ще бждатъ удовлетворени веднага, а тѣзи, които сж далечъ, не ще могатъ де предяватъ своеврѣменно своето искание, освѣнъ ако ги извѣсти наследника, а той не може ли да извѣсти едни, а други да не извѣсти? Лоши сж тѣзи закони, които улѣсняватъ измамата, безъ да даватъ възможность на заинтересуванитѣ лица да я предвардятъ [1]).

А *Demolombe* казва: И тъй, пристигаме до хипотезата въ която нѣма кредитори, които сж предявили искания (*où il n'ya pas des créanciers opposants*). Въ този случай, споредъ терминитѣ на art. 809, наследника по описъ *плаща на кредиторитѣ и завѣтницитѣ постепенно споредъ тѣхното явяване*.

И тъй, нѣма различие между привелигировани и непривилегировани кредитори, нито между кредитори и завѣтници!

Първопредставившия се е платенъ, даже напълно удовлетворенъ. Даже ако единъ е завѣтникъ! Стига само по сбщо правило, вземанието или завѣта да сж изискуеми.

Такава бѣше Юстиниановата конституция: „Et eis satisfaciant qui brimi veniunt creditores (L. 21, § 2, Cod. *de jure deliber*).

Но лѣсно е, да се види, колко порочна е тази система. И наистина този юрисконсултъ истъква осязателно порочностьта на френския кодексъ въ това отношение [2]).

---

[1]) Laurent. t. X, n° 164.

[2]) Demolombe, t. XV, n°s 309 и 356.

Има и други автори на това мнѣние [1]).

Наследникътъ по описъ има право да плати и на себе си за удовлетворение на своитѣ собственни креанси срещу наследстввто. Да му се отрече това право, би значило да му се създаде едно положение по неизносно отъ другитѣ кредитори.

Разбира се, че наследника по описъ въ този случай ще има голѣмо преимущество предъ другитѣ кредитори, защото той може да предяви пръвъ искание за исплащание и ако го желае, ако не се стѣснява, той действително ще се нареди пръвъ! При все това трѣбва да му признаемъ правото, защото иначе отъ страхъ да се не нареди пръвъ, можемъ да го оставимъ на опашката, та да не получи може би нищо, или съвсемъ малко нѣщо, Въ първия случай той е третиранъ най-добре; а въ другия случай той ще е третиранъ най-зле. Въпреки всичкитѣ нарекания, които сж повече отъ морално естество, законътъ е въ негова полза [2])

Ние мислимъ, че такова абсолютно разрешение на въпроса и неправо. Това мнѣние е право само относително сумитѣ, които сж получени отъ продажбата на движимия имотъ и отъ продажбата на свободнитѣ недвижими имоти; но сумитѣ, получени отъ проданьта на обременения недвижимъ имотъ, не могатъ да се исплащатъ на първо явившия се, защото недвижимия имотъ, а следователно и стойностьта му, може още при живота на дебитора, по закона, да е обремененъ, да е ангажиранъ съ нѣкоя ипотека или привелегия, или и съ двѣтѣ. По нашето мнѣние сумата отъ продаденитѣ недвижими имоти, *които сж обрѣменени съ нѣкоя привилегия или ипотека*, трѣбва, било че има предявени искания, било че нѣма предявени такива, да се распредѣлятъ по правилата на привилегиитѣ и ипотекитѣ, а само сумитѣ, получени отъ

---

[1]) Pand. fr., v° *Succes.*, n° 4083 и сл. — Tambour, p. 322. — Garraud, *Déconfit.*, p. 153. — Bilhard, n° 71. — Dalloz, Supp., v° *Succes.*, n° 689. — Pand. belges. t. XLIX, v° *Hérit. bénéf.*, n° 466.

[2]) Vazeille, sur l'art. 808, n° 6. — Duranton, t. VII, n° 35. — Massé et Vergé, t. II, p. 352. — Bilhard, n° 71. — Fouet de Conflans, sur. l'art. 808, n° 1. — Tambour, p. 348. — Hureaux. t. II, 375. — Demolombe, t. XV, n° 310. — Aubry & Rau, t. VI, § 618. — Laurent, t. X, n° 165. — Le Sellyer, t. II, n° 910. — Garraud, *De Confit.*, p. 153. — D. P. 1855, 2. 433; 1856. 1. 262; 1889. 2. 150.

проданьта на движимия имотъ и отъ свободнитѣ недвижими имоти, да се исплащатъ на кредиторитѣ и завѣтницитѣ *постепенно по редътъ на явяването имъ*.

Такова тълкуване на втората алинея на чл. 230 смѣгчава несправедливостьта на дерогацията на принципитѣ, които реглиратъ взаимнитѣ права на кредиторитѣ, за която тъй зле се отзовава *Laurent*, и спазва незиблимостьта на привилегиитѣ и ипотекитѣ.

Това тълкуване е по-правилно, защото има кредитори съ права на предпочитание, било по причина на природата на тѣхнитѣ креанси, било въ силата на закона, било на основание на съглашение. Въ този смисълъ е и текста на втората алинея на art. 976, отъ който е заеменъ нашия 230 членъ, въ който, както ще видимъ по-доле е казано: „*Salvi però i loro diritti di poziorità*“, което значи: „*като се запазватъ при това тѣхнитѣ права на предпочитание*“.

Въ какъвъ срокъ трѣбва да сж *предявени* исканията отъ кредиторитѣ и отъ завѣтницитѣ, за да може да стане изплащанието съгласно първата алинея отъ чл. 230? Разрешението на този въпросъ има голѣма важность и за другъ въпросъ, а именно: справедливо ли ще е, щото кредиторитѣ и завѣтницитѣ, които не сж предявили своитѣ искания, да се лишаватъ отъ правото за това само, че сж изпреварени отъ други кредитори, които по̀ си сж отворили очитѣ или които сж узнали по рано за отварянието на наследството?

Въпроса за срокътъ не е разрешенъ отъ нашия законъ. Този въпросъ въ италиянския кодексъ е разрешенъ изрично. Art. 976, който отговаря на нашия 230 чл., казва: „ако нѣма предявени искания *подиръ единъ месецъ* отъ деньтъ на вписването (*trascrizione*) или на напечатването, предписани отъ чл. 955, или на сключването на описа, когато датата на публикацията го предшествува, наследника плаща на кредиторитѣ и на завѣтницитѣ по редътъ на явяването имъ, като спазва, обаче, тѣхното право за предпочитание“.

А споредъ art 955 (чл. 210 отъ закона за наследството) заявлението за приемание описъ се записва въ следующия отъ подаването месецъ въ ипотечното бюро на сждътъ, въ окржга на който се е отворило наследството, и се печата, въ извлечение, въ вѣстника за сждебнитѣ обявления.

Тѣзи постановления за сроковетѣ въ art 955 и 976 отъ Codice Civile се изоставиха, до колкото знаемъ, въ съотвѣтствующитѣ членове (210 и 230) отъ нашия законъ за наследството, защото се имаше предъ видъ да се помѣстятъ, за по-голѣма практичность, въ отдѣла на ипотекитѣ. Както и да е, нашия законъ за наследството не съдържа постановление по повдигнатия отъ насъ въпросъ за срокътъ. Какво разрешение трѣбва да се даде на въпроса въ такъвъ случай? Ние мислимъ, че, за сега, при отсѫтствието на формаленъ текстъ по въпроса, може да се постѫпва по следующия начинъ: наследника по описъ, като свърши съставлението на описътъ, отъ който ще може да си състави пълно понятие за актива и пасива на наследството, да покани съ едно обявление чрезъ „Държавния вѣстникъ", обявленията въ който се четатъ отъ заинтересованитѣ лица, всичкитѣ кредитори и други заинтересовани по наследството лица да предяватъ своитѣ искания въ извѣстенъ срокъ, опредѣленъ отъ сѫдътъ. Разбира се, че срокътъ който ще се обозначи въ поканата, трѣбва да е *приличенъ*, т. е. да не е твърдѣ късъ, нито пъкъ твърдѣ дълъгъ. Ако има кредитори, находящи се въ странство, то срокътъ да не бѫде по малъкъ отъ срока, който се дава на отвѣтницитѣ вънъ отъ България съ неизвѣстно мѣстожителство.

Предявенитѣ искания въ течението на обозначения въ поканата срокъ да се считатъ за своеврѣменно предявени и исплащанието имъ да става съгласно правилото на първата алинея отъ членъ 230. А на кредиторитѣ, които не сѫ заявили своитѣ искания въ срокътъ, да се плаща съгласно втората алинея отъ чл. 230, т. е. постепенно по редътъ на явяванието имъ.

Предлагания отъ насъ начинъ е чисто практически; той може да се подкрѣпи съ слѣдующитѣ съображения: съ обявлението наследника по описъ съобщава на всичкитѣ кредитори и заинтересовани лица, че наследстото на тѣхния дебиторъ е отворено, и че, вследствие на това, той ги кани да предяватъ своитѣ искания до извѣстенъ срокъ. Съ други думи, наследника по описъ съ тази публична покана ще направи на кредиторитѣ по-голѣма услуга относително срока, отъ колкото би имъ принесълъ изриченъ въ закона текстъ, който определя срокъ. И действително, при изриченъ въ за-

кона текстъ, определяющъ срокъ за предявявания на исканията отъ страна на кредиторитѣ, последнитѣ ще се презюмиратъ, че сѫ извѣстни за отваряниего на наследството, пенеже е имало публикация на декларацията за приеманието на еди-кое-си наследство по описъ, вѫтрѣ въ единъ мѣсецъ отъ деньтъ на който кредиторитѣ трѣбва да предявятъ на наследника своитѣ искания, ако не искатъ да се подхвърлятъ на правилото на алинея втора отъ членъ 230.

Прочее, предлагания отъ насъ начинъ води къмъ сѫщия резултатъ, който се достига и съ изриченъ текстъ.

Чл. 231 [1]).

Заимодавцитѣ, които не сѫ заявили своевременно своитѣ искания и сѫ се явили следъ очистванието на всичкитѣ наследственни смѣтки, и следъ плащанието на всичкитѣ други кредитори или завѣтници, могатъ да предявятъ обратно искание противъ завѣтницитѣ.

Този искъ се просрочва до три години, като се брои отъ деня на последното исплащание.

Споредъ правилото на чл. 230, ако нѣма предявени искания, наследника по описъ е длъженъ да плаща на кредиторитѣ и завѣтницитѣ по редътъ на явяванието имъ. Ако при това исплащание се удовлетворятъ нѣкои отъ кредиторитѣ и завѣтницитѣ и съ това удовлетворение се исчерпи наследството, то смѣткитѣ на наследството се свършватъ съ исплащанието на последната сума.

Ако следъ свършване на смѣткитѣ се явятъ заимодавци и нѣма суми да имъ се исплати, защото наследството е исчерпано отъ своевременно явившитѣ се кредитори и завѣтници, то тѣзи закъснѣли кредитори иматъ право за обратно искание само противъ завѣтницитѣ, на които е заплатено. Това право за обратно искание се основа на принципа, че кредиторитѣ се исплащатъ предпочтително предъ завѣтницитѣ, понеже завѣщателя може да располага само съ това, което му принадлежи; а извѣстно е, че едно лице има

---

[1]) C. It. 977; C. N. 809.

имотъ само следъ расчистване на дълговетѣ си; въ това отношение извѣстно е правилото: *nemo liberalis nisi liberatus*, което се прилага, когато кредиторитѣ и завѣтницитѣ конкурират върху наследственния имотъ на своя дебиторъ.

Но завѣтницитѣ не трѣбва да остават за дълго време въ неизвѣстность за сждбата на получения завѣтъ, защото ще е крайно несправедливо да държишъ единъ завѣтникъ на щрекъ въ продължение на много години, да чака, нѣма ли да се появи нѣкой кредиторъ противъ него съ обратно искание. По тази причина закона установява една кратка, специална прескрипция отъ три години за обратно искание на кредиторитѣ противъ завѣтницитѣ. *Praescriptio brevis temporis.*

Прескрипцията почва да тече отъ денътъ на последното исплащание Следъ истичанието на три години отъ този день кредиторитѣ не могатъ да безпокоятъ завѣтницитѣ съ обратно искание.

Кредитора, който е оставилъ да истекатъ тритѣхъ години, трѣбва да вини само себе си за своята небрежность.

И следъ истичанието на три годишния давностенъ срокъ правото на кредитора за неговата креанса не исчезва абсолютно; то продължава да сжществува въ този смисълъ, че наследника е отговоренъ спрямо него съ нѣкое наследственно имущество, което отпосле случайно би се открило.

Разбира се, че такова право на кредитора е илюзорно, защото въ редки случаи просрочилитѣ кредитори ще иматъ щастието, да се изнамѣри случайно новъ наследственъ имотъ, неизвѣстенъ до тогава.

Чл. 232[1]).

Разноскитѣ за запечатване, за съставяние описъ и смѣтка сж въ тяжесть на наследството.

Защо разноскитѣ по запечатването и по съставяние смѣтка сж въ тяжесть на наследството? Защото наследника по описъ запечатва имота, прави смѣтка не само за свой интересъ, но и за интереса на кредиторитѣ и завѣтницитѣ; съ

---

1) C. It. 978; C. N. 810.

други думи, принципъ е, щото разноскитѣ да паднатъ върху тогова, въ интереса на когото се правятъ. По този принципъ, прочее, тѣзи разноски трѣбва да се извадятъ отъ масата на наследството, като привилегировани.

Закона не говори за разноскитѣ по продажбата на имотитѣ, които се продаватъ съгласно членове 227, 228, за разноскитѣ по водението на процеситѣ и за други разноски, които, както казахме при коментирането на чл. 223, оставатъ въ тяжесть на наследството. Разноскитѣ по подържание на процеситѣ, заведени противъ наследството, сж привилегеровани за всички кредитори, освенъ кредитора, противъ когото наследника е поддържалъ процеса.

Въпроса, кои отъ направенитѣ отъ наследника по описъ разноски сж привелигировани, е въпросъ, материята на който лѣжи въ отдѣла за привилегиитѣ.

По тази причина ние го изоставяме.

За незаетото (вакантното) наследство.

Чл. 233 [1]).

Когато наследницитѣ на едно наследство не сж извѣстни или наследницитѣ по завѣщание и по законътъ сж се отрекли отъ него, то наследството се счита незаето и се назначава попечитель за да пази и управлява наследственното имущество.

По-рано казахме, че никой не е задълженъ да приеме едно наследство (чл. 187), и че всѣко лице, на което се е паднало такова, може да го не приема въ течение на 20 години, освенъ ако нѣкои заинтересовани лица не го предизвикатъ по-рано, да се произнесе предъ сждътъ: приема ли наследството, или се отрича отъ него (членове 205, 207); че, съ други думи, правото за приемание наследството е чисто факултативно. Отъ това следва, че наследницитѣ могатъ да се отрекътъ отъ наследството, което имъ се е паднало,

---

[1]) C. It. 980; C. N. 811. 812.

и по тази причина откритото наследство ще остане незаето но то може да остане незаето и за това, че не сѫ извѣстни наследницитѣ.

Членъ 233 опредѣля обстоятелствата и условията, при които наследството се счита незаето (вакантно). На първо мѣсто закона счита, че наследството е вакантно, когато наследницитѣ му *не сѫ извѣстни.* За какви неизвѣстни наследници говори тука закона? Може ли да се каже, че е възможно да се срѣщне случай, въ който всичкитѣ наследници да сѫ неизвѣстни, когато знаемъ, че държавата е тоже наследникъ и че тя, като морално лице, всякога сѫществува, макаръ физически наследници и да не сѫществуватъ? Щомъ, прочее, редътъ на наследството е такъвъ, че всякога ще има извѣстенъ поне единъ наследникъ — държавата — то изражението *„неизвѣстни наследници“* може да се истълкува въ два смисъла:

Първо, подъ *неизвѣстни наследници* закона може да р аз бира само физическитѣ лица — наследници, безъ да се смѣта и държавата, като морално лице. *Второ,* подъ *неизвѣстни наследници* закона може да разбира както физическитѣ лица тъй и държавата, и при това да ги счита за неизвѣстни тогава, когато тѣ *не се явяватъ, не дохождатъ, да приематъ наследството.*

Кое отъ тѣзи двѣ възможни тълкувания трѣбва да се предпочете? Ние, като имаме предъ видъ, че всякога има единъ *извѣстенъ* наследникъ, именно държавата, сме наклонни да разбираме, че наследнницитѣ сѫ неизвѣстни тогава, когато не се явяватъ да получатъ наследството. А *Ricci,* като коментира изражението, *„non sia noto* отъ art. 980 отъ Codice Civile, разрешава въпроса въ първия смисълъ т. е., че изражението *„когато наследницитѣ не сѫ извѣстни“* не обема и държавата [1]).

На второ мѣсто закона счита наследството за вакантно тогава, когато наследницитѣ, било по закона, било по завѣщания, *сѫ се отрекли* отъ него.

За да може да се счете наследството за вакантно по причина на отричание, изисква се, щото *всичкитѣ* роднини, на умрѣлия до десета степень (чл. 27) включително, а тъй

---

[1]) Ricci, t. IV, n° 79.

сѫщо и държавата, да сѫ се отрекли, защото само въ такъвъ случай ще се счита, че нѣма никакви наследници. И действително, щомъ една степень отъ роднинитѣ се отрече отъ наследството, тя се счита, че не е била никога наследникъ (чл. 200); но следующата степень веднага замѣстюва отреклата се (чл. 201). Прочее, до гдето не сѫ се отрекли роднинитѣ до десетата степень включително, а тъй сѫщо и държавата, догдето има едно лице, което изяви желание да приеме наследството, то не е вакантно [1]).

Ако има универсални завѣтници или надарени, наследството не е вакантно, защото и тѣ се приравняватъ, по своето качество, къмъ наследницитѣ. Ако тѣ сѫ извѣстни и се представятъ да получатъ наследството, то не може да се обяви за вакантно [2]). Има автори, които исказватъ противно мнѣние [3]). То е по основателно.

Както изричното, тъй и мълчаливото отричание може да направи наследството вакантно [4]).

Ако никой отъ наследницитѣ не е извѣстенъ, или пъкъ ако наследницитѣ сѫ извѣстни, но сѫ се отрекли отъ наследството, то се счита вакантно. Въ такъвъ случай интереса на обществото изисква, щото наследството да не остава незаето, неуправлявано. Прочее, щомъ се окаже, че едно наследство е незаето, то трѣбва да се опредѣли едно лице, което да го управлява и да го ликвидира.

Отъ коя минута трѣбва да се счете, че наследството е незаето, за да може да му се назначи попечитель? Този въпросъ не е разрешенъ изрично отъ чл. 233, но отговора му може да се извади отъ правилата на нѣкои други членове отъ закона. Така, членъ 214 задължава всѣки наследникъ да направи описъ на наследственния имотъ въ течението на три мѣсеци отъ денътъ на отварянието на наследството или отъ

---

1) Laurent, t. X, n° 185. — Demolombe, t. XV, n° 403. — Demente, t. III, n° 135 bis. — Le Sellyer, t. II, n° 1032.—Baudry-Lacantinerie, t. II, n° 2520, — Aubry & Rau, t. VI, § 641, — Bertin, t. II, n° 1265. — Thiry, t. II, n° 153. — Pand. fran., v° *Success*, n° 5213 и др.

2) Laurent t. X, n° 186; Le Sellyer, t. II, n° 1035.

3) Chabot, t. II, sur l'art. 811, n° 1. — Demolombe, t. XV, n° 410. — Duranton, t. VII, n° 60. — Aubry & Rau, t. VI, § 641. note 6. — Baudry-Lacantinerie, t. II, n° 2523; — Hureaux, t, II, n° 425.

4) Ricci t. IV, n° 81.

деньтъ, въ който наследника се е научилъ за отвореното въ негова полза наследство; а членъ 216 дава на наследника още четиредесетъ деня за размишление: да приеме ли наследството или да се отрече отъ него. И най-после членъ 218 постановява, че въ течението на сроковетѣ за правение описъ и за размишление, наследникътъ не може да бѫде принуденъ да вземе това качество. Отъ духътъ на тези членове може да се направи заключение, че едно наследство не може да се счете незаето преди истичането на сроковетѣ за правение описъ и за размишление.

Въ тази смисълъ е и art. 811 отъ фанцуския Code civil, който гласи; „Когато, *следъ истичането сроковетѣ за правение описъ, и за размишление*, не се представи никой да иска наследството; когато нѣма извѣстни наследници, или пъкъ когато извѣстнитѣ наследници се отрекатъ отъ наследството, то се счита за вакантно". И наистина, само следъ истичането на тѣзи срокове могатъ, било кредиторитѣ да действуватъ противъ наследника, като противъ такъвъ, било другитѣ роднини, които идатъ, по степень, подиръ него, да искатъ да заематъ наследството, при всичко че първия наследникъ може да дойде по-пос е, въ течение на 20 години (членъ 205), и да испъди наслед ика, който е завладѣлъ наследството, или попечителя на незаетото наследство, и да упражни своитѣ наследственни права, които той до тогава не е упражнилъ, но отъ които не се е отрекълъ.

Вакантностьта на едно наследство и назначението на попечитель за управлението му не бърка на наследницитѣ, даже на тѣзи, които сѫ се отрекли отъ наследствто, да дойдатъ до просрочването, т. е. въ течение на двадесетъ години (членъ 205—206), да го приематъ пакъ.

Отъ казаното се вижда, че трѣбва да правимъ различие между понятията за вакантностьта на едно наследство и на *Махлюла* (déshérence), които често се смѣсватъ у насъ. Наследството е вакантно тогава, когато наследницитѣ, въ това число и държавата, не се представятъ да получатъ наследството следъ сроковетѣ за описъ и размишление, или пъкъ се отречатъ отъ него; а *махлюлъ* има тогава, когато умрѣ-

лия не е оставилъ кръвни или установени наследници[1]), които да могатъ да го наследватъ, и вследствие на това Държавата получи наследството (чл. 43).

Ако мировий сѫдия назначи попечителъ на едно наследство, като го мисля за вакантно, когато то въ сѫщность не е такова, какви ще бѫдатъ последствията отъ това назначение? Попечитель на едно наследство може да се назначи само тогава, и има само тогава сила, когато наследството е действително, по закона, вакантно; щомъ то не е вакантно, назначението на попечитель не може да има никакво действие, защото сѫдията не е ималъ власть да назначи такъвъ на едно наследство, когато сѫществува поне единъ извѣстенъ наследникъ, който не се е отрекълъ отъ наследството. Прочее, такова назначение не може да има никакво действие нито спрямо наследника, нито спрямо третитѣ лица; по тази причина актоветѣ и договоритѣ, които неправилно назначения попечитель е извършилъ съ трети лица се считатъ като несѫществующи за наследника, който не е дъленъ да ги признае и приеме[1]).

Защото всичко направено отъ така нередовно назначенъ попечитель е коренно недействително. За това наследника не е дъленъ да иска унищожението на назначаването, понеже той не е участвовалъ въ решението, съ което е назначенъ попечителя. Той не е дъленъ тъй сѫщо да иска унищожението на извършенитѣ отъ попечителя актове, защото спрямо него тѣ тъй сѫщо сѫ чужди. То е все сѫщото като да дойде нѣкой отъ улицата и да се разпорежда съ наследственнитѣ имоти. Наследника може да ги реваидикира, безъ да държи смѣтка за актоветѣ, които му противопоставя владѣлеца. И това ще стане на основание чл. 35 отъ З. Д., по който договоритѣ иматъ действие само между странитѣ по тѣхъ.

Третитѣ лица въ случая нѣматъ и право да противопоставятъ своята добросъвѣстность, защото нѣма на лице даже единъ мнимъ наследникъ, а има единъ попечитель.

---

[1]) Laurent, t. X, n° 190, — Baudry-Lacantinerie, t; II, n° 2536. — Thiry, t. II, n° 157.—Aubry & Rau, t. VI, § 641. — Duranton, t. II, n° 56. — Pand. belges, t. XXX, v° *Déshérences*. n° 9.

[2]) Ricci, t. IV, n° 99. — Laurent., t. X, n° 209. — Demolombe, t. XV, n° 417. — Aubry & Rau, t. VI, § 642;—Toullier, t, V, n° 396, — Pand. fr., v° *Succes.*, n° 5244.

Когато има наследникъ и назначението на попечитель е незаконно, могатъ да се представятъ двѣ хипотези: наследника или ще приема наследството или ще се отрече отъ него. Въ първия случай нѣма съмнѣние, че извършенитѣ отъ попечителя актове не сж задължителни за него. Но какво ще стане, ако той се отрече? Нѣкои автори считатъ, че въ този случай, понеже отреклия се наследникъ се счита, че не е билъ никога наследникъ, когато е билъ назначенъ попечитель, не е имало познатъ наследникъ; следователно, неговото назначение, което по видимому е нередовно, въ действителность е рѣдовно. По тази причина той е могълъ да действова валидно и че неговитѣ актове могатъ да се противопоставятъ впоследствие на онѣзи, които ще рекламиратъ наследството [1]).

Други намиратъ, че, когато е назначенъ попечителя, имало е познатъ наследникъ; че, следователно, наследството не е било вакантно и назначението е нередовно. Споредъ тѣхъ отричанието не покрива нередовностьта въ назначението на попечителя, защото то ретроажира само въ интереса на отреклия се наследникъ и на другитѣ наследници. Попечителя не може да се позовава на отричание, което не го засяга [2]).

Второто мнѣние отговаря на духътъ на закона.

Въ този смисъль се е произнесълъ и нашия Върховенъ Кассационенъ Сждъ.

Веднъжъ наследството се признае за вакантно, защото не е подирено отъ никого и защото нѣма познати наследници, наследственитѣ имоти не могатъ и не трѣбва да останатъ безъ врѣмененъ управитель, тъй като обществения интересъ налага, щото наследственнитѣ имоти, които правятъ часть отъ народното богатство, да не се оставятъ да загинатъ безполезно. Ето защо тѣ трѣбва да бждатъ управлявани отъ попечитель врѣменно, до гдѣто не се яви наследникъ, който да ги иска, щомъ се яви такъвъ наследникъ, попечителя, както ще видимъ, му предава наследството.

---

1) Delvincourt, t. II, p. 35, note 1.—Le Sellyer, t. II, n° 1042.—Massé et Vergé, t. II, p. 444, note 4.

2) Pand. fr., v° *Succes.*, n° 5247.—Laurent, t. X, n° 209. — Demolombe, t. XV, n° 419 и др.

Чл. 234 [1]).

Мировий сѫдия, въ околията на когото наследството се е отворило, назначава попечитель по искането на заинтересованитѣ лица, по служебенъ дългъ или по предложение на прокурора.

Назначението на попечитель се обнародва въ „Държавенъ Вестникъ".

Този членъ опредѣля: първо, кое длъжностно лице е натоварено съ назначението на попечителя на едно вакантно наследство; второ, по искането на кои лица може да се назначи попечителя, и третьо, по кой начинъ се обявява на заинтересованитѣ лица за назначението на попечитель.

Първия въпросъ е твърде ясенъ и не се нуждае отъ никакви разяснения. Попечитель се назначава отъ оня мировий сѫдия, въ околията на когото се е отворило наследството, т. е. отъ онзи мировий сѫдия въ сѫдебната околия на когото умрѣлия е ималъ последното си мѣстожителство (чл. 182).

Назначението на попечитель може да се изиска а) отъ всѣко заинтересовано въ наследството лице, б) по сѫдебенъ дългъ и в) по предложение на прокурора.

Кои *заинтересовани* лица разбира закона? Подъ заинтересовани лица закона разбира: първо, всичкитѣ кредитори и частнитѣ завѣтници, и даже длъжницитѣ на наследството, защото тѣ иматъ интересъ да се назначи единъ попечитель, противъ когото да предявяватъ исковетѣ си или отъ когото да искатъ освобождението си; второ, лицата, които сѫ били съдружници на умрѣлия и съступани на нераздѣлни имоти [2]); и третьо, лицата които иматъ процесъ, въ който страна е наследството [3]).

Освенъ по искането на изброенитѣ заинтересовани лица, попечителтъ на едно вакантно наследство може да

---

[1]) C. It. 981; C. N; 812.

[2]) Chabot, t. II, p. 226 — Huc, t. V, n° 251 — Arntz, t. n° 1469 — Thiry t. II, n° 158 — Pand. fran., v° *Curateurs*, n° 184 — Pand. belges XXVII v° *Curat à Success. vacante*, n° 25.

[3]) Poujol, t. I, p. 511.

бѫде назначенъ тъй сѫщо ex officio отъ самия мирови сѫдия, въ околията на когото се е отворило наследството или пъкъ по предложение отъ прокурора. Това назначение става по съображения отъ обществен редъ, който изисква, щото наследственнитѣ имоти да се не изоставятъ безъ обработване и непроизводителни [1]). Народнитѣ богатства не трѣбва да се оставатъ да загинатъ; тѣ трѣбва да се спазватъ и управляватъ съ надежда, че ще се появи нѣкой наследникъ, който да ги иска [2]).

За да бѫде назначението на попечитель валидно, изисква се, щото то да е направено отъ компетентния мировий сѫдия, т. е. отъ сѫдията, въ околията на когото се е отворило наследството. Ако попечительтъ е назначенъ отъ други сѫдия, назначението е недействително, като направено отъ некомпетентно за това лице.

Назначението на попечительтъ се обнародва въ „Държавенъ Вестникъ". Цельта на това обнародване е да се извѣсти на заинтересованитѣ лица, че еди кое наследство се е счело вакантно и като такова се управлява отъ еди кой си попечитель, отъ когото могатъ да искатъ наследството наследницитѣ, ако такива се окажатъ; къмъ когото да могатъ кредиторитѣ да предявятъ исковетѣ си срѣщу наследството; съ една речъ, да се даде възможность на всичкитѣ заинтересовани лица да расчистатъ всички спорове и земания-давания на умрѣлия.

Обнародването би трѣбвало да стане нѣколко пѫти, защото само еднократно обнародване е недостатъчно. То става за смѣтка на наследството; разноскитѣ по обнародване попечителя записва въ общитѣ разноски по управлението на наследството.

Чл. 235 [3]).

Попечителътъ на едно незаето наследство е длъженъ преди всичко да му направи подробенъ описъ; той защищава правата му, предявява иска-

---

[1]) Chabot, t. II, p. 226. — Poujol, t. I, p. 541.

[2]) Laurent. t. X, n° 192.

[3]) C. It. 982; C. N. 813.

ветѣ му; отговаря на предявенитѣ противъ него искания; той го управлява подъ задължение да внася паритѣ, които се нахождатъ у него, както и паритѣ, които происхождатъ отъ цената на продаденитѣ движими и недвижими имоти въ Българската Народна Банка; той е задълженъ да даде смѣтка комуто трѣбва.

Попечителю се дава възнаграждение по опредѣление на мировия сѫдия.

Чл. 235 опредѣля длъжноститѣ и правата на попечителя. Преди всичко попечителя е длъженъ да направи подробенъ описъ на наследството, защото само отъ описътъ попечителя ще може да узнае, какво съдържа наследството, а следователно и какво той ще управлява, и защото описътъ е една гаранция, която закона предписва за всѣко управление на чужди имоти.

Ако има вече съставенъ описъ, било отъ единъ наследникъ, който следъ съставянието му се е отрекълъ отъ наследството, било отъ друго нѣкое заинтересовано лице, което има право да го изисква, който описъ, впрочемъ, да е правилно съставенъ, попечительтъ не трѣбва да съставя новъ описъ, защото новия описъ само ще натовари наследството съ излишни разноски. Въ такъвъ случай попечителя ще бѫде задълженъ само да състави единъ протоколъ, въ който да провѣри описа и да впише пропустнатитѣ отъ наследството имоти [1]), ако има такова пропущание.

Попечителя представлява наследството, както отъ страна на актива му, т. е. да защищава правата на наследството и да предяви исковетѣ му, така и отъ страна на пасива му т. е. да отговаря на предявенитѣ противъ него искания.

Всичкитѣ изброенни действия на попечителя се отнасятъ до ликвидиранието на наследството. Вънъ отъ тѣзи действия нѣма право да действува, защото той не може да разполага *uti dominus* съ наследственнитѣ имоти. Тъй напримѣръ, попечителя не може да иска разрешението на сѫдътъ за извърши каквато и да е транзакция, даже полезна за на-

[1]) Chabot, t. II, p. 227. — Poujol, t. I, p. 547.

следството [1]). Впрочемъ, има автори, които изказватъ противно мнѣние по този въпросъ [2]).

Попечителя управлява вакантното наследство подъ задължение да внася паритѣ, които се нахождатъ у него, както и паритѣ, които происхождатъ отъ продажбата на движими и недвижими имоти, въ Българската Народна Банка. Отъ това постановление се вижда, че попечителя е длъженъ да внася въ упоменатата банка всичкитѣ пари отъ наследството. Закона говори изрично за пари, находящи се у попечителя, т. е. такива пари, които той е приелъ по описа, и за пари, събирани отъ проданьта на наследственнитѣ имоти. Закона не казва по единъ формаленъ начинъ, че попечителя е длъженъ да продава наследственнитѣ имоти той постановява само, че попечителя трѣбва да внася събранитѣ пари отъ проданьта на наследственнитѣ имоти въ Българската Народна Банка. Отъ това постановление на членъ 235, а тъй сѫщо и отъ постановлението на чл. 236, който гласи, че распорежданията на § III отъ отдѣла за правилата на описа, за начина на управлението и за смѣткитѣ сѫ еднакво задължителни и за попечителя на незаетото наследство, можемъ да заключимъ, че попечителя е длъженъ да продаде движимитѣ и недвижими имоти съгласно членове 1174—1177 отъ Граждан. сждопроизводство, т. е. на публиченъ търгъ.

Може ли попечителя да събира доходитѣ отъ наследственнитѣ имоти? Този въпросъ се разрешава различно отъ авторитѣ. Едни отговарятъ на въпроса положително [3]), а други, като иматъ предъ видъ, че попечителя не може да бара капитала, даватъ отрицателенъ отговоръ [4]).

Закона, като задължава попечителя да внася паритѣ въ Българската Народна Банка, не задължава последнята да дава срещу внесенитѣ пари нѣкаква лихва, както законодателя е задължилъ Земледѣлскитѣ Касси да даватъ лихва за внесенитѣ въ тѣхъ сиромашки пари (чл. 71 отъ Закона за

---

[1]) Laurent, t. X, n° 199, — Ricci, t. IV, n° 83; — Huc, t. V, n° 25[illegible]; Baudry-Lacantinerie. t. II, n° 2609.

[2]) Demolombe. t. XV, n° 443. — Dalloz, 1849, 2, 96,

[3]) Laurent, t. X, n° 201, 234,

[4]) Demolombe, t. XV, n° 446.

Настойничеството). Отъ различието между чл. 235 и чл. 71 отъ Закона за Настойничеството въ това отношение може да се заключи, че закона обявява Българската Народна Банка за законно хранилище, т. е. за хранилище, по закона опредѣлено, на паритѣ на вакантнитѣ наследства; а отъ това следва, че Банката не само не е длъжна да дава лихви за вложенитѣ отъ вакантното наследство пари, но, напротивъ, може да иска извѣстно възнаграждение, по устава си, за пазението на паритѣ.

На кого трѣбва да плащатъ длъжницитѣ на вакантното наследство? Този въпросъ се разрешава различно. Едни автори даватъ право на попечителя да събира креанситѣ на наследството и веднага да ги внася въ Банката, а други, като иматъ предъ видъ, че попечителя не дава поржчителство, и че може да злоупотрѣби събранитѣ пари, решаватъ въпроса, за интереса на кредиторитѣ, въ смисълъ, че попечителя нѣма право да събира креанситѣ на наследството,[1]) че даже длъжника, който заплати на попечителя, не се освобождава валидно. Всѣки длъжникъ трѣбва да да внесе дългътъ си къмъ вакантното наследство въ Българската Народна Банка, която му издава квитанция за получената сумма.

Съ помощьта на тази умна предупредителность ще се отнеме всяка възможность на попечителя да злоупотрѣбява съ своята длъжность, като задържи пари отъ наследството въ вреда на кредиторитѣ.

Може ли попечителя да изплаща на кредиторитѣ на вакантното наследство? И този въпросъ се разрешава различно. Едни автори казватъ, че попечителя нѣма възможность да плаща, защото не държи у себе си никакви наследственни пари. Въ практика попечителя се ограничава само съ това да издаде мандатъ за изплащание, което се прави по разрешение отъ сждътъ[2]). Има и противно мнѣние, т. е. че попечителя може да изплаща на кредиторитѣ на наследството[3]).

---

[1]) Poujol, t. I, p. 545.

[2]) Laurent, t. X, n° 202.

[3]) Dalloz, 1854, 5, 731.

Може ли попечителя да прави нѣкои разноски по управлението на наследството? Този въпросъ трѣбва да се разреди отрицателно, защото попечителя, като не събира никакви пари, не може и да разходва; нито пъкъ има право да упълномощи банката да направи нѣкои разноски; правото да се упълномощи банката за нѣкои разноски принадлежи само на сѫдътъ, въ окржгътъ на който се е отворило наследството; този сѫдъ, по искание на заинтересованитѣ лица, допуща, чрезъ заповедъ, изплащанието на нѣкои разноски чрезъ банката до размѣра на сумитѣ, които се намиратъ у нея.[1]).

Попечителя е длъженъ да даде смѣтка комуто трѣбва. По този въпросъ, споредъ правилата на чл. 236, попечителя е длъженъ да даде смѣтка по сѫщия начинъ, както и наследника по описъ. Като имаме предъ видъ това, лѣсно могатъ да се разрешатъ всичкитѣ въпроси, които възникватъ при даването на смѣткитѣ.

На кого е дължанъ да даде смѣтка попечителя? Не ще никакво съмнение, че смѣтката ще се даде на заинтересованитѣ по това наследство лица, а такива лица сѫ заимодавцитѣ и завѣтницитѣ на вакантното наследство (чл. 223); на тѣхъ именно попечителя е дължанъ да даде смѣтка.

Кога е дължанъ попечителя да даде смѣтка? Като имаме предъ видъ, че въ това отношение закона приравнява попечителя къмъ наследника по описъ, то трѣбва да се заключи, че попечителя трѣбва да даде смѣтка, само следъ като се свърши управлението на наследството, т. е. когато спре неговата длъжность, защото възможно е, щото мандата на попечителя да са прекрати преди ликвидирането на наследството; такова прекратяване на попечителевия мандатъ по право преди ликвидацията на наследството може да се случи, когато се яви нѣкой наследникъ преди ликвидацията и поиска наследството, понеже, щомъ се поиска едно наследство, то вече не е вакантно[2]).

---

[1]) Poujol, t. I, p. 545.

[2]) Laurent. t. X, n° 207. — Demolombe,—Success, t. III, n° 465. — Aubry & Rau, t. VI, § 642. — Baudry-Lacantinerie, t. II, n° 2617. — Pand. fran., v° *Curateurs*, n° 319; Pand.belges, t. XXX, v° *Déshérence*, n° 10. — Dalloz, Sup. *Succes*, n° 741.

Мандата на попечителя се свършва съ ликвидирането на управляваното отъ него незаето наследство.

Трудътъ на попечителя по управлението на вакантното наследство трѣбва да се възнагради. Размѣра на възнаграждението на попечителя се опредѣля отъ мировий сѫдия, който е постановилъ за неговото назначение. Закона не опредѣля нито минимума, нито максимума на размѣра; сѫдията за опредѣлението му трѣбва да земе предъ видъ сложностьта на управлението на вакантното наследство.

Чл. 236[1]).

Распорежданията на § III-й отъ настоящия отдѣлъ за правилата на описа, за начина на управлението и за смѣткитѣ, които дава наследникътъ по описъ, сѫ еднакво задължителни за попечителитѣ на незаетото наследство.

Отъ правилото на чл. 233 видѣхме, че попечителя на вакантното наследство е законенъ представитель на наследството и че той се назначава да управлява наследството и да го ликвидира. Като назначава попечитель, закона е длъженъ да съдържа и правила, по които да се опредѣлятъ неговитѣ права и длъжности, а тъй сѫщо и начина за управлението. И действително, закона постановява, че за попечителя сѫ задължителни правилата за съставление на описътъ, за управлението и за смѣткитѣ, които дава наследника по описъ. Съ това поставление закона асимилира, относително начина на управлението, попечителя съ наследника по описъ; но тази ассимилация не приравнява въ всичко попечителя съ наследника по описъ. Между попечительтъ на едно вакантно наследство и наследника по описъ има голѣма разлика въ разни отношения[2]).

Не е излишно да изброимъ разликата между двамата. Тя е:

1. Наследника по описъ не получава *възнаграждение* за управлението на наследството: той получава всичкия оста-

---

[1]) C. It. 983; C. N. 814.

[2]) Laurent, t. X, n° 198. — Picot, t. I, p. 458. — Demolombe, n° 430,—Ricci, t. IV, n°s 84—87.

тъкъ отъ наследството по описъ следъ ликвидацията му; а попечителя получава известно възнаграждение, опредѣлено отъ мировий сѫдия.

2. Наследника по описъ събира паритѣ отъ наследството и плаща на кредиторитѣ; а попечителя на едно вакантно наследство не събира паритѣ отъ наследството и не исплаща наследственнитѣ дългове. Кредиторитѣ получаватъ своитѣ креанси срещу вакантното наследство отъ банката по мандатъ отъ попечителя и по заповѣдь отъ сѫдътъ.

3. Наследника по описъ е дълженъ да даде поръчителство за управляваното отъ него наследство, а попечителя не е дълженъ да дава такова поръчителство, защото той не събира и не държи у себе си никакви пари отъ вакантното наследство.

4. Ако наследника по описъ премине границитѣ на своето управление, то извършения актъ извънъ предѣлитѣ на неговата власть пакъ е действителенъ, но отъ наследникъ по описъ става наследникъ *направо*. Напротивъ всѣкой актъ, извършенъ отъ попечителя извънъ предѣлитѣ на неговата дължность е недействителенъ.

5. Наследника по описъ отговаря само за важнитѣ погрѣшки въ управлението (членъ 224) а попечителя, като платенъ управитель, отговаря на общо основание и за легкитѣ си погрѣшки за *culpa levis in abstracto*, съгласно членъ 48 и 492 отъ закона за задълженията и договоритѣ.

6. Наследника по описъ може да изостави имотитѣ на наследството върху заемодавцитѣ и завѣтницитѣ (членъ 222), а попечителя може само да се откаже отъ попечителството.

За дѣлбата.

Чл. 237[1]).

Никой не може да се принуждава да стои не дѣленъ; дѣлбата може всѣкога да се поиска, макаръ и да има противни запрѣщения и условия отъ завѣщателя.

---

[1]) C. It. 984; C. N. 815.

За да има дѣлба трѣбва непремѣнно да има нѣколко наследници; когато умрѣлия е оставилъ само единъ наследникъ, не може и да бѫде речь за нѣкаква си дѣлба, защото единственния наследникъ е изключителенъ собственикъ на наследственнитѣ имоти, и, като такъвъ, той незабавно следъ смъртьта на наследодателя упражнява всичкитѣ права на собственникъ: той владѣе, равандикира, събира креанситѣ на наследството, исплаща неговитѣ дългове и тяжести, съ една речь той продължаза личностьта на умрѣлия [1]). Сѫщото ли е когато има нѣколко наследници?

Закона опредѣля тѣхнитѣ наследственни части; но той не може да опредѣли за всѣкого отъ тѣхъ паятъ отъ движимитѣ и недвижими, който имъ се пада индивидуално; за това е потрѣбно да се извърши една материална операция, която се нарича дѣлба. До когато имотитѣ не сѫ подѣлени, тѣ сѫ нераздѣлни, А пъкъ правата на нераздѣленитѣ собственици не сѫ сѫщитѣ, каквито сѫ правата само на единственъ наследникъ. Онова, което характеризира собственостьта, е, че господарьтъ на имота располага съ нея и се ползува отъ нея по единъ абсолютенъ начинъ. А пъкъ, щомъ има нѣколко собственика, не може да става въпросъ за абсолютна власть; нѣщо повече: първия елементъ на собственостьта липсува, до когато продължава нераздѣлностьта. И наистина това излиза отъ самото понятие за дѣлбата. Какво нѣщо е дѣлбата? Дѣлбата е единъ актъ, съ който се туря край на нераздѣлностьта на владѣнието.

Понеже дѣлбата има декларативенъ характеръ за собственостьта, отъ това следва, че нераздѣлната собственость умира заедно съ прекратяването на нераздѣлностьта, като че ли тя никога не е сѫществувала. Прочее, следъ дѣлбата никога не е имало нераздѣлна собственость, което е равносилно на това да се каже, че нераздѣлната собственость не е истинска собственость. Това характеристично положение се явява не само тогава, когато се туря край на нераздѣлната собственость чрезъ дѣлба, но и тогава, когато се тури такъвъ край съ всѣки другъ актъ, унищожающъ нераздѣлностьта, като продажба, замѣна и др., стига прѣхвърлянието на собственостьта да е станало по предписанитѣ отъ закона

---

[1]) Laurent, t. X, n° 212.

форми. Напримѣръ единъ недвижимъ имотъ е нераздѣлна съсобственность на двама души. Ако единия съсобственникъ продаде, или подари, своята часть на другия съсобственникъ по установенитѣ отъ закона, подъ страхъ на недействителность формалности, тази редовна продажба или дарение, туря край на нераздѣлностьта по сѫщия начинъ, по който би го турила една дѣлба по правилата на закона за наследството. Действията отъ дѣлбата и отъ отчуждението спрямо туряние край на нераздѣлимостьта сѫ еднакви.

Нераздѣлность може да сѫществува не само между сънаследници, но и между съсобственници и съдружници въ гражданскитѣ и търговскитѣ дружества. И на тѣхната нераздѣлность се туря край по правилата за дѣлба на наследство (чл. 482 отъ Зак. за З. Д).

Кои сѫ мотивитѣ на законодателя за да дойде до принципа, че *„никой не може да се принуждава да стои недѣленъ“* ? Мотивитѣ за установяването на този принципъ сѫ твърде важни; ние ще ги изложимъ на кратко. До дѣлбата всичкитѣ наследственни имоти принадлежатъ на всичкитѣ сънаследници нераздѣлно, т. е, всичко принадлежи на всичкитѣ сънаследници, а тъй сѫщо имъ принадлежи и всяка частица отъ това всичко. Тази общность тази нераздѣлность на владѣнието създава неудобства за съступанитѣ по наследство, т. е. за сънаследницитѣ. Тѣзи неудобства сѫ толкова значителни, щото въ живота сѫ съадавали една необходимость за дѣлба на наследственнитѣ имоти, необходимость да се предаде на всѣкиго неговото.

Нераздѣлностьста, каквато и да е причината, която я причинява не може да бѫде, очевидно, елно нормално положение, казва *Duiruc* въ своята монография *„Traitė du partage de Succession“*; тя съдържа единъ твърде изобиленъ источникъ отъ неудобства, както относитнлно частния интересъ, тъй и спрямо обществения редъ. И настина, този, който има право върху едно общо имущество, често не може да го осѫществи, защото е длъженъ да се подчинява на нераздѣлностьта, т. е. да е постоянно въ зависимость отъ своя съсобственникъ относително правото да се распорежда съ имуществото си, и даже да го управлява. Прочее, сво-

бодата му на действие всѣкога е свързана. Отъ това следва че, ако нераздѣлностьта, общностьта ще трѣбва да се продължава за дълги години, тя ще породи неприятни разногласия между съступанитѣ; тѣзи разногласия ще причинятъ материална врѣда на всѣкиго отъ тѣхъ, понеже тѣ, по причина на разногласията, ще се намиратъ постоянно въ морално безпокойствие, което ще има последствия не по-малко гибелни и за цѣлото общество.

Силата на тѣзи съображения се усугубява, когато нераздѣлностьта причинява разногласия между членоветѣ на едно семейство. А сжществената основа на една фамилия е съгласието, връзката между членоветѣ ѝ. Интереса на общественния строй изисква да се предупредяватъ тѣзи гибелни за фамилията последствия, проистакающи отъ разногласието.

Какви гибелни последствия докарва общностьта, нераздѣлностьта на владѣнието, показватъ самитѣ пословици, които сж се сложили по този въпросъ. Тъй напримѣръ, римлянитѣ се казвали: Discordias solet parere communio; и у насъ българитѣ се е сложила твърдѣ силна пословица *„оратайското мѣсо и кучетата го не ядатъ"*, която показва, до колко е неудобно нераздѣлното владѣние на единъ имотъ.

Дѣлбата бива два вида: *врѣменна*, когато наследницитѣ се съгласятъ, щото всѣки отъ тѣхъ да се ползува врѣменно отъ своята наследственна часть, да я управлява, безъ да е длъженъ да повръща доходитѣ, нито пъкъ да дава смѣтка за своето управлнение[1]) и *окончателна* или собственно наречена дѣлба. Нашия законъ се занимава съ окончателната дѣлба.

Характера на дѣлбата. Въпроса за истинския характеръ на дѣлбата е въпросъ отъ голѣма важность и при това въпросъ, който е предизвикалъ твърдѣ разнорѣчиви мнѣния.

Какъвъ е, прочее, действителния характеръ на дѣлбата? Е ли дѣлбата просто единъ актъ *декларативенъ*, или тя е актъ *транслативенъ*, т. е. актъ. който прехвърля собственността?

---

[1]) Picot, t. I, p. 458.

Римлянитѣ не се колебаеха да приематъ, че дѣлбата съдържа въ себе си отчуждание; тѣ я считаха, като *транслативенъ* актъ, т. е. като актъ, който прехвърля собственность. Тъй, седмия законъ, *Communia utriusque judicii* съдържаше формално разпореждание по този въпросъ.

Обаче, този въпросъ не е така безспоренъ въ настояще врѣме, както е билъ у римлянитѣ. Сега авторитѣ и юриспруденцията разрешаватъ този въпросъ различно. Тъй, нѣкои френцуски автори, повлияни отъ римското право, исказватъ мнѣние, че дѣлбата е единъ актъ *транслативенъ, атрибютивенъ* [1]). Мотивитѣ на тѣзи автори сж вкратце следующитѣ:

За да покажатъ, че дѣлбата е единъ актъ, който закача собственността, нѣкои френцуски юристи казватъ, че всѣки съдѣлитель изоставя *общото* право, което нераздѣлността му даваше върху цѣлото наследство, за да се задоволи съ едно *частно* право върху пая, който ще му се падне. Съ отричанието отъ общото право, за да се задоволи съ частното право върху пая си наследника отчуждава въ полза на своитѣ сънаследница другитѣ части, върху които той отъ момента на дѣлбата не може да претендира. Стария френцузски юрисконсултъ *Donat*, като опредѣля характера на дѣлбата, сравнява я съ договора за продажбата и за замѣната [2]). Тя е като замѣна (трампа), която правятъ помежду си съдѣлителитѣ, защото единия отстжпя своето право върху предмѣта въ замѣна на това, което ще получи . . . И отъ друга страна дѣлбата може да се сравни съ договора за продажбата, защото съдѣлителитѣ, макаръ всѣки отъ тѣхъ и да не купува нищо отъ другия, оценяватъ помежду си това, което имъ принадлежи, и всѣки взема отъ това оценение своята часть, която е ималъ въ цената, опредѣлена отъ съдѣлителитѣ за всичкитѣ наследственни имоти.

Османския гражданский законъ тоже приравняваше дѣлбата къмъ договора на замѣната, като постановява че подѣляването подъ единъ изглѣдъ е раздѣлване, а подъ

---

[1]) Durtuc. Traité du Partage de Succession, p. 16. — Lebrun *Succes.* liv. 4. ch. I nº 24. — Picot, t. I. I. p. 458.

[2]) Domat, *Lois civiles,* liv. 1, lit 4, Sect. 1, nº 3.

другъ *промѣнявание* (чл. 1116). Но това постановление на чл. 1116 отъ Осман. Граждан. Законъ е отмѣнено съ закона за Наследството, по който трѣбва да се опредѣля характера на дѣлбата.

Други французски автори, като се облѣгатъ на art. 883 отъ *Code Napoléon*, който отговаря на чл. 292 отъ нашия законъ за Наследството, изказватъ мнѣние, че дѣлбата е единъ актъ декларативенъ, който само констатира и обявява правото на собственность на наследницитѣ върху наследственнитѣ имоти [1]).

Какъ трѣбва да се разреши у насъ въпроса? Отъ една страна се признава, че дѣлбата е въ действителность единъ актъ *транслативенъ* за собственността, защото той има характера на договора за замѣна, ако нераздѣлнитѣ имоти сж подѣлени въ натура, или пъкъ характера на договора за продажба, ако имотитѣ сж продадени на публиченъ търгъ и останали върху този наследникъ, който е наддалъ най-голѣма цена. Отъ друга страна, обаче, нашия законъ, въ интереса на общественната полезность и практичиость, постановява, че дѣлбата е актъ *декларативенъ* за собственность. Тази декларативность на акта за дѣлбата му придава и обратна сила въ този смисъль, че всѣкой наследникъ се предполага да е билъ собственникъ на своя дѣлъ отъ самата минута на отваряниего на наследството; вследствие на този мотивъ, паятъ на всѣки наследникъ може да бѫде натоваренъ само съ часть отъ наследственнитѣ дългове, а не и съ часть отъ личнитѣ дългове на другитѣ сънаследници.

Че действително дѣлбата е актъ *декларативенъ* за собственността съ обратна сила, относително правото за собственность върху паятъ, се вижда и отъ самия текстъ на чл. 292, споредъ който „всѣки сънаследникъ се брои, като да е наследилъ *самичъкъ* и *непосредственно* всичкитѣ имоти, които съставятъ неговия дѣлъ или му сж се паднали чрезъ распродажбата, и като да не еималъ никога правото на собственность върху другитѣ имоти на наследството". Нашия законодатель въ текста на чл. 292 е приелъ една фикция

---

[1]) Poujol, t. II, p. 350, n° 1. — Laurent, t, X, n° 213. — Picot, t. I. p. 540. — Baudry-Lacantinerie, t. II, n° 324, p. 222. — Chabot, f, II, p. 657, — Ricci t. IV, n° III, p, 166. — Borsari, t. III, § 3181, p. 1300.

която има за цель да заварди всѣки наследникъ, противъ когото би се завѣлъ искъ отъ нѣкое трето лице по причина на отчуждение или ипотека, извършена отъ нѣкого отъ съ-наследницитѣ въ продължение на нераздѣлното владѣние на наследственнитѣ имоти. За тази фикция ще говоримъ още, когато ще разгледаме въпроса за действителностьта или недействителностьта на разнитѣ договори, извършени отъ нѣкого отъ сънаследницитѣ преди дѣлбата, които прехвърлятъ или ограничаватъ правото на собственность, като отчуждение, замѣна, ипотека, антихреза и др.

И италиянския кодексъ счита дѣлбата за декларативенъ актъ [1]).

Юриспруденцията на нашия Върх. Кас. Сѫдъ е въ смисълъ, че дѣлбата има чисто декларативенъ характеръ [2]).

Деклалативния характеръ на дѣлбата има своитѣ *действия*. Кои сѫ тѣ? Какви последствия произтичатъ отъ тѣхъ?

Първото и главно последствие отъ това действие е, че, понеже актътъ за дѣлбата не съдържа никакъвъ пасажъ за прехвърляне право на собственность, не е потрѣбно неговото *вписване* съгласно чл. I отъ закона за Привилегиитѣ и Ипотекитѣ. И наистина, всѣки сънаследникъ се счита да е собственникъ на имота, който му се падналъ отъ момента на отваряние наследството. Въ това отношение италиянския законодатель е счелъ за добре да упомене за това последствие изрично за случая, когато при дѣлбата се продава недвижимъ имотъ. И наистина, въ art 1932 п. 4 е казано, че не се вписватъ „присѫжданията произнесени въ публична продань между съдѣлители". Понеже нашия законодатель не е възприелъ принципа на art. 1932 п. 4, отъ *Codice civile,* то съмнително е, да ли и у насъ не трѣбва да се вписва опредѣлението на сѫдътъ, съ което се утвърдява публичната продань на единъ недвижимъ имотъ по причина на дѣлба. Въ тази область може да възникне единъ важенъ въпросъ. Понеже на нераздѣлностьта на едно наследство често се туря край, като единия наследникъ продаде своя пай на другия сънаследникъ, и това става най-вече, когато наследницитѣ сѫ двама, то актътъ за тази про-

1) Ricci, t. IV, nº III. — Barbèra, p. 322 заб. 3 подъ art, 984.

2) К. Р. № 451—1899, I, Г. О. К. Р. 914—1908, I Г. О. Сбор. Перфановъ, стр. 301 и 306.

дажба трѣбва ли да се впише съгласно чл. 1 отъ закона за привилегиитѣ? Отговорътъ на този въпросъ зависи отъ това, каква квалификация ще се даде на акта. Ако тази продажба се смѣтне като една форма за прекратяване нераздѣлностьта на наслѣдственъ имотъ, нѣма нужда да бѫде вписана, защото какъвто и да е *начина* на дѣлбата, даже подъ форма на продажба, по която единъ отъ наследницитѣ продава на другъ сънаследникъ своя пай, — актътъ не се вписва, тъй като цельта му е да тури край на нераздѣлимостьта. Такова е мнѣнието на *Ricci* [1]). Но италиянския неаполски сѫдъ се е произнесълъ въ противенъ смисълъ, като поддържа, че отстѫпването на нераздѣлна часть, макаръ направена отъ единъ наследникъ на другъ, съдържа въ себе си винаги *прехвърляне* правото на собственность, което трѣбва да бѫде вписано. Решението на касационния сѫдъ е мотивирано основателно [2]).

Ние мислимъ, че разрешението на въпроса много зависи отъ съдържанието на продавателния актъ. Ако въ него е казано изрично следнето; „за да туримъ край на нераздѣлностьта на наслѣдството, останало намъ отъ баща ни, единия отъ насъ Х. продава пая си на другия наследникъ срещу 10,000 лева“, и ако тази клауза бѫде вписана въ нотариалния актъ въ графата за забелѣжки, при наличностьта на тази клауза се вижда, че въпрѣки употрѣбената дума „*продава*“ става една *дѣлба*, въ която единия наследникъ взема цѣлия недвижимъ имотъ въ натура, а пая на другия се преобръща въ пари. Прочее, въ този случай продажбата на наслѣдственния пай има декларативенъ характеръ и не подлежи на вписване.

Ако въ продавателния актъ, обаче, е казано само, че единия наследникъ продава чисто и просто на другия сънаследникъ своя наслѣдственъ пай срѣщу 10,000 лева, въ такъвъ случай имаме една истинска продажба, която прехвърля правото на собственность. За това тя трѣбва да бѫде вписана въ предназначената за това книга. И наистина, при това условие и продавача и купувача, макаръ фактически да

---

[1]) Ricci, t. IV, n° 115,

[2]) *Cass. Napoli*, 2 VI 1885 (*Giurisp. it.*, 1885. 1. I. 339);

съ сънаследници, юридически извършватъ една продажба като чужди помежду си лица.

Второто последствие отъ декларативния характеръ на дѣлбата е, че отчуждението, което единъ наследникъ е направилъ на единъ точно опредѣленъ наследственъ имотъ въ полза на едно трете лице, не е действително, ако отчуждения имотъ се падне въ дѣлътъ на другъ сънаследникъ. Ако обаче продадения имотъ се падне въ дѣлътъ на продавшия го наследникъ, отчуждението е действително.

Третето последствие е, че дѣлбата на онѣзи имоти, за действителностьта на която закона не изисква писменъ документъ, може да се доказва и съ свидѣтели. Въ този смисъль бѣше и практиката на нашия върховъ. Касационенъ сждъ даже за дѣлбата на недвижимъ имотъ [1]).

Но новелата отъ 16 юний 1922 къмъ чл. 1184 отъ Гр. Сждопр. постанови, че писменъ документъ не се изисква само за дѣлба на движимъ имотъ до 10,000 лева; а за дѣлба на движимъ отъ 10,000 на горѣ и на недвижимъ, безразлично отъ цѣната имъ, се изисква писменъ документъ, завѣренъ по нотариаленъ редъ. При това закона казва, че този писменъ документъ се изисква *за да има сила* доброволната дѣлба (чл. 1184[а] отъ Граж. Сждопр.); то значи че писмения документъ се изисква *ad substantiam*, а не като доказателство. не *probationis causa.*

При това распореждание на закона доброволната дѣлба на движимъ имотъ съ стойность отъ 10,000 лева на горѣ и на недвижими, безразлично отъ тѣхната стойность, не може да се доказва съ свидѣтелски показания.

Следъ тѣзи общи забелѣжки къмъ актътъ за дѣлбата, да преминемъ къмъ коментиранието на самия текстъ на чл. 237.

Принципа, че никой не може да се принуди да стои недѣленъ, и че дѣлбата може всѣкога да се поиска, макаръ и да има противни завѣщания и условия отъ завѣщателя, се основава, както казахме по-горе, на съображение отъ общественъ интересъ и общественъ редъ, защото нераздѣлностьта на владѣнието изисква, за управлението на нераз-

---

[1]) К. Р. № 614—1903 г. I. Т. О, Сборникъ Перфанова подъ чл. 325 отъ Гражд. Сждопр. № 37.

дѣленитѣ имоти, участието на нѣколко лица; а това участие на нѣколко лица може да препятствува на всѣкиго отъ съпритежателитѣ да подобряватъ имота по своему,

Споредъ чл. 237 дѣлбата може *всѣкога* да се иска макаръ и да има противни запрещения и условия отъ завѣщателя. Отъ текста на закона става ясно, че запрещенията и условията, съ които завѣщателя забранява дѣлбата, нѣматъ никакво действие върху правата на наследницитѣ да искатъ дѣлба. Тѣзи условия и запрещения, като противозаконни, се считатъ, съгласно чл. 130, за несъществующи. А отъ това следва, че завѣщателя нѣма право да забранява дѣлбата, нито пъкъ да туря условия, при които да бѫде тя извършена, понеже самия законъ опредѣля, въ обществен интересъ, задължителни правила, по които дѣлбата трѣбва да се извършва.

Но завѣщателя нѣма ли право да забрани дѣлба поне *врѣменно*, било по чисто економически съображения, било за това, че наследницитѣ сѫ малолѣтни? Този въпросъ е отъ доста голѣма важность.

Нашия законодатель е разрешилъ този въпросъ въ абсолютно отрицателенъ смисълъ, т. е. че завѣщателя нѣма право да забранява дѣлбата *врѣменно*, като е постановилъ само едно общо правило по този въпросъ, а именно, че дѣлбата може да се иска *всѣкога*, макаръ и да има противни запрещения и условия, безъ да е направилъ исключение отъ това правило, както сѫ направили въ това отношение французския и италиянския законодатель. И наистина, art. 815 отъ *Code Civil*, като постановява общото по този въпросъ правило, казва: „Обаче, може да се направи съглашение за отсрочка на дѣлбата за извѣстно врѣме, това съглашение не може да бѫде задължително за повече отъ петь години; но то може да бѫде подновено“ (On peut cependant convenir de suspendre le partage pendant un temps limité: cette convention ne peut être obligatoire au-delá de cinq ans; mais elle peut être renouvelée). А италиянския законъ дава право на завѣщателя да забранява дѣлбата за извѣстно врѣме, когато между сънаследницитѣ има малолѣтни. Това право е дадено на наследодателя съ изриченъ текстъ на art. 984, който гласи: „Впрочемъ, ако всичкитѣ установени наследници, или нѣкои отъ тѣхъ сѫ малолѣтни, то завѣщателя може да

забрани дѣлбата на наследството помежду имъ до истичание една година отъ съвършеннолѣтието на най-младия отъ тѣхъ. Обаче, сждебната власть може да разреши дѣлбата, ако важни и настоятелни обстоятелства я изискватъ". (Ció non di meno, quando tutti gli eredi istituiti o alcuni di loro sono minori di età, il testtatore puó proibire la divisione dell' eredità tra i medesimi fino a che sia trascorso un anno della maggiore età dell'ultimo. L'autorità giudiziaria tuttavia, ove gravi ed urgenti circostanze lo richiedano, puo permetterla").

Източника на чл. 237 отъ закона за наследството сж горнитѣ art. art. отъ френския и италиянски кодекси; ако нашия законодатель желаеше да даде право на завѣщателя да звпрѣщава временно дѣлбата, той щеше да приеме и процитиранитѣ по-горѣ текстове. Обаче, той не само не ги възпроизвелъ, но напаки ги е изоставилъ, като е заелъ само първата алинея отъ съотвѣтствующитѣ членове.

ДИМИТЪР ПЪНДЕЕВЪ
Софийски

Кои сж мотивитѣ на нашия законодатель да направи подобно отстжпление отъ обичнитѣ си източници? До колкото знаемъ, главнитѣ мотиви на това отстжпление сж биле тѣзи, да се не създаватъ раздори и несъгласия между наследницитѣ съ запрѣщението за дѣлбата, и освенъ това, въ живота могатъ да се случатъ важни и неотложни обстоятелства, които налагатъ дѣлбата; а пъкъ завѣщателя не може да предвиди тѣзи обстоятелства, които могатъ да настжпатъ случайно и внезапно. Laurent, като говори за запрѣщението на завѣщателя между другото казва:

„Какво противопоставятъ на тѣзи решающи доводи? Че завѣщателя може по-добре отъ своитѣ наследници да оцени тѣхния интересъ. Да предположимъ, че това е така. Прочее, завѣщателя ще наложи нераздѣлностьта на своитѣ наследници, но ще имъ наложи ли той така сжщо и чувства на миръ и на съгласие? Твърде добро нѣщо е да искашъ да правишъ добро на хората противъ тѣхната воля. Оставете ги сждии на тѣхния интересъ; ако той изисква дѣлбата, тѣ ще се подчинятъ; ако тѣхната вражда имъ забранява да слушатъ гласътъ на разума, по-добре е да работатъ противъ интереса си, като искатъ дѣлбата, отколкото да ги насилвашъ да стоятъ нераздѣлени противъ волята си. Прочее, законодателя е билъ по-уменъ отъ интерпретаторитѣ,

като е забранилъ всѣкакво запрѣщение, даже врѣменно, за дѣлба [1]).

Но, ако завѣщателя нѣма право да забранява дѣлбата, то *самитѣ наследници* иматъ ли право да се съгласяватъ да останатъ недѣлени за винаги, или пъкъ да отсрочватъ дѣлбата за следъ нѣколко години? Този въпросъ може да получи само отрицателенъ отговоръ. Нашия законодатель счита, че въобще забранението и условието за дѣлбата е противозаконно, е противно на обществения редъ. А въ такъвъ случай, всѣки договоръ между сънаследницитѣ да се не дѣлятъ ще се счита за противозаконенъ и, като такъвъ, ще се счита недействителенъ, неимѣющъ задължителна сила и за контрактующитѣ по него страни. (Членъ 24 и 27 отъ закона за задълженията и договоритѣ). Освѣнъ това сънаследницитѣ не могатъ да се съгласятъ да останатъ недѣлени за винаги по правилото: *Nulla societatis in aeternum coitio est* (зак. 70 D. socio).

Дѣлба на ползуването (*le partage provisionnel*).

Въ нашия законъ не се говори за *дѣлба* на ползуването отъ наследственнитѣ имоти; но това не значи, че тя не може да се представи. Сънаследницитѣ, по разни съображения, не желаятъ да правятъ окончателна дѣлба за собственостьта на наследственнитѣ имоти; отъ друга страна общото ползуване отъ наследственнитѣ имоти представлява неудобства. Напримѣръ, наследодателя завѣщалъ на съпругата си плодоползуването отъ извѣстна часть отъ имотитѣ; тя е доста възрастна и съ нейната смърть всичкитѣ наследственни имоти ще станатъ свободни за дѣлба. До настжпването на тази смърть сънаследницитѣ се съгласяватъ да раздѣлятъ по между си само ползуването на наследственитѣ имоти. Това е дѣлба на ползуването, за която френския кодексъ говори съ технически терминъ *partage provisionnel*; тя не трѣбва да се смѣсва съ врѣменната дѣлба (*partage provisoire*), която засѣга собственостьта, както и окончателната дѣлба.

Такова смѣшение изглежда да прави д-ръ Фаденхехтъ, който, въ своя предговоръ къмъ превода на курса на професора Планиолъ, казва следующето: „за *врѣменна дѣлба* (дѣлба

---

[1]) Laurent, t. X, n° 243.

на ползуване) нашитѣ закони не съдържатъ никакви наредби; но разбира се, такава може да се уговаря. Съмнително е, да ли може и у насъ да се счита винаги за *врѣменна дѣлба* една *дѣлба*, извършена полюбовно и унищожена по искание на *неспособния* или *отсжтствующия* сънаследникъ, сир. наследницитѣ да не си дължатъ взаимно смѣтки за събранитѣ отъ всѣкиго отъ тѣхъ плодове“ [1]).

Има два вида дѣлба: едната е окончателна, защото туря край на нераздѣлностьта; тя е отъ декларативенъ характеръ, което значи, че всѣки наследникъ е изключителенъ собственникъ на имотитѣ, които сж се паднали въ неговия пай отъ минутата на отваряние наследството, и че никога не е билъ собственникъ на другитѣ имоти. Прочее, окончателната дѣлба заличава нераздѣлностьта, като че никога не е сжществувала. А при дѣлбата на ползуването имаме противното; при нея нераздѣлностьта продължава, защото се дѣли само ползуването, а съсобственностьта остава нераздѣлна. Тя е чисто и просто дѣлба само на ползуването. Ако сънаследницитѣ си раздѣлятъ ползуването въ размѣръ, който имъ се пада по закона, тази дѣлба прилича на обикновенната. Обаче, въпрѣки видимостьта, въ действителность има коренна разлика между дѣлбата на собственностьта и онази на ползуването: при последнята се дѣли само ползуването, а собственностьта остава нераздѣлна и сънаследницитѣ иматъ право да искатъ въ всѣко врѣме дѣлбата на собственностьта.

Дѣлбата на ползуването има и тази особеность, че тя освѣнъ по договора, може да проистича, било изрично, било виртуално, отъ закона [2]). Отъ него тя проистича тогава, когато окончателната дѣлба, която по причина на нѣкоя неправоспособность на нѣкого отъ наследницитѣ — напримѣръ, малолѣтство — трѣбва да стане подъ страхъ на недействителность, при спазване на извѣстни формалности и тѣзи формалности не се спазватъ. Напримѣръ, закона предписва, когато между сънаследницитѣ има и малолѣтни, да се хвърля жребий за дѣловетѣ. Наследницитѣ се съгласяватъ и сж-

---

1) Планиолъ, Елем. ржков. по Граж. право (наследвания), превелъ Тих. Наследниковъ стр. XII.

2) Laurent, t. X, n° 270 и 271.

дътъ удобрява, да не се хвърля жребий. Или, закона изисква, наследственнитѣ имоти да се оценяватъ отъ вѣщи лица; а пъкъ наследницитѣ ги оценяватъ сами. Въ всичкитѣ тѣзи случаи сѫдебната дѣлба не е направена съ спазване на предписанитѣ отъ закона формалности, които гарантиратъ интереситѣ на неправоспособнитѣ. За това тя нѣма и не може да има характеръ на окончателна дѣлба; тя остава само като *дѣлба на ползуването.* Отъ това следва, че редовнитѣ сѫдебни дѣлби сѫ окончателни, които засѣгатъ собственостьта на наслественнитѣ имоти; а нередовнитѣ дѣлби сѫ дѣлби на ползуване *(tes parlages réguliers sont définitifs, les partages irréguliers sont provisionels)* [1]).

И Италиянския *Codice Civile* не говори за дѣлба на ползуването, при все това италиянскитѣ автори я допущатъ [2]), като практита въ живота.

Тя тъй сѫщо трѣбва да бѫде допусната и у насъ, защото проистича виртуално отъ разни текстове на закона. Тя има своитѣ важни последствия, когато проистича отъ закона по причина на неспазване извѣтни предписани отъ него формалности.

Действието на дѣлбата на ползуване (partage provisionnel).

Ние казахаме, че тази дѣлба може да бѫде доброволна, и произходяща отъ закона изрично или виртуално. Действията ѝ и въ двата случая сѫ еднакви.

Когато се направи една провизионелна доброволна дѣлба между сънаследницитѣ. които всички сѫ правоспособни и присѫтствующи, нѣма никаква мѫчнотия за нейното действие. Тя продължава до тогава, до когато единъ отъ наследницитѣ не поиска окончателна дѣлба. Въпросъ за нейната *действителность* се явява тогава, когато тя проистича изрично или виртуално, отъ закона. Напримѣръ, една сѫдебна дѣлба, въ която има и малолѣтни, е станала нередовно; вследствие на това тя не е окончателна и засяга само ползуването.

Тази нередовна дѣлба *недействителна* ли е, или остава въ сила като дѣлба на ползуването? Отъ разрешението на въпроса въ единъ или другъ смисълъ ще имаме и разни

---

[1]) Laurente nº 284. — D. P. 1892. 1. 503.

[2]) Pacifici-Mazzoni. t. VI, nº 276.

юридически последствия. Ако тя е абсолютно недействителна, ще бъдатъ такива и извършенитѣ презъ течението ѝ управителни актове; ако тя не е недействителна, но е провизионелна, тѣзи последствия сж избѣгнати. Такава нередовна дѣлба не е недействителна; тя е дѣлба само на ползуване и валидна като такава. Нераздѣлността сжществува, макаръ съдѣлителитѣ и да сж имали намѣрение да ѝ турятъ край. Всѣки отъ тѣхъ се ползува отъ имотитѣ, които сж се паднали въ дѣла му, и плодоветѣ отъ последния ставатъ негови; собственността остава нераздѣлна, но сънаследницитѣ могатъ да искатъ въ всѣко време окончателна дѣлба. Това е така спрямо неправоспособнитѣ. Тѣ не сж длъжни да искатъ унищожението на нередовната дѣлба[1]), защото тя е валидна като провизионелна, т. е. че наследството, колкото се отнася до собственността, остава нераздѣлно. И окончателната дѣлба може да се иска винаги отъ сънаследницитѣ съгласно чл. 237.

Нѣкои автори изказватъ мнѣние, че сънаследницитѣ спрямо които дѣлбата е само провизионелна, трѣба да изискатъ предварително унищожението на първата дѣлба[2]). Но това мнѣние, както видѣхме, е изобщо отблъснато.

Дѣйствието на дѣлбата на ползуване.

Когато дѣлбата не може да се счете, по причина на неспазване нѣкои предписани отъ закона формалности, за окончателна, тя остава въ сила като дѣлба на ползуването (*partage provisionnel*) спрямо неправоспособнитѣ; но, бидейки такава спрямо последнитѣ, е ли сжщата и спрямо способнитѣ? Или пъкъ тя е окончателна спрямо последнитѣ и провизионелна спрямо първитѣ? Отговора на този въпросъ ще има практическо значение, и наистина, ако нередовната дѣлба е провизионелна спрямо всичкитѣ наследници, то всѣки отъ тѣхъ ще има право да иска окончателна дѣлба;

---

1) Delvincourt, t. II, p. 48. — Toullier. t. IV, n° 585. — Duranton t. VII, n° 176. — Chabot, t. II, sur l'art. 840, n° 5.—Durtuc, n° 236. — Poujol, sur l'art. 840, n° 4. — Rousseau et Laisney, v° *Partage*, n° 36. — Le Sellyer, t. II, n° 1272. — Aucry & Rau, t. VI, § 623 nota 20. — Hureaux, t. V, n° 62.—Demolombe, t. XV, n° 693.—Pand. fr., v° *Success.*, n° 7213.—Laurent, t. X. n° 282. — Thiry, t. II, n° 184. — Arntz, t. II, n° 1478.

2) Dnmante, t. III, n° 170bis, Taulier, t. III, p. 395. — Belost. Jolimout, sur l'art. 840. obser. 3.

ако ли пъкъ тя е провизионелна само спрямо неправоспособнитѣ, то само тѣ ще иматъ право да искатъ друга дѣлба, а не и правоспособнитѣ.

По този важенъ въпросъ има разногласие между доктрината и юриспруденцията и между самитѣ автори.

Едни отъ авторитѣ поддържатъ, че провизионелната дѣлба запазва своя характеръ еднакво спрямо правоспособнитѣ и неправоспособнитѣ; че, следователно, всѣки отъ тѣхъ има право да иска окончателна дѣлба. Това мнѣние, поддържано отъ видни учени автори, е основано върху буквата и духътъ на законътъ. То се състои въ това, че редовнитѣ дѣлби сж окончателни, а нередовнитѣ сж прозионелни. Една дѣлба провизионелна не прѣкратява нераздѣлностьта на собственностьта, всѣки отъ наследиицитѣ има едно и нераздѣлно право върху цѣлото наследство; никой отъ тѣхъ нѣма раздѣлено право. Къмъ тѣзи двѣ състояния, съвършенно противни, могатъ да сжществуватъ заедно, т. е. едноврѣменно да има раздѣлность и нераздѣлность. Това действително състояние не може да се търпи. Ако извѣстно състояние сжществува, то трѣбва да сжществува за всички еднакво. И наистина ако имаме единъ малолѣтенъ и двама пълнолѣтни наследници, и си риздѣлятъ имота, но дѣлбата, по причина на неспазване формитѣ, се обяви за провизионелна, т. е. че тя има характера само на дѣлба на ползуването, може ли отъ това да се заключи, че само малолѣтния ще остане въ нераздѣлно състояние. Такова състояние е невъзможно. Само малолѣтния наследникъ не може, за себѣ си само, да остане въ нераздѣлно състояние, което предполага, че неговия съ-наследникъ е въ сжщото състояние. Съ други думи състоянието на раздѣлность или нераздѣлность е недѣлимо. За това дѣлбата е провизионелна спрямо всички [1]).

Други автори поддържатъ противното, а именно, че дѣлбата, която е обявена за провизионелна, по причина на неспазване формитѣ, е такава само спрямо неправоспособнитѣ, въ интереса на които се изисква спазването на из-

---

[1]) Delvincourt, t. II, p. 48, note 4. — Duranton, t. VII, n° 179. — Demante, t. II, n° 226 bis. — Marcadé, sur l'art. 466. — Massé et Vergé, t. IX, p. 366. — De Freminville, *Minorité*. t. II, n° 579. — Coulon, *Questions de droit*. t. II, p. 247.—Laurent, t. X, n° 284.

вѣстни формалности, безъ които дѣлбата нѣма окончателенъ характеръ, но пакъ само спрямо неправоспособнитѣ. Това мнѣние се поддържа отъ видни и познати автори [1]). Сравнете и мнѣнието на д-ръ Фаденхехтъ [2]).

Юриспруденцията на Франция се поставя на друго гледище. Тя се води отъ намѣрението на странитѣ, които сж правоспособни и решава, че дѣлбата е винаги провизионелна спрямо малолѣтнитѣ, щомъ не сж спазени формитѣ по извършването ѝ. Относително пълнолѣтнитѣ, трѣбва да сѐ гледа тѣхното намѣрение; ако то е било, да извършатъ една окончателна дѣлба, тази последната ще бжде спрямо тѣхъ окончателна, а спрямо малолѣтния сжщата дѣлба остава провизионелна; ако пълнолѣтнитѣ не сж имали намѣрение да искатъ окончателна дѣлба, то дѣлбата ще бжде спрямо всичкитѣ сънаследници дѣлба на ползуване *(provisionel)*. За това казватъ, че въпроса, дали дѣлбата ще бжде окончателна или провизионелна, зависи отъ намѣрението на договорящитѣ се страни [3]). Laurent намира, че това различие е противно на текста; защото закона е общъ и не казва, че дѣлбата спрямо едни е окончателна, а спрямо други е дѣлба на ползуване. Колкото се отнася до намѣрението на странитѣ, то винаги е въ смисълъ, че тѣ искатъ окончателна дѣлба. Предполага се, че всѣки който иска дѣлба, било доброволна, било сждебна, иска окончателна дѣлба; ако иска дѣлба на ползуване, това трѣбва да се опредѣли изрично въ исковата молба. И наистина, когато сънаследницитѣ се дѣлятъ, тѣ разбиратъ, че се дѣлятъ окончателно.

---

[1]) Thiry, t. II. n° 183. — Huc. t. V nos 313 и t. III, n° 447. — Rousseau et Laisney, v° *Mineur*, n° 80 и v° *Partage*, n° 35. — Demolombe, t. XV. n° 692. — Aubry & Rau, t. VI. § 623, notes 15, 16, 17. — Hureaux, t. V, n° 62. — Dutruc, n° 270. — Bioche, v° *Partage*, n° 60. — Chauveau sur Carré, quest. 2607, 16. — Duport-Lavillette, *Quest. dr dr.*, t. V, n° 639. — Fouet de Conflans, sur l'art. 840, n° 2. — Taulier, t. III, p. 295. — Merlin, Rép., v° *Partage*, § 7. — Malpel, n° 318. — Chabot, sur l'art. 840, n° 7. — Belost-jolimont, sur l'art 840, *observ.* 3. — Poujol, sur l'art 840 n° 3. — Panb. pér. belges. 1895, n° 337. — Pasic. 1860. 2. 276. Cl. et. Bouj t. X. p. 1396.

[2]) Планиолъ, Елемен. ржков. по гражд. право (наследвания) — Превел. Тихом. Наследниковъ, стр. XII.

[3]) Dalloz, 1846, 1. 285; 1857, 1. 8; 1869. 1. 3[illegible]3; 1870. 2. 188; 1876 1, 217; 1892. 2. 213. — Dalloz, v° *Succes*, n° 2223.

Ние мислимъ, че по нашия законъ трѣбва да направимъ едно необходимо различие, което прави самия законъ относително неправоспособнитѣ. Различието се състои въ причината на неправоспособността на сънаследника. Ако неспособността произлиза отъ запрѣщение по причина на углавно осѫждание, тя може да се предяви отъ всѣко лице, което има интересъ въ това. Такова е изричното разпореждание на втората алинея отъ чл. 11 отъ З. Д. Отъ него следва, че, ако между съделителитѣ има единъ запрѣтенъ по причина на углавно осѫждание и ако, при извършване на дѣлбата, не се спазатъ нѣкои предписани отъ закона формалности, последнята е провизионелна не само спрямо запрѣтения, но спрямо всички наследници-съдѣлители.

Въ такъвъ случай всички наследници иматъ право да искатъ повторно окончателна дѣлба. За това нѣма съмнение.

А когато неспособността произлиза отъ малолѣтство или запрѣщение по каквато и да е причина, освѣнъ запрѣщение по причина на углавно осѫждание, въпроса за характера на *нередовната* дѣлба остава подъ общия споръ и у насъ.

По този споръ ние сме на мнѣние, че нередовната дѣлба трѣбва да се счита като дѣлба на ползуването (*partage provtsionnel)* както спрямо неспособнитѣ, така и спрямо способнитѣ, и че всѣки отъ тѣхъ има право да иска окончателна дѣлба по следующитѣ съображения.

Дѣлбата, която е искана отъ сънаследницитѣ и която е извършена отъ сѫдътъ, е само *нередовна*, а пъкъ ние видѣхме, че, когато дѣлбата е *редовна*, тя е окончателна, т. е. тя туря край на нераздѣлността на собственността; а когато е *нередовна*, тя, по причина на своята нередовность, е само дѣлба на ползуване, при която всѣки наследникъ се ползува отъ такава часть отъ наследството, което ще му се падне, ако да бѣше редовна, т. е. ако да бѣше окончателна.

Ползуването е единъ отъ расчленителнитѣ елементи на собственността. Отъ това следва, че редовната дѣлба е окончателна въ смисълъ, че тя опредѣля дѣлътъ на всѣки сънаследникъ въ *пълна собственность*, а нередовната дѣлба

е провизионелна въ смисъль, че тя е опредѣлила дѣлътъ на всѣки сънаследникъ не въ пълна собственность а въ единъ само отъ нейнитѣ съставни елементи — ползуването. Окончателната дѣлба туря края на нераздѣлностьта на наследството, а при провизионелната дѣлба тази нераздѣлность сѫществува.

Провизионелната дѣлба е единъ видъ сѫдебенъ договоръ между странитѣ, по които тѣ се съгласяватѣ да се ползуватѣ отъ паеветѣ, които впоследствие ще се преобърнатъ въ пълна собственность.

Отъ това следва, че къмъ спора по тази материя не е приложимъ чл. 11 отъ З. Д.

Ако се приеме че нередовната дѣлба е провизионелна само спрямо неспособнитѣ, и че само тѣ иматъ право да искатъ окончателна дѣлба, ще излезе, че нераздѣлность има само спрямо неспособнитѣ; а пъкъ нераздѣлность спрямо малолѣтнитѣ не може да сѫществува безъ да сѫществува и спрямо способнитѣ Тази нераздѣлность ще сѫществува до тогава, до когато неспособнитѣ благоволятъ да поискатъ окончателна дѣлба. И тогава се явява въпросъ: Какъ ще се тури край на това състояние на нѣщата? Нѣма ли съ този импасъ да се парализира принципа, че никой не може да се принуди да стои недѣленъ, като се поставятъ пълнолѣтнитѣ отъ една задължителна нераздѣлность *(à une indivision Forcée).?*

Нашата юриспруденция. Върхов. Кас. сѫдъ у насъ, като че ли приема виртуално теорията за *провизионелната* дѣлба, която произтича отъ нередовность. Той приема, че доброволнитѣ дѣлби съ участието на непълнолѣтни наследници не сѫ нищожни, а сѫ унищожаеми.

Въ едно свое прѣсно решение той казва следното: „Окрѫжния сѫдъ е счелъ за нищоженъ договора за дѣлба отъ 1911 г., понеже взелитѣ участие при нея истци биле непълнолѣтни при извършването ѝ. Това сѫждение на сѫда трѣбва да се признае за неправилно, тъй като, както неедноократно се е произнесълъ. Върхр. Кас. сѫдъ, доброволнитѣ дѣлби съ участието на непълнолѣтни наследници не сѫ нищожни по право, а сѫ само унищожаеми.“ Както се вижда,

Върхов. Кас. сѫдъ говори само върху характера на дѣлбата, дали тя е нищожна по право или е само унищожаема, и приема, че тя е унищожаема. Съ това той приема, че тази дѣлба е задължителна за правоспособнитѣ, а не е задължителна само за малолѣтнитѣ, че само тѣзи последнитѣ иматъ право да искатъ *нова* дѣлба, като изискатъ разбира се предварително унищожението за нередовната съгласно чл. 205 отъ З. Д.[1]) Съ други думи, нашия Върх. Кас. Сѫдъ приема косвенно мнѣнието на *Thiry, Huc, Demolombe, Rousseau, Aubry & Rau, Hureaux, Dutrtc, Bioche, Chauveau sur Carré и др. които ц т рахме по-горѣ.*

Отъ казаното слѣдва, че дѣлбата може да се иска всякога, макаръ и да е станало между всичкитѣ сънаслѣдници съглашение, даже спогодба, върху начинътъ на ползуването отъ нераздѣления имотъ и макаръ това съглашение и да е било изпълнявано въ течението на давностния за дѣлбата срокъ, защото това съглашение ще се сматря, като една дѣлба на ползуването, а не дѣлба за собственността. При това дѣлбата може да се иска даже въ врѣмето, прѣзъ което би трѣбвало да се продължава ползуването отъ цѣлото или отъ часть отъ недѣленото имущество, било на всичкитѣ наслѣдници заедно, или на едного отъ тѣхъ или на друго, трето лице. Съ други думи, съглашението не задължава наслѣдника да чака истичането врѣмето на ползуването и тогава да иска дѣлбата. Да пояснимъ мисъльта си съ примѣръ: Умира Х.; неговитѣ наслѣдници А. и Б. се съгласяватъ да се ползуватъ отъ нераздѣлното наследство така: А. да се ползува отъ воденицата въ течение на петь години, следъ изтичането на който срокъ да почне да се ползува Б.; съглашението е недействително и Б. има право, безъ да чака да истѣкжтъ петьтѣхъ условени години, да иска да се раздѣли наслѣдство на Х. помежду имъ съгласно законътъ.

Belost-Jolimont, като се съгласява съ тази необорима доктрина на Chabot, допуща, че тя може да търпи и изключения. Изключението се срѣща въ нѣкой хипотези, гдѣто начинътъ на ползуването, като оставя една голѣма неизвѣстность върху случайната стойность на недвижимитѣ имоти, не

[1]) К. Р. № 243 отъ 13 IV. 1926 г., I. Г. О .(Адвок. прег. VI. брой 18)

дава да се направи такава дѣлба, която да представлява нѣкакви планове даже за приблизително равенство. За поясчение на тѣзи хипотези ние ще земемъ сѫщитѣ примѣри, които *Belost-Jolimont* извлича отъ *Journ. du Palais* (*t*, *39* р. 30). Нѣкой си мѫжъ завѣщалъ на съпругата си пожизненното ползуване отъ всичкитѣ недвижими имоти съ право да сѣче дървата и да събаря зданията, а другитѣ наслѣдници останали голи собственници. Единъ отъ тѣзи наслѣдници поискалъ дѣлба на голата собственость. Но неговитѣ сънаслѣдници се противили на това искание и не се съгласявали за незабавна подѣла; тѣ доказвали прѣдъ сѫдътъ, че, понеже е невъзможно да се предвиди и опредѣли, кои недвижими имоти или часть отъ кои ще останатъ непобутнати следъ свършването на правоползуването, и кои отъ тѣхъ ще бѫдатъ, по каприза на узуфруитерката, значително унищожени или обезцѣнени, не ще има възможность да се направятъ дѣлове отъ равна стойность и че, слѣдователно, трѣбва да се чака свършването на правоползуването. Тази защита на другитѣ сънаслѣдници е била уважена отъ сѫдътъ, понеже цѣната на имотитѣ може да се опредѣли само следъ като се свърши ползуването и защото главната и конечна цѣль на дѣлбата е да се даджтъ на всѣкиго отъ наслѣдницитѣ дѣлове отъ равна стойнесть; а пъкъ съвършенното имъ равенство може да стане следъ свършването на ползуването. [1])

Laurent, като говори по това решение, намира го за неправилно, защото то установява едно изключение отъ art. 815, т. е. една дерогация на единъ принципъ отъ общественъ рѣдъ, което е противно на всѣки принципъ. Дѣлбата трѣбваше да се допусне даже въпрѣки неудобствата, които тя представлява [2]), И ние сподѣляме мнението на *Laurent*, макаръ че дѣлбата, въ такива случаи може да представлява неудобства. Тѣзи неудобства могжтъ да се поправятъ чрѣзъ рекурсоарни искове между сънаслѣдницитѣ, ако правоползувателката би изсѣкла гората, или би съборила нѣкои здания и съ това обезцѣни извѣсни дѣлове.

Дѣлбата въ такъвъ случай не трѣбва да се спира до свършването на правоползуването, защото голия собствен-

---

[1]) Dal loz, *Suc. cese.*, n° 1529.

[2]) Laurent, t. X, n° 231.

никъ може да има интересъ отъ извършването на дѣлбата. Напримѣръ, голия собственникъ иска да му се опрѣдѣли точно паятъ и мѣстонахождението, за да го продаде. Голата собственность и безъ това се продава мжчно, а пъкъ нераздѣлността прави продажбата й още по-мжчна. Да се откаже дѣлбата между узуфруитера и голитѣ собственници и да направимъ продажбата на голата собственность невъзможна за дълго врѣме, значи да я извадимъ отъ гражданското обращение; а пъкъ това е единъ отъ главнитѣ мотиви, по които законътъ допуща да се тури край на нераздѣлността.

Това е мнѣнието, което изказахме въ 1898 г., когато не сжществуваше Закона за Имущ. и Собств. чл. 61 отъ който урежда въпроса за *съсобственността*. Този текстъ казва, че „никой не може да бжде принуденъ да стои недѣленъ и прекратяването на съсобствеността всѣкога може да се иска отъ всѣкого едного отъ участвующитѣ.

„Дѣйствително е, обаче съглашението, че съсобственността трѣбва да сжществува въ продължение на едно опредѣлено врѣме, което не ненадминува десеть години."

И така, чл. 237 не позволява нито на завѣщателя да наложи на наследницитѣ запрѣщение или условие да стоятъ недѣлени даже за едно опредѣлено врѣме; нито на сънаследницитѣ за врѣменна нераздѣлность, а чл. 61 отъ Закона за Имущ. и Соб. позволява на съсобственицитѣ да се съгласятъ да стоятъ недѣлени въ продължение на десеть години. Има ли антиномия и между тѣзи два закона и какъ да се помири това противорѣчие между тѣхъ? Италианския Законъ който е источникъ и на чл. 237 отъ Насл. и на чл. 61 отъ Имущ. и Собств., е последователенъ въ това отношение. — И наистина, между art. 681 (нашия чл. 61 отъ Имущ. и Соб.) и art. 984 (нашия чл. 237 отъ Насл.) Има хармония. У насъ е противното: между двата закона има едно видимо несъгласие. Нашия законодатель, като е създалъ въ 1904 г. текста на чл. 61 отъ З. за Имущ. и Соб., не е държалъ смѣтка за аналогичния текстъ на чл. 237 отъ Закона за Насл., създаденъ въ 1889 г. Какво е било неговото намѣрение въ 1889, когато е отхвърлилъ послѣдната алинея отъ art. 984 отъ *Codice Civide* и онази отъ art. 815 на *Code Napoléon*, ние знаемъ, но нѣмаме никакви данни, отъ които да заключимъ, какво е било неговото намѣрение прѣзъ 1904 г. по сжщия въпросъ.

Ние мислимъ, че алинея II на чл. 61 отъ закона за Имущ. и Собст. не отмѣнява въ нищо възприетия въ чл. 237 принципъ. Съображенията ни сж слѣдующитѣ.

Чл. 61 отъ Зак. за Имущ. и Соб. говори за съсобственность, която произтича отъ *договоръ*, а чл. 237 визира съсобственность, която произтича отъ едно *наследство* по Закона и по завѣщание. Тѣзи двѣ съсобственности сж различни и по исковетѣ, съ които се иска прекратяване на нераздѣлността или както се изразява, законодателя въ чл. 61 „прекратяването на съсобствеността", сж различни по своята юридическа природа.

Искътъ за дѣлба, съ който се иска туряне край на една наследственнане раздѣлность е *familiae erscicundae actio*, който се дава на сънаследницитѣ, за да искатъ дѣлбата на едно наслѣдство, *guae competit coheredibus de dividentâ hereditate*. А искътъ, съ който договорнитѣ съсобственници искатъ да се тури край на съсобственостьта, е *actio Communti dividindo*. Тѣзи искове сж различни, макаръ дѣлбата на съдоговорни собственници да става по правилата за дѣлбата на наслѣдство (чл. 63 отъ З. За Имущ. и Соб. и чл. 482 отъ З. Д.)

Италианскитѣ автори, основани на хармонията между art. 681 (чл. 61 отъ Имущ. и Соб.) и art. 984 (чл. 237), изказватъ мнѣние, че сънаследницитѣ иматъ право да се съгласятъ да стоятъ недѣлени не повече отъ десеть години Това мнѣние у насъ не би могло да се приеме прѣдвидъ на горнитѣ сжждения и на разнорѣчието между двата упоменати текста.

— Закона говори за запрѣщения и условия поставени отъ самия завѣщатель, той може да напише въ завѣщанието чисто и просто, че *запрѣщава* на своитѣ наследници да се дѣлятъ било за винаги, било за извѣстно врѣме. Това запрѣщение е противозаконно; като такова то ще се счете за несжществующе. (Чл. 130).

Завѣщателя може да постави на установенитѣ наслѣдници и *условие* да живѣятъ нераздѣлно, иначе установяването е недѣйствително. При коментирането на чл. 130 ние казакме, че подобно условие е противозаконно и като таково се счита за несжществующе.

Отъ изложеното става явно, че е предпочтително. щото сждилищата да не правятъ никакво изключение отъ положения въ чл. 237 принципъ.

Отъ текста на чл. 237 може да се извади заключение за правата на наследницитѣ върху наследственнитѣ имоти. Нераздѣлностьта може да трае дълго врѣме; за това се явява на първо врѣме въпросъ: единъ отъ наслѣдницитѣ има ли право да извършва административни актове, които да задължатъ другитѣ сънаследници? Понеже интереситѣ на нераздѣленитѣ имоти сж общи, то следва, че всѣки административенъ актъ, извършенъ отъ едного отъ наследницитѣ въ полза на наслѣдството, трѣбва да се удобри и отъ другитѣ сънаследници. Но възможно е, щото нѣкои отъ наслѣдницитѣ да не се съгласи; какъ да се постжпи въ такъвъ случай? Старото римско правило *melior est causa prohibentis* казва, че съпротивлението на едного отъ съдружницитѣ не позволява на другитѣ да дѣйствуватъ. Напримѣръ, единъ отъ сънаследницитѣ извършва единъ административенъ актъ: дава единъ наслѣдственъ имотъ подъ наемъ, а други отъ сънаследницитѣ се противъ този наемъ, защото го намиратъ неизносенъ, или просто по капризъ. Какъ да се постжпи въ такъвъ случай? По този въпросъ има разни мнѣния. Едни казватъ че сждътъ трѣбва да разреши, какво тръбва да се направи, като най-добро, за общия интересъ. Това мнѣние е криво, защото законътъ не дава право на сждътъ да разрешава подобни въпроси; сждътъ само признава съглашението на частни лица и нѣма право да принуждава да се съгласятъ онѣзи, които отричатъ [1]). Други пъкъ казватъ, че въпросътъ трѣбва да се решава по болшинството на гласоветѣ, като се смѣтатъ послѣднитѣ не по лицата, но по стойностьта на тѣхнитѣ наследственни дѣлове. Представителя на това мнѣние е *Lebrun* А третото мнѣние, което може да се счете, като най-право, най-съгласно съ постановлението на закона, е че несъгласието между наслѣдницитѣ трѣбва да се разрешава чрѣзъ поисквание дѣлба, която и ще тури

---

[1]) Lauent, t. X, n° 217. — Demolombe, t. XV, n° 585. Pand Fran, n° *Sucess.*, n° 5387.

край на препирнитѣ между наследницитѣ и на происходящитѣ отъ тѣхъ неудобства.

Ние изказахме мнѣние, че всѣки наследникъ има право да зема мѣрки за *спазването* на наследственнитѣ имоти.

Това мнѣние бѣхме изказали презъ 1893 г.; обаче следъ тази дата излезе закона за Имущ. и Соб., чл. 58 който решава въпроса въ смисълъ на мнѣнието на *Laurent*. Споредъ този текстъ болшинството на наследницитѣ, като се смѣта не по числото на лицата, а по размѣра на тѣхнитѣ интереси, е задължително даже за меншеството относително управлението на наследственнитѣ имоти и тѣхното използуване. Отъ това следва, че единъ отъ наследницитѣ нѣма право да извършва актове, които да задължаватъ сънаследницитѣ.

Възможно е да се случи, че единъ отъ наследницитѣ да направи полезни разноски за поддържание или запазване на наследственнитѣ имоти. Въ такъвъ случай, наследника, който е исхарчилъ разноскитѣ за подобрение на наследственната маса, има право на основание на квази—контрактъ, да иска отъ другитѣ сънаследници да му заплатятъ исхарченитѣ разноски, които сж придали по-голѣма стойность на поправения имотъ или сж го предвардили отъ явно загинване [1]).

Ако, догдето трае нераздѣлностьта, нѣкой отъ сънаследницитѣ отчужди или ипотекира единъ наследственъ имотъ, тази сдѣлка валидна ли е? Понеже наследника има едно право върху наследственния имотъ, той може и да го отчужди или пъкъ да го ипотекира, но извършената отъ него сдѣлка ще бжде условна. Ако продадения имотъ се падне въ дѣлътъ на продавача-наследникъ, то продажбата става действителна, въ противенъ случай, тя се счита за нестанала, понеже не е настжпило условието, подъ което тя е направена; а това условие е: продадения имотъ да се падне въ дѣлътъ на продавача-наследникъ. Тъй сжщо и ипотеката ще е действителна само въ такъвъ случай, ако

---

[1]) Pothier, *De Succes*, art. I, § 3.

ипотекирания имотъ се падне въ дѣлътъ на наследника който е ипотекиралъ нераздѣления още имотъ [1]).

Преди дѣлбата владѣнието на наследството, разглѣдано като *universitas*, се прехвърля недѣлимо върху всѣки наследникъ по такъвъ начинъ, че всѣки отъ призованитѣ да наследватъ владѣе съ другитѣ *цѣлото* имущество. Въ силата на този принципъ всѣки наследникъ, преди дѣлбата, има право да *ревандикира* недвижимитѣ наслѣдствени имоти. Има автори, които се противъ тази доктрина, защото имъ се виждала противна на принципитѣ, които управляватъ собственостьта и ревандикацията. Така, *Laurent*, като исхожда отъ това понятие, че ревандикацията не е друго освѣнъ упражнение правото на собственость, че наследника нѣма право на собственость върху недвижимия имотъ, но има само едно недѣлимо право, което се погасява съвършенно чрезъ дѣлбата, ако недвижимия имотъ не падне въ неговия пай, недопуща правото на наследника да ревандикира имота [2]).

Сега да пристжпимъ къмъ въпроситѣ: *кой може да завежда искъ за дѣлба? И противъ кого трѣбва да бжде заведенъ искътъ?* Тѣзи два въпроса сж отъ голѣма важность.

Кой може да завежда искъ? Първото условие, което се изисква отъ едно лице, за да има право да заведе искъ за дѣлба е: да има качеството на наследникъ и да не е го изгубилъ по каквато и да е причина въ минутата, когато се завежда искътъ. Това условие се изисква, защото дѣлбата не е друго нищо освенъ упражнение на наследственното право. Качеството на наследникъ се установява въ частното производство за дѣлбата. Така, ако нѣкой отъ сънаследницитѣ възрази, че еди кой призованъ, като наследникъ, не е доказалъ своето качество, това възражение може да се провѣри по представенитѣ документи, въ самото раздѣлително производство, безъ да има нужда да се препраща въ друго производство (*petitio hereditatis*) наследника, качеството на когото е оспорено само отъ формална страна.

---

1) Laurent, t. X, n° 215. — Arntz, t. IV, n° 1797. — Martou, *Privil. et hypoth.*, t. III, n° 971. — Cloes, *Privil. et hypot.*, t. III, n° 32. — Lepinois, *Privil et hyp.*, t. IV, n° 1488.—Pand. belges, t. LII, v° *indivision Successorale*, n° 26.

2) Laurent, t. X, n° 214. — Demolombe, t. XV, n° 624.

Какъвъ е искътъ за дѣлба? Понеже дѣлбата има декларативенъ а не атрибутивенъ характеръ, *искътъ за нея е личенъ*, а не реаленъ, макаръ да се отнася до движими и недвижими имоти. Предполага се, че въ производството за дѣлбата нѣма никакви спорове върху правата на онѣзи, които искатъ дѣлбата и на онѣзи, които ще участвуватъ въ нея; иначе, когато би имало споръ върху правата, искътъ за дѣлба не би билъ такъвъ, а би билъ искъ за наследство (*petitio hereditatis*). Щомъ нѣма споръ върху правата на сънаследницитѣ, щомъ тѣхнитѣ части сж опредѣлени по закона, съ искътъ за дѣлба не се иска нито да бжде признато наследственно право върху наследственнитѣ имоти, върху което нѣма споръ, нито владѣнието на имотитѣ, което се счита прѣминало *ipso jure* върху наследницитѣ (чл. 184).

Съ молбата за дѣлба се иска само едно: понеже припадающитѣ се части на сънаследницитѣ сж смѣсени и неопредѣлени, тѣ да се отдѣлятъ и да се опредѣлятъ индивидуално; за това отдѣляние и опредѣляние сж свикани сънаследницитѣ. За това именно искътъ за дѣлба е личенъ [1]).

Всички наследници, било по закона, било по завѣщание установени, или универсалнитѣ завѣтници, иматъ право да искатъ дѣлбата. Както наследницитѣ по закона иматъ право да искатъ припадающитѣ имъ се части по закона, така и установенитѣ наследници или универсални завѣтници иматъ право да искатъ, чрезъ дѣлба, частьта, която имъ е опредѣлена или завѣщана по завѣщанието. Установенитѣ наследници и универсалнитѣ завѣтнници не сж длъжни да се ползуватъ нераздѣлно отъ наследственнитѣ имоти съ законнитѣ наследници [2]).

Освѣнъ качеството на наследникъ, за да изиска едно лице дѣлба, потрѣбни сж и други условия, а именно извѣстна *правоспособность*. Каква правоспособность трѣбва да има сънаследника, за да може да иска дѣлба? Трѣбва ли да бжде способенъ да отчуждава, или една способность за управление е достатъчна? За да решимъ този въпросъ, трѣбва да видимъ, какъвъ е характера на дѣлбата. И наистина, какъвъ е характера на тази операция? Въпросътъ е единъ отъ най-

---

[1]) Ricci, t. IV, n° 120.

[2]) Chabot, t. II, p. 232.

деликатнитѣ. Състоянието на нераздѣлностьта и дѣлбата, по своя характеръ, сж свързани помежду си. Собственостьта е едно исключително право, принадлежаще на извѣстно лице; това като е така, какъ да се обясни състоянието на нераздѣлностьта, при което нѣколко лица иматъ едноврѣменно едно и сжщо право върху единъ и сжщи предмѣтъ?

При нераздѣлностьта всичкитѣ сънаследници иматъ часть върху всичкото и въ всичкитѣ части отъ цѣлото. Понеже това въ действителность е невъзможно, закона го допуща по силата на една гражданска фикция съ цель, щото всѣки отъ наследницитѣ да запази правото, което му принадлѣжи.

Отъ това следва, че нераздѣлностьта сжществува върху всичко и всичкитѣ части отъ цѣлото; за нея може, прочее, да се каже, че тя е *tota in toto et tota in qualibet parte.*

Ако си представимъ едно наследство между Х. и У., какво ще бжде тѣхното положение? Общностьта и смѣшението на тѣхнитѣ права се намира въ всѣки единъ отъ предмѣтитѣ, които съставляватъ наследството и въ всѣки една отъ частитѣ на тѣзи предмѣти, даже когато сж безкрайно подраздѣлени, Исключителното право на собственность на всичкитѣ сънаследници се срѣща, се слива, се преплита и се поддържа даже въ най малкитѣ частици на предмѣтитѣ.

Какъ да излѣзатъ сънаследницитѣ отъ тази общность? Има единъ исходенъ начинъ: всѣки сънаследникъ ще изостави своята нераздѣлна собственость отъ извѣстни имоти на своитѣ сънаследници, за да може да получи исключителна собственность надъ други имоти, върху които тѣ отъ ствоя страна ще изоставатъ взаимно тѣхната нераздѣлна съсобственность.

А това значи, че всѣки единъ отъ сънаследницитѣ ще получи едно исключително право върху извѣстни имоти, въ замѣна на своето нераздѣлно право въ другитѣ имоти [1]).

Отъ това глѣдище дѣлбата като че има характера на отчуждение. Такъвъ характеръ тя имаше въ римското право, защото казваха римскитѣ юрисконсулти: твоята часть се придава на менъ; а моята — на тебе, *pars tua mihi adjudi-*

---

[1]) Demolombe, t XV, nº 549.

catur. et mea tibi [1]). Обаче, принципа на римското право не се възприе отъ нашия законодателъ; той прогласи, по фикция, че дѣлбата не е отчуждение; че *тя само обявява частитѣ на сънаследницитѣ.*

Нѣкои намиратъ, че, по своята вжтрешна природа, дѣлежната операция има смѣсенъ характеръ, че тя е едноврѣменно, въ нѣкои отношения, транслативна и декларативна и че този смѣсенъ характеръ пречи да се даде точно опредѣление на дѣлбата,

Едно нѣщо може да се каже безспорно, то е, че дѣлбата е една операция *sui generis.* Тази операция съставлява единъ видъ сждебенъ договоръ (*contrat judiciaire*). който сключватъ сънаследницитѣ, за да турятъ край на нераздѣлностьта на тѣхнитѣ права. По тази причина и правоспособностьта на оногози, който иска дѣлбата, както и на оногози, който ще дава съгласието си за извършването ѝ, трѣбва да е *специална* [2]). Тя поддържа срѣдина между способностьта за отчуждаване и онази за управление.

Отъ изложеното следва:

Последнята спрямо атрибутивния ѝ характеръ — ако би имало такъвъ — дѣлбата не е актъ на управление.

Последната спрямо декларативния ѝ характеръ — какъвто въ действителность ще има — тя е единъ много важенъ актъ, защото опредѣлението ѝ *обявяването* на наследственнитѣ части, може, ако не е направено точно, да причини едно вредно отчуждение.

Наследодателя може да е оставилъ *вземания.* Въ такъвъ случай всѣки наследникъ има право, презъ врѣмето на нераздѣлностьта, да заведе искъ срещу длъжникътъ на наследодателя, да му заплати неговата наследствена часть. Отъ това не може да се прави заключение, че, и когато има нѣколко сънаследници, правото имъ е сжщото; каквото би било, ако да имаше самo единъ наследникъ, защото въ случая всѣки наследникъ има право да иска своята наслед-

---

[1]) L. 6, § 8. *Commun. divid.*

[2]) Duranton, t. VII, n° 104.—Poujol, art. 817, n° 3. — Toullier, t. IV, n° 408.—Dutruc, n° 14.—Demant, t. III, n° 141.—Freminville, Traitè de la minoritè, t. II, n° 574. — Aubry & Rau. t. VI, § 621bis. — Huc, t. V, n° 290.

ствена часть, понеже дълговетѣ се дѣлятъ по силата на закона (чл. 108 З. Д.), безъ да има нужда отъ дѣлба.

Тъй сѫщо ако наслѣдодателя е оставилъ дългове, кредиторитѣ иматъ право да заведатъ отдѣленъ искъ срещу всѣки наслѣдникъ за дълговетѣ въ размѣръ на припадающата му се часть, и то пакъ безъ да има нужда отъ дѣлба. Ако имаше нужда отъ дѣлба, чл. 109 отъ З. Д. щѣше да бѫде безполезенъ. За това трѣбва да се каже, че дѣлбата не е нуждна, когато е въпросъ за дългове и за вземания [1]).

Въ тази материя трѣбва да се приеме, че наслѣдственнитѣ вземания и дългове се раздѣлятъ *ipso jure* отъ момента на отваряние на наслѣдството; следователно, всѣки отъ наслѣдницитѣ може да иска отъ дължника на наслѣдството да му заплати припадающата му се часть отъ наслѣдственното вземание; тъй сѫщо кредитора на наслѣдството може да иска отъ всѣки наслѣдникъ да му заплати припадающата се часть отъ наслѣдственния дългъ.

Сѫщото е и съ ипотекарнитѣ дългове. И тѣ сѫ дѣлими независимо отъ обстоятелството, че ипотеката, по своята природа, е недѣлима. Ипотеката си остава исцѣло върху всѣка часть отъ дългътъ, както той е раздѣленъ по законътъ.

Отъ това следва, че, ако длъжника на наслѣдството предлага на наслѣдницитѣ на своя кредиторъ тѣхната часть, тѣ сѫ длъжни да я приематъ, безъ да могатъ да възразяватъ, че нѣма още дѣлба. Закона е извършилъ дѣлбата и по силата на тази дѣлба има толкова вземания, колкото души сѫ наслѣдницитѣ. Това е така за хирограферния дългъ.

Освѣнъ наслѣдницитѣ по закона и по завѣщание, искъ за дѣлба могатъ да завеждатъ и кредиторитѣ на наслѣдника [2]). Кредиторитѣ ще заведатъ исковетѣ за дѣлба на основание чл. 139 отъ закона за задълженията и договоритѣ, споредъ който тѣ, за събирането на това, което имъ се дължи, могатъ да упражняватъ всичкитѣ права и искове на длъжника, съ изключение на онія, които изключително се отнасятъ до личностьта на длъжника.

---

[1]) Demolombe, t. XV, n° 480. — Thiry, t. II, n° 158. — Pand. belges, t. LII, v° *indivision Successorale*, n° 8. — Pand. fr., v° *Succes.*, n° 5331.

[2]) Laurent, t. X, n° 254.—Demolombe, t. XV, n° 624. Pand, fran., v° *Succes.* n° 5744,—Pand. belges, t. VI, v° action subrogotoire, n° 30, et XL, v° Exprop. forcée, n° 204.

Отъ това следва, че, ако единъ отъ наследницитѣ е завелъ вече искъ за дѣлба, кредиторитѣ могатъ да постжпатъ, като трети лица въ дѣлбата съгласно правилата на гражданското сждопроизводство; по този начинъ тѣ ще могатъ да запазятъ интереситѣ си.

Кои кредитори иматъ право да встжпатъ, като трети лица въ дѣлбата? Всичкитѣ лични кредитори на съдѣлителитѣ, биле тѣ хирограферни или ипотекарни, могатъ да интервенират въ дѣлбата [1]). За да може, обаче, да се допусне кредитора като трето лице въ процеса за дѣлбата, изисква се, щото качеството на кредиторъ да е придобито преди захващанието на дѣлбата, въ която е участвовалъ длъжника.

Кредиторитѣ на *наследодателя*, или съ други думи кредиторитѣ на наследството, иматъ ли право да искатъ дѣлбата? По този въпросъ сж изказани разни мнѣния. Едни казватъ, че кредиторитѣ на наследството не могатъ да искатъ дѣлба, и че тѣ могатъ да искатъ само отдѣлянието на наследственнитѣ имоти, отъ имотитѣ на наследника. Separatio bonorum; а други исказватъ мнѣние, че кредиторитѣ на наследодателя иматъ право да изискватъ дѣлба. Споредъ нашето мнѣние кредиторитѣ на наследството иматъ право както да искатъ дѣлба, така и отдѣлянието на наследственнитѣ имоти. Това право кредиторитѣ иматъ факултативно, споредъ обстоятелствата. Ако наследника е приелъ наследството безусловно, той става личенъ длъжникъ на кредитора на наследодателя и въ такъвъ случай последния има право да иска дѣлба, като се основава на чл. 139 отъ закона за задълженията и договоритѣ. Ако ли пъкъ кредитора на наследодателя предпочита, той може да иска раздѣлянието на наследственния имотъ отъ имота на наследника, съгласно членъ 284 отъ закона за наследството.

Цесионеритѣ на наследството могатъ ли тоже да искатъ дѣлба? Напримѣръ, единъ отъ снаследницитѣ У. отстжпа своята наследственна часть на Х. Тука Х. става кредиторъ

---

[1]) Dalloz. *Succes*, n° 2013. — Poujol t. II, p. 17, n° 4.

на наследника У.. и съгласно чл. 139 отъ закона за задължението и договоритѣ има право да иска дѣлба [1]).

Въ случая сънаследницитѣ на У. сж трети лица спрямо приемателтъ Х. и продажбата на наследствената часть спрямо сънаследницитѣ на У. става задължителна за тѣхъ, когато имъ се съобщи прехвърлянието (чл. 317 отъ закона за задълженията и договоритѣ).

Наследницитѣ иматъ право да отстранятъ цесионеритѣ. За това ще говоримъ по послѣ.

Следъ като разгледахме, кой може да иска дѣлбата, трѣбва да пристжпимъ къмъ другата страна на въпроса: *противъ кого трѣбва да се завежда искътъ за дѣлбата?* Самото понятие за сжществото на дѣлбата разрѣшава този въпросъ. Конечната цель на дѣлбата е да ликвидира общитѣ нераздѣлни права, като раздѣли наследственнитѣ имоти помежду всичкитѣ наследници. Въ това отношение всичкитѣ наследници иматъ едчакви права, понеже тѣхнитѣ интереси сж взаимни. Въ процеса за дѣлбата, може да се каже, нѣма ищецъ и нѣма отвѣтникъ. Най-радѣтелния наследникъ *подканя* своитѣ сънаследници да ликвидиратъ общитѣ си интереси. Въ това ликвидиране на общитѣ права, колкото ищеца е заинтересованъ отъ исхода на дѣлбата, толкова е заинтересованъ и отвѣтника; за това може да се каже, че отвѣтницитѣ сж истци.

Искътъ за дѣлбата е *недѣлимъ*. По тази причина той трѣбва да бжде заведенъ срещу *всичкитѣ* наследници. Ако не участвоватъ всичкитѣ наследници въ дѣлбата, тя ще се счита като единъ несжществующъ актъ. И въ такъвъ случай може да се изиска нова дѣлба не само отъ страна на наследника, който не е участвовалъ въ дѣлбата но отъ всѣкиго отъ участвующитѣ въ нея наследници. [2]) Този прин-

---

[1]) Huc, t. V, n° 281, — Demolombe t. XV, n° 624. — Baudry-Lecantinerie, t. II, n° 2978. — Massé et Vergé, t. II, p. 358. — Aubry & Rau, t. VI, §621 — Vigie, t. II, n° 271. — D. P. 1891 1. 347; Pand. fran., v° *succes* n° 5727.

[2]) Huc, t. V, n° 283 и 299 — Martou, *Dissertation.* Belg. judic., 1859, p. 929 — Baudry-Lacantinerie, t. II, n° 2865 — Pand. fran., v° *success.*, n° 5760, Dalloz, *Sup* v° success, n° 1020. — D. P. 1888 1. 241; Sir. 1890 1. 401 1893, 1. 252. Кас. Р. n° 362 — 1924 I. Г. О. (адв. пргл. год. V. брой. 5)

ципъ е освятенъ отъ чл. 303 отъ закона за наследството. Споредъ този членъ, ако дѣлбата не е направена между *всичкитѣ* чада, които сѫществуватъ въ врѣме на смъртьта, и нисходящитѣ на ония, които сѫ починали по напредъ, дѣлбата е недействителна *въ цѣлость за всички*. Като говори по този въпросъ, Laurent забелѣзва, че, ако дѣлбата, направена отъ възходящи, не сѫществува въ очитѣ на закона, когато не е направена между всичкитѣ наследници, трѣбва да бѫде сѫщото за *всяка* дѣлба [1]).

Жителитѣ на една община иматъ ли право да искатъ на основание чл. 237, дѣлба на общинскитѣ имоти? Имуществата на общинитѣ се раздѣлятъ на двѣ категории, такива, които сѫ оставени за общо ползуване, и частни имущества (чл. 26 отъ зак. за имущ. и собст.). Жителитѣ на общината нѣматъ право да искатъ подѣлбата ни на една отъ двете категории имущества, защото тѣ не сѫ собственници; нѣма никаква нераздѣлность между тѣхъ и общината. Последнята е собственника на общинскитѣ имоти, било, че сѫ оставени за общо ползуване, било че сѫ частни [2]).

Ако двѣ или повече общини притежаватъ нераздѣлно единъ имотъ, могатъ ли да искатъ дѣлбата му? Трѣбва да правимъ различие, да ли имота е частенъ или е предназначенъ за общо употребление. Въ първия случай общинитѣ се считатъ като обикновенни собственници на единъ нераздѣленъ имотъ и иматъ право да искатъ подѣлбата му.

Въ втория случай въпросътъ е споренъ. Партизанитѣ на първата система поддържатъ, че принципа, какво никой не може да бѫде принуденъ да стои недѣленъ, е общъ, и че нѣма въ това отношение никакво исключение за общинитѣ. Отъ това правятъ заключение, че общината или секция отъ нея, която иска да се раздѣли, може да се обърне къмъ сѫдътъ и да изиска дѣлбата на общия имотъ [3]) Дру-

---

[1]) Laurent t. 10, n° 258,

[2]) Laurent, t. X, n° 326.

[3]) Аисос, *Sections des communes*, p. 303 и 341. — Blanche, Dictionnaire *général d'administration*, v° *Commune*, chap, VII, n° 11, § 8. — Braff, *Principes d'administration communale*, t, I, p. 132. — Batbie, Traité de droit public *et administratif*, 2 *eme edit.*, t. V n° 125. — Foucart, *Etements de droit public*, t. III, p. 511. — Macarel, *Elem. de jurisprud. administr*, p. 167. — Proudhon, *Traité de droit d'usage*. t. III, n° 825. — Baudry-Lacantinerie, v° *Succes.*, t. II, n° 2154.

гата система приема, че текстоветѣ и правилата отъ гражданското право сѫ чужди на дѣлбитѣ между общини или тѣхни секции, че това сѫ дѣлби чисто административни, уреждани отъ специални закони, имѣющи своитѣ особенни форми. Отъ това се вади заключение, че принципътъ за дѣлба, прогласенъ въ чл. 237, не се прилага къмъ общинитѣ и тѣхнитѣ секции [1]).

Нашия Върхов. Касац. Сѫдъ е възприелъ втората система и е решилъ, че единъ имотъ, който е оставенъ за общо ползуване на нѣколко общини, не подлѣжи на подѣлба; съ други думи, никоя отъ общинитѣ, които се ползуватъ отъ общия имотъ, не може да иска дѣлба. Така, той казва, че „предмѣтната кория, която е предназначена за общо ползуване между жителитѣ на тритѣхъ общини, по естеството си, не подлежи на раздѣла“ [2]).

Ако се възприеме взгляда на нашия Касац. Сѫдъ, то при заведенъ отъ една община искъ за дѣлба на имотъ, оставенъ *ab antiquo* за общо ползуване между двѣ и повече общини, ще се приложи правилото на членъ 1185ª отъ Граж. Сѫдопр., щомъ една отѣ общинитѣ заяви, че имота по законна причина не подлѣжи на раздѣла. При такова възражение отъ страна на една отъ общинитѣ сѫдътъ ще прекрати производството за дѣлба.

Ние сме наклони да приемемъ първата система, защото турския законъ за земитѣ, върху който нашия Касац. сѫдъ е основалъ своето рѣшение, е отмѣненъ съ закона за Имущ. и собств. и защото прогласения отъ чл. 237 принципъ, въ свързка съ сѫщия принципъ прогласенъ и въ чл. 61 отъ закона за имущ., който, като урежда въпроса за съсобственността, казва, че „никой не може да бѫде принуденъ да стои недѣленъ и прѣкратяване на съсобствеността всѣкога може да се иска отъ всѣкиго едного отъ участвующитѣ“ е общъ, а пъкъ нѣма другъ специаленъ законъ, който да прави исключение за общинитѣ.

Безтѣлесни имоти. Макаръ наследството да се състои само отъ безтѣлесни имоти; напримѣръ креанси, дѣлбата

---

1) Ducrocq, *Traité de droit admin.*, t. II, n° 1431. — Huc, t. II, n° 283. — Dalloz, Rép. v° *succes.*, n° 1534; *Supp.* n° 983.

2) К. Р. n° 42 (173) — 1898 г. I. Т. О.

пакъ става въпрѣки дѣлимостьта на последнитѣ между съ-наследницитѣ.

Въ наследствто може да има и други безтѣлесни имоти и права, които подлежатъ на дѣлба. Така, наследодателя оставя една концесия. Характера на тази концесия е такъвъ, че не позволява дѣлбата ѝ въ натура, но той не бърка тя да бѫде дадена въ дѣлътъ на едного отъ съ наследницитѣ, или да бѫде продадена на публиченъ търгъ.

Сѫщото може да се откаже и за бревети за откривание съ тази особенность, че, ако бревета е дѣлимъ на нѣколко еднакви бревети, отдѣлнитѣ бревети могатъ да се подѣлятъ помежду съ наследницитѣ; ако ли пъкъ бревета е недѣлимъ, той се дава въ дѣлътъ на едного отъ наследницитѣ. Бревета може да бѫде и продаденъ, ако е неудободѣлимъ и ако не може да се експлоатира раздѣлно между съсобственницитѣ.

Една търговска фирма, по принципъ, е недѣлима; но тя може да бѫде продадена или предадена въ дѣлътъ на едного или на нѣколко души отъ наследницитѣ.

Исключения отъ чл. 237. Има случаи, въ които е неприложимо правилото на чл. 237, и съсобственницитѣ не само могатъ, но сѫ и длъжни да оставятъ нераздѣленъ извѣстенъ имотъ за общо ползуване, диктувано отъ интереситѣ на участвующитѣ въ дѣлбата. Ние ще упоменемъ по главнитѣ отъ тѣхъ.

Така напримѣръ, между имотитѣ, дѣлбата на които се иска, има и такъвъ, който се намира между два имота или здания и е толкова необходимъ за тѣхната експлоатация, че, ако не се остави за общо ползуване на двамата съсѣди собственници, имотитѣ имъ не ще могатъ да бѫдатъ обработвани полезно, или пъкъ губятъ всичката си цѣна. Сѫщото е, когато двама собственни оставятъ часть отъ имотитѣ си за общъ пѫть, безъ който обработването на имотитѣ е почти невъзможно. Отъ това следва, че не може да се иска дѣлба на такива имоти, напримѣръ, общъ пѫть, излазъ и други, които сѫ абсолютно необходими за експлоатирането на имотитѣ. Имотитѣ, които не подлежатъ въ такива случаи на дѣлба сѫ аксесоари на главнитѣ имоти.

Прочее, макаръ по закона никой не може да бѫде принуденъ да стои недѣленъ, макаръ да може да иска винаги дѣлба, вѣрно е тъй сѫщо, че, когато между два главни имота, владѣни отъ два различни собственника, има единъ аксесоаренъ имотъ, който е толкова необходимъ за експлоатацията на двѣтѣ главни собственности, че безъ неговото общо ползуване упоменатитѣ главнии моти ще бѫдатъ значително повредени и почти неупотрѣбляеми, за да не се жертвова главното предъ аксесоара, казания аксесоаренъ имотъ не подлежи на дѣлба, и двамата собственници се считатъ, че се намиратъ, въ това отношение, не толкова въ нераздѣлность, колкото въ единъ общъ помежду имъ *сервитутъ*. Този аргументъ може да се извади отъ чл. 62 и 109 отъ закона за Имущ. и Соб. Сѫщото бѣше и по римското право. (L. 19, ff., *Communi dividundo*).

Тѣзи изключения се проявяватъ най-вече при нуждата да се остави общъ пѫть, или уличка, безъ които обработването на подѣленитѣ имоти, или ползуването отъ тѣхъ, става затруднително, или почти невъзможно, и безъ които имотитѣ се обезцѣняватъ съвършенно.

Французската юриспруденция решава, че не подлежатъ на подѣла такива имоти, които, по своята природа, могатъ да служатъ за общо ползуване на всички раздѣлени сънаследници, занаята и поминъка на които е свързанъ съ този имотъ. Напримѣръ, въ една горска мѣстность едно семѣйство, което се занимава само съ дървенъ материалъ, има една дъскорезачница. Понеже тя служи за общо ползуване на всички, сѫдътъ може да реши, да не бѫде подѣлена, а да бѫде оставена за общо ползуване.

Или семейството се занимава съ приготовление на варъ. Има една варница. Понеже почти всичкитѣ сънаследници сѫ варджии, сѫдътъ може да реши, варницата да остане за общо ползуване [1]).

Реалнитѣ сервитути, служащи на единъ или повече имоти, не подлежатъ на дѣлба, защото сѫ привързани къмъ

---

[1]) Pand. fr., v° *Success.*, n°s 5487 и 5488.

имота [1]). Напримѣръ, единъ сервитутъ за преминавание или водопой, или частна рѣка, който се дължи на имота, и който би трѣбвало да бѫде подѣленъ, не може да се дѣли защото съставлява едно право сѫществено недѣлимо. Съ-наследницитѣ ще уредатъ само начина на ползуване отъ него, т. е. дали то ще бѫде по изреждание за извѣстно време, или другояче. Нашия законъ мълчи по този въпросъ; обаче, римскитѣ закони се изразяватъ твърде положително. Особенно могатъ да се консултиратъ и *днесъ* L. 19, § 4, D. *Communi dividundo,* и 4, D., *De aquâ quotidianâ et aestiva* [2]) Това ясно се вижда и отъ членъ 62 отъ Закона за Имущ. и Соб.

Това, което казахме за сервитута за преминавание и за водитѣ, се прилага тъй сѫщо къмъ правото за влизание и преминавание презъ едно придверие, презъ единъ дворъ, една стълба, служаща за нѣколко етажа отъ една и сѫща кѫща.

Правилото на чл. 237 не би трѣбвало да се приложи и къмъ дѣлбата на кладенци, които е предпочитително да бѫдатъ оставени за общо употрѣбление (чл. 63 З. Имущ и Соб.).

Сѫщото може да се каже за фурни и други подобни, които служатъ за общо употрѣбление въ голѣми здания.

Имоти, които не сѫ въ гражданско обращение.

Въ нашитѣ обичаи е, семейството въ голѣмитѣ градове да купуватъ отъ общинитѣ отъ гробищата мѣсто, гдето да се погребватъ членове отъ семейството. Така купеното отъ семейството мѣсто става негова собственность въ смисълъ, че само то може да го използува за гробница. Това мѣсто при-

---

[1]) Vazeille, sur. l'art. 815, n° 4. — Pothier, *Traité de quasi — contrat de communauté*, n° 196. — Duranton, t. V, n° 149 ; t. VII, n° 77.— Delvincourt. t. II, p. 43. note 4. — Demolombe, t. XV, n° 492. Dufruc *Tr. du partage*, n° 216. — Rolland de Villargues, Rép., v° *Partage*, § 11, n° 14.—Fuzier-Hermao; sur l'art. 815, n° 38. — Le Sellyer, t. II, n° 1065.— Aubry & Rau, t. II, § 221ter.

[2]) Duparc-Poullain, t, III, chap. 4, p. 114.—Merlin, Rép., v° *Partage*, § 10, n° 2. — Delvincourt, t. II, p. 344.—Toullier, t. III, n° 469bis.—A. Dalloz, v° *Partage*, n° 53.

надлежи на наследницитѣ пропорционално съ тѣхнитѣ наследственни части, за да погребава тамъ своитѣ, но то не може и не трѣбва да бѫде дѣлено.

Имоти, които иматъ личенъ характеръ.

Има нѣкои отъ особенъ характеръ имоти, които нѣматъ текуща цѣна; какъ да се постѫпи съ тѣхъ? Такива имоти сѫ: дипломитѣ на умрѣлия, неговитѣ домашни писма, неговата кореспонденция въобще, неговитѣ ордени, декорации, медали, семейни портрети, исторически спомени и други подобни. Какъ ще се уреди наследственното прехвърляние на тѣзи предмѣти? На кого отъ наследницитѣ да се предаджтъ? Този въпросъ не се разрешава отъ закона, принципа на който е, че *всичко се дѣли*. Интересътъ на фамилията изисква, обаче, щото тѣзи предмѣти да не се распръсватъ и изчезватъ, а да се запазятъ деликатно, като се дадатъ на едного или на нѣколко души отъ наследницитѣ, като се пази правилото, да не се распокъсватъ. Да се предадатъ на категории на разни наследници, ако е невъзможно да се даджтъ на едного. Напримѣръ, кореспонденцията на умрѣлия да се предаде на едного отъ наследницитѣ, за да я пази и използува за моралния интересъ на семейството; сѫщо и дипломитѣ. Всичкитѣ тѣзи предмѣти сѫ фамилни паметници. Тѣ у насъ не сѫ още развити, но все ги има. Ние нѣмаме никакви обичаи и традиции за тѣхното наследственно запазване. За това ще е полезно да посочимъ, каква е традицията въ това отношение въ нѣкоя цивилизована страна. Най-много и най-стари традиции по тази материя има въ Франция. Ние ще посочимъ, какъ постѫпватъ тамъ въ подобни случаи.

Така, французскитѣ сѫдилища решаватъ и авторитѣ удобряватъ това решение, щото дипломитѣ, фамилнитѣ портрети, историческитѣ спомени, декорациитѣ да се предаватъ на най-голѣмото дѣте на наследодателя; ако между наследницитѣ има и момчета, то тѣ се предаватъ на най-голѣмия синъ [1]).

---

1) Dalloz, Sup., v° *Succes*., n° 1093. — Demolombe, t. XV, n° 700, — Rousseau et Laisney, v° *Partage*, n° 119.—Huc, t. V, n° 279.

Други препоржчатъ за тѣзи предмѣти да стане търгъ само между сънаследницитѣ като си запазватъ правото другитѣ сънаследници да си снѣматъ копие отъ тѣхъ[1]).

Има и мнѣние, че тѣзи предмѣти могатъ да се продадатъ и на чужди лица[2]).

Ние мислимъ, че у насъ би трѣбвало да се постжпи по другояче: ако сънаследницитѣ не се съгласятъ, у кого отъ тѣхъ да останатъ означенитѣ предмѣти, и ако тѣ иматъ пазарна цѣна, последнитѣ могатъ да бждатъ продадени и на чужди лица, било доброволно, било на търгъ. Напримѣръ, наследодателя оставилъ една златна, украсена съ брилианти, табакера, дадена му отъ руския царь или отъ Султана. Тя има цена и може да се продаде и на чужди лица. Сжщото може да се каже и за орденитѣ.

Ржкописитѣ, по науката или по литературата, представляватъ тоже стойность; тѣ сж предназначени за печатание. Значи, могатъ да бждатъ продадени.

А другитѣ предмѣти, които иматъ повече личенъ характеръ, могатъ да бждатъ дадени, като споменъ, даже на отреклия се наследникъ[3]).

Следъ кръвнитѣ наследници идатъ завѣтницитѣ, особенно универсалнитѣ, на които би могли да се предадатъ нѣкои отъ горѣозначенитѣ предмѣти, ако нѣматъ текуща стойность, защото отъ факта, че завѣщателя ги е установилъ за свои наследници, показва, че ги е обичалъ и не ще бжде противно на волята му, ако получатъ нѣкои отъ горнитѣ предмѣти като споменъ.

Защо трѣбва да бждатъ призовани всичкитѣ наследници въ дѣлбата? Защото всѣки отъ наследницитѣ има едно право въ наследственнитѣ имоти. Една дѣлба, направена не между всичкитѣ наследници е *несжществующа*; една дѣлба, направена само между нѣколко души отъ наследницитѣ е непонятна; такава дѣлба, въ очитѣ на закона, не е дѣлба, и тя, разбира се, не може да бжде противопоставена на онѣзи,

---

1) D. P. 1846. 11. 76; 1870 3. 103. — S. 1862. 11. 309. — Aubry & Rau, t. V, § 621, note 3. — Huc, t. V, n° 279. — Fuzier — Herman, sur l'art. 826, n° 6.

2) Huc, loc. cit.

3) Trib. civ. Seine. 16 mai 1882.

които не сѫ участвували въ нея; тя за тѣхъ е res inter alios acta; неучаствующитѣ въ нея могатъ винаги да искатъ нова дѣлба. Нѣщо повече: даже онѣзи наследници, между които тя е направена могатъ да предизвикатъ друга дѣлба, защото тѣ тъй сѫщо оставатъ въ състояние на нераздѣлность, на която иматъ право да турятъ край.

Такава дѣлба е опорочена отъ абсолютна недействителность и може да бѫде оборвана отъ всѣко заинтересовано лице. Тѣзи принципи сѫ безспорни.

Освѣнъ дѣлбата има и други актове, които турятъ край на нераздѣлността; такива сѫ продажбата, замѣната и спогодбата. Но, за да иматъ сила на дѣлба и за да бѫдатъ действителни и задължителни за всички наследници, тѣ трѣбва да сѫ сключени между *всичкитѣ*; иначе, ако тѣ сѫ сключени само между нѣкои отъ наследницитѣ, се считатъ за несѫществующи и, като такива, могатъ да бѫдатъ оборвани и отъ самитѣ наследници, които сѫ страна въ тѣхъ.

Въ едно свое прѣсно решение нашия върхов. касац. сѫдъ № 420 отъ 23. IV 1925 [1]) I Т. О. приема противното, като казва, че „*никой законъ не прогласявалъ за недействителна сключената между двама наследници спогодба върху общото имъ наследство, безъ участието на останалитѣ наследници*". Този взгледъ е явно противенъ на общитѣ принципи, които уреждатъ въобще материята за прекратяване нераздѣлността. Това решение е подложено на основателна критика [2]).

Вънъ отъ искътъ за дѣлба, *всѣки други актъ, включително и спогодбата, цѣлта на който е да тури край на нераздѣлността*, а съ това да се приравни къмъ дѣлбата, е нераздѣленъ. Щомъ една спогодба има за цѣль да тури край на нераздѣлността на едно наследство, трѣбва да имаме предъ видъ, че юридическата натура на последното е такова, че нераздѣлността му е едно състояние общо на *всички* наследници; за да се прекрати това състояние и да се преобърне въ състояние на раздѣлность, трѣбва и въз-

---

[1]) Адвок. Прегледъ, год. VI брой 4. 1925.

[2]) Адвок. Прегледъ, год. VI брой 12, 1926. — Сотиръ Бранковъ. Спогодбитѣ при дѣлбитѣ въ наследството, стр. 178—181.

създаването на последното да участвуватъ пакъ *всички* наследници. Когато съ една спогодба се туря край на нераздѣлността на едно наследство, тя се асимилира къмъ резултата отъ искътъ за дѣлба; а пъкъ искътъ за дѣлба трѣбва да бѫде заведенъ срещу всички, въ какъвто смисълъ той е *недѣлимъ*. Днесъ това гледище е общоприето въ доктрината и въ юриспруденцията. Тази дерогация на общото правило за дѣлимостьта на договоритѣ се оправдава съ самия предмѣтъ на дѣлбата, който е, да се тури край на нераздѣлността чрезъ разпредѣление имотитѣ между *всичкитѣ*, които иматъ право върху тѣхъ. А пъкъ непонятна е нераздѣлността спрямо едного, безъ да има нераздѣлность спрямо другитѣ. Ако единъ отъ наследницитѣ не е участвовалъ въ дѣлбата, тя не може да му се противопостави; спрямо него нераздѣлността продължава [1]) и той има право да иска да ѝ се тури край.

Прочее, чл. 237 не казва, че искътъ за дѣлба трѣбва да се предяви срѣщу *всички* сънаследници, но това го изисква юридическата природа на двѣтѣ състояния, въ които се намиратъ наследницитѣ — нераздѣлность и раздѣлность. Този принципъ е прогласенъ *изрично* въ чл. 303, който говори за дѣлба, направена отъ възходящи на своитѣ наследници. Това правило се прилага по аналогия и къмъ дѣлбата по чл. 237; този принципъ се прилага и къмъ всѣки другъ актъ, който туря край на нераздѣлността на едно наследство.

---

[1]) Pand. fran., v° *succes.*, n° 5760. — Massé et Vergé, sur Zachariae, t. II, p. 364. — Demante, t. III, n° 231 bis 1. — Delvincourt; t. II, p. 50 note 8. — Dutruc, n° 295. — Fouet de Conflans, sur l'art 817, p° 9.—Demolombe, t. XV, n° 617.—Mollot, *Traité de liquidation judiciaire*, n° 48—Aubry & Rau, t. VI, § 621 bis. — Rodière, De *l'indivisibilété*, n° 502. — Guillouard, *Traite de contrat de Societe*, n° 342. — Rousseau et Laisney, *Dictione de procedure*, v° *Partage*, n° 10. — Meynal, note S. 1888. 1. 428. — Huc, t. V, n° 283 и 299, Le Sellyer, t. II, n° 1077,—Laurent, t. X, n° 258.—Poncet, note D. P. 1888, 1, 242.—Baudry-Lacantinerie, t. II, n° 2191.

Сѫщото възприема и юриспруденцията D. P. 1834, 1. 17; 1842. 2, 223, 243; 1846. 4. 387; 1857. 2. 11, 1891. 1. 241. — Pasicrisie belge, 1891. 2 106. — S. 1890. 1. 401; 1893. 2. 252.

При разрѣшението на този въпросъ нека не се забравя, че по принципъ дѣлбата е договоръ; такъвъ е винаги окончателната дѣлба [1]).

Не трѣбва да се смѣсва въпросътъ за участието на *всичкитѣ* наслѣдници въ дѣлбата съ онзи за туряние край на нераздѣлността на наследственнитѣ имоти между всичкитѣ наследници. Дѣлбата може да стане между групи наследници, които отъ своя страна оставатъ пакъ нераздѣлни. Това най-вече се случава, когато дѣлбата става по колѣна, както това ще видимъ при тълкуването на чл. 245, защото при този случай наследствената маса се дѣли на толкова равни дѣла, колкото има наследници — съдѣлители или колѣна — съдѣлители. Дѣлътъ, който се падне на едно колѣно, може да принадлежи само на единъ наследникъ; но въ колѣното може да има нѣколко души сънаследници, които ще дѣлятъ помежду си паятъ, който се е падналъ на тѣхното колѣно. Но тѣ могатъ да решатъ да остане този пай нераздѣленъ помежду имъ. Прочее, въ този случай ще има дѣлба, която не туря край на нераздѣлността на всичкитѣ наследствени имоти между всичкитѣ наследници, които участвуватъ въ дѣлбата. Напримѣръ, между сънаследницитѣ съдѣлители има нѣколко колѣна; на едното отъ тѣхъ, въ което има трима души наслѣдници, се пада една кжща. И тримата решаватъ да притежаватъ кжщата нераздѣлно.

При това трѣбва да отбелѣжимъ, че въ тази хипотеза тримата души наследници ще притежаватъ кжщата, не като наследници, а като съсобственници и нейното раздѣляние помежду имъ ще стане не съ искъ за дѣлба, *familiae erciscundae*, а съ *communi dividundo*.

Нашия Касационенъ Сюдъ е решилъ, че дѣлба за наследство има и тогава, когато, по съгласие на сънаследницитѣ, наследствения имотъ бжде раздѣленъ между групи наследници и по този начинъ се туря край на общността не между всички сънаследници, а само между групи отъ тѣхъ.

За случая, по поводъ на който касац. сждъ цитира чл. 239 и 292 отъ закона за Наследството казва: [2])

---

[1]) Laurent t. X, n° 270.

[2]) К. Р. № 881 отъ 30. XI. 1925 I. Г. О, (Адв. Пр,, год. VI. брой 5, стр. 35).

„Сѫдътъ по сѫщество е констатиралъ, че презъ 1919 г. всички сънаследници, подиръ смъртьта на на общия имъ наследодатель, сѫ си подѣлили доброволно недвижимитѣ имоти, останали имъ въ наследство отъ наследодателя, по начинъ и при условия, изложени въ съставения за тази цель раздѣленъ актъ отъ 18 мартъ 1919 год. Тази доброволна дѣлба е действителна отъ гледна точка на закона, защото тя е била извършена съ съгласието на всички сънаследници и е турила наистина край на общността, макаръ и само между двѣ групи отъ тѣхъ: отъ една страна дъщеритѣ на наследодателя, които получили конкретно изброенитѣ въ поменатия актъ недвижими имоти, а отъ друга — съпругата и синоветѣ на сѫщия — за които пъкъ си запазватъ всички останали имоти, влизащи въ наследственната маса. Щомъ като, както и окрѫжниятъ сѫдъ е констатиралъ, волята и съгласието на всички сънаследници е била, щото въпросната доброволна дѣлба да се извърши по начинъ, изложенъ въ писменния актъ отъ 1919 г., т. е. нераздѣлността да се прекрати само по отношение на сестритѣ отъ една страна, и майката и братята отъ друга, а не и помежду самитѣ сестри и помежду майката и братята, които по силата на тоя актъ се съгласяватъ да стоятъ още въ положение на нераздѣлность, то такава една дѣлба не може да се счете за недействителна само за това, че общността не е прекратена по отношение на всички. Доброволната дѣлба не е нищо друго освенъ едно позволено отъ закона съглашение между сънаследницитѣ по отношение имотитѣ, останали имъ въ наследство и като такова е подчинено на общитѣ правила за договоритѣ и задълженията, които предвиждатъ случаитѣ и условията, при наличността на които съглашенията се считатъ недействителни, а окр. сѫдъ, както това се вижда отъ съобразителната часть на обтѫженото опредѣление, не е констатиралъ наличността на такива условия, които да опорочватъ или да правятъ недействително сключеното между сънаследницитѣ съглашение за доброволна дѣлба.

Окрѫжниятъ сѫдъ е констатиралъ, че сънаследницата Гена не е правила възражение, че не е участвувала при извършване дѣлбата и че съ предложената и неприета решителна клетва се доказвало обстоятелството, че касаторката

Ненка е участвувала въ доброволната дѣлба заедно съ всички останали сънаследници. А при тия именно констатации порокътъ на писменния актъ отъ 1919 г., състоящъ се въ това, че Гена не е била приподписана отъ двама свидетели, се напълно покрива и опорочениятъ актъ добива своята сила и действие и спрямо касаторката Ненка, която единствено е поискала да се ползова отъ речения дефектъ на сжщия актъ. Но както се вижда отъ изложеното въ този пунктъ, окржжниятъ сждъ е счелъ за действителенъ акта и по отношение на неграмотната Гена не само по съображението, че тази последната не е правила възражение противъ него, но главно, защото следъ отказването на касаторката да положи предложената й решителна клетва, той е призналъ за установено, че поменатата Гена е участвувала при сключването на съглашението за дѣлбата отъ 1919 г. А казаната решителна клетва е била допустната, за да се установи и участието на неграмотната Гена при извършването на дѣлбата и сключването на сжщия писменъ договоръ отъ 1919 год., а не за другъ нѣкои договоръ съ истеца, последвалъ го е отъ казаната дата".

Ако единъ отъ наследницитѣ има състезателенъ процесъ съ нѣкои отъ сънаследницитѣ, този процесъ не може да спре производството на дѣлбата. Така върх. Кас. сждъ е решилъ, че исканата дѣлба не може да се спре по отношение на онѣзи сънаследници, които сж осждили сънаследника си съ влѣзло въ законна сила решение, да имъ предаде припадающата имъ се наследственна часть отъ едно наследство, подъ предлогъ, че последния е въ състезателенъ процесъ съ останалитѣ сънаследници по това наследство, за да се извърши дѣлбата следъ свършване процеса между всички наследници [1]).

За непросрочностьта на искътъ за дѣлба. Отъ принципатъ, освятенъ отъ чл. 237, следва, че правото на наследника да иска дѣлбата не се просрочва презъ всичкото врѣме, колкото дълго и да е то, догдѣто трае нераздѣлностьта. Кой е мотивътъ за тази непросрочность, когато общото правило е, че всѣки искъ се просрочва? Искътъ не може да се про-

---

[1]) К. Р. № 413 — 1924 г. I Г. О. (Адв. пр. год. V, брой 7).

срочи, защото нераздѣлното владѣние, като общо на всѣкой наслѣдникъ, запазва тѣхнитѣ права, безъ да може да повреди нѣкому [1]). *Laurent* привежда твърде важни съображения по този въпросъ; за това считаме, че ще е полезно да направимъ една кратка цитата отъ тѣхъ. „Въобще всѣки искъ се просрочва; непросрочностьта е изключение. Защо е допуснато изключение за искътъ на дѣлбата, макаръ закона да го неустановява изрично? Защото просрочието не се разбира, догдѣто не сѫществува нераздѣлностьта. Ако искътъ се просрочваше, то нераздѣлнитѣ владѣлци въ продължение на тридесеть години щѣха да станатъ изключителни собственници. А пъкъ това е невъзможно, защото то би било юридическа безсмислица. Какъ единъ комунисть би станалъ собственникъ, като владѣе въ качеството си на комунистъ? Основанието даже, на което той би се ссилавалъ, би говорило противъ него, защото то установява, че той владѣе нераздѣлно съ другитѣ; нѣщо, което не допуща изключителната собственность. Просрочва се само онова, което владѣятъ; а едно нераздѣлно владѣние не може да води къмъ раздѣлна собственность; напротивъ, то предполага правото за другитѣ нераздѣлени владѣтели да искатъ всѣкога дѣлбата“ [2]). Въ този смисълъ говорятъ и други автори [3]). *Непросрочностьта* на искътъ за дѣлбата се тегли отъ духътъ на самия текстъ на чл. 237, споредъ който дѣлбата може да се иска **всѣкога** — разбира се, до когато трае нераздѣлностьта.

Нашия Върховенъ Касационенъ Сѫдъ решава, че *искътъ за дѣлба се просрочва* въ продължение на 15 години (решение № 122/93, I отдѣл.) Още по-чудното е, че Касац. Сѫдъ решава въпроса за просрочието въ 1893 г. на основание чл. 1660 отъ осм. гр. законъ, когато е билъ въ сила чл. 237, споредъ който дѣлбата може да се иска **всѣкога**, а следователно и следъ петнадесеть години.

Нераздѣлното владѣние, което има единъ наслѣдникъ, не само не създава прескрипция въ негова полза, но наопаки, даже го задължава да даде смѣтка на своитѣ съна-

---

1) Poujol t. II, p. 16, n° 3.
2) Laurent, t. X, n° 260.
3) Demolombe, t. XV, n° 523. — Pothier, *Succes.* chap. IV, art. I.

следници за ползуването отъ владѣнитѣ имоти; това задължание трае до тогава, до когато трае и нераздѣлността. А отъ това следва, че единъ сънаследникъ, който държи единъ недвижимъ имотъ или една сума пари, принадлежащи на *нераздѣлената* наследственна маса, не може, догдето нѣма окончателна ликвидация, да просрочи срѣщу своитѣ сънаследници било плодоветѣ отъ недвижимия имотъ, било лихвитѣ отъ капитала, защото той се счита, че владѣе отъ името на всичкитѣ сънаследници, до дѣлбата [1]); това владѣнне е общо, а общото владѣние не създава просрочие за нераздѣлния владѣлецъ.

Решението на нашата касация не е мотивирано, та да можемъ да го подхвърлимъ на по-сериозна и по-основателна критика.

Въ последната си практика В. К. Сждъ приема, че въ исковата си молба ищеца може да укаже като основание на искътъ си, че има имота и по наследство и по давность. Ние мислимъ, че тѣзи две основания се самоисключватъ. Онзи, който претендира пръвъ върху имота по наследството, взема качеството на наследникъ; той действува по искъ за дѣлба или по искъ за наследство. Не е сѫщото и съ оногова, който има претенции върху имота по давность.

Чл. 238 [2]).

Дѣлбата може да се поиска дори когато единъ отъ сънаследницитѣ би се ползувалъ отдѣлно съ часть отъ имотитѣ на наследството, ако само не е доказано, че дѣлбата е станала, или че владѣнието е покрито съ давность.

При коментирането на чл. 237 ние видѣхме, че, ако *цѣлия* наследственъ имотъ се владѣе *нераздѣлно* отъ всичкитѣ наследници заедно, или пъкъ отъ едного или отъ нѣколко отъ тѣхъ за обща смѣтка ни всичкитѣ, искътъ за

---

[1]) Dalloz, *Succes*, n° 1777.

[2]) C. It. 985; C. N. 816.

дѣлба не се просрочва и дѣлбата може да се иска *всѣкога*, до когато трае състоянието на нераздѣлността. Но възможно е, да се случи, че единъ отъ наследницитѣ или само нѣколко отъ тѣхъ да владѣятъ една часть отъ наследственния имотъ *отдѣлно*. Въ такъвъ случай, когато единъ отъ наследницитѣ владѣе и се ползува *отдѣлно* отъ часть отъ наследственнитѣ имоти, искътъ за дѣлба просрочва ли се? *Отдѣлното* ползуване отъ часть отъ нераздѣлнитѣ имоти само по себе си не просрочва искътъ за дѣлба; тя може да се иска дори и когато единъ отъ наследницитѣ се ползува *отдѣлно* отъ наследственния имотъ; но, за да може да се поиска дѣлбата, въ такъвъ случай изискватъ се две условия: първо, да не е станало дѣлба и второ, да не би владѣнието да е покрито съ давность. Ако е станала дѣлба, въ силата на която наследника се ползува *отдѣлно*, ила ако владѣнието и ползуванието е покрито съ давность, дѣлбата не може да се иска, защото нераздѣлността престава или по причина на дѣлба, или по причина на прескрипция, а тѣзи две събития — дѣлбата и прескрипцията — погасяватъ искътъ за дѣлба.

Отъ това излиза една двойнственность на искътъ за дѣлба относително давността, а именно, че той едноврѣменно е непросрочаемъ и просрочаемъ. Той е *непросрочаемъ* тогава, когато всичкитѣ наследници владѣятъ общо, като съсобственници. Въ този смисълъ чл. 238 казва, че дѣлба може да се иска дори и тогава, когато единъ отъ наследницитѣ би се ползувалъ отдѣлно отъ часть отъ имотитѣ, защото закона предполага, че той се е ползувалъ отъ тѣхъ въ качеството на съсобственикъ; а такова ползуване доказва иераздѣлността на имота; и не може да побърка да се иска дѣлбата му.

Искътъ за дѣлба става просрочаемъ, когато общото ползуване отстжпи мѣсто на едно ползуване като собственникъ; то е онова ползуване, за което закона казва, че „владѣнието е покрито съ давность".

Но какъ, съ какво, се обяснява това преобразяване отъ общото владѣние въ владѣние като собственикъ. На този въпросъ Pothier отговаря съ думитѣ на закона, а именно, че дѣлба може да се иска и тогава, когато единъ

отъ наследницитѣ би се ползувалъ отдѣлно съ часть отъ наследственнитѣ имоти, защото се счита, че наследницитѣ владѣятъ единъ за други; но, ако това отдѣлно ползуване и владѣние продължава тридесеть години или повече, въ този случай наследницитѣ, които се ползуватъ отъ часть отъ имотитѣ *отдѣлно*, могатъ да ги задържатъ въ своето владѣние чрезъ давностния срокъ. По нататъкъ прави да се предполга, че е имало дѣлба и че актътъ е могълъ да се изгуби [1]).

И други автори изказватъ сѫщото мнѣние съ малко отклонение. Споредъ тѣхъ, понеже нераздѣлното владѣние, по своята сѫщность, е врѣменно и понеже нераздѣлностьта трѣбва да отстѫпи на раздѣлната собственность, когато закона вижда едно отдѣлно ползуване да се продължава въ течение на тридесеть години, той предполага, че е имало дѣлба и че следователно той прогласява искътъ за дѣлбата просроченъ [2]).

Laurent намира, че тази доктрина е малко юридическа (*cette doctrine est peu juridique*), защото тя не обяснява, какъ едно владѣние, което, отъ своето начало е общо владѣние (*est une possession de communiste*), може да се преобърне, само чрезъ течението на врѣмето, въ едно владѣние на изключителенъ собственникъ [3]). Този авторъ излага необорими аргументи на своето мнѣние. Доктрината е въ разногласие и по сѫществото на въпроса, и по мотиви [4]).

И наистина, какъ е възможно, щото владѣнието на единъ наследникъ, захванато като *общо*, да се измѣни въ *частно* владѣние *animo domini*? За разрешението на този въпросъ трѣбва да проследимъ всичкитѣ фази, презъ които владѣнието може да се зароди, да мине, и всичкитѣ форми, въ които може да се прояви.

---

1) Pothier, *De Succes.*. ch., art. I, § 1.

2) Demante, t. III, n° 140bis III.

3) Laurent, t. X, n° 264.

4) Huc, t. V, n° 287. — Duvergier, t. IV, n° 401, note 3, — Demolombe, t. XV, n° 527. — Sellyer, t. II, n° 1094. — Taudière, p. 231, — Sellose, *De la possession precaire*, p. 89. — De Folleville, n° 20. — Dutruc, n° 229. — Dalloz, Supp., v° *succes.*, n° 992. — Vigié, t. II, n° 265. — Arntz, t. II, n° 1478. — Thiry, t. II. n° 165. — Aubry & Rau, t. VI, § 621.

Какъ се захваща *общото* владѣние на наследника? То се захваща *ipso jure* въ момента на смъртьта на наследодателя (чл. 184 отъ зак. за наслед.) Отъ тази минута основанието за владѣнието на наследственнитѣ имоти е владѣние *общо* на всичкитѣ наследственни имоти, за смѣтка на всички наследници. За да се измѣни това владѣние въ друго, а именно въ владѣние на частенъ собственникъ, изисква се, щото единъ наследникъ, или нѣколко души отъ наследницитѣ да захванатъ да владѣятъ *отдѣлно* часть отъ наследственнитѣ имоти или всичкитѣ, като частни собственници, съ намѣрение да станатъ окончателно такива, *animo domini*. Значи, потрѣбно е измѣнение, ако не на правото (interversion de droit), поне едно измѣнение на факта (interversion de fait) т. е. владѣлеца-наследиикъ да почне да управлява като исключителенъ собственикъ и да прѣстане да дѣйствова въ качество на съсобственникъ [1]).

Laurent казва по този въпросъ, че възможно е, щото, отъ самото начало (*dès le principe*), владѣнието на наследникътъ да е било владѣние на единъ собственникъ; тогава нѣма нужда отъ едно измѣнение на основанието *(interversion)*". Такава възможность въ абсолютния смисълъ на думата не може да се представи, щомъ владѣнието минава по право въ минутата на смъртьта на наследодателя върху наследницитѣ (чл. 184). *Le mort saisit le vif*. Прочее, върху наследника, безъ той да ще, минава по право владѣнието на наследственнитѣ имоти, и той има качеството на общъ владѣтель т. е. на лице, което владѣе не само за себе си, но и за смѣтка на наследницитѣ. За да се измѣни това негово владѣние и това негово качество, потрѣбно е, тѣ да се измѣнятъ поне фактически и този владѣлецъ да почне да владѣе само за себе си и това владѣние *animo domini* да се прояви въ нѣкоя присжща нему форма.

Счетохме за нуждно да се спремъ върху цитираната мисъль на *Laurent*, защото тя е противна на принципа, приетъ отъ нашия чл. 184; тя е противна и на art. 724 отъ C. Napoléon, източника на нашия.

Нека отбелѣжимъ, че французската юриспруденция въ това отношение е постоянна и е въ следния смисълъ: едно

---

[1]) Zachariae, t. IV, p. 408, note 12.

лице, което владѣе за общо смѣтка (*un communiste*), може да придобие по давность, срещу другитѣ съвладѣлци (communistes), цѣлия недвижимъ нераздѣленъ имотъ, чрезъ самото действие на изключителното владѣние *animo domini*, и безъ да има нужда отъ измѣнение на неговото основание; измѣнение на основанието се изисква само отъ онѣзи, които владѣятъ имота прекорно, т. е. въ името на другитѣ [1]).

Когато закона казва, че владѣнието трѣбва да е покрито съ давность, то означава, че той изисква едно законно владѣние, т. е. владѣние постоянно, непрекъснато, спокойно, явно *и съ намѣрение да се държи вѣщьта като свое собственна, animo domini* (чл. 2 отъ З. за давностьта). Само чрезъ такова *animo domini* владѣние наследника става собственникъ по давность на имота, отъ който той се ползува отдѣлно.

И така, за да може наследникътъ, който отдѣлно се ползува отъ часть отъ имотитѣ на наследството, да отхвърли искътъ за дѣлба, *трѣбва да докаже* двѣ обстоятелсва: или че той владѣе и се ползува отъ наследственния имотъ въ силата на една станала вече дѣлба, въ какъвто случай съ-наследницитѣ му не могатъ да искатъ втора дѣлба безъ законни за това причини; или пъкъ, че той владѣе имота и се ползува отъ него *отдѣлно* въ течение на давностния срокъ, и че следователно чрезъ давностьта е станалъ собственникъ на владѣния отъ него имотъ [2]). Не докаже ли обстоятелството, на което той ще се основава, дѣлбата за искътъ трѣбва да се приеме, безъ да се гледа, колко години се продължавало *отдѣлното* владѣние и ползуване отъ наследственния имотъ. Това владѣние може да се е продължавало повече отъ 50 години, и все пакъ искътъ за дѣлба ще се приеме.

При това трѣбва да не се испуща изъ предъ видъ едно важно нѣщо, то е, че двѣтѣ обстоятелства, на които се позоватъ наследницитѣ, за да отблъснатъ исканието за дѣлба, а именно дѣлбата и давностьта, сж отдѣлни едно отъ друго и самостоятелни. Това съображение е важно, защото, когато е имало дѣлба, наследника може да се ссилава само на нея

---

1) Dalloz, 1854, V. 578; 1856. I, 340; 1887, I, 386.

2) Ricci, t. IV. n° 121.

като актъ, той не може да основе своето давностно владѣние, ако то е по-малко отъ 20 години, върху дѣлбата, т. е. не може да каже; понеже дѣлбата е станала въ силата на единъ писменъ актъ, понеже азъ владѣя възъ основа на него въ продължение на десеть години, то съмъ станалъ собственникъ на имота чрезъ десетгодишно давностно владѣние, съгласно, чл. 29 отъ зак, за давностьта: такова нѣщо наследника не може да поддържа, защото, да се придобие правото на собственность върху недвижими имоти чрезъ давность, необходимо е, да се владѣятъ имотитѣ на *юридическо основание*, което значи, владѣющия наследникъ да има *justus titulus*, За юридическото основание на давностното владѣние може да служи само онзи актъ, който прехвърля правото на собственность, актъ отъ транслативенъ характеръ; а пъкъ ние видѣхме, че дѣлбата нѣма транслативенъ характеръ, а нейния характеръ е само декларативенъ и като така акта за дѣлба не може да служи като юридическо основание, *justus titulus* за придобивание собственность чрезъ давность [1]).

Прочее, наследника, който се ползува съ часть отъ наследственнитѣ имоти, не може да се позовава на дѣлбата, като на *justus titulus*, ако нѣма самостоятелно двадесеть годишно давностно владѣние безъ титулъ; но той може да се позовава самостоятелно на дѣлбата.

Съ какви доказателства трѣбва да се установи предъ сждътъ, че дѣлбата е станала? Изисква ли закона за установяването на това обстоятелство писменъ актъ, или то може да се установява и съ свидѣтелски показания? Разрешението на този въпросъ е отъ голѣма важность. Той е раздѣлилъ както, авторитѣ, така и юриспруденцията въ Франция и Италия. По този въпросъ има писано много. Желающитѣ да се запознаятъ сериозно съ този въпросъ могатъ да намерятъ подробности въ съчинението на *Dutruc*, Traité

---

[1]) Laurent, t. XXXII, n° 401. — Aubry & Rau, t. II, § 218. — Huc. t. XIV, n° 443. — Guilliouard, t. II, n° 551. — Leroux de Bretagne, f. II. n° 887.—Dalloz, *Supp.* n° *Prescrip. civile*, n° 532.—Troplong, v° *Prescrip*, t. II, n° 886. — Duranton, t. XXI, r° 372 bis. — Marcadé, sur l'art. 2269, n° 2. — Colmet de Santerre, t. VIII, n° 372 bis IV и IX.

du partage de succession„ Нашето мнѣние по този въпросъ е, че дѣлбата, като не е транслативенъ актъ, т. е. актъ който прѣхвърля правото на собственность отъ едно лице къмъ друго, може да се установява предъ сждътъ съ всичкитѣ доказателственни средства, които допуща процедурата.

На сжщото мнѣние е и италиянския професоръ *Ricci.* ако стойностьта на имота не надминува 500 лева. [1])

Ако дѣлбата бѣше транслативенъ актъ, то поне за недвижимитѣ имоти не би могла да се установява иначе, освенъ съ писменъ актъ (чл. 219 отъ закона за задълженията).

Нашия Касационенъ Сждъ е на друго мнѣние, което ние намираме за неоснователно. Спредъ неговото мнѣние дѣлбата може да се доказва само съ *писменни формални* доказателства. Ето едно касационно решение.

„Преди всичко, прехвърлянието на недвижимитѣ имоти отъ едно лице къмъ друго, или както това въ този случай Апел. Сждъ нарича подѣла на недвижими имущества, за да може да има валидностьта по закона, трѣбва да е извършено предъ нотариуса, съгласно действующитѣ у насъ закони за нотариуситѣ, или въ дадения случай предъ надлежния чиновникъ, който е билъ натоваренъ съ тази длъжность споредъ действующия въ онова врѣме законъ за владалата на бившата Източна Румелия; тъй щото, за да може да се каже, че е станала подѣла на недвижими имущества между сждящитѣ се, както това допуща Апел. Сждъ, трѣбва да има *формални писменни доказателства*, каквито предвижда закона, а не да се допущатъ за доказателство свидѣтелски показания, (Касац. решение № 141/92).

Ние се надѣваме, че нашия Върховенъ Сждъ ще измѣни практиката си, като вземе предъ видъ, че дѣлбата, споредъ нашия законъ, е чисто декларативенъ, а не транслативенъ актъ. Освенъ това юриспруденцията на нашата касация, ако се поддържи въ бждаще, ще допусне *раздѣлность* на доказателствата по единъ и сжщи процесъ. Напримѣръ, въ едно дѣло за дѣлба на наследственни движими и недвижими имоти ще се допуща доказателство-свидѣтели за първитѣ и ще се изискватъ за вторитѣ писменни

---

[3]) Ricci, t. IV, n° 121.

формални доказателства. Практиката на нашия Върховенъ Касационенъ Сѫдъ за *формалнитѣ* писменни доказателства трѣбва да се измѣни и по това съображение, че сега по чл. 219 отъ закона за задълженията и договоритѣ правото на собственность върху недвижимитѣ имоти преминава отъ едно лице къмъ друго и съ *частенъ, домашенъ* писменъ актъ.

Това наше мнѣние се отнася къмъ дѣлбитѣ, които сѫ направени до юни 1922, когато нувелата къмъ чл. 1184[а] изисква писменъ актъ, завѣренъ отъ нотариуса за всѣка дѣлба на недвижими имоти и за движими, стойностьта на които надминува сумата 10,000 лева. При наличностьта на този текстъ свидѣтелски показания не се допущатъ за установяване на една дѣлба, за сѫществуването на която закона изисква писменъ актъ.

За какво давностно владѣние говори закона? Ние вече казахме, че закона говори за владѣние въ качество на собственникъ. За да може единъ отъ наследницитѣ да добие една часть отъ наследственнитѣ имоти или всичкитѣ чрезъ давность, изисква се, той да е владѣлъ тѣзи имоти, като своя исключителна собственность, на частно основание, *pro suo*, непрекъснато и спокойно [1]). Безъ тѣзи условия нѣма давность. Ако наследника владѣе една часть отъ наследственнитѣ имоти на основание на задружно ползуване; напримѣръ наследственния имотъ даденъ подъ наемъ и прихода се прибира, било отъ едного отъ наследницитѣ, който го разпредѣля между всичкитѣ правоимѣющи, било отъ всѣки сънаследникъ отдѣлно споредъ припадающата му се часть,— въ такъвъ случай, колкото и да е дълго това общо ползуване, искътъ за дѣлбата не е просроченъ, и дѣлбата може да се иска, защото такова ползуване доказва сѫществуването на нераздѣлностьта.

Понеже това общо ползуване става за смѣтка на всичкитѣ сънаследници, то всѣки отъ тѣхъ има еднакви права да се ссилава на него, или по-добрѣ понеже, всичкитѣ се ползуватъ еднакво, то ползуването не дава особенно право на никого отъ тѣхъ [2]).

---

[1]) Laurent, t. X, n° 266. — Baudry-Lacantinerie, t. II, n° 224.

[2]) Poujol t. II, p. 22. n° 1.

Кога наследника владѣе, като собственникъ, и кога за смѣтка на всичкитѣ, като общо ползуване? Този въпросъ предизвиква голѣми мѫчнотии; всѣки конкретенъ случай се решава различно, споредъ даннитѣ на дѣлото. Въпроса е по сѫщество на дѣлото и не подлежи на касационна провѣрка.

Кой трѣбва да доказва давностьта? По общия принципъ на гражданското сѫдопроизводство истеца е длъженъ да докаже искътъ си, а отвѣтника е длъженъ да докаже своитѣ възражения, — прочее давностьта трѣбва да докаже този, който се ссилава на нея, който я изисква въ своя полза; той трѣбва да докаже, отъ кога е захваналъ да владѣе, като исключителенъ собственникъ [1]).

За *приобретателна* давность ли говори чл. 238 или за *погасителна*? Ако искаме да разрешимъ този въпросъ на основание на текста, ние ще имаме приобретателна давноста, защото текста казва „*владѣнието* е покрито съ давность", а пъкъ всѣка давность, която се основава на *владѣнието,* е приобретателна. Сѫщото мнѣние изказватъ и нѣкои отъ по-главнитѣ френски коментатори [2]). Обаче, ние срѣщаме и противно мнѣние,—т. е. че давностьта, за която се говори въ art. 816, отъ който е преводъ нашия чл. 238 е, едноврѣменно приобретателна и погасителна,—изказано отъ твърде знаменити автори [3]). Колкото и да почитаме мнѣнието на последнитѣ, не можемъ да се съгласимъ съ него по въпроса, защото то противоречи на текста, комбиниранъ съ условията за погасителната давность по теорията на правото. Тѣхното мнѣние, обаче, има една видима основателность, защото, веднажъ давностьта е придобита, наследника може да я противопостави на заведения срѣщу него искъ за дѣлба; въ този смисълъ тя е погасителна [4]).

Колко години трѣбва да владѣе наследника, като собственникъ, за да придобие давность? Споредъ чл. 1660 отъ Османския Граждански законъ наследствената давность е петнадесеть годишна; прочее, за да стане собственникъ по

---

[1]) Demolombe, t. XV, n° 530.

[2]) Laurent, t. X, n° 265. — Baudry-Lacantinerie, t. II, n° 224.

[3]) Aubry et Rau, t. IV, P. 376.—Demolombe, t. XV, n° 525.

[4]) Laurent, t. X, n° 265.

давность, наследника би трѣбвало да владѣе само 15 години. Но ние мислимъ, че правилото на чл. 1660 отъ Меджелето е неприложимъ въ случая, защото той, въ това отношиние, е отмѣненъ отъ закона за наследството. И наистина, споредъ чл. 205 отъ закона за наследството, правото за отричание отъ едно наследство се просрочва съ *двадесеть* годишна давность. За каква давность говори чл. 205? По този членъ наследника има право да не приема наследството, да го остави въ владѣние на другитѣ сънаследници въ продължение на двадесеть години, безъ да рискува, че това владѣние ще повреди правото му да приеме наследството. Прочее, чл. 205 отъ закона за наследството, който установява *двадесеть* годишна давность за отричание отъ наследството, отмѣнява чл. 1660 отъ Меджелето по давността за наследие. За вкичкитѣ наследства, които сж се открили следъ закона за наследството не може да се прилага установената отъ чл. 1660 15 годишна давность, защото специялната давность по чл. 205 е по-голѣма—двадесеть годишна. Но колко годишна трѣбва да бѫде давността, ако наследника е завладѣлъ наследственния имотъ при режима на Меджелето, а пъкъ продължава давностния срокъ при закона за наследството? Този е въпроса за обратната сила на чл. 238 отъ закона за наследството и е твърде важенъ. Върху него ние ще се спремъ подробно въ нашия Коментаръ на закона за давността.

За да улѣснимъ сега разрешението на въпроса, ние ще кажемъ само, че постановлението на чл. 1660 отъ Меджелето относително давността не се прилага между сънаследницитѣ. То остава въ сила само за случаитѣ, когато едно трето лице владѣе единъ нераздѣленъ наследственъ имотъ. Така, ако единъ отъ наследницитѣ продаде единъ наследственъ имотъ на едно трето лице и това последното го владѣе добросъвестно 15 години или пъкъ третото лице загради единъ наследственъ имотъ и го владѣе, като собственникъ, спокойно и непрекъснато въ продължение на 15 години, то това трето лице става собственникъ на владѣния отъ него въ продължение на 15 години имотъ, и, ако наследницитѣ заведатъ срещу него искъ, то може да иска отхвърлянието му въ силата на 15 годишна давность, съгласно чл. 1660 отъ Меджелето.

Но ако третото лице купи *наследственнитѣ права* на едного отъ наследницитѣ, то правилото на чл. 1660 отъ Меджелето пакъ не се прилага, защото въ случая приобретателя, като замѣстува и представлява наследнака, има само такива права, каквито има последния [1]); а за него просрочието е по закона за наследството. Прочее трето лице което купи *наследственнитѣ права* на едного отъ наследницитѣ и завладѣе една часть отъ наследственнитѣ имоти, може да се ссилава на давность само следъ двадесеть години.

Наследникъ, който се основава на давность, може да претендира *само* за онзи имотъ, който той е владѣлъ, като исключителенъ собственникъ. Той нѣма право да завладѣе само единъ имотъ и на това основание да претендира, че е станалъ исключителенъ собствеиникъ на всичкитѣ наследствени имоти.

Членъ 238 говори изрично само за случая, когато *единъ* отъ наследницитѣ би се ползувалъ отдѣлно съ *часть* отъ наследственнитѣ имоти. Какъ трѣбва да се реши въпроса, когато не единъ, а *нѣколко* души наследници се ползуватъ отдѣлно съ *часть* отъ наследственнитѣ имоти? И въ този случай е приложимо правилото на чл. 238, защото духътъ на закона е: да има наследници, които да владѣятъ *animo domini* часть отъ наследственнитѣ имоти, срѣщу други сънаследници, безразлично отъ числото на първитѣ и вторитѣ.

Правилото на чл. 238 е приложимо и тогава, когато единъ или нѣколко наследници владѣятъ *animo domini*, не часть отъ наследственнитѣ имоти, но, съ сѫщото намѣрение, владѣятъ *всичкитѣ* наследствени имоти [2]). Тази хипотеза е включена въ чл. 238, щомъ наследника се е ползувалъ *отдѣлно animo domini* отъ цѣлия наследственъ имотъ, т. е. на

---

[1]) Chabot, t. II, p. 238.—Demolombe, t. XV, n° 534, — Laurent, t. X, n° 268, p. 304.

[2]) Dalloz, *Supp.*, v° *Succes*, n° 999, cod. Rép., n° 1553.—Delvincourt t. II, p. 344. — Duranton, t. VII, n° 92. — Malpel, n° 243. — Demante, t III, n° 140 bis. — Demolombe, t. XV, n° 543. — Huc, t. V, n° 288. — Taudiére, p. 233. — Du Caurroy, Bonnier et Rostain, t. II, n° 652. — Pand. fr., v° *Succes*, n° 5880. — Pothier, *Des suc.*, ch. IV, art. I. — Lebrun, ch. I., n° 84. — Taulier, t. III, p. 277. — Massé et Vergé sur Zachariae, t. II, p. 361. — Vigié, t. II, n° 265. — Le Sellyer, t. II, n° 1102. — Thiry, t. II, n° 165. — Hureaux, t. III, n° 367. — D. P. 1853. 1. 298. Sir. 1871. 1, 217.

частно и исключително основание и се е представлявалъ като самъ и единственъ собственникъ на всичкитѣ наследствени имоти. Тука имаме сѫщитѣ мотиви, даже по-силни мотиви отъ колкото ги имаме за случая, когато само единъ наследникъ се ползува отдѣлно съ *часть* отъ наследственнитѣ имоти Понеже сънаследницитѣ не сѫ се показали и понеже наследника винаги е действовалъ отъ свое собственно име и единственъ наследникъ, искътъ за дѣлба би прикрилъ, въ този случай, едно истинско *petitio hereditatis*, който се просрочва съ двадесеть години.

Искътъ за дѣлба на едно наследство се просрочва съ 20 години въ вреда на оногова, който е оставилъ своя съ-наследникъ да се ползува отдѣлно и исключително въ продължение на 20 години отъ всичкитѣ наследствени имоти.

И така, чл. 238 може да представи четире хипотези, а именно: а) когато *единъ* наследникъ се ползува *отдѣлно* съ *часть* отъ наследственнитѣ имоти; б) когато *нѣколко* души наследници се ползуватъ отдѣлно съ *часть* отъ имотитѣ на наследството; в) когато *единъ* наследникъ владѣе *anitno domini всичкитѣ* наследственни имоти; г) когато *нѣколко* души наследници владѣятъ отдѣлно *всичкитѣ* наследственни имоти.

При прилагането на чл. 238 може да се представи и следния въпросъ: единъ наследникъ се ползува съ *часть* отъ наследственнитѣ имоти отдѣлно, *anitno domini*, въ продължение на повече отъ двадесеть години. И следъ това той иска дѣлба, въ такъвъ случай дълженъ ли е да привнесе въ наследственната маса имотитѣ, отъ които се е ползувалъ отдѣлно? Този въпросъ е раздѣлилъ авторитѣ. Едни поддържатъ, че въ случая, наследника е дълженъ да привнесе имотитѣ въ наследството, защото установената въ чл. 238 давность почива главно върху предположението, че е имало една предшествующа дѣлба, а пъкъ сънаследника, който иска дѣлба, признава самъ, че не е имало такава и че, следователно, неговото владѣние не е престанало да бѫде прекерно[1])

---

[1]) Demolombe, t. XV, n° 537. — Chabot, sur l'art. 816, n° 3. — Marcadé, sur l'art. 816, n° 3. — Dutruc, n° 224.

А други намиратъ, тази доктрина за противна на най-елементарнитѣ принципи [1]).

Ние мислимъ, че наследника, който се е ползувалъ отдѣлно съ часть отъ наследственнитѣ имоти и ги е владѣлъ *animo domini* въ продължение на давностния двадесеть годишенъ срокъ, като е спечилилъ чрезъ давность собственостьта върху тази часть отъ наследственнитѣ имоти, може да иска дѣлба на другитѣ имоти, ако тѣ не сж владѣни и използувани отдѣлно, *animo domini*, отъ страна на другитѣ наследници въ продължение на давностния срокъ, безъ да е дълженъ да привниса онѣзи имоти, които е придобилъ чрезъ давность.

Какъ да се реши въпроса, ако наследника, който се е ползувалъ отдѣлно съ часть отъ наследственнитѣ имоти и я е владѣлъ *animo domini* въ продължение на давностния срокъ, *се откаже* отъ давностьта и поиска дѣлба? Допуща ли се дѣлба въ такъвъ случай? И по този въпросъ авторитѣ не сж съгласни. Нѣкои отъ тѣхъ намиратъ, че този наследникъ е съвършенно свободенъ да се отрече отъ действието на придобитата давность и да иска дѣлбата [2]). Други даватъ отрицателенъ отговоръ на въпроса [3]).

Споредъ второто мнѣние откреклия се отъ давностьта наследникъ не може да иска дѣлба срѣщу своитѣ сънаследници по следующитѣ съображения.

1. Защото текстътъ на art. 816 отъ *C. Napoleon*, отъ който е заетъ нашия чл. 238, е общъ; той туря на една дъска случая, въ който е имало дѣлба и случая, въ който единъ отъ сънаследницитѣ се е ползувалъ отдѣлно съ часть отъ наследственнитѣ имоти, и той обявява по единъ абсолютенъ начинъ, че дѣлбата не може да бѫде искана.

2. Защото, въ действителность, въ сѫщото врѣме, когато единия наследникъ се ползува съ часть отъ наследственнитѣ имоти спрямо другитѣ сънаследници, последнитѣ отъ

---

[1]) Laurent, t. X, n° 269.

[2]) Marcadé, sur l'art. 816, n° 3.

[3]) Delvincourt, t. II, p. 43. — Duranton, t. VII, n° 90. — Taulier, t. III, p. 277. — Demante, t. III, n° 140 bis IV. — Demolombe, t. XV, n° 538. — Huc, t. V, n° 288. — Le Sellyer, t. II, n° 1100. Baudry-Lacantinerie, v° *Succes.*, t. II, n° 2218.

своя страна се ползуватъ отдѣлно отъ другитѣ имоти спрямо него, макаръ нераздѣлно помежду си; по този начинъ тѣ самитѣ спрямо него се намиратъ въ терминитѣ на текста.

3. Най после презумпцията, върху която почива въ случая давността, т. е. презумпцията, че е имало дѣлба или споразумѣние между сънаследницитѣ може да му служи като основа; защото продължението на едно такова състояние на нѣщата позволява да се предполага, че то е резултатъ отъ едно споразумѣние, по силата на което нераздѣленитѣ наследници сж му отстжпили частьта, съ която той се е ползувалъ отдѣлно въ продължение на давностния срокъ.

Това мнѣние е съобразно и съ буквата и съ духътъ на чл. 238, който приравнява дѣлбата къмъ давността. Както дѣлбата, така и давността прѣчатъ да се заведе искъ за дѣлба, защото, ако наследника, който се ползува отдѣлно съ часть отъ наследственнитѣ имоти е владѣлъ тази часть въ продължение на давностния срокъ съ намѣрение да я направи своя собственность и по този начинъ е станалъ неинъ собственникъ, другитѣ наследници, отъ своя страна, сж станали спрямо него, чрезъ давность, собственници, на другитѣ имоти. И защото най-после давността предполага, че е станала по рано дѣлба за цѣлото наследство.

Ако всѣки отъ наследницитѣ е владѣлъ и се е ползувалъ отъ една такава часть отъ наследството, която отговаря, по размѣра си, на неговия наследственъ дѣлъ, то въ такъвъ случай има ли презумпция, че между сънаследницитѣ е станала *мълчалива* дѣлба? Можемъ ли да приемемъ, че се намираме въ хипотезата на чл. 238, та да противопоставимъ тази *мълчалива* дѣлба на искането за нова дѣлба? Ние сме наклонни да приемемъ, че тази хипотеза е най-подходящата, гдето дѣлбата може да се предполага за *станала* между наследницитѣ.

Нѣкои автори изказватъ противно мнѣние, а именно, че, за да може да се подведе хипотезата подъ предписанието на art. 816 на Code Civil, трѣбва всѣки наследникъ да е владѣлъ дѣлътъ си и да се е ползувалъ отъ него въ течението на цѣлия давностенъ срокъ [1]). А други недопу-

---

1) Poujol, t. II, p. 23, n° 2.

щатъ давность и при това условие. Така, Laurent казва, че само едното обстоятелство, че всѣки наследникъ се е ползувалъ отъ пая си, даже повече отъ тридесетъ години, не е достатъчно, за да отблъсне искътъ за дѣлба: трѣбва да има и давность, т. е. владѣние, което представлява всичкитѣ изискуеми отъ закона признаци за добивание давность[1]).

Ако дѣлбата е станала редовно и ако при все това наследницитѣ продължаватъ, колкото години и да е, да се ползуватъ нераздѣлно и задружно, това ползуване неповрежда въ нищо станалата дѣлба; всѣки сънаследникъ се смотря като собственникъ само на своя дѣлъ, безъ да е ималъ нѣкакво право върху дѣловетѣ на другитѣ. Никой отъ наследницитѣ нѣма право да иска нова дѣлба; може да се иска само испълнението на станалата, т. е. може да се тури край на нераздѣлностьта[2]) и всѣки да почне да владѣе *отдѣлно* припадающата му се часть. Напримѣръ, сънаследницитѣ А., Б. и С. се раздѣлятъ редовно въ 1890 год. и продължаватъ да се ползуватъ отъ наследственнитѣ имоти въ продължение на 30 години. Следъ истичанието на този срокъ всѣкой отъ наследницитѣ може да иска само испълнението на дѣлбата станала въ 1890 год.; но не може да се иска нова дѣлба.

Чл. 238 не трѣбва да се тълкува *ограничително*, т. е. че давностьта трѣбва да се прилага тогава, когато само *единъ* отъ наследницитѣ владѣе *часть* отъ наследственнитѣ имоти. Ако се тълкува буквално, може да се дойде до заключение, че той предвижда само горнята хипотеза; обаче, такова тълкувание ще бѫде неправилно. Текста на чл. 238 е *разяснителенъ* както относително числото на владѣющитѣ наследници, така и относително *размѣра* на владѣенитѣ имоти; прочее, той обема всичкитѣ хипотези, и давностьта се прилага не само, когато *единъ* отъ наследницитѣ владѣе *часть* отъ наследственнитѣ имоти, но и въ следующитѣ случаи: *първо*, когато *единъ* отъ наследницитѣ владѣе *всичкитѣ* наследственни имоти; *второ*, когато *нѣколко* души отъ наследницитѣ владѣятъ *часть* отъ имота; *трето*, когато *нѣколко* души отъ наследницитѣ владѣятъ *всичкитѣ* наследственни имоти. И така, исключението отъ ползуването на

---

1) Laurent, t. X, n° 267.

2) Poujol, t. II, p. 23, n° 2.—Chabot, t. II, p. 238, n° 4.

нѣколко души наслидници, или само на едного отъ тѣхъ, съставлява отдѣлно ползуване за другитѣ [1]); и въ такъвъ случай ние се намираме въ хипотезата на чл. 238 относително давностьта.

Нашия Върховенъ Касац. Сѫдъ се е произнесълъ, че сънаследницитѣ, до като сѫ нераздѣлени, нѣматъ право *върху опредѣлени имоти* отъ наследството, а само върху идеална часть отъ него. И могатъ, следователно, да прехвърлятъ върху други лица сѫщо такива права. Като разисква по този въпросъ, касац. сѫдъ казва: „Да се приеме противното, би значело да се позволи на всѣки сънаследникъ самъ да опредѣля имотитѣ, които би желалъ да се попаднатъ въ неговата часть, а това е недопустимо. Това се вижда отъ постановлението на чл. 238, споредъ който дѣлбата може да се поиска, дори когато единъ отъ сънаследницитѣ би се ползувалъ отдѣлно съ часть отъ имотитѣ на наследството, ако само не е доказано, че дѣлбата е станали или че владѣнието е покрито съ давность [2]).

Ако единъ отъ сънаследницитѣ продаде своята идеална часть отъ наследството на едно трето лице, счита се, че тази продажба е направена противъ другитѣ сънаследници. Тѣ иматъ право да откупятъ отъ третото лице продадената му часть, като му повърнатъ съгласно чл. 324 отъ З. Д. действителната цѣна на продажбата съ разноскитѣ и лихвитѣ отъ деньтъ, въ който купувача е заплатилъ цѣната на продажбата. За това ще говоримъ подробно при коментирането на чл. 250.

Това става така, когато сънаследника продаде своята идеална часть на едно трете *чуждо,* лице. Правилото на чл. 324. не се прилага, и тогава когато единъ наследникъ продаде своя идеаленъ пай на нѣкого отъ сънаследницитѣ (чл. 326 п. 1 отъ З. Д). Въ такъвъ случай — купувача-сънаследникъ добива право на двата пая — своя и купения; другитѣ сънаследници не могатъ да искатъ да искупатъ и тѣ, заедно съ купувача, идеалната часть на наследника-продавачъ.

---

[1]) Laurent, t. X, n° 267. — Demolombe, t. XV, n° 544. — Aubry & Rau t. VI, p. 377.

[2]) К. Р. n° 166 (872) — 1905. I. Г. О.

Закона казва, че дѣлба може да се иска, само ако такава не е ставала по рано. Съ други думи, закона не допуща *нѣколко последователни дѣлби* на едно и сѫщо наследство.

Защо това? Защото редовната дѣлба, като окончателна, туря край на нераздѣлностьта, и всѣки наследникъ се счита, че е билъ ссбственникъ само на онзи имотъ, който се е падналъ въ неговия дѣлъ и че не еималъ никакво право върху другитѣ наследствени имоти, които сѫ се паднали въ дѣлъть на неговитѣ сънаследници. И наистина, смисъла на закона е, че можешъ да искашъ дѣлбата на онова, въ което си съсобственникъ и че никой не може да иска дѣлба на имотъ, въ който той нѣма никакво право.

Това разпореждание на закона отъ обществень интересъ ли е или е отъ частенъ интересъ и странитѣ-сънаследници могатъ да го нарушатъ, като направятъ повторно дѣлба на едно окончателно раздѣлено наследство? Нашия касац. сѫдъ рѣшава този въпросъ виртуално въ смисълъ, че това разпореждание на закона има чисто частенъ характеръ и че странитѣ-сънаследници могатъ да извършатъ повторна дѣлба даже въ форма на спогодително.

Случая е билъ следния: по едно наследство е била направена дѣлба прѣзъ 1889 г.; прѣзъ 1903 сънаследницитѣ сѫ направили втора дѣлба съ спогодително. Единъ отъ сънаследницитѣ оборва втората дѣлба и спогодителното по нея. Соф. ап. сѫдъ е призналъ, че спогодителното е *„безпредмѣтно“* и като такова е недействително, понеже се отнася до наследственна маса, която вече не сѫществува. Касац. сѫдъ намира възглѣда на ап. сѫдъ за съвършенно погрѣшенъ, защото въ случая нѣмало замѣсени интереси на трети лица и че спора се води за подѣла на наследственна маса изключително между наследници, които веднъжъ сѫ извършили дѣлба презъ 1889 г., но недоволни отъ нея, сключили втора дѣлба по спогодително отъ 30 октомври 1903 г., което има за предмѣтъ подѣлата на наследственни имоти. Странитѣ и въ двата договора, казва касац. сѫдъ, — подѣлата прѣзъ 1889 и спогодителното отъ 1903 г. — сѫ могли да разполагатъ съ своитѣ права по свое усмотрѣние, та нѣма никакво законно основание за недействително спогодителното отъ 30 октомври 1903 г., което за третиранитѣ въ него предмѣти на общо основание отмѣнява подѣлата

извършена презъ 1889 г, и сѫдътъ е билъ длъженъ да му даде онова значение и сила, които закона дава на законно сключенитѣ договори, а не да го третира за безпредмѣтно."[1])

Отъ общественъ редъ сѫ само онѣзи разпореждания на закона, които казватъ, че никой не може да бѫде принуденъ да стои недѣленъ, даже врѣменно. Въ всѣко друго отношение разпорежданията на чл. 237 и 238 сѫ отъ частенъ интересъ и сънаследницитѣ могатъ да правятъ колкото обичатъ дѣлби, но при условие, че всичкитѣ сънаследници сѫ способни въ всичкитѣ последователни дѣлби.

Актътъ, съ който се извършва една *доброволна* дѣлба, е договоръ между сънаследницитѣ; този договоръ може да бѫде измѣненъ по общо съгласие на всички.

Чл. 239[2])

Ако сънаследницитѣ не се раздѣлятъ доброволно, то се пазятъ долнитѣ правила.

Извѣстно е, че дѣлбата на едно наследство става по три начина: тя се прави отъ самия наследодатель отъ възходящата линия още при живота му между всичкитѣ чѣда и нисходящи отъ тѣхъ чрезъ актове приживѣ или чрезъ завѣщания; или наследницитѣ се раздѣлятъ *доброволно*; или пъкъ най-после дѣлбата се прави отъ сѫдътъ. Дѣлбата, направена отъ възходящитѣ при живѣ, се срѣща въ живота като изключение; за това и законодателя говори въ чл. 239 само за доброволната и сѫдебна дѣлба.

Законодательтъ предполага най-напредъ хипотезата, че всичкитѣ наследници сѫ пълнолѣтни, правоспособни и присѫтствующи, и че такива наследници ще направятъ *доброволна* дѣлба (*inter amicos*), като се съгласятъ върху всичкитѣ точки на дѣлбата; но възможно е, щото наследницитѣ да не се съгласятъ да се раздѣлятъ доброволно, или пъкъ съгласяватъ се да направятъ доброволна дѣлба, но не могатъ да се съгласятъ върху всичкитѣ точки на дѣлбата; това частично несъгласие препятствува да стане доброволна дѣлба.

---

[1]) К. Р. п° 238—1911 г., I. Г. О.

[2]) С. It. 986.

Въ такъвъ случай, понеже наследницитѣ не могатъ да се раздѣлятъ доброволно, законодателя е предвидѣлъ цѣлъ редъ правила, по които трѣбва сѫдътъ да извърши дѣлбата (чл. 1184 отъ Граждан. Сѫдопроизводство).

Както забѣлѣжихме, текста на чл. 239 се отнася само за случая, когато всичкитѣ наследници сѫ пълнолѣтни, правоспособни и присѫтствующи, защото, ако между тѣхъ има непълнолѣтни, запрѣтени или отсѫтствующи дѣлбата *трѣбва* да се извърши по сѫдебенъ редъ; въ такъвъ случай доброволната дѣлба между присѫтствующитѣ непълнолѣтни и правоспособни наследници не се допуща (чл. 1184 отъ Гражданското Сѫдопроизводство).

Законътъ бди по единъ специаленъ начинъ за интереситѣ на малолѣтнитѣ, запрѣтенитѣ и отсѫтствующитѣ: той изисква, щото дѣлбата на наследството, което имъ се е паднало, да стане чрезъ сѫдътъ, гдѣто тѣхнитѣ права защищавани отъ прокурора, да бѫдатъ напълно гарантирани противъ всѣка погрѣшка, измама и повреда.

При сѫдебната дѣлба трѣбва да се викатъ предъ сѫда всичкитѣ наследници, защото въ противенъ случай невикания наследникъ може да иска нова дѣлба, понеже станалата въ неговото отсѫтствие е за него *res inter alios acta.*

Правила за дѣлбата се съдържатъ както въ закона за наследството, така и въ закона за Гражд. Сѫдопроизводство. Има ли нѣкаква разлика въ тѣхния характеръ? Въ тази материя, както италиянското така и французкото законодателство, отъ които сѫ заети нашитѣ закони по тази часть, иматъ смѣсенъ характеръ. Нѣкои отъ правилата за дѣлбата, които сѫ помѣстени въ закона за наследството, иматъ чисто материаленъ характеръ, а други правила, помѣстени въ сѫщия законъ сѫ отъ материално-процесуаленъ характеръ. Сѫщото може да се каже и за правилата за дѣлбата, помѣстени въ Гражданското Сѫдопр. Нѣщо повече: нѣкои правила отъ Гражд. Сѫдопроизводство, въ този смисълъ не сѫ нищо друго освенъ повторение правилата, помѣстени въ закона за наследството.

За това, ние не ще спираме върху правилата отъ Гражданското Сѫдопроизводство, които се отнасятъ до дѣлбата. Тѣ ще бѫдатъ предмѣтъ на особенно тълкувание. Ние ще

си засягаме въ този си коментаръ, до колкото това е неминуемо потрѣбно, за разрешението на извѣстни въпроси.

При прилагането на чл. 239 може да възникне единъ важенъ въпросъ относително характера на производството Дали то е *частно* или *исково* производство? Практиката на всичкитѣ наши сѫдилища е въ смисълъ, че производството е *частно*. Сѫдътъ издава по него не решения, а опредѣления, които сѫ окончателни и подлежатъ на касационно обжалване (чл. 1198 отъ Гражд. Сѫдопр.). Ние съзираме една непоследователность, едно противоречие между разнитѣ распореждания въ Град. Сѫдопр. по тази материя. И наистина, отъ една страна закона казва, че се предявява *искъ* за дѣлба отъ заинтересованата страна. При това, този искъ е *писменъ* (чл. 1184 отъ Гражд. Сѫдопр.). Това е съобразно съ доктрината. Действително, искътъ за дѣлба е *actio* още отъ римското право; по него ние имаме между другитѣ искове и искътъ за дѣлба на едно наследство *familiae erciscundae*. Съврѣменитѣ законодателства, специално французското и италиянското, иматъ тоже техническо названване на искътъ за дѣлба на едно наследство; този терминъ е *action en partage*. И по нашия законъ, за да се образува производство за дѣлба, трѣбва да има подаденъ *искъ* за това.

И така, отъ една страна, производството за дѣлба на едно наследство е *исково*, защото то се захваща по *искъ*, отъ друга страна, закона му придава характеръ на единъ видъ *частно* производство, тъй като сѫдътъ издава по него опредѣления, а не решения.

Въ всѣки случай едно е вѣрно, че проиводството за дѣлба на едно наследство не е *чисто частно производство*, за което има особенни распореждания въ Гражд. Сѫдопр. За последното има една глава XVII озаглавена „**За частнитѣ производства**“. Тука закона употрѣбява думата „*частни*“. А производството за дѣлба на едно наследство се намира въ „**Часть втора. Разни производства**““ отъ Гр. Сѫдопр. Въ тѣзи разни производства се намира и „**производството по откривание наследство**“, въ което производство е помѣстена „**Глава VII за дѣлбата на наследство**“. И така нашето Гражд. Сѫдопроизводство говори за **частни** производства и за **разни производства**. Разликата между тѣзи двѣ

производства се състои главно въ това, че **частнитѣ** сж онѣзи, въ които се разрешаватъ въпроси, възникнали инцидентно при разглеждание на едно исково производство, неотнасящи се до сжществото на спора за гражданското право и не съдържатъ въ себе си искание за възстановявание на нарушено гражданско право; а въ **разнитѣ производства** се разрешаватъ самостоятелни въпроси, които не сж повдигнати при никакво исково производство; тѣ сж заявени отдѣлно и самостоятелно и могатъ да породатъ впоследствие едно исково производство (чл. 1122).

Въ това отношение нашето гражд. Сждопр. представлява една смѣсена система; то предвижда чисто *частни* производства, каквито има по Рус. Гражд. Сждопр.; предвижда и *разни производства*, които се образуватъ отдѣлно и самостоятелно, вънъ отъ всѣко исково производство. По тази часть нашата смѣсена система е отличителна черта на Гражд. Производство.

Французското законодателство не знае, подобно на нашето и руското, раздѣлянието на исканията на искови и частни, къмъ които се отнасятъ въобще всички случайни искания, които могатъ да възникнатъ при производството на едно главно дѣло [1]); но решението на които нѣкои може да стане отдѣлно отъ сжществото на дѣлото.

П. Абрашевъ, въ своитѣ лекции по Граж. Сждопр. като се спира върху този въпросъ, намира, че въ това отношение Руското и нашето законодателства не биле далечъ отъ французс. *Code de Procéd. civile.* Той казва „за това пъкъ нашата практика приема за частни производства и такива, които по духа и смисъла на распоредбитѣ на глава XVII отъ Г. С. не биха могли никакъ да се нарекатъ частни производства." Въпрѣки изричния текстъ на чл. 515 Г. С., въ който се говори, че частнитѣ молби се обсжждатъ *независимо отъ сжществото на иска* и разрешаватъ отдѣлно отъ разглеждането на дѣлото текстъ, който ясно показва, че частната молба, като основа на частното производство, трѣбва да е последвала по заведенъ вече искъ, по процесъ, нашата практика счита за частни производства и такива молби, които иматъ съвършенна, пълна самостоятелность, наприм. молба

---

1) Анненковъ, Опытъ комментарія къ уставу Гр. Судопр., Т. III, стр. 3.

за обявяване въ несъстоятелность, молба за подѣлба на наследство".

Професора Абрашевъ заключава, че „колкото се отнася пъкъ до ония „частни производства", които сж съвършенно самостоятелни производства, ние мислимъ, че би било умѣстно да се глѣда и на тѣхъ като на състезателни, макаръ и не искови производства" [1]).

Главното е, че се приема, че производството за дѣлба на наследство е едно *съвършенно самостоятелно и състезателно* производство. Остава споренъ въпроса, да ли то е *исково*. Този споръ се свежда къмъ чисто академически. Ние мислимъ, че всѣко самостоятелно, състезателно производство, което има за основа единъ *искъ*, какъвто лѣжи въ основата на производството за дѣлба на наследство (1184. Г. С.), е *исково* производство.

За насъ, впрочемъ, е важна практическата и фактическата страна на въпроса, а именно резултата отъ общопризнатия характеръ на това производство, че то е съвършенно самостоятелно и състезателно. Отъ пълната самостоятелность на производството за дѣлба на едно наследство, проистича това главно последствие, че въ това *самостоятелно* производство могатъ да възникнатъ частни, случайни въпроси, които се отнасятъ до сжществото на спорътъ, каквито биха могле да възникнатъ и въ *исковото* производство и се решаватъ въ това сжщото производство. Напримѣръ, въпросътъ за *качеството* на странитѣ може да възникне както въ исково производство, така и въ самостоятелното за дѣлба на наследство.

Качеството на наследникъ. Въ производството за дѣлба на наследство често се повдига въпросъ за качеството на наследникъ. За да можешъ да искашъ дѣлба на едно наследство, трѣбва да имашъ качеството на наследникъ, т. е. да имашъ право на пай върху наследството. Сжщото качество и право трѣбва да има и отвѣтника, срѣщу когото се иска дѣлбата. Ако се повдигне въпросъ за качеството на наследникъ, може ли този въпросъ да се реши въ производството за дѣлбата? За разрешението на този въпросъ

---

[1]) П. Абрашевъ, Гражданско сждопроизводство, Т. II, стр. 209.

трѣбва да правимъ различие върху характера и сжществото на повдигнатото възражение за качеството на наследника. Напримѣръ, ако отвѣтника-сънаследникъ А. въ едно производство за дѣлба на наследство, направи възражение срѣщу ищеца — сънаследникъ Б., че той нѣма качество на наследникь, въ смисъль че Б. нѣма никакво право за наследство, т. е. че не е наследникъ, и че цѣлото наследство принадлежи само нему на А., въ такъвъ случай това възражение, понеже се отнася до сжществувание на самото право върху наследствовото, не би могло да се реши въ производството за дѣлба на наследството. Производството за дѣлбата при това възражение ще се прекрати и Б. ще трѣбва да дири правата си съ *искъ* за наследство, съ *petitio hereditatis.*

Но може ли А. да парализира и прекрати производството за дѣлба, предизвикано отъ Б., само съ едно гологловно възражение, че последния не е наследникъ и че наследството се пада само нему? Не, гологловнитѣ възражения не се допущатъ отъ закона. Всѣко възражение трѣбва да бжде основано или върху законъ, или върху документъ; за това то трѣбва да бжде подкрѣпено или отъ закона или отъ документи.

Когато възражението се основава на закона. Въ този случай сждътъ провѣрява законътъ, и, ако оспорвания наследникъ нѣма качеството на такъвъ, прекратява производството за дѣлбата; напр. Х. умира и оставя за свои наследници двама братя А. и Б., последния отъ които се отрича отъ наследството, а А умира преди да го приеме, като оставя за свой наследникъ сина си *а.* Синътъ на отреклия се Б. завежда искъ за дѣлба на наследството на Х. срѣщу *а.* Този последния възразява на ищецътъ: вие нѣмате право върху наследството на Х., макаръ и двама да сме спрямо него въ еднаква степень родство, — негови първи плѣменници, — защото вашия баща Б. се отрѣче отъ наследството, а пъкъ вие не можете да го замѣстите чрезъ представителство, понеже никога не може да се замѣства чрѣзъ представителство единъ наследникъ, който се е отрекълъ (чл. 202). Сждътъ, като констатира отричанието на Б. отъ наследството на Х. по прадставеното отъ *а* за това удостовѣрение отъ окржжния сждъ, въ окржга на който се е отворило наследството,

ще признае, че ищеца нѣма право на наследство и ще прекрати производството за дѣлба.

Но възражението срѣщу качеството на наследника може да е чисто отъ формаленъ характеръ; напримѣръ А. завежда срещу Б. искъ за дѣлба на едно наследство; Б. казва: вѣрно е, че азъ не съмъ единственния наследникъ по това наследство; признавамъ, че има и други наследници, обаче, представенитѣ отъ А. документи за неговото качество на наследникъ не доказватъ законно това качество, понеже сж извадени отъ некомпетентна за това власть. Въ този случай възражението на Б. не се касае до самото сжществувание на наследственно право и на друго лице върху сжщото наследство, но се отнася само до валидностьта и доказателственната сила на представенитѣ документи, установляющи качеството на наследникъ. Сждътъ ще провѣри тѣзи документи, ще прецѣни тѣхната рѣдовность и сила, и, ако намѣри, че тѣ установяватъ безспорно качеството на наследникъ на А., ще пристжпи къмъ дѣлбата.

Това е едно възражение за качеството на наследникъ, отъ субективенъ характеръ; закона не говори за него нищо.

Но въ едно производство за дѣлба странитѣ могатъ да направятъ възражение отъ обективенъ характеръ, а именно, че извѣстни имоти не подлежатъ по законни причини на дѣлба, или че тѣ не сж наследственни. По този въпросъ ние вече говорихме, и казахме, че сждътъ, на основание чл. 1185 а отъ Гр. Сждопр. ще се произнесе: твърденията на кои отъ участвующитѣ могатъ да се признаятъ за достовѣрни и споредъ това, да ли оспоренитѣ имоти трѣбва да останатъ въ подѣлителната маса или не. Произнисанието на сждътъ, че оспоренитѣ имоти трѣбва да останатъ или не въ подѣлителната маса никакъ не затваря пжтьтъ за други искове *petitio hereditatis* или ревандикационни. И наистина, заинтересования, който заявява, че извѣстни имоти не влизатъ въ общата маса, подлѣжаща на подѣлба, и заявлението на когото не е уважено може да заведе установителенъ или на общо основание искъ за запазване на правата си. Завеждането на такъвъ искъ спира производството по дѣлбата относно спорнитѣ имоти, само ако това бжде постановено отъ сждътъ, предъ който е заведенъ искътъ за собственность, по редътъ на обезпечване исковетѣ. Цѣлта на спиране производството

по дѣлбата е, за да може следъ свършване процеса за собственността да се включи спорния имотъ въ подѣлителната маса, ако е признато отъ сѫдътъ, че имота е наследственъ.

Ако ли пъкъ искътъ е заведенъ късно, или ако не е било допуснато такова обезпечение и вследствие на това оспоренитѣ имоти сѫ били раздѣлени или продадени, ищеца се лишава отъ правата да ги дири въ производството по дѣлбата, което вече не сѫществува, но може да ги дири чрезъ ревандикационенъ искъ отъ оногова, въ рѫцетѣ на когото се намиратъ на основание чл. 32 отъ закона за Имущ. и Соб. въ свързка съ чл. 1186 отъ Гр. Сѫдопр.

Понеже последното средство е по мѫчно и по сложно за странитѣ, защото имотитѣ могатъ да преминатъ презъ рѫцетѣ на нѣколко преобретатели, по-благоразумно ще бѫде, при такива оспорявания, да се допуща спиране на производството за дѣлбата.

Касанионния сѫдъ въ едно свое решение [1]) отъ 10 мартъ 1925 год.: № 86, I. Г. О., решава, че, въ едно производство за дѣлба на наследство, наследницитѣ отъ съребърна линия не могатъ да оборватъ валидностьта на завѣщанието; че това последното може да бѫде оборено само по съсезателенъ редъ. Съ това сѫдътъ приема виртуално, че въ едно производство за дѣлба, която се иска отъ наследника по завѣщание, законнитѣ наследници на завѣщателя не могасъ да встѫпятъ въ това производство и въ него да оспорватъ завѣщанието. Разбира се, че въ този случа се възразява отъ нѣкои съдѣлители, че законнитѣ наследници нѣматъ никакво право върху наследственнитѣ имоти.

Ако владѣнието на имотитѣ, дѣлбата на които се иска се намира въ трети лица, това не е причина, за да се допусне и извърши тя, щомъ отъ сънаследницитѣ не се оспорва или се е доказало предъ сѫда, че тѣзи имоти сѫ останали отъ наследодателя имъ [2]). Това е практиката на нашия Кесац. Сѫдъ по възраженията, които могатъ да се правятъ въ едно производство за дѣлба съгласно чл. 1185, отъ Гр. Сѫдопр.

---

[1]) Гл. Адвокатски Прегледъ, год. VI, брой 3, стр. 19.

[2]) Ibid. брой 7, стр. 39.

Но понеже могатъ да пострадатъ интереситѣ на третитѣ лица, чиито имоти се дѣлятъ, Касац. Сждъ приема, че, ако тѣзи лица участвуватъ въ производството за дѣлба, тѣ могатъ да искатъ поправката на раздѣлителния протоколъ, въ който сж вмѣстени и чужди имоти, чрезъ обжалвание действията на сжда; обаче, поправяние грѣшката не може да се иска чрезъ молба за прегледъ на опредѣлението [1]).

Недѣлимостьта за искътъ за дѣлба и последствията отъ тази недѣлимость.

Ние казахме, че искътъ за дѣлба е *недѣлимъ* въ субективно отношение въ смисълъ, че той трѣбва да бжде заведенъ срѣщу всички наследници. Отъ тази недѣлимость произтича едно важно последствие отъ процесуаленъ характеръ, а именно, че въ недѣлимата материя респективното, въ раздѣлителното производство, подадената апелативна или касационна жалба отъ едного отъ съдѣлителитѣ *ползува* другитѣ съдѣлители, които иматъ сжщия интересъ. Това правило се среща често и е отъ голѣмъ практически интересъ за сънаследницитѣ, които въ производството за дѣлба гонятъ една и сжща цель. Неподаванитѣ жалби могатъ да се присъединятъ къмъ подадената.

Въ този смисълъ е юриспруденцията и доктрината [2])

Този въпросъ ще се представи, въ отрицателна форма при коментирането на чл. 251 относително искътъ за привнисание.

Чл. 240[3]).

Всѣкой отъ сънаследницитѣ може да иска своя дѣлъ въ натура отъ движимитѣ и недвижимитѣ имоти на наследството; но ако има заимодавци, които сж наложили запоръ върху движимото имущество или заявили искание върху него, или ако по-

---

[1]) Адв. прег. брой 6, стр. 42.

[2]) D. P. 1849. 1. 38; 1863. 1. 19; 1864. 1. 133; 1866. 1. 277, — Rodière, *De l'indivisibilité* et *de la Solidarité*, n° 565.

[3]) C. It. 987; C. N. 826.

вече отъ сънаследницитѣ нахождатъ продажбата необходима за изравнение на дълговетѣ и тяжеститѣ на наследството, движимитѣ имоти се продаватъ на публиченъ търгъ.

Нисходящитѣ отъ мѫжки полъ, всички или нѣкои отъ тѣхъ могатъ да задържатъ за себе си дѣловетѣ на своитѣ сънаследници отъ женски полъ, които вече сѫ омѫжени, върху непокрититѣ имоти, като заплатятъ стойностьта на тия дѣлове по оцѣнение (измѣнение отъ 7 февр. и 1906 г.)

Оцѣнението се прави или по доброволно съгласие или отъ едно вѣщо лице, избрано отъ интересующитѣ се наследници, а въ случай на несъгласие върху избора, вѣщо лице, по молба на нѣколко отъ интересующитѣ се, се назначава отъ надлѣжното сѫдилище. (*Допълнение отъ 6 февруар. 1896 г.*

Старата II алинея. При дѣлба на непокрити недвижими имоти, ако не надминаватъ всички петнадесеть хектара, наследницитѣ отъ мѫжки полъ, всичкитѣ или само нѣкои отъ тѣхъ иматъ право да задържатъ за себе си дѣловетѣ, които се падатъ на наследницитѣ отъ женски полъ, като заплатятъ стойностьта на тия дѣлове по оцѣнение.

Всѣкой отъ сънаследницитѣ има право да иска своя дѣлъ *въ натура* както отъ движимитѣ, така и отъ недвижимитѣ имоти, защото всѣкой отъ тѣхъ е собственикъ на частьта, която иска; това право е взаимно и равно върху наследственнитѣ имоти; то принадлежи еднакво на всѣкой наследникъ, защото то е присѫще на неговото качество, и защото би било несправедливо да го пресилватъ да земе въ пая си вересии или движимости, когато неговия сънаследникъ ще има въ дѣлътъ си недвижимости [1]). Прочее, общото правило е: дѣлбата да става въ *натура*, и наследственнитѣ имоти се продаватъ по исключение и то въ случаитѣ, указани отъ закона.

---

[1]) Poujol, t. II, p. 61, n° 1.

Обаче, нашия законодатель е намѣрилъ за добрѣ да направи съ допълнението къмъ членъ 240 едно изключение отъ този принципъ *Ex substantiâ patris* за непокрититѣ недвижими имоти, ако всичкитѣ заедно не надминуватъ петнадесеть хектара. Въ такъвъ случай мжжкитѣ наследници иматъ право да задържатъ за себе си тѣзи имоти, като заплатятъ въ пари паевetѣ на женскитѣ наследници.

Движимитѣ имоти се продаватъ, при дѣлбата, въ два случая. Първо, когато има заимодавци, които сж наложили запоръ върху движимото имущество или пъкъ сж заявили искание върху него; второ, когато болшинството отъ наследницитѣ намѣратъ, че движимитѣ имоти трѣбва да се продадатъ, за да се изплатятъ дълговетѣ и тяжеститѣ на наследството. Въ такъвъ случай движимитѣ имоти се продаватъ на публиченъ търгъ.

Въ първия случай, когато има заимодавци, които сж секвистирали движимия имотъ отъ наследството или сж предявили искания върху него, заимодавцитѣ иматъ право да искатъ продажбата на движимитѣ имоти, които сж тѣхенъ законенъ залогъ [1]). Ако има заимодавци и ако даже тѣ да не сж искали продажбата на движимитѣ имоти, *всѣкой* отъ наследницитѣ може да иска да се продадатъ имотитѣ, защото тази продажба е предписана отъ закона.

Закона говори за заимодавци, които сж наложили запоръ върху движимия имотъ, *или сж предявили искания върху него.* Какво трѣбва да се разбира подъ последното изражение „*или сж предявили искания върху него*". (*S'ily a des créanciers opposants*). По този въпросъ ние говорихме при коментирането на чл. 230.

Заимодавцитѣ иматъ право да искатъ да се продадатъ толкова движими имоти, които по стойностьта си да могатъ да покриятъ исканията имъ.

Ако нѣкой отъ наследницитѣ иска да спре продажбата отъ движимитѣ имоти въ размѣръ на неговия дѣлъ, той има право да отблъсне продажбата, като заплати, колкото му се пада. Щомъ заплати наследника, заемодавцитѣ не могатъ да искатъ вече продажбата и на неговия дѣлъ,

---

[1]) Poujol, t. II, n° 9.

и другитѣ сънаследници не могатъ да възставатъ противъ спирането на продажбата на пая на заплатившия наследникъ, защото и тѣ иматъ еднакво право да направятъ сжщото.

Въ втория случай продажбата на движимия имотъ става по искането на *болшинството* на наследницитѣ. Но, за да може болшинството да изисква тази продажба на движимия имотъ, потрѣбно е, наследството да има дългове и тяжести, и продажбата да стане за тѣхното изравнение и то, разбира се, пакъ въ размѣра на тѣзи дългове и тяжести. Цѣлта за тази продажба на движимитѣ имоти е очевидна: наследницитѣ иматъ интересъ и преимущество, щото дълговетѣ и тяжеститѣ на наследството да се покриятъ отъ стойностьта на движимитѣ, а недвижимитѣ имоти, на които всякога се е отдавало по голѣмо значение, да останатъ въ натура на наследницитѣ.

Какъ трѣба да се опредѣля *болшинството?* По числото на наследницитѣ ли или по размѣра на дѣловетѣ, т. е. по голѣмината на интереса, който тѣ представляватъ?

По този въпросъ има двѣ главни мнѣния. Едни казватъ, че болшинството трѣбва да се опредѣля не по числото на гласоветѣ, но по размѣра на дѣловетѣ [1]) Така напримѣръ, ако едно наследство трѣбва да се раздѣли между четирма души наследници, единия отъ които ще получи $^2/_3$ отъ наследството, а останалитѣ трима заедно ще получитъ $^1/_3$ часть, то първия, който получава $^2/_3$, има право да иска продажбата на движимитѣ имоти.

Други автори казватъ, че болшинството трѣбвало да се опредѣля по числото на гласоветѣ на наследницитѣ, безъ да се обръща внимание на размѣра на дѣлътъ на всѣкиго отъ тѣхъ. Това мнѣние се подкрепя отъ силни авторитети, като Laurent, Chabot и др.[2]) Трѣбва да забелѣжимъ, че при това мнѣние болшинството не се опредѣля всѣкога отъ числото на наследницитѣ. Нѣколко наследници, които наследватъ по представителство иматъ само единъ гласъ, понеже представляватъ само едно колѣно, а пъкъ всѣко колѣно представлява само едно лице [3]). Напримѣръ Х. оставя двама синове,

---

1) Poujol, t. II, p. 67, n° 9.

2) Laurent, t. X, n° 320. — Chabot t. II, p. 273.

3) M. Toullier, *Succes*, t. IV, n° 416.

А., Б. и петъ отъ У. унуки: С., Д., Е., Ж., З.; болшинството въ случая ще образува А. и Б. макаръ, по число, да сж двама, а не С., Д., Е., Ж., З., защото тѣ, макаръ на брой да сж повече, представляватъ само У.

Кое отъ тѣзи двѣ мнѣния е по право? Главния представитель на второто мнѣние Laurent привожда твърдѣ вѣски аргументи за подкрѣплението му и ние считаме за небезполѣзно да направимъ отъ него една малка цитата. Ето какво казва той: „Бѣше решено, щото болшинството да се изчислява по размѣра на дѣловетѣ, които се падатъ на наследницитѣ; решението не е мотивирано; споредъ забелѣжката на докладчика, вижда се, че римското право е увлекло Гандския сждъ. Чини ни се, че римското право нѣма никаква работа въ тѣзи дебати. Какво означава думата болшинство? Половината отъ гласоветѣ плюсъ единъ. Такъвъ е обикновенния смисълъ, както въ закона, така и въ обичая. Има случаи, гдето, по изключение, закона се задоволява съ едно относително болшинство, и случаи, въ които болшинството се смѣта не по числото на гласующитѣ, но споредъ интереситѣ, които тѣ представляватъ. Така, търг. законъ изисква за действителностьта на спогажданието, между несъстоятелния и кредиторитѣ, най-напредъ численното болшинство и после това болшинство да представлява $^3/_4$ отъ всичкитѣ дългове. Трѣбва ли да се прилага това распорѣждание по аналогия и къмъ art. 826? Отрицателното ни се вижда толкова очеводно, щото ние не разбираме, какъ въпроса може да стане споренъ. Кредиторитѣ, които се съгласяватъ на спогаждание, отказватъ се отъ една часть отъ своитѣ земания.

А пъкъ art. 826 е основанъ на съвършенно други принципъ: всѣки наследникъ нма право да иска дѣлътъ си въ натура, колкото малко и да е неговото наследственно право; прочее, всичкитѣ наследници трѣбва да бждатъ турени на равно. Ако закона дава право на болшинството да свързва меншеството, то е защото има единъ общъ интересъ на кредиторитѣ — интересъ да побъркатъ да не би разноскитѣ отъ продажбата да погълнатъ една часть отъ наследственния активъ“.

Ние не можемъ да се съгласимъ съ аргументитѣ на Laurent и предпочитаме мнѣнието, споредъ което болшинството трѣбва да се счита по *размѣра на дѣловетѣ* на наследницитѣ. Нашитѣ мотиви сж следующитѣ: решението на болшинството, което е законъ за меншенството, се основава върху страхътъ, да не би кредиторитѣ да продадатъ недвижамитѣ имоти, и върху моралния интересъ на наследницитѣ да бждатъ всичкитѣ дългове на умрѣлия незабавно и напълно исплатени. Истина е, че, когато дълговетѣ не сж недѣлими, ни солидарни, единъ наследникъ не е отговоренъ спремо кредиторитѣ на наследството (чл. 109 отъ закона за задълженията и договоритѣ); но честно и почтенно ще бжде както за наследницитѣ, така и за памятьта на покойния, дълговетѣ да се исплатятъ напълно и незабавно. Тази память на покойния може да бжде спазена много пжти отъ онѣзи наследници, които, макаръ на брой и да сж меншенство, представляватъ права върху по-голѣмата часть отъ наследството, и въпреки съпротивлението на повечето по брой наследници.

Противъ нашето мнѣние би могло да се противопостави само буквалното тълкувание на думата „*повечето*“. която дава понятие за *числено* болшинство; но такова тълкувание ще бжде неоснователно, защото думата „*повечето*“ е преводъ отъ „*majorité*“.

Обаче, днесъ и това възражение не може да се направи и, ако бжде направено, ще е неоснователно, защото чл. 58 отъ закона ва Имущ. и Собств. който говори за начина на управление на съдружническитѣ имоти разрешава изрично, какво трѣбва да се разбира подъ думата болшинство. Той казва: „болшинство има, когато гласоветѣ за вземание постановлението представляватъ по голѣмата часть на интереситѣ, които съставляватъ предмѣтъ на съсобственността“.

Законътъ предписва, щото движимитѣ имоти да се продаватъ на публиченъ търгъ споредъ правилата и формалноститѣ на гражданското сждопроизводство за принудителната продажба на движимитѣ имоти.

Разбира се, че чл. 240 въ нищо не врѣди на предписанието на чл. 63 отъ закона за настойничеството, споредъ който настойника може, съ разрешението на роднинския

съвѣтъ, да продаде онѣзи движимости, които подлежатъ на развала или стоятъ безъ полза.

Правото на наследницитѣ отъ мѫжкия полъ да откупятъ дѣловетѣ на оженените отъ женския полъ отъ непокрититѣ недвижими имоти е абсолютно; то не е ограничено съ никакви условия и не е поставено въ зависимость отъ удободѣлимостьта на недвижимитѣ имоти. Въ този смисъль е юриспруденцията на нашия касац. сѫдъ, който е решилъ, че нисходящитѣ наследници отъ мѫжки полъ, могатъ да задържатъ дѣловетѣ на сънаследницитѣ си отъ женски полъ независимо отъ това, дали наследственнитѣ недвижими имоти сѫ дѣлими или недѣлими. Мотивитѣ на Касац, сѫдъ за това сѫ следнитѣ; „Апелативния сѫдъ решилъ, че за да могатъ мѫжкитѣ наследници да иматъ право да задържатъ за себе си дѣловетѣ на своитѣ сестри върху непокрититѣ имоти, дѣлбата на които е искана, трѣбвало наследственната маса да бѫдѣла подѣляема; т. е. наследственнитѣ дѣлове да сѫ конкретно-реалчо опредѣлени, защото чл. 240 билъ приложимъ само при тѣзи условия, а не и тогава, когато тази маса била неподѣляема. Този възглѣдъ на апелативния сѫдъ не може да се признае за съобразенъ както съ разума, така и съ текста на закона. И наистина, наредбата на чл. 240, като постановява, че нисходящитѣ отъ мѫжки полъ могатъ да задържатъ за себе си дѣловетѣ на сънаследницитѣ отъ женски полъ като заплатятъ стойностьта на дѣловетѣ по оцѣнение, не поставя упражнението на това право въ зависимость отъ обстоятелството, дали сѫщитѣ имоти сѫ удобнодѣлими или не. А щомъ закона не прави такова различие, и сѫдътъ не може да го прави. Това явствува и отъ цѣлитѣ, които законодателя е представилъ съ измѣненията отъ 7. II. 1906 г. Върхов. кас. Сѫдъ има случая да се произнесе и при тълкуването на чл. 21 (Р. №№ 973 и 1171, 1925 г. I. Г. О.) че законодателя, съ въпроснитѣ измѣнения и допълнения между другото, като е искалъ, по съображения отъ семейно битовъ и социаленъ характеръ, да увеличи дѣлътъ на нисходящитѣ наследници отъ мѫжки полъ, е преследвалъ и цѣлъта да запази цѣлостьта и здравината на земледѣлческото стопанство, като спре или поне забави процеса на раздробяването на земледѣлческата собственость. А за достигание тази цѣль непокрититѣ недвижими имоти на на-

следството трѣбва да остават по възможность въ дѣловетѣ на мѫжкитѣ наследници“[1]).

Закона прави едно *важно изключение* отъ принципа, че всѣки наследникъ има право да иска дѣлътъ си въ натура отъ недвижимитѣ имоти. По чисто икономически съображения законодателя е допусналъ на нисходящитѣ отъ мѫжки полъ право да задържатъ за себе си дѣловетѣ на своитѣ сънаследници отъ женски полъ, които сѫ вече омѫжени върху непокрититѣ имоти, като заплатятъ стойностьта на тия дѣлове по оцѣнение. По стария текстъ това изключение бѣше ограничено и се прилагаше само къмъ такива наследства, имотитѣ на които не надминаватъ петнадесеть хектара, или 150 декара. Съ новелата отъ 7 февруарий 1906 това ограничение се прѣмахна и днесъ наследницитѣ отъ мѫжки полъ иматъ право да искупятъ въобще дѣловетѣ на женскитѣ чѣда, които вече сѫ омѫжени, безразлично отъ размѣра на непокрититѣ имоти, оставени отъ наследодателя. Цѣлта на законодателя съ това искупувание е да запази, до колкото това е възможно, непокрититѣ имоти, — ниви, хивади, пасища, лозя — въ ржцетѣ на мѫжкитѣ наследници и да се намали, поне относително, раздѣленитто на тѣзи имоти.

Изключението е допуснато само срѣщу *омѫженитѣ женски чада*. По стария текстъ това изключение засягаше всички наследници отъ женски полъ. Кое е предизвикало да се отстраняватъ отъ наследството на непокрититѣ имоти само омѫженитѣ женски чѣда, ние не знаемъ; за това нѣма обяснения нито въ изложение на мотивитѣ къмъ новелата, нито пъкъ въ Народното събрание сѫ дадени такива.

Ако предположимъ, че наследодателя е оставилъ три сина, и четире дъщери, двѣ отъ които сѫ омѫжени, синоветѣ иматъ право да задържатъ за себе си дѣловетѣ само на двѣтѣ омѫжени сестри, като заплатятъ стойностьта по оцѣнение; а двѣтѣ сестри, които още не сѫ омѫжени, ще получатъ въ натура дѣловетѣ си отъ непокрититѣ имоти. Явно е, че стария текстъ, който даваше право на наследницитѣ отъ мѫжки полъ да искупятъ дѣловетѣ на женскитѣ чѣда

---

[1]) К. Р. № 1453 отъ 28. XII 1925 I. Г. О. (Адвок. прег. Год. VI. брой 13, стр. 98).

въобще, безразлично да ли тѣ сѫ омѫжени или не, отговаряше повече на цѣлта на законодателя. И наистина, ако се прави разлика, тя трѣбваше да се прави по родъ, като се раздѣлятъ наследницитѣ на мѫжки и женски, а не по оженването. Впрочемъ, това е въпросъ *de lege ferenda*, какво би трѣбвало да направи законодателя.

Омѫжването на женското чѣдо, за да го лиши отъ дѣлътъ му въ натура, трѣбва ли да е станало *преди отваряние на наследство*, или пъ́я му може да бѫде искупенъ и тогава, когато то е било омѫжено и *подиръ смъртьта* на наследодателя? Въпросътъ е важенъ, защото влѣче подире си материални последствия. Законодателя употрѣбява израза „които *вече* сѫ омѫжени". Думата „*вече*" показва, че той е разбиралъ омѫжване, станало преди отваряването на наследството; иначе, нѣмаше нужда отъ това нарѣчие. Това е буквата на закона; тя отговаря и на духътъ му.

За да се приложи правилото за искупуването, трѣбва да има вече омѫжване, т. е. да е станало вече бракосъчетание въ минутата, когато е умрѣлъ наследодателя. Отъ това следва, че; ако едно женско чедо е било само *сгодено* и въ минутата на отваряне наследството то е било само сгоденица, а не омѫжено, то има право да получи въ натура дѣлътъ си.

Но, ако едно женско чедо е било омѫжено и остава *вдовица*, безъ дѣца още при живота на наследодателя и ако то даже се връща въ бащиния домъ, защото е *кръгла вдовица*, т. е. защото съ смъртьта на съпруга й се е заличило семейството му, това женско чедо, върнало се въ своя родъ, може ли да се приравни къмъ неомѫженитѣ женски чада й да получи дѣлътъ си въ натура? Ние мислимъ, че отговора може да бѫде само отрицателенъ, защото буквата на закона е такава. Веднъжъ женското чедо е омѫжено преди отваряването на наследството и факта на омѫжването го лишава отъ правото да получи дѣла си въ натура, то смъртьта на съпругътъ му, макаръ да го превръща въ кръгла вдовица, не може да повърне положението на неомѫжение, при което само женското чедо има право да получи въ натура дѣлътъ си отъ непокрититѣ имоти.

Сѫщото трѣбва да се каже и за онова женско чедо, което е останало *вдовица* по причина на *напущание*. И въ

този случай наследницитѣ отъ мѫжки полъ иматъ право да искупятъ дѣлътъ на омѫженото женско чедо останало вдовица.

Правото за изкупуване дѣловетѣ на женскитѣ чада е *дѣлимо* въ субективно отношение, защото закона казва, че могатъ да изкупятъ всичкитѣ наследници или само нѣкои отъ тѣхъ; даже само единъ отъ тѣхъ. Дѣлимостьта на това право произлиза отъ отричанието на нѣкои мѫжки чеда отъ правото да изкупятъ. Напримѣръ, наследодателя оставилъ четири сина и три дъщери. Двамата отъ синоветѣ се отказватъ отъ изкупуването, защото нѣматъ средства; останалитѣ двама могатъ да изкупятъ дѣловетѣ на тритѣхъ дъщери. Ако и тритѣхъ сина се откажатъ отъ изкупуването, може да го упражни само единия синъ.

Субективната дѣлимость на правото за изкупуване се отнася не само до личностьта на мѫжкитѣ чада; тя еднакво се отнася и до личностьта на женскитѣ, омѫжени вече, чада въ смисълъ, че мѫжкитѣ наследници могатъ да изкупятъ правата на *всичкитѣ* омѫжени вече женски наследници или дѣловетѣ *само на нѣкои* отъ тѣхъ; даже само дѣлътъ на едно омѫжено женско чедо. И наистина, мѫжкитѣ наследници *иматъ право* да изкупятъ дѣловетѣ на всички женски чеда. Мѫжкитѣ наследници могатъ да изкупятъ дѣлътъ само на едната сестра, а другитѣ двѣ да останатъ въ дѣлбата за наследство, за да получатъ дѣлътъ си въ натура.

Трѣбва да признаемъ, че субективната дѣлимость спрямо женскитѣ чеда, въ това отношение, не така лѣсно се прилага, както онази спрямо мѫжкитѣ наследници

Когато е въпросъ за последнята, тя произтича, като естественно последствие отъ отказването на нѣкои мѫжки чеда да изкупятъ дѣлове; правото на отрѣклия се преминава върху останалитѣ мѫжки наследници. А когато се касае за субективната дѣлимость спрямо женскитѣ, нейното прилагание се затруднява съ възникнуване на цѣлъ редъ въпроси: *дѣлътъ на кое женско чедо да бѫде изкупенъ.* Всѣко омѫжено женско чеда може да има интересъ да получи дѣлътъ си отъ непокрититѣ имоти въ натура. Въ такъвъ случай кое отъ тѣхъ трѣбва да се предпочете? Кой има право на изборъ? Този изборъ на мѫжкитѣ му чеда или на женскитѣ

принадлежи? Ако принадлежи на наследницитѣ, то на кое отъ тѣхъ?

Всичкитѣ тѣзи въпроси се свеждатъ къмъ единъ: *кому принадлежи избора*? Принадлежи ли той на мѫжкитѣ, които искупуватъ, или принадлежи на женскитѣ наследници, правата на които се искупуватъ? Законътъ мълчи по този въпросъ; а при неговото мълчание ще трѣбва да приложимъ принципитѣ на общото право. Знае се, че по принципъ избора принадлежи на *длъжника*, ако изрично не е предоставенъ на кредитора. Това начало е прогласено отъ чл. 83 отъ З. Д. Но кой е длъжника и кой е кредитора въ случая? Споредъ текста на новелата наследницитѣ отъ мѫжкия полъ могатъ „*да задържатъ* за себе си" дѣловетѣ на наследницитѣ отъ женски полъ, които вече сѫ омѫжени. Отъ този изразъ на закона се разбира, че женскитѣ чеда, които сѫ омѫжени, като е въпросъ за непокрити недвижими имоти, нѣматъ право да искатъ дѣлътъ си въ натура; вмѣсто натурата мѫжкитѣ наследници сѫ длъжни да имъ заплатятъ пари, и женскитѣ наследници иматъ право да искатъ стойностьта на пая въ пари. Прочее, мѫжкитѣ наследници, които искупуватъ сѫ *длъжници* спрямо женскитѣ наследници, паеветѣ на които се искупуватъ, за стойностьта на последнитѣ; и женскитѣ наследници сѫ кредитори спрямо мѫжкитѣ наследници, които искупуватъ, за сѫщата стойность. Понеже въ случая закона не казва изрично, че избора принадлежи на кредитора — наследницитѣ отъ женския полъ — той принадлежи на длъжника — наследницитѣ отъ мѫжкия полъ. Вследствие на това, последнитѣ, или нѣкои отъ тѣхъ, иматъ право да посочатъ наследницата отъ женски полъ, дѣлътъ на която желаятъ да искупятъ: а другитѣ наследници отъ женски полъ, паятъ на които не се искупува, оставатъ да наследватъ непокрититѣ недвижими имоти въ натура.

Може ли всѣки отъ мѫжкитѣ наследници да искупи паятъ на отдѣлна сестра или правото за искупуване принадлежи *колективно* на всички наследници, които сѫ изявили желание да задържатъ за себе си дѣловетѣ на омѫженитѣ сестри? Напримѣръ, наследодателя остава три сина А., Б. и В. и три дъщери Д. Е. и Ж. Може ли синътъ А. да каже, че искупува тоя на сестра си Ж., а Б. да каже, че искупува дѣлътъ си на сестра си Е., а пъкъ В. да каже, че

искупува паятъ на сестра си Д.? Или правото за искупуване принадлежи колективно на братята и тѣ, всичкитѣ, сж длъжни да го упражнятъ колективно? Буквата на закона е въ полза на колективното упражнение на правото. Закона говори въ множественно число, като казва, че *онѣзи наследници*, които желаятъ да задържатъ за себе си дѣловетѣ на своитѣ сънаследници отъ омжженитѣ женски наследници, *заплащатъ* стойностьта на тия дѣлове по оцѣнение. Той не казва, че всѣки наследникъ може да задържи дѣлътъ на една отъ сънаследницитѣ.

Могатъ ли наследницитѣ отъ мжжкия полъ, които изкупуватъ, да задържатъ за себе си дѣловетѣ на омжженитѣ сестри, безъ да платятъ предварително стойностьта имъ, като имъ заявятъ, че тѣ сж тѣхна собственность по закона и оставатъ спрямо тѣхъ само длъжници за стойностьта, която отстраненитѣ омжжени сестри ще бждатъ длъжни да искатъ по сждебенъ редъ, ако не имъ се плати?

Буквата на закона като че ли рѣшава въпроса отрицателно. И наистина, закона дава право на мжжкитѣ наследници, да задържатъ за себе си дѣловетѣ на своитѣ сънаследници отъ женски полъ, *като заплатятъ стойностьта* на тия дѣлове по оцѣнка. Обаче, буквата на закона не е съобразна съ духътъ му. И наистина, наследницитѣ отъ мжжкия полъ сж по закона собственници на дѣловетѣ на омжженитѣ женски сънаследници на непокрититѣ имоти и женскитѣ сънаследници иматъ право върху тѣхната стойность въ пари. При това, тѣзи двѣ групи наследници изпадатъ единъ спрямо други въ положението, което е напълно идентично съ предвиденото отъ чл. 247, който казва че „неравенството въ дѣловетѣ въ натура се възмездява съ пари". И наистина, между мжжкитѣ и женскитѣ сънаследници въ случая има само едно неравенство въ дѣловетѣ въ натура, въ какъвто случай неравенството *се възмездява съ пари*, равни на стойностьта на дѣловетѣ.

За да се осигури изплащанието въ полза на женскитѣ чеда стойностьта на дѣловетѣ, закона установява за такива случаи за сънаследницитѣ — кредитори законна ипотека, предвидена въ чл. 28 п. 2 отъ закона за привилегиитѣ и ипотекитѣ, който гласи: „законна ипотека иматъ: . . 2) *сънаследницитѣ*, съдружницитѣ и съ другитѣ съдѣлители—върху

недвижимитѣ имоти, които влизатъ *въ наследството*, дружеството или въ общото владѣние, *за изплащание на допълненията* и повръщанията *на дѣловетѣ*.

И тъй, омжженитѣ женски наследници, дѣловетѣ на които изкупуватъ наследницитѣ отъ мжжки полъ, иматъ законна ипотека, а следователно иматъ право на *ипотекаренъ* искъ за изплащание стойностьта на изкупенитѣ имъ дѣлове.

Въ силата на този ипотекаренъ искъ женскитѣ наследници могатъ да искатъ продаването на наследственнитѣ имоти, въ чиито ржцѣ и да се намиратъ тѣ.

Тази законна ипотека предполага една извършена вече дѣлба, въ която правата на сънаследницитѣ сж окончателно очъртани и опредѣлени [1]). До дѣлбата законнитѣ наследници запазватъ съвладѣнието върху наследственнитѣ имоти, и правата имъ не могатъ да бждатъ увредени при тази ипотека.

Освѣнъ ипотекарния искъ, женскитѣ чада, дѣловетѣ на които сж изкупени, биха могли да се възползуватъ и отъ *резолютоарния* искъ, който се допуща отъ чл. 281 отъ З. Д., защото се счита, че всѣка продажба на недвижимъ имотъ е направена подъ прекратително условие. Щомъ купувача не заплати цѣната на имота, продавача има право да иска унищожението на продажбата, ако имота е още въ негови ржцѣ. Но резолютоарния искъ е по усложненъ, и за омжженитѣ женски наследници е предпочителенъ ипотекаренъ искъ.

Законътъ казва, че наследницитѣ отъ мжжки полъ могатъ да задържатъ за себе си дѣловетѣ на своитѣ сънаследници отъ женски полъ, които вече сж омжжени, но не опредѣля *срокътъ* въ продължение на който мжжкитѣ наследници могатъ да упражнатъ това свое право. Естеството на въпроса показва, че мжжкитѣ наследници иматъ право да искатъ да задържатъ за себѣ си дѣловетѣ на своитѣ сънаследници отъ женски полъ, които вече сж омжжени, до момента на тегление жребия въ дѣлбата за дѣловетѣ. До тѣзи моменти нѣма фаталенъ срокъ, въ продължение на който наследницитѣ трѣбва да заявятъ, че искатъ да го упраж-

---

[1]) Barbèra, art. 1969, 1-*a* nota.

нятъ. Тѣ даже нѣматъ нужда да подаватъ за това заявление, защото, до когато сж въ нераздѣлность, тѣхното право не може да се просрочи, понеже искътъ за дѣлба е непросрочимъ, до когато сжществува нераздѣлностьта.

Веднъжъ дѣлбата е свършена, угасва и правото за искупување. Последнето остава безпредмѣтно, защото следъ тегление на жребия за дѣловетѣ женскитѣ наследници получаватъ своитѣ дѣлове въ натура.

И нашия Върхов. Касац. сждъ се е произнесълъ въ смисълъ, че мжжкитѣ сънаследници могатъ да упражнатъ правото за искупување по чл. 240 до момента на тегление на жребия [1]). Неговата практика е напълно съобразна и съгласна съ чл. 1199 отъ Гр. Сждопр.

Въ сжщия смисълъ е и доктрината [2]). Закона не е опредѣлилъ срокъ за упражнение правото за искупување; заявление за това упражнение може да бжде направено преди да е поискана дѣлбата, а тъй сжщо и презъ течението на производството за дѣлбата до свършването ѝ, следъ което искането за искупување е неприемливо.

И французската юриспруденция е въ смисълъ, че правото за искупување и отстранение на едно лице, което е купило наследственни права, може да се упражни само до свършване дѣлбата [3]).

Въ кой моментъ дѣлбата се счита за свършена? Ако тя е доброволна се счита за свършена (*consommé*), независимо отъ вземание владѣнието върху имотитѣ, които сж се паднали въ дѣлътъ на всѣкиго отъ съдѣлителитѣ, до хвърляние на жребия. Ако ли пъкъ дѣлбата става по сждебенъ редъ, тя се счита за свършена, следъ като сждътъ утвърди раздѣлителния протоколъ (чл. 1198 и 1199 отъ Гр. Сждопр.) Въ опредѣлението, което утвърждава раздѣлителния прото-

---

[1]) К. Р. № 62 — 1923 г. I. Г. О.

[2]) Le Sellyer, t. III, n° 1383. — Huc, t. V, n° 326, — Demolombe, t. XVI, nos 124, 125 и др. — Aubry & Rau, t. VI, § 621 ter, notes 46 и 47.— Merlin, Rép., v° Droits succes., n° 10. — Chabot, t. II, sur l'art 841, n° 20 — Marcadé, sur l'art 841, n° 4. — Dutruc, n° 519. — Duvergier sur Toullier, t. IV, n° 448. — Zachariae, § 359, note 53. — Taulier, t. III, p. 392. — Thiry, t. II n° 192. — Laurent, t. X, n° 375. — Duranton, t. VII, n° 203. — Malpel. n° 249. — Dalloz, sup. v° Succes., n° 1244.

[3]) D. P. 1855. V. 394; 1879. 2. 201; 1883. 1. 268; 1893. 1. 592. — Pasicrisie belge, 1888. 2. 319.

колъ, се постановява да се хвърли жребието. До този именно моментъ, споредъ юриспруденцията на нашия Касац. сѫдъ, може да се иска искупуването; следъ него то е недопустимо.

Закона задължава мѫжкитѣ наследници да заплатятъ стойността на откупенитѣ дѣлове по оцѣнение. Той опредѣля и начинътъ, по който става това оцѣнение. На първо мѣсто оцѣнението става *по доброволно съгласие.* Това, по доброволно съгласие, оцѣнение се допуща тогава, когато всичкитѣ съдѣлители сѫ способни; щомъ между тѣхъ има малолѣтни или запрѣтени, оцѣнението не може да стане по доброволно съгласие, защото последнитѣ нѣматъ право да даватъ съгласието си. На това би могло да се възрази, че настойника на малолѣтнитѣ и запрѣтенитѣ може да даде съгласието си за доброволно оцѣнение.

Сънаследницитѣ, макаръ да сѫ всички способни, могатъ да назначатъ едно вѣщо лице, което да оцѣни дѣловетѣ.

Ако сънаследницитѣ не се съгласятъ по между си върху избора на вѣщото лице, то се назначава отъ *надлежното сѫдилище.*

Това надлежно сѫдилище е онова, въ окржга на което се е отворило наследството.

Когато при една *доброволна* дѣлба сънаследницитѣ не се съгласятъ върху избора на вѣщото лице, могжтъ ли да се обърнатъ къмъ онова надлежно сѫдилище, въ което нѣма производство за дѣлба, и да искатъ отъ него да имъ назначи вѣщо лице? Закона не забранява това *частично* производство. Чл. 240 не говори за *сѫдебна* дѣлба, той визира и доброволна и сѫлебна дѣлби. И по двѣтѣ сънаследницитѣ могатъ да искатъ отъ надлежното сѫдилище да имъ назначи вѣщо лице.

Стойността на дѣловетѣ. Закона задължава мѫжкитѣ наследници, които задържатъ за себе си дѣловетѣ на женскитѣ чада, да заплатятъ на последнитѣ стойността на дѣловетѣ по оцѣнение. Но по кой моментъ се опредѣля цѣната? По момента на отваряние наследството ли, или по по момента, когато мѫжкитѣ наследници заявятъ, че искатъ да задържатъ за себѣ си дѣловетѣ на женскитѣ чада?

Въ действителность положението на женскитѣ чада е аналогично на онѣзи, имотитѣ на които се отчуждаватъ за обществена полза; а пъкъ онзи, имота на когото се отчуждава за обществена полза, има право да иска да му се плати *справедливо* обезщетение; а това справедливо обезщетение е цѣната, която имота има въ момента на отчуждението. Трѣбва да се има предъ видъ, че женското чадо, което се лишава отъ имота си въ натура, има право за едно *пълно* обезщетение. Това пълно обезщетение е цѣната, която имотътъ на женското чадо е ималъ въ момента, когато то отстжпа дѣлътъ си.

Въ този смисълъ е доктрината[1]); въ сжщия смисълъ се е произнесълъ и нашия Върх. Касац. сждъ. Той е решилъ, че цѣната на непокрититѣ имоти, които влизатъ въ дѣлътъ на омжженитѣ женски наследници се опредѣля по момента на предявяването искание отъ мжжкитѣ сънаследници за задържание тѣзи имоти, защото цѣната на искъ се опредѣля по врѣме на завеждането му. А пъкъ искането за искупуване на дѣловетѣ на женскитѣ сънаследници въ сжщность е единъ искъ отъ страна на мжжкитѣ сънаследници. Мѣродавни сж, следователно, цѣнитѣ по врѣмето на предявяване на искането за изкупуване дѣловетѣ на женскитѣ сънаследници, а не цѣнитѣ по врѣмето, когато е било открито наследството. Значи изкупуване дѣловетѣ на женскитѣ сънаследници става по оцѣнката на врѣмето, когато реално се отдѣли този дѣлъ[2]).

Кой може да иска изкупуването? Закона въ това отношение като че е ясенъ и категориченъ. Това право принадлежи на *нисходящитѣ* отъ мжжки полъ, т. е. на синоветѣ и унуцитѣ на наследодателя. За кои нисходящи говори закона? За всичкитѣ ли нисходящи, безразлично отъ степеньта на тѣхното родство спрямо наследодателя, или той разбира само синоветѣ, които сж живи при отваряне наследството? Въ това отношение закона не прави разлика. По принципъ,

---

1) Laurent, t. X, n° 378 и 382. — Chabot, t. II, sur l'art. 941, n° 21. — Duranton, t. VII, n° 202. — Ducaurroy, Bonnier et Roustain, t. II, n° 684. — Huc, t. V, n° 328. — Dalloz, sup., v° *Succ.*, n° 1213. — Le Sellyer, t. III, n° 1360. — Aubry & Rau. t. VI, § 621 ter.

2) К. Р. № 422 отъ 18. VI. 1926 I. Г. О. С. Адвок. прег., Год. VII, брой V, стр, 41).

той допуща къмъ наследвание роднини до 10ª стѣпень (чл. 27). Ако законодателя иска да направи ограничение въ нѣкои случаи, той го казва изрично, както е, напримѣръ случая, означенъ въ чл. 40 ал. 2. Прочее, подъ думата *нисходящи* отъ мжжкия полъ закона разбира всичкитѣ нисходящи до 10ª степень родство. Отъ това следва, че правото за изкупуване иматъ всички мжжки нисходящи на наследодателя по представителство.

Ако между сънаследницитѣ, които могатъ да задържатъ за себе си дѣловетѣ на женскитѣ сънаследници има синове и мжжки *унуци*, последнитѣ иматъ тоже право да искатъ за себе си отъ женскитѣ сънаследници онзи дѣлъ, който тѣхния родитель би ималъ право да получи, ако той бѣше живъ. Напримѣръ Х. умира и оставя за свои наследници синътъ си А. и двама унуци — момчета *а, б* отъ умрѣлия синъ Б. и една омжжена дъщеря Е. Въ наследството му има ниви 200 декара. Мжжкитѣ нисходящи А, *а, б* иматъ право да задържатъ дѣла на дъщерята $E_{\frac{5}{6}}$ отъ нивитѣ, като ѝ платятъ стойностьта му по оцѣнение. Дѣлътъ на дъщерята е $^1/_5$; дѣлътъ на А. е $^2/_5$ и дѣлътъ на *а, б* заедно е $^2/_5$, а на всѣкиго отдѣлно е $^1/_5$ (чл. 21). Прочее, А. *а, б* иматъ право да задържатъ за себе си $^1/_5$ отъ 200 декара ниви, което прави 40 декара. Тѣзи 40 декара ще се раздѣлятъ помежду имъ така: А. ще задържи 20, *а* — 10 декара; и *б* — 10 декара. Ако нивитѣ струватъ по 2,000 лева декара, то А., *а, б* ще заплатятъ заедно на Е. 80,000 лева, както следва: А. ще ѝ плати 40,000 лева, *а* — 20,000 лева и *б*—20,000 лева. Ако не ѝ се изплати цѣлата стойность, за остатъка Е. има законна ипотека върху останалитѣ 40 декара ниви.

Законътъ говори за *нисходящи* отъ мжжки полъ. Влизатъ ли въ тѣхното число всичкитѣ мжжки нисходящи, т. е. унуцитѣ, преунуцитѣ, препреуницитѣ и т. н. Когато законътъ иска да означи *всичкитѣ нисходящи*, той употрѣбява само думата нисходящи, които произхождатъ отъ родоначалника, до десетата степень (чл. 11 и 27), а когато иска да означи нисходящитѣ отъ дѣцата или братята, закона употрѣбява израза „нисходящи отъ тѣхъ“, или тѣхнитѣ нисходящи“ (членове 21, 22, 24, 91 и др.),

Отъ това следва, че всичкитѣ мжжки нисходящи иматъ право на искупуване, както казахме по горѣ.

Когато правото на искупување ще се упражнява отъ унуци, преунуци, препреуници, трѣбва ли да бждатъ отъ мжжки полъ, или това право принадлежи на всички унуки, които замѣстватъ преждеумрѣлия си родитель въ всичкитѣ му права, безразлично отъ полътъ? Въ този случай унуцитѣ ще наследватъ по представителство, по силата на което всичкитѣ права, които би ималъ представляемия, ако да бѣше живъ, минаватъ върху неговитѣ нисходящи — момчета и момичета. Прочее, въпроса е: *унукитѣ отъ женски полъ*, които наследватъ по представителство, иматъ ли право на изкупување по чл. 240?

Напримѣръ, умира Х. и оставя за свои наследници: сина си Иванъ и внучката си Елена отъ умрѣлъ синъ Петъръ и омжжена дъщеря Славка. Има ли право *Елена* да иска да изкупи, заедно съ Ивана, пропорционално дѣлътъ на Славка върху непокрититѣ имоти? Или тя нѣма това право и въ такъзъ случай го има само Иванъ? Мжчнотията по този въпросъ се състои въ това, че при разрешението му дохождатъ въ конфликтъ четири принципа, а именнн:

1. Общия принципъ отъ право за представителство.

2, Характеръть на правото за изкупување въ смисълъ, че то въобще е *лично.*

3. Характеръть на право за изкупување, въ смисълъ, че то е лично, колкото се отнася до полътъ, т. е. че то принадлежи само на мжжки наследници.

4. Исключителния харахтеръ на искупуването, който диктува ограничително тълкување.

Ако се придържаме само въ първия принципъ, разрешението на въпроса не представлява никакво затрудрение, защото, когато умре наследника, който е ималъ право на искупување, то онѣзи, които го наследватъ *ab intestat*, получаватъ всичкитѣ му права, за това и правото на искупување преминава върху тѣзи наследници; тѣзи последнитѣ упражняватъ това право, както би го упражнилъ умрѣлия, ако да бѣше живъ. Защо тѣ да не наследятъ отъ баща си и принадлежащето му право за изкупување, както наследватъ и другитѣ негови права?

Срещу този принципъ сж останалитѣ три.

Правото за изкупување по членъ 240 *лично* ли е, и ако е лично, не може да преминава върху наследнилитѣ.

Има мнѣние, че въобще правото за изкупуване *(le droit de retrait successoral)* е *лично*, и като такова не минава върху наследницигѣ; защото личнитѣ права не се прехвърлятъ върху наследницитѣ. *Quae personae sunt, ad haeredem non transeunt* [1]).

Другото мнѣние, че правото за изкупуване се прехвърля по наследство върху наследницитѣ и че, следователно, то не е привързано исключително къмъ личностьта на наследника, е по право, когато се касае до едно общо наследственно искупуване на наследственъ дѣлъ, продаденъ на едно трето, чуждо лице, ако то би било допустимо по нашия законъ. Обаче, въ случая ние имаме едно *специално* и при това *частично* искупуване дадено само на извѣстна категория наследници — нисходящи отъ *мжжки полъ* — на извѣстна категория имоти — непокрититѣ.

Специалностьта и частичностьта на това изкупуване го праватъ *personnalissima, привързано исключително къмъ онѣзи нисходящи, които сж отъ мжжки полъ.* Не е ли нисходящия наследникъ отъ *мжжки* полъ, нѣма право на искупуване. И така, главното и сжществено условие, за да има наследника право на искупуване, е да бжде отъ *мжжки полъ*. Това условие е за *всички степени родство*: синъ, унука, преунука.

Ако разрешимъ въпроса по първия принципъ за представителството, по който представляющитѣ иматъ всичкитѣ права на представляемия, включително и правото за искупуване по чл. 240, ще излезе, че унуката, макаръ да е отъ *женски* полъ, има право да искупи дѣлътъ на леля си, а собственната дъщеря на наследодателя нѣма право за това искупуване. Несъобразность!

Ето защо ние считаме, че правото за искупуване по чл. 240, като *специално, частично и исключително* е *лично* относително полътъ на наследницитѣ, т. е. че то принадлежи само на нисходящитѣ отъ *мжжки* полъ, но никога не и на наследницитѣ отъ *женски* полъ.

За подкрепление на това си мнѣние ние се облягаме още на обстоятелството, че това искупуване е *исключение* и като такова то се упражнява само отъ онази категория наследници, за които нарочно е създадено.

---

[1]) L. 196, ff. de reg. jur.

Освѣнъ това, *специалното* искупуване по чл. 240 има *nova ratio*, причина на прѣсно изобретение. И тази *nova ratio* е, че право на искупуване могатъ да иматъ само *мѫжки* наследници, а не и *женски*.

Прочее, въ горния примѣръ бихме испаднали въ тази несъобразность: малолѣтната *дъщеря* на наследодателя *Куна*, нѣма право на искупуване, защото не е отъ мѫжки полъ, а малолѣтната внучка Елена, която е отъ сѫщия полъ, има това право.

Този абсурдъ може да се избѣгне, като се следва само *nova ratio*, т. е. причината на прѣсното изобретение, каквото представлява чл. 240. Неговата *nova ratio* е: че непокрититѣ имоти трѣбва да оставатъ исключително и предпочтително у мѫжкитѣ наследници.

Отъ това следва, че право за изкупуване иматъ само онѣзи унуки и преунуки, които въ *момента на отваряние* на наследството сѫ отъ мѫжки полъ, макаръ въ разнитѣ поколения и да е имало женски нисходящи. Ако въ горния примѣръ, предположимъ, че унуката *Елена* е умрѣла преди Х. и е оставила за свой наследникъ единъ синъ У., той, макаръ да происхожда отъ женско колѣно, би трѣбвало да има право на искулување, защото, въ момента на отварянието на наследството, той се намира въ числото на нисходящитѣ отъ мѫжки полъ.

Когато наследството минава върху нисходящитѣ не по представителство, а по *трансмисия* (чл. 196), решението на въпроса ще бѫде различно. Напримѣръ, Х. умира оставя за наследници два сина А. и Б. и омѫжена дъщеря В. и непокрити имоти. Въ случая, въ момента на смъртьта на Х. синътъ му А., заедно съ брата си Б., има право да искупи дѣлътъ на сестра си В. Но, преди да приеме наследството на Х., а умира и оставя за свой наследникъ дъщеря си Z. Тази последнята, макаръ да е отъ женски полъ, има право да изкупи пропорционално дѣлътъ на Е., защото баща ѝ А. е ималъ това право въ момента на отварянието на наследството. Въ правата на А. следъ отварянието на наследството на Х., е влизало и правото му да задържи, заедно съ Б., дѣлътъ на В. Подиръ смъртьта на А. всичкитѣ му права, въ цѣлата имъ ширина, преминаватъ върху неговитѣ наслѣдници; безразлично отъ полътъ.

Прочее, при трансмисията не може да се приложи правилото за *nova ratio*, което приложихме при представителството.

Чл. 240 дава право за изкупуване на мѫжкитѣ нисходящи; ако между тѣхъ има припознати *незаконородени*, които сѫ наследници наредъ съ законнитѣ съ разлика само въ размѣра на дѣлътъ, иматъ ли и тѣ право на искупуване (чл. 29 и 100), или това право е допуснато само въ полза на законнороденитѣ?

Законътъ не прави никакво различие; той не казва, че право за искупуване иматъ *законнитѣ* нисходящи; въ него се говори въобще за нисходящи, т. е. всички нисходящи, на които закона дава право за наследство; между тѣхъ сѫ и припознатитѣ незаконородени (чл. 29 и 100). А пъкъ тамъ, гдето закона не различава, не трѣбва и ние да различаваме: *Ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus.*

Французската доктрина и юриспруденция, като решаватъ аналогичния въпросъ за *retrait successoral*, се произнисатъ въ смисълъ, че и незаконороденитѣ дѣца иматъ право на искупуване[1]). Отъ общоприетото мнѣние има и нѣкои противни автори[2]).

Както припознатитѣ незаконнородени иматъ право на изкупуване, тъй сѫщо и *дѣловетѣ на незаконнороденитѣ* сънаследници, които вече сѫ омѫжени, подлежатъ на изкупуване отъ страна на законнитѣ и незаконнороденитѣ припознати нисходящи, отъ мѫжки полъ. Напримѣръ, Х. умира и оставя за свои наследници: законния си синъ А. и незаконнородена припозната дъщеря Б., която въ момента на отваряне наследството е омѫжена. Дѣлътъ на незаконнородената Б. подлежи на изкупуване. И А. може да го задържи за себе си, като й заплати стойността му по оцѣнение.

---

[1]) Toullier et Duvergier, t. IV, n° 441. — Benoit, n° 9. — Malpel, n° 247.—Marcadé, sur l'art. 841, n° 3. — Demolombe, t. XVI, n° 39.—Demante, t. III, n° 171 bis, 1.—Huc, t. V, n° 323.—Baudry-Lacantinerie, t. III, n° 2623.—Chabot, t. II. sur l'art. 841, n° 13. Hureaux, t. III, n° 306.—Merlin, Rép., Droits Success., n° 9.—Pand. fr. v° *Succes.*, n° 7437.—Dalloz, Rép. v° *Succes.*, n° 1879.—Duranton, t. VII, n° 186.—Aubry & Rau, t. VI, § 621 tes, not 22.—Laurent, t. X, n° 359.—Thiry, t. II, n° 190.—Le Sellyer, t. III, n° 1343.

[2]) Loiseau, *Tr. des enf. naturels*, p. 713.—Ducaurroy, t II n° 682.—Richeforti, *Etat des familles*, t. III, n° 425.—Massé et Vergé, t. IV, P. 336.

Правото за изкупување е *пропорционално* съ паятъ на онѣзи, които изкупуватъ и на онѣзи, дѣлътъ на които се изкупува. Нека обяснимъ и двѣтѣ хипотези съ примѣръ.

За първата хипотеза. Умира Х. и остава за свои наслѣдници два законни сина А. и Б., единъ незаконнороденъ В., двѣ омжжени законни дъщери Г. и Д. Въ този случай дѣловетѣ на сънаслѣдницитѣ върху непокрититѣ имоти сж: А. и Б. по $^{18}/_{60}$, незакочнородения ще има $^{6}/_{60}$, а дъщеритѣ Г. и Д. по $^{9}/_{60}$; Прочее, синоветѣ А., Б. и В. ще изкупятъ дѣловетѣ на сестритѣ Г. и Д., които сж $^{18}/_{60}$. Тѣзи $^{18}/_{60}$ ще се раздѣлятъ между двамата законни сина А. и Б. и незаконнородения В, съразмѣрно съ тѣхнитѣ дѣлове. При два законнородени сина частьта на незаконнородения В. ще бжде $^{1}/_{6}$. Прочее, той ще изкупи $^{1}/_{6}$ отъ $^{18}/_{60}$, което прави $^{18}/_{360}$; останалата часть $^{342}/_{360}$ ще изкупуватъ А. и Б. по равно, т. е. по $^{171}/_{360}$.

За втората хипотеза. Да вземемъ горния примѣръ, като предположимъ само, че дъщеритѣ Г. и Д. сж незаконнородени. Като измѣнимъ онова, което трѣбва да се измѣни споредъ обстоятелствата, *mutatis mutandis*, ще получимъ следнето: Дѣловетѣ на двѣ незаконнородени дъщери при два законни сина и единъ незаконнороденъ ще бждатъ по $^{1}/_{10}$; всичкитѣ незаконнородени ще получатъ заедно $^{3}/_{10}$; или $^{6}/_{20}$; останалитѣ $^{7}/_{10}$ или $^{14}/_{20}$ ще останатъ да се дѣлятъ между законнитѣ А. и Б. по равно, т. е. по $^{7}/_{20}$.

Дѣловетѣ на незаконнороденитѣ дъщери Г. и Д. $^{6}/_{20}$ ще се искупятъ отъ синоветѣ А. Б. и В. съразмѣрно съ тѣхнитѣ части; частьта на незаконнородения В. при два законнородени сина е $^{1}/_{6}$. И така, незаконнородения ще искупи $^{1}/_{6}$ отъ дѣловетѣ на Г. и Д., които заедно сж $^{6}/_{20}$; а това прави $^{1}/_{6} \times {}^{6}/_{20} = {}^{6}/_{120}$. Като извадимъ $^{6}/_{120}$ отъ $^{120}/_{120}$ ще имаме за законнороденитѣ А. и Б. по $^{57}/_{120}$. Прочее, дѣловетѣ на двѣтѣ незаконнородени дъщери Г. и Д. ще бждатъ искупени, както следва: А. $^{57}/_{120}$ + Б. $^{57}/_{120}$ + В. незаконнородения $^{6}/_{120} = {}^{120}/_{120}$ части.

Закона дава право за искупување дѣловетѣ на женскитѣ сънаслѣдници само на наслѣдницитѣ отъ нисходяща линия. Отъ това следва, че *преживѣлия* съпругъ нѣма право да участвува въ искупуването.

Отреклия се наследникъ има ли право да искупува дѣлътъ на омѫжената сънаследница? Отговора не може да бѫде освѣнъ отрицателенъ, защото отреклия се счита, че не е билъ никога наследникъ и че не еималъ никакви наследствени права (чл. 300).

Ако наследника отъ женския полъ, който е омѫженъ и дѣлътъ на когото подлежи на изкупуване, *го продаде* на нѣкого отъ сънаследницитѣ отъ женски полъ, но които не сѫ омѫжени, наследницитѣ отъ мѫжки полъ иматъ ли право да изкупатъ продадения дѣлъ отъ купувача-сънаследникъ? Напр. умира Х. и оставя за наследници сина си А. една омѫжена дищеря Б. и една дъщеря неомѫжена В. Омѫжената дъщеря продава своя пай отъ наследството на сестра си В., която не е омѫжена. Има ли право синътъ А. да задържи пая на Б., макаръ да е продаденъ на В. и да плати на последната стойностьта му по оцѣнение, както би го откупилъ отъ самата Б.? За насъ нѣма никакво съмнѣние, че А. има право да откупи дѣлътъ на омѫжената си сестра, макаръ тя да го е продала на другата си сестра, която не е омѫжена. И това по следующитѣ съображения:

Първо, защо при противно решение може да се заобиколи распорежданието на закона и да се парализира правото на мѫжкитѣ нисходящи да изкупуватъ дѣловетѣ на омѫженитѣ сънаследници отъ женски полъ.

Второ, защото, както забелѣжихме по рано, всѣко право за изкупуване, било по договоръ, било по законъ, е едно прекратително потестативно условие, което, като се сбѫдне, повръща нѣщата въ предишното имъ състояние, *in statum priorem*. Нисходящия отъ мѫжки полъ има право да изкупи дѣлътъ на омѫжения женски сънаследникъ въ извѣстенъ срокъ, който въ случая е до окончателното свършване на дѣлбата, т. е. до тегление на жребия. До този моментъ наследникътъ отъ мѫжкия полъ е собственникъ подъ прекратително потестативно условие. Презъ течението на този срокъ наследника отъ мѫжкия полъ, който има право на изкупуване, може да не го упражни, може и да го упражни. Въ първия случай, по причина на ненастѫпване прекратителното условие, женския сънаследникъ става пълненъ и окончателенъ собственникъ, който има право да разполага вече валидно съ своя дѣлъ; а въ втория случай, по при-

чина, че прекратителното условие е настжпило, счита се, че женския наследникъ никога не е билъ собственикъ, а напаки, наследника отъ мжжки полъ който има право на изкупуване винаги е билъ такъвъ. За това всичкитѣ договори относително изкупувания дѣлъ —, като продажба, ипотека и др. — сключени съ трети лица падатъ и по право възъ основа на правилото *Resoluto jure dantis, resolvitur jus accipientis.*

Ако имота е въ ржцетѣ на трети приобретатель и той не ще да го повърне доброволно, нисходящия, който има право на изкупуване, може да заведе искъ противъ последния да му предаде дѣлътъ.

Сжщото трѣбва да се каже и за случая, ако омжжения наследникъ отъ женски полъ би продалъ дѣлътъ си на трето лице.

При коментирането на чл. 104 ние цитирахме едно решение на Върховния К. Сждъ № 282—1921 отъ I Г. О., отъ което видѣхме, че последния възприема съвършенно противно становище по въпроса за изкупуване правата на преживѣлия съпругъ, а именно, че последния има право продаде своя дѣлъ на чуждо лице, и, веднъжъ продаденъ дѣлътъ, наследницитѣ отъ мжжкия полъ губятъ правсто да го изкупятъ. Ние тамъ изложихме съображенията, по които считаме гледището на върховнитѣ магистрати за погрѣшно. Но, ако даже приемемъ, че гледището на Върх. К. Сждъ е правилно за изкупуването по 104, то не може да се приема като такова и за изкупуването по чл. 240, защото тѣзи двѣ изкупувания сж различни въ нѣкои отношения. Главното и сжществено различие се състои въ еквивалента на дѣлътъ, който се изкупува. По чл. 104 правото за изкупуване е установено въ полза на *всички* нисходящи, безразлично отъ полътъ имъ, противъ преживѣлия съпругъ, а по чл. 240 това право е установено въ полза само на нисходящитѣ отъ *мжжки* полъ; освѣнъ това, еквивалента на изкупуването по чл. 104 е пожизнена рента, право за събиране доходи отъ недвижими имоти и наследственни капитали, а онзи по чл. 240 е стойностьта на дѣлътъ въ пари по оцѣнение.

За да издаде своето решение въ горния смисълъ, Върх. Кас. Сждъ се е основалъ и върху естеството на последнето

различие между изкупуванията. И наистина, той казва: „че тъй трѣбва да се разбира наредбата на чл. 104, се вижда още отъ останалитѣ негови постановления върху еквивалента на изкупеното наследство — пожизнената рента, право за събиране доходи отъ недвижими имоти или наследственни капитали, който еквивалентъ може да бѫде получаванъ само отъ единъ наследникъ, какъвто е съпругътъ, а не и отъ едно трете лице, което е чуждо на наследството". Ако означения въ чл. 104 еквивалентъ, по своето естество, може да бѫде получаванъ само отъ проживѣлия съпругъ, то означения въ чл. 240 еквивалентъ — стойността на дѣлътъ въ пари — е отъ такова естество, че може да бѫде получаванъ и отъ трете лице. Но сѫщността на въпроса не се състои въ естеството на еквивалента на двѣтѣ изкупувания; тя е съвършенно другадѣ, а именно: действителна ли е продажбата на подлежащия на изкупувания дѣлъ, сключена между женския наследникъ и едно трете лице, и има ли право мѫжкия нисходящъ наследникъ да изкупи дѣлътъ и отъ третето лице?

Казаното върху упоменатото рѣшение на Върх. Касац сѫдъ при коментирането на чл. 104 е приложимо и тукъ съ малки изключения.

Ако наследника отъ женския полъ, дѣлътъ на който подлежи на изкупуване, го е *замѣнилъ* съ другъ недвижимъ непокритъ имотъ, иматъ ли право наследницитѣ отъ мѫжкия полъ да искатъ изкупуването на дадения въ замѣна непокритъ имотъ? Напримѣръ, неомѫжената сънаследница, дала своя дѣлъ отъ нивитѣ на Х. срѣщу замѣната имъ съ една ливада. Могатъ ли наследницитѣ отъ мѫжкия полъ да задържатъ за себе си ливадата, като заплатятъ стойността ѝ? Ние мислимъ, че тѣ иматъ това право, колкото по нѣкога може, да е неприятна тази замѣна.

Французкитѣ автори се произнасятъ въ този смисълъ по въпроса за наследственното изкупуване по art. 841 [1])

---

[1]) Laurent, t. X, n° 369.—Huc, t. V. n° 325.—Dalloz, Rép. v° Succes., n° 1913; Sup. n° 1207.—Pand. fr. v° Success., n° 1335. — Benoit, *Retrait Successoral*, n° 60.—Rolland de Villargues, Rép., v° *Retrait Successoral*, n° 65.—Troplong, *Tr. de l'échange*, n° 42.—Marcadé, sur l'art 841, n° 2 — Poujol, sur l'art. 841, n° 12. — Fouet de Conflans, sur l'art. 841, n° 3.— Durtuc, n° 413. — Demante, t. III, n° 171 bis. VII. — Demolombe, t. XVI, n° 101.—D. P. 1857. 2. 116; 1872. 2. 230.

Кредиторитѣ на мѫжкитѣ наследници иматъ ли право да искупятъ вмѣсто последнитѣ тѣхното право на изкупуване по чл. 240 съгласно чл. 139 отъ З. Д., споредъ който заемодавцитѣ за събирането на това, което имъ се дължи, могатъ да упражнатъ всичкитѣ права и искове на длъжника, съ изключение на ония, които изключително се отнасятъ до личността на длъжника? Този въпросъ може да се окаже на пръвъ погледъ безпредмѣтенъ, защото кредиторитѣ, за да изкупятъ паеветѣ на омѫженитѣ женски наследници, ще трѣбва да заплатятъ стойността имъ въ пари по оцѣнение, а като заплатятъ тази стойность, какво ще спечелятъ тѣ?

Интересътъ на кредиторитѣ за изкупуването на дѣловетѣ може да се състои въ това, че тѣ за събиране на онова, което наследника имъ дължи съ изкупуване дѣловетѣ на женския сънаследникъ, закрѫгляватъ непокритий наследственъ имотъ на длъжника и повишаватъ цѣната му. Ние казахме, че правото за изкупуване по чл. 240 е *лично*, защото е привързано изключително къмъ личността на наследника, а пъкъ въ такъвъ случай кредиторитѣ не могатъ да упражняватъ онѣзи права, които се отнасятъ до личността на длъжника.

Безразличенъ е мотивътъ, по който правото за изкупуване се счита за *лично*. Причината за това може да бѫде отъ морално или отъ економическо естество.

Французката доктрина и юриспруденция, като говорятъ за общото наследственно изкупуване по art. 841, което ние не сме възприели, разрешаватъ въпроса отрицателно за кредиторитѣ, понеже намиратъ, че правото за това наследственно изкупуване, което е отъ мораленъ характеръ, е привързано изключително къмъ личността на длъжника-сънаследникъ [1]).

Мѫжкия наследникъ, който има право да задържи дѣлътъ на омѫжения наследникъ отъ женски полъ, запазва ли това свое право спрямо последния, ако е продалъ своя наследственъ пай било на нѣкого отъ своитѣ женски сънаследници, било на трето лице? Ние мислимъ, че той нѣма вече това право, защото съ продажбата на своя наслед-

---

[1]) Laurent. t. X, n° 361, Thiry, t. II, n° 193.—Huc. t. V, n° 321.—Le Sellyer, t. III, n° 1348.

ственъ пай той излиза отъ наследството и неговитѣ наследственни права сж преминали върху другиго.

Закона говори въобще за *непокрититѣ* надвижими имоти, отъ което следва, че, ако въ едно наследство има непокрити имоти отъ разни категории, като ниви, лозя, пасища, ливади, гори, градини, то дѣловетѣ на омжженитѣ женски сънаследници отъ всички тѣзи имоти подлежатъ на изкупуване. Мжжкитѣ наследници иматъ право да задържатъ за себе си дѣловетѣ отъ всички тѣзи имоти, като заплатятъ стойността имъ по оцѣнение.

Чл. 241 [1]).

Ако недвижимитѣ имоти не могатъ да се дѣлятъ удобно, трѣбва да се продадатъ на публиченъ търгъ.

Всякой отъ наслѣдницитѣ може да вземе участие въ търга, като наддавачъ. *(Допълнение отъ 7 февруари 1896 год.).*

Общия принципъ е, че наследника има право да иска да получи дѣлътъ си, както отъ движимитѣ, така и отъ *недвижимитѣ* въ натура. Щомъ нѣма нѣкоя причина, която да препятствова за прилагането на този принципъ, то всѣки отъ наследницитѣ трѣбва да си получи дѣлътъ въ натура, т. е, да получи това, което въ действителность му е оставилъ наследодателя, което му дава и законътъ.

Главната причина, която може да побърка на прилагането на упоменатия принципъ, е невъзможностьта да се дѣлятъ недвижимитѣ имоти *удобно.* Не е достатъчно, всѣкой да има право да има недвижимъ имотъ въ дѣлътъ; изисква се, щото недвижимитѣ имоти да могатъ да се дѣлятъ *удобно* Ако това е невъзможно, недвижимитѣ имоти се продаватъ на публиченъ търгъ.

На какво се основава това исключение отъ общия принципъ — да се продаватъ недвижимитѣ имоти? Мотивътъ за тази продажба е, че при неудобното дѣление, ако се дѣлятъ имотитѣ, тѣ ще се обезцѣнятъ за всѣки наследникъ, или

---

[1]) C. It. 988; al. I C. N. 827.

за нѣкои отъ наслдниецитѣ, или пъкъ ползуването отъ тѣхъ ще стане мѫчно и неползотворно. За да избѣгне това обезцѣнение на имота, или пъкъ мѫчното ползуване отъ неудобното дѣление и въ сѫщото врѣме да се избѣгне продажбата, законътъ предписва да се опита по-напрѣдъ, щото неравенството въ дѣловетѣ да се попълни съ пари (чл. 247).

Но какъ, по какви признаци, трѣбва да разпознава сѫдътъ, че недвижимитѣ имоти не могатъ да се дѣлятъ удобно? Римското право изискваше да се продаватъ всѣкога недвижимитѣ имоти, щомъ дѣлбата не може да стане безъ нѣкоя повреда, безъ нѣкое обезцѣнение, *Sine cujusquam injuriâ* (*Communi dividundo, lib* 3 *tit.* 37). Оцѣнението за удобството на дѣлбата на недвижимитѣ имоти е въпросъ по сѫщество на работата и, като такъвъ, не подлежи на касационна провѣрка[1]). Нъ въобще трѣбва да се каже, че продажбата трѣбва всѣкога да се предпочете, когато дѣлбата въ натура *ще обезцѣни* частитѣ на подѣления имотъ, или пъкъ ще направи *ползуването* твърдѣ *тѣжко* или *мѫчно*[2]).

Понеже продажбата на недвижимитѣ имоти е субсидиерна за дѣлбата и понеже тя се допуща само отъ сѫдътъ, то следва, че, за да може да заповѣда да стане продажбата, последния трѣбва да основе опредѣлението си за това на единъ предварителенъ рапортъ на една експертна комисия, който да констатира, възможно ли е или не е да се раздѣлятъ имотитѣ удобно. Впрочемъ, такъвъ рапортъ не е задължителенъ за сѫдътъ; той ще му служи само за упѫтване и освѣтление. Самъ сѫдътъ, като има предъ видъ описътъ и всичкитѣ други данни по дѣлото на наследството, решава, да ли има или не възможность да стане дѣлба по начинъ да се не обезцѣнятъ,[3]) или пъкъ да се не распокъсатъ на твърдѣ малки парчета имуществата.

Считаме за не полезно да изложимъ нѣколко практически указания, при какви условия продажбата трѣбва да се допуща или не.

---

[1]) Demolombe, t. XV, n° 657. — Fuzier-Herman surl'rt. 827, n° 13.— Laurent, t. X, n° 321. — Dalloz, Rép. v° Succes, n° 1733. — D. P. 1875. 1. 278; 1875. 1. 461; 1875. 2. 466; 1895. 1. 280; 1897. 1. 443.

[2]) Dalloz, *Succes*, n-os 1723, 1724.

[3]) Poujol, t. II, p. 63, n° 4.

Продажбата не трѣбва да се допуща, ако всичкитѣ имоти въ цѣлость сѫ удобно дѣлими, макарь всѣки имотъ, взетъ отѣлно, не може да се раздѣли удобно. Това се заключава отъ приетия въ чл. 246 принципъ, че въ единъ дѣлъ могѫтъ да влезѫтъ единъ или нѣколко недвижими имота.

Недвижимия имотъ трѣбва да се продаде само тогава, когато той е неудободѣлимъ *и когато отъ него не може да се състави отдѣленъ пай*, който да се даде на нѣкого отъ наследницитѣ. За това ще говоримъ още при коментирането на членъ 248.

Само простото *неравенство* въ дѣловетѣ на недвижимитѣ имоти не може да послужи, като причина да се продаджтъ, защото неравенството, съгласно членъ 247, може да се възмездява съ пари.

Тъй сѫщо продажбата не трѣбва да се допуща, ако е потрѣбно да се установи *сервитутъ* върху единия имотъ въ полза на другия, защото има такива сервитути, които, за интереса на наследницитѣ, трѣбва да се предпочетѫтъ предъ продажбата. Напримѣръ, двѣ кѫщи иматъ единъ и сѫщи дворъ, единъ и сѫщи входъ. Тука, ако дѣлбата е лѣсна и удобна, нѣма защо да се продаватъ кѫщитѣ, защото общия дворъ и общия входъ не прави ползуването *мѫчно*[1]). Въ случая сервитута трѣбва да се предпочете предъ продажбата, защото само по този начинъ може да се раздѣли една или двѣ кѫщи, които иматъ единъ дворъ, единъ входъ, една стѫлба [2]).

Напразно биха възразили нѣкои, че никой текстъ не дава право на сѫдиитѣ да създаватъ, въ дѣлбата, сервитути.

Никога практиката не може и не трѣбва да се спре предъ такова възражение, защото всѣки знае, че дѣлбитѣ винаги сѫ били най-употрѣбителното срѣдство за установяване сервитути. И наистина, който гони извѣстна цѣль, той допуща и срѣдствата за достигаието ѝ, а пъкъ законода-

---

[1]) Dalloz, *Succes*, n° 1725, — Lebrun, Suc., n° 32. — Pothier. Succes., p. 205. — Rousseau de la Combe, v° Licitation, n° 2. — Troplong v°. Vente, n° 816. — Dutruic, n° 369. — Bioche, v° Vente judic., n° 124. — Damat, liv, 1, tit., IV, sect. 1., n° 8. — Demolombe, t. XV, n° 658. — Hureaux, t. III, n° 436. — Le Sellyer, t. II, n° 1198. — Pardessus, Tr. des servit., t. II. n° 273.

[2]) Chabot t. II, p. 274.

теля, който препоржчва да сеправи дѣлбата въ натура въ кржга на възможното (чл. 240) и въ всѣки дѣлъ да се турятъ и недвижими имоти (чл. 246), допуща виртуално създаването на сервитути, безъ които продажбата на недвижимитѣ имоти на търгъ щеше да бжде въ повечето случаи необходима, а при допущането на които, наопаки, дѣлбата въ натура става по възможна и въ повече случаи; и неудобствата отъ сервитутитѣ се компенсиратъ отъ други много по голѣми преимущества. За тѣзи именно сервитути *Domat* пише, че съдѣлителитѣ трѣбва да се стѣснятъ, за да бждатъ взаимно по доволни (*les copartageants doivent s'incommoder pour s'accommoder réciproquement*) [1]),

Може ли напримѣръ да се раздѣли една кжща отъ три етажа между трима наследника, безъ да се установи сервитутъ, като обща стълба и др.? Създаденитѣ по този начинъ сервитути въ сждебната дѣлба не проистичатъ отъ властьта на сждията, но по-скоро отъ предполагаемия договоръ между странитѣ, Въ това отношение сждията само испълнява единъ видъ пълномощно, което закона му дава въ името на странитѣ да прави, за тѣхъ и въ тѣхенъ интересъ, дѣлбата по най-износенъ за тѣхъ начинъ, по какъвто тѣ самитѣ биха я направили, ако тѣ били биха съгласни. [2])

Разбира се, че сервитутитѣ, за да се предпочетатъ предъ продажбата, не трѣбва да бждятъ много тягостни и извънредно стеснителни за общото ползуване отъ тѣхъ.

Когато недвижимитѣ имоти могжтъ да се раздѣлятъ и когато нѣкои наследници искатъ дѣлбата въ натура, а пъкъ останалитѣ отъ наследницитѣ искатъ да се продаджтъ само по тѣзи съображения, че продажбата по резултата си ще бжде по-износна за всичкитѣ, то продажбата не трѣбва да се допуща[3]).

Възможно е, да се случи, че единъ недвижимъ имотъ може да бжде раздѣленъ *удобно* на два дѣла, но не може удобно да се раздѣли на три, а пъкъ ще трѣбва да се раздѣли между трима души наслѣдници, единия отъ които има право върху половината отъ наследството, а другитѣ двама върху другата половина. Напримѣръ, умира Х. и оставя три наслед-

---

[1]) Damat, *Lois civ.*, liv. I, tit. IV, sect. I, n° 8.

[2]) Demolombe, t. II, n° 729.

[3]) Dalloz, *Succes.* n° 1728.

ника, а именно: А,, Б, и В. — три сина. Наслѣдодателя Х. завѣщалъ редовно на сина си А. $^1/_4$ часть отъ наслѣдството и оставилъ *една* кѫща съ двѣ еднакви въ всяко отношение отдѣления, които иматъ отдѣлни дворове и входове. Въ тази хипотеза ще имаме, че наследството ще трѣбва да се раздѣли така: А. има право върху половината отъ имота — $^1/_4$ по завѣщание и $^1/_4$ по закона отъ незавѣщанитѣ $^3/_4$ — В. и Б. иматъ право по на $^1/_4$. Кѫщата може да се раздѣли удобно на два пая. А иска да му се даде едното отдѣление въ натура, понеже има право върху половината отъ кѫщата, а пъкъ другото отдѣление да се продаде и стойността му да се раздѣли между Б. и В., по закона. Но тѣзи последнитѣ се противятъ на дѣлбата въ натура, защото тя не е удобна за всичкитѣ. Какъ трѣбва да постѫпи сѫдътъ въ случая? Той трѣбва да заповѣда да се продаде цѣлата кѫща и съ двѣтѣ отдѣления, като единъ недѣлимъ имотъ [1]).

Трѣбва да се прилага сѫщия принципъ и тогава, когато наследството ще се дѣли на два равни пая между бащина и майчина *линии* съгласно членъ 27. Да се обяснимъ пакъ съ примѣръ. Да предположимъ, че умира Х. и оставя една баба отъ бащина линия, баба и дѣдо отъ майчина линия. Наследството ще се раздѣли така: бабата отъ бащина линия ще земе половината, а бабата и дѣдото отъ майчина линия ще зематъ по $^1/_4$ часть. При това Х. оставилъ *една* кѫща съ двѣ еднакви отдѣления, съ отдѣлни дворове и входове. Тука бабата отъ бащина линия иска половината кѫща въ натура, а пъкъ бабата и дѣдото отъ майчина линия искатъ продажба, защото другата половина не може да се раздѣли удобно помежду имъ. Какъ трѣбва да постѫпи сѫдътъ? Сѫдътъ трѣбва да допусне продажбата, защото двѣтѣ линии не образуватъ двѣ отдѣлни наследства; има само едно наследство; прочее, всичкитѣ, които сѫ повикани къмъ това наслѣдство, сѫ *сънаследници* и, като такива, всичкитѣ иматъ право да искатъ дѣлътъ си въ натура; ако всичкитѣ не могѫтъ да го получаватъ въ натура, имота трѣбва да се продаде [2]).

---

[1]) Dalloz. *Succes*, n° 1733. — Laurent. t. X., n°s 321, 333.—Chabot, t. II, p. 277.

[2]) Laurent, t. X, n° 321, p. 352,—Dalloz, *Succey* no 1734.

Този принципъ не се прилага при дѣлбата, когато има разни *колѣна*—съдѣлители. Въ такъвъ случай представляющия зема единъ дѣлъ, който би се падналъ на представляемия, ако бѣше живъ. Този дѣлъ после се подраздѣля между сънаследницитѣ на колѣното и тогава се решава, да ли трѣбва да се продаватъ недвижимитѣ имоти на този дѣлъ, като недѣлими. Впрочемъ, по този въпросъ ще говоримъ при коментирането на членове 245 и 250.

Неудобството за дѣлбата е една законна причина за продажбата на недвижимитѣ имоти. Ами *болшинството* отъ наследницитѣ има ли право да иска продажбата на недвижимитѣ имоти? Отрицателното ни се вижда предпочтително. Ако законодателя желаеше да даде право на болшинството отъ наследницитѣ да искатъ продажбата на имотитѣ, той трѣбваше да го каже изрично, както е направилъ това за продажбата на движимитѣ (чл. 240). На какво се основава тази разлика между движимитѣ и недвижими имоти? Законодателя е искалъ да предаде по-голѣмо значение на недвижимитѣ, като ограничи причинитѣ за продажбата имъ.

Софийския Апелативенъ Сѫдъ е рѣшилъ, по дѣлото на Петръ Гюмюшевъ № 189/96 г., въ смисълъ, че болшинството на наслѣдницитѣ може да рѣши да не се продава единъ имотъ, който е неудободѣлимъ. Ето и мотивитѣ на Апелативенъ Сѫдъ:

„Макаръ дѣйствующия у насъ Законъ за Наследство и да предписва, щото неудободѣлимитѣ наследственни имоти да се продаватъ на публиченъ търгъ, обаче, отъ разума на членове 240, 241, 247 отъ Закона за Наслед. и прибавкитѣ къмъ членъ 240 отъ сѫщия Законъ следва, че и нашия Законодателъ, *поради интереса на мнозинството отъ наследницитѣ* и поради економически обществени съображения, допуща, щото на нѣкои отъ наследницитѣ да се исплаща частьта имъ въ пари, а имотитѣ да оставатъ цѣли въ собственность на другитѣ наследници; и въ даденния случай по-полезно и по-цѣлесъобразно би било, щото наследственната кѫща да не се продава, а пъкъ отъ нея Олимпиада Димитрова да получи въ пари наследственната си часть отъ другитѣ наследници, и ето защо: възможно е, кѫщата да не получи добра цѣна на публичния търгъ; ако се продаде кѫщата, семейството на наследодателя се растуря, останалитѣ наследници не ще мо-

тѫтъ да живѣятъ заедно, а това е въ тѣхенъ и общественъ интересъ да не се разваля добросъстоянието на семейството; отъ получване частьта отъ кѫщата въ пари Олимпиада Димитрова нищо нѣма да пострада".

Обаче *всичкитѣ* наслѣдници могѫтъ да се съгласятъ макаръ недвижимитѣ имоти и да сѫ удобно дѣлими, да се продадатъ при това само условие, щото всичкитѣ да сѫ: пълнолѣтни, провоспособни и присѫствущи [1]).

За такава, по общо съгласие, продажба има изриченъ текстъ въ съотвѣтнитѣ текстове на нашитѣ източници отъ които е заетъ чл. 241. Така, въ art. 827 е казано изрично: „Впрочемъ, странитѣ, ако всичкитѣ сѫ пълнолѣтни, могатъ да се съгласятъ, щото недвижимитѣ имоти да се продадатъ на публиченъ търгъ", Сѫщото е казано и въ art. 988 отъ итал. *cod. civile.* Нашия законодатель не е въспроизвелъ тая часть, защото и безъ нея пълнолѣтнитѣ иматъ право да се съгласятъ за продажбата на имотитѣ.

Щомъ между наследницитѣ има малолѣтенъ, или запрѣтенъ, или отсѫтствующъ, то трѣбва да стане дѣлба, ако имотитѣ сѫ удободѣлими, или продажба, ако не могѫтъ удобно да се дѣлятъ.

Проданьта на недвижимитѣ имоти се извършва по правилата за проданьта на недвижимитѣ имоти, които принадлѣжатъ на малолѣтнитѣ, отъ сѫдебния приставъ (чл. 1189 отъ Гражд. Сѫдопроизводство и чл. 151 отъ Закона за Настойничеството).

Всѣкой отъ наслѣдницитѣ може да вземе участие въ търга, като наддавачъ.

Край на томъ IV.

[1]) Chabot, t. II, p. 275.

СЪДЪРЖАНИЕ

Общи правила за наследството по закона и по завѣщание.

За отварянето на наследството и за продължението на владѣнието въ лицето на наследника.

Чл. 182.

1. Взаимното право на роднинитѣ за наследване единъ други.
2. Какво нѣщо е отварянието на наследството?
3. За да има отворено наследство трѣбва да има смьрть
4. Гдѣ се отваря наследството?
5. Членъ 161 отъ гражданското сждопроизводство.
6. Какъ трѣбва да се разбира изражението *„искове за дѣлба„*?
7. Въ кой сждъ се предявяватъ искове за предаване завѣта?
8. Завѣтницитѣ не могжтъ да се приравнятъ къмъ кредиторитѣ?
9. Искове срѣщу дѣлбата.
10. Мѣстожителствата и народностьта на лицата.

Чл. 183.

1. Съумирането на нѣколко лица
2. Значението на това съумирание за дѣлбата на наследството.
3. Взаимното наследване.
4. Защо нашия законодатель е отхвърлилъ презумпцията за по напрѣшното или по подирнето умирание?
5. Кога сждътъ си служи съ презумциитѣ?
6. Оцѣнението на обстоятелствата не подлежи на касационна провѣрка.
7. Кой може да се ползува отъ правилото на чл. 183?

Чл. 184.

1. Наслѣдника става владѣтель ipso jure.
2. Значението на това владѣние. — Касационна практика -невернитѣ ѝ сжждения.
3. Закона говори за всичкитѣ имущества, даже за тѣзи, които се падатъ по членове. 200, 201.

4. Имотитѣ, върху които наследодателя е ималъ само правоползуване, не влизатъ въ владѣнието на наследницитѣ.
5. Кои наследници ставатъ владѣтели ipso jure. — Касационна практика. — И усиновенитѣ, и узаконниетѣ; но не и припознатитѣ само, — тъй сжщо наслѣдницитѣ по завѣщание.
6. Завѣщателя нѣма право да постановява противното на правилото на чл. 184.
7. Единъ само наслѣдникъ *преди* дѣлбата може да действува по наследството за всичкитѣ наследници.

Чл. 185

1, Послѣдствията отъ законното владѣние на наследственитѣ имоти. — Искове за възстановление нарушеното владѣние
2. Когато нарушението е захванато при живота на наследодателя.
3. Членъ 185 се прилага и къмъ установенитѣ наслѣдници.

Чл. 186.

1. Предполагаемитѣ наследници — тѣхното право да приематъ наследството.
2. Какво значи да приематъ наследството.
3. Приемането на право.
4. Приемането направо относително правата,
5. *Quid* задълженията.
6. Приемането направо е универсално, недѣлимо и неотмѣняемо.
7. Приеманието по описъ.
8. Последствията отъ него.
9. Разликата между приемането направо и това по описъ.
10. Разнитѣ юридически последствия отъ тѣзи две приемания.
11. Какво приемание разбира закона?
12. Приемането по описъ е неделимо.
13. За да бжде приемането действително, изисква се, щото приевшия го да е билъ истински наслѣдникъ.
14. И наследницитѣ по завѣщание могатъ да приематъ наследството направо или по описъ.
15. Юриспруденцията на нашия върх. кас. сждъ по аналогични въпроси.

Чл. 187.

1. Необходимитѣ и доброволнитѣ наследници по римското право
2. Нашия законъ знае само доброволни наслѣдници.

Чл. 188.

1. Приеманието на наследството отъ страна на лица, които се намиратъ подъ настойничество.

2. За да бѫде приемано дѣйствително, изисква се, щото приеманието да стане по правилата на закона за настойничеството.
3. Какви непълнолѣтни разбира членъ 188.
4. Приеманието направо може да бѫде наложено: малолѣтнитѣ и запретени нашата касационна практика.

Чл. 189.

1. Членъ 189 разбира законно или сѫдебно частично запрѣщение.

Чл. 190.

1. Какъ приематъ юридическитѣ лица?
2. Разрешение отъ началството.
3. Какви юридически лица разбира закона?
4. Неприпознатитѣ отъ държавата юридически лица могѫтъ ли да наслѣдватъ?
5. Разнитѣ мнѣния по този въпросъ.
6. Може ли да се завѣщава за устройството на едно юридическо лице?
7. Кога се изисква разрѣшение отъ началството за приеманието.
8. Кога завѣта противорѣчи на общитѣ закони?
9. Правителството не трѣбва да приема такива завѣти, които оставатъ роднинитѣ си на завѣщателя въ крайна бѣдность.
10. Защо юридическитѣ лица приематъ по описъ.
11. Членъ 190 говори за универсаленъ завѣтъ.

Чл. 191.

1. Приеманието направо.
2. Условията за това приемание.
3. Писмата могѫтъ ли да се отнесѫтъ къмъ актоветѣ, за които говори членъ 191?
4. Мълчаливо приемание. — Условията при които то сѫществува.
5. Примѣри за мълчаливото приемание:
   I. При ползуване отъ съдружески недвижими имоти
   II. При прибиране наслѣдственнитѣ имоти.
   III. Завладѣването на наслѣдственнитѣ имоти.
   IV. Продължение на съдружение. — Когато наслѣдника завладѣе единъ наслѣдванъ имотъ — Quid за да живѣе въ него.
   V. Искането да се разпечата или запечата наслѣдството.
   IV. Плащането на наслѣдственнитѣ такси.
   VII. Исплащание на наслѣдственъ дългъ. — Когато наслѣдника се отрече отъ наследството и слѣдъ това се

остави да бѫде осѫденъ. — Касационна практика. — разногласията ѝ.

VIII. Дѣйствия pietatis *causa*.

IX. Исплащането на единъ солидаренъ дългъ. — *Quid* несолидаренъ дългъ.

X. Исплащание на наслѣдственъ дългъ въ размѣръ на пая.

XI. Погрѣшката въ дѣйствието на наслѣдника.

XII. Разполагание съ наслѣдственния имотъ.

XIII. Извършвание на сѫдебни дѣйствия. — Молба за дѣлба — за оборване на завѣщание. — привнасянието.

XIV. Самоуправното удовлетворение на креансата чрезъ завладяване имоти.

XVI. Упълномощаване за приемание.

XVII. Важностьта и значението на декларацията за намѣрението на наслѣдника.

6. Приемането не зависи отъ стойностьта по предмѣта, върху който се е извършилъ акта.
7. Мълчаливото приемание на закона.

Чл. 192.

1. На какво се основава правото за извършване чисто охранителнитѣ мѣрки.
2. Разрѣшението за извършването на тѣзи дѣиствия.
3. Врѣменното и между врѣменното управление. Критериума за тѣзи управления.
4. Обработването и експлоатирането на единъ наслѣдственъ имотъ.
6. Даването подъ наемъ съставява ли приманение на наследството.
7. За да нѣма приемание, акта трѣбва да има характеръ на врѣменно управление.
8. Кои действия сѫ: а) чисто охранителни, б) наслѣдственни и в) врѣменно управителни.

Чл. 193.

1. Фактическо приемане направо.
2. Кои дѣйствия съставляватъ фактическо приемане направо.
3. Какъ се разбира изражението „е доказателство за приемание на наследството“.
4. Различието между дарението наслѣдственнитѣ права на всичкитѣ сънаслѣдници и отричанието.
5. Нашата юриспруденция.

Чл. 194.

1. Безвъзмездно отричание отъ наслѣдството въ полза на всичкитѣ сънаследници или на нѣкои отъ тѣхъ.
2. Възмездното отричание въ полза на всичкитѣ наследници или на нѣкои отъ тѣхъ.
3. Нашата юриспруденция.
4. Въ каква форма трѣбва да стане отричанието, за което говори членъ 194.
5. Практиката на нашитѣ сѫдилища по въпроса когато има отричание.

Чл. 195.

1. Наследството по трансмисия.
2. Последствията отъ това наследство.

Чл. 196.

1. Разногласието между наслѣдницитѣ за приеманието или отхвърлянието на наследството па трансмисия.
2. Какъ се решава въпроса при разногласие.

Чл. 197.

1. *Собственното* имущество на умрѣлия.
2. *Трансмитируемото* имущество на умрѣлия.
3. Послѣдствията отъ приеманието или отхвърлянието на собственното имущество на трансмитента.
4. Важностьта на тѣзи послѣдствия.
5. Подъ думата имущество — се разбира „наслѣдство".
6. Типографическа погрѣшка: вмѣсто *имъ* трѣбва да е *му*.

Чл. 198.

1. Неотмѣняемостьта на приемането. — Исключение отъ това правило.
2. Унищожението на приеманието по причина на насилие.
3. Унищожение на приеманието по причина на измама.
4. Отъ кога трѣбва да бѫдѫтъ извършени насилието и измамата?
5. Насилието и измамата никога не се предполагатъ.
6. Погрѣшката въ наследството и личностьта на наследника.
7. Защо приемането не може да се оспорява по причина на повредa.
8. Исключение за новооткрито завѣщание.
9. Условията за допущание на това исключение.
10. Мотивитѣ за това исключение.
11. Исключението не се распростира и върху новооткрититѣ безвъзмездни отчуждения на наследственни имоти или дългове.

12. Послѣдствията отъ унищожението на приеманието.
13. Кои наследници иматъ право да оспоряватъ приеманието?
14. Закона разбира всички завѣщателни распорѣждания. — Спорностьта на въпроса.
15. Предвидената отъ чл. 205 отъ З. Д. давность не се прилага къмъ искътъ за оборване приеманието.
16. Кредиторитѣ на наслѣдника иматъ право да оборвать приеманието.
17. Ако кредиторитѣ заведатъ Павловъ искъ, какви сѫ условията за това.

§ II. За отричанието отъ наследството.

Чл. 199.

1. Условията за валидно отричание: де е отворено наследството.
1. Отричанието е упражнение на наследственното право.
2. Отричанието никога не се презюмира, то трѣбва да е изрично.
3. Условията за дѣйствителностьта на отричанието.
4. Защо отричанието се записва въ особна книга.
5. Правилото на членъ 199 се прилага и къмъ универсалния завѣтникъ.
6. Отричанието може да бѫде писменно или устно.
7. Отричанието е недѣлимо и неотмѣняемо.
8. Отричанието може да се ревокира, когато то е направено по измама или насилие, но не и по причина на повръда.
9. Отричанието може да се ревокира по причина на новооткрити креанси.
10. Кои лица могѫтъ да оспоряватъ направеното отричание?
11. Дѣйствието и отричанието спремо трети лица.

Чл. 200.

1. Действието на отричанието.
2. Отреклия се нѣма право и върху приходитѣ отъ наслѣдството.
3. Всичкитѣ актове, извършени отъ наследника до отричанието, сѫ валидни.
4. *Quid* следъ отричанието, не сѫ валидни.
5. Кой плаща сѫдебнитѣ разноски по едно заведено срѣщу отреклия се дѣло?

Цл. 201.

1. Уголѣмяванието на дѣловетѣ по закона.
2. Какъ трѣбва да се разбиратъ израженията „сънаслѣдници„ и „въ слѣдующата следъ него степень.?

3. Примѣри за разнитѣ хипотези.
4. Уголѣмяването е задължително.
5. Касационна практика — критиката ѝ.
6. За прехвърлянието отъ наследникъ правото на наследство безъ да се изброяватъ конкретно имотитѣ не е нужно съставяние на нотариаленъ акъ. — касационна практика.

Чл. 202

1. Живитѣ лица не могътъ да бѫдатъ прѣдставлявани.
2. Примѣри.

Чл. 203.

1. Уголѣмяването на частнитѣ завѣти.

Чч. 204.

1. Паулиановия искъ.
2. Особенностьта на паулиановия искъ по чл. 204.
3. Паулиановия искъ по римското право и по нашето въ наследството. — Различно по между имъ.
4. Защо е потрѣбно намисанието на сѫдебната властъ?
5. Изисква ли се колективното действие на всичкитѣ кредитори.
6. Кого ползува отричанието: само тѣзи ли кредитори, които сѫ искали уничтожението на отричанието, или и онѣзи които не сѫ го искали.
7. Разнитѣ мнѣния по този въпросъ.
8. Иматъ ли право и завѣтницитѣ да искатъ унищожението на отричанието.
9. За да се унищожи отричанието не е потрѣбно да се доказва фродульозностьта на отричанието.
10. Заимодавцитѣ иматъ ли право да искатъ унищожението на отричанието отъ единъ завѣтъ, на правото отъ тѣхния длъжникъ — завѣтникъ.

Чл. 205.

1. Мълчаливото приемане на закона.
2. Специалната прескрипция за това приемание. - Касационна практика.
3. И следъ прескрипцията наследника може да приема наследство по описъ.
4. Разликата между прескрипцията за приемането и тази за ревендикацията на наследственнитѣ имоти.
5. Чл. 205 засѣга само онѣзи наслѣдници които владѣятъ имотитѣ. Различието между нашия чл. 205 и art 789 отъ с. *Napoleon.*

Чл. 206.

1. Неотмѣняемостьта на отричанието.
2. Исключение отъ това правило.
3. Правото на наслѣдника да се повърне отъ отричанието до просрочванието.
4. Членъ 206 говори за просрочване по членъ 205.
5. Кои наслѣдници трѣбва да сѫ приели наслѣдството, за да неможе отрѣклия се да ретрактира своето отричание?
6. Какъ отрѣклия се, който е ретрактиралъ отричанието, приема наследството?
7. Ретрактирането не може да врѣди на правата, придобити отъ трети лица по давностъ и чрезъ актове.
8. За да може да се приложи членъ 206 относително давностьта отрѣклия се трѣбва да е пълнолѣтенъ.

Чл. 207.

1. Право по за 20 годишна давность за отричанието не е абсолютно.
2. Заинтересованитѣ по наслѣдството лица могътъ да призовѫтъ предъ сѫда наследницитѣ по закона и по завѣщание да се произнесътъ, приематъ ли наслѣдството или се отричатъ отъ него.
3. Какъ става произнасянието?
4. Срока е решителенъ.
5. За какво се дава този срокъ.
6. Опредѣлението на сѫдътъ по срока може да се обжалва.
7. Касационна практика.

Чл. 208.

1. Запрѣщението да се отричаме отъ наслѣдството на живъ човекъ.
2. Мотивитѣ за това запрѣщение.
3. Отчуждението на случайнитѣ наслѣдственни права.
4. Отричанието е недѣлимо.
5. Отричанието е несѫществующе.
6. Отричанието не може да бѫде конфирмирано.
7. Практиката на нашия върхов. Касац. сѫдъ по отричанието на наследството на живъ човѣкъ.

Чл. 209.

1. Прикривание на наследственнитѣ имоти. — Послѣствието отъ това прикривание.
2. Прикриването не трѣбва да се смѣсва съ кражба.
3. Прикриването трѣбва да е извършено следъ отваряниѣто на наследството и преди отричанието отъ него. — Ако е на-

правено слѣдъ отричанието.
4. Наказателната санкция по прикриванието.
5. Кои наследници могатъ да искатъ прилаганието на чл 209.
6. Кой получава дѣлътъ на укривателя?
7. Приложимъ ли е чл. 209 и къмъ малолѣтнитѣ?
8. Прикриванието трѣбва да е прямо.
9. Нашата касационна практика.
10. Укриванието е лично действие на укривателя. — Послѣдствията отъ това, ако укривателя умре.
11. Какъ и по кой редъ се повръщатъ укрититѣ имоти въ наслѣдствената маса. — До дѣлбата. — После дѣлбата. — Подобни искове по римското право.
12. Укриването се отнася до движимитѣ имоти.
13. При укрирването на наслѣдственнитѣ имоти държателя на движимитѣ цѣнности не може да се ползува отъ правилото че държателътъ имъ се счита за собственникъ.
14. Това правило се прилага само къмъ добросъвѣстнитѣ владѣтели.
15. Разликата между редакцията на чл 209 и онзи на *ast* 972 отъ C. Nap. и art 953 отъ Codice Civile.

§ III За съставянието описъ на наследственното имущество за законната му сила из а обязателствата на наслѣдника който съставя описъ.

Чл. 210.

1. Приемането по описъ въ римското право, въ модерното право; мотивитѣ за това приемание.
2. Приемането по описъ е публично.
3. Защо.
4. Заявлението за отричание не се изисква отъ малолѣтнитѣ и отъ юридическитѣ лица.
5. Заявлението за отричанието не трѣбва да е подадено лично отъ наследника.

Чл. 211.

1. Забранението да се приема на слѣдството по описъ е недействително.
2. Защо.
3. За кой наслѣдникъ говори членъ 211?

Чл. 212.

1. Заявлението за отричанието трѣбва да е придружено съ описъ.
2. Трѣбва да се описватъ само движимитѣ имоти.
3. Кой трѣбва да прави описа?—Мировия сѫдия.
4. Частенъ описъ направенъ отъ наслѣдника е недостатъченъ.

5. *Quid* когато има нѣколко наследници?
6. Какъ се извършва описа?
7. Описа трѣбва да е направенъ въ срокъ.
8. Умрѣлия не може да освободи бенефициарния наслѣдникъ отъ задължението да прави описъ.

Чл. 213.

1. Несъгласието за начина на приеманието.
2. Какъ се решава това несъгласие?
3. Правилото на членъ 213 е приложимо и тогава, когато има малолѣтни наследници.
4. Юриспруденцията на нашия Върховенъ К. Сждъ.

Чл. 214.

1. Защо е дълженъ наследника, който владѣе имотитѣ, да прави описъ.
2. Срокътъ за този описъ.

Чл. 215.

1. Послѣдствието отъ неизвършването на описъ.
2. Членъ 215 не се прилага и къмъ наслѣдницитѣ, които не владѣятъ наследството.

Чл. 216.

1. Срокъ за размислюване.
2. Мотивитѣ за този срокъ.
3. Кога се захваща и свършва срока за размислюването?
4. Кога наслѣдника има право на срокъ за размислюване?
5. Трансмисията въ срока за размислюването.

Чл. 217.

1. Въ кѣкъвъ срокъ трѣбва да извърши описа наслѣдника, който не владѣе наследството?
2. Продължението на законния описъ.
3. Отъ кой сждъ се иска продължението?

Чл. 218.

1. Сждебната неприкосновенность на наследника.
2. Въ какво се състои тя?
3. Тази неприконовенность не е абсолютна въ смъсълъ че противъ наследника могатъ да се завеждатъ искове и други актове.

Чл. 219.

1. Продажбата на наследственнитѣ имоти.
2. Какъ става тя?
3. За продажбата на малоцѣннитѣ нѣща не се изисква сждебно решение.

Чл. 220.

1. Кои разноски се считатъ за законно направени?
2. Наслѣдника нѣма право да иска възнаграждение.

Чл. 221.

1. Послѣдствието отъ съзнателното и недобросъвѣстното невписване въ описа нѣкои наследственни имоти.
2. При какви условия наслѣдницитѣ могатъ да усиновътъ описа, направенъ отъ други сънаследникъ?
3. Добросъвѣстностьта не е врѣменна.
4. Недобросъвестния наследникъ нѣма право да получи дѣлъ отъ невписанитѣ нѣща.
5. Отъ невписването послѣдствието е приемание направо.

Чл. 222.

1. Идеитѣ на чл. 222.
2. Разликата между приемането на право и онова по описъ
3. Привилегиитѣ отъ приемането по описъ. — Послѣдствията отъ нея.
4. Макаръ наследника да приеме наслѣдството по описъ, той не е спрямо наследството трето лице. — Послѣдствието отъ това положение.
5. Данъка върху наследството и наслѣдника по описъ.
6. И наслѣдника по описъ плаща солидарно съ другитѣ.
7. Наследника по описъ плаща съ своитѣ имоти и разноскитѣ по единъ наследственъ процесъ, въ който не е противопоставилъ качеството си.
8. Правото на наследника да изостави имотитѣ отъ наслѣдството на кредиторитѣ.
9. Настойника може да изостави имотитѣ. — Ако настойника е преживѣлия съпругъ може да изостави имотитѣ безъ ничие разрѣшение. — Ако настойника е назначенъ може да ги изостави съ разрѣшение на роднинския съветъ
10. Когато наследницитѣ, които сж приели наследството по описъ, не се съгласятъ, прилага се разпореждането на чл. 58 отъ зак. за Имущ. Соб.
11. Правото на наследника да изостави имотитѣ върху кредиторитѣ.
12. Какъ става изоставянието.
13. Кой представлява изоставеното наследство.

14. Искуственния отвѣтникъ.
15. По кой редъ се назначава попечителъ на изоставеното наследство.
16. Разликата между попечителството и вакантното наслѣдство.
17. Ролята на попечителя на изоставеното наследство.
18. Отдѣляние на имотитѣ причинено отъ приеманието по описъ и отдѣлянието по чл. 284. — Различието между тѣхъ.
19. И дѣйствието на тѣзи двѣ отдѣляния е различно.
20. Аналогията между двѣтѣ отдѣления.
21. Продажбата на изоставенитѣ имоти става по правилата на публична проданъ.
22. Разликата между изоставянието и различието.
23. Наследника не е дълженъ да смѣсва своитѣ имоти съ онѣзи на наследството.
24. Този наслѣдникъ може да иска своитѣ креанси отъ наследството.
25. Отъ кого ще дири своята креанса? Кой ще бѫде ответникъ.
26. Какъ наследството изисква своитѣ вземания отъ наследницитѣ-длъжници.
27. Отдѣлянето е недѣлимо.
28. Приеманието наследството по описъ приравнява ли наследството къмъ несъстоятелность и прави ли вземанията изискуеми?
29. При отдѣленитѣ имоти компенсация не се допуща.
30. Наслѣдника по описъ има право да иска продаването на наслѣдственъ имотъ за покривание свое вземание.

Чл. 223.

1. Защо наследника по описъ е задълженъ да управлява имотитѣ и да дава смѣтка.
2. Наследника по описъ е пъленъ собственникъ на наслѣдственнитѣ имоти.
3. При все това той се счита като простъ администраторъ спрямо кредиторитѣ.
4. кредиторитѣ и завѣтницитѣ иматъ право да встѫпятъ въ воденитѣ отъ наслѣдника по описъ процеси, като трети заинтересовани лица.
5. Какъ наследника по описъ управлява имотитѣ?
6. Наслѣдника е управителъ на наследството спрямо актива и пасива му.
7. Наследника по описъ не може да се спогажда по заведенитѣ процеси.
8. Ако се спогоди става наслѣдникъ направо.
9. Управлението може да бѫде възложено върху едно трето лице.

10. Смѣтката се дава на кредиторитѣ и завѣтницитѣ.
11. Смѣтката се състои отъ три глави: приходи, разходи и вересии.
12. Какво се вписва въ прихода?
13. *Quid* въ разноскитѣ.
14. *Quid* въ вересиитѣ.
15. Каква е санкцията за испълнението на тѣзи формалности?
16. Какъ трѣбва да се разбира тази санкция?
17. Наследника е длъженъ да плаща лихви.
18. До кога трае управлението?
19. Кога сѫда може да назначи за управитель само едного отъ наследницитѣ.

Чл. 224.

1. Защо наследника отговаря за важнитѣ погрѣшки?
2. За погрѣшката въобще.
3. Погрѣшка има при недобросъвестность.
4. Може ли да се отнеме управлението отъ наследника?

Чл. 225.

1. Защо се дава смѣтката?
2. Наследника дава смѣтка когато наследството е ликвидирано.
3. Всичкитѣ кредитори иматъ право да искатъ смѣтка.

Чл. 226.

1. Членъ 226 е изключение отъ принципа.
2. Мотивитѣ за това изключение.
3. Подъ думата сънаследникъ се разбира дѣйствителенъ наследникъ.

Чл. 227.

1. Защо се установени сроковетѣ и формалноститѣ по членъ 227?
2. Отъ коя сѫдебна власть се иска решението?
3. Послѣдствието отъ неспазването на сроковетѣ и формалноститѣ.

Чл. 228.

1. Сроковетѣ и формалноститѣ за продажбата на движимоститѣ.
2. Разликата между чл. 228 отъ Code Napoléon.

Чл. 229.

1. Защо се дава поржчителство?
2. За кои имоти се дава поржчителство?
3. Кой може да иска поржчителство?

4. Всичкитѣ ли кредитори трѣбва да искатъ поржчителство?
5. Отъ кого и какъ се иска поржчителство?
6. Послѣдствията отъ непредставлението на поржчителството.

Чл. 230.

1. Редътъ на изплащанието при предявени искания.
2. Какво се разбира подъ предявени искания?
3. Сждътъ опредѣля редътъ за исплащанието.
4. Последствието отъ неиспълнението на сждебно опредѣления редъ.
5. Какъ се плаща когато нѣма предявени искания.
6. Наследникъ по описъ може да плати на себе си.
7. Следъ удовлетворението на кредиторитѣ удовлетворяватъ се заветницитѣ.
8. Не спазватъ ли се привилегиитѣ и ипотекитѣ?
9. Въ какъвъ срокъ трѣбва да се предявяватъ исканията?

Чл. 231.

1. Правото за обратното искание на кредиторитѣ сцрямо завѣтницитѣ.
2. Специалната прескрипция за това искание.

Чл. 232.

1. Защо разноскитѣ сж въ тяжесть на наследството?
2. И разноскитѣ по продажбата на имотитѣ сж въ тяжесть на наследството.

Чл. 233.

1. Правото за приемание наследството е факултативно.
2. При какви обстоятелства наследството се счита вакантно.
3. Неизвѣстни наследници.
4. Какъ се разбира неизвѣстностьта?
5. Отричанието отъ наследството го прави вакантно.
6. Защо наследството не трѣбва да стои незаето?
7. Отъ коя минута наследството се счита незаето?
8. Назначението на попечителъ.
9. Правото на наследницитѣ до срока за приемането.
10. Разликата между вакантностьта на едно наследство и между махлюла (déshérence).
11. Погрѣшното назначение на попечителъ.
12. Наслѣдника не е дъленъ да иска унищожение на назначението.
13. Направенитѣ отъ такъвъ попечителъ сдѣлки не сж задължителни за наслѣдника.

14. Отричанието отъ наслдеството не покрива порочността на сдѣлката. Спорността на въпроса.

Чл. 234.

1. Кой назначава попечителътъ на незаетото наслѣдство?
2. Кой може да иска назначението на попечителъ?
3. Защо се обнародва назначението на попечителъ?

Чл. 235.

1. Длъжноститѣ и правата на попечителя.
2. Кога попечителъ е дълженъ и кога не да прави описъ на наследството.
3. Попечителя прѣдставлява активътъ и пасивътъ на наследството.
4. Задължението на попечителя да внася паритѣ отъ наследството въ Българ. Народна Банка.
5. Може ле попечителя да събира доходитѣ отъ наслѣдственнитѣ имоти.
6. Длъжна ли е Бъл. Нар. Банка да дава лихви срещу внесенитѣ у нея пари отъ незаетото наслѣдство?
7. На кого трѣбва да плащатъ дължницитѣ на вакантното наследство?
8. Може ли попечителя да плаща дълговетѣ на наследството?
9. Може ли попечителя да прави разноски по наследството?
10. Попечителя е дълженъ да даде смѣтка.
11. На кого дава смѣтката?
12. Кога е дълженъ попечителя да даде смѣтка?
13. Кога се свьршва мандата на попечителя?
14. Възнаграждение на попечителя за трудътъ му.

Чл. 236.

1. Асимиляция на попеч. съ наслѣдницитѣ по описъ.
2. Разликата между попечителя и наслѣдника по описъ.

За дѣлбата.

Чл. 237.

1. При какви условия може да има дѣлба?
2. Защо никой не може да се принуди да стои нераздѣленъ?
3. Нераздѣлностъта и неудобствата и гибелностъта отъ нея.
4. Врѣмената и окончателна дѣлба.
5. Характера на дѣлбата.
6. Е ли тя транслативенъ или декларативенъ актъ?
7. Какъ се решава този въпросъ?

8. Действията на декларативния характеръ на дѣлбата. *Първото* последствие е, че правото на собственность върху дѣла *не се вписва* въ транскрипционнитѣ книги — условията за това невписване. — *Второто* последствие: Отчуждението на единъ опредѣленъ имотъ, направено не отъ единъ наследникъ е недействително. — *Третото* последствие: дѣлбата може да се докава съ свидетели, когато закона не изисква писменъ актъ.
9. Принципа, че никой не може да стои недѣленъ, е отъ общественъ редъ.
10. Противъ запрещения за дѣлба.
11. Завѣщателя нѣма право да заповѣда врѣменна нераздѣленость.
12. Источника на чл. 237.
13. Дѣлба на ползуването *(le partage provisionnel)*. — Нашия законъ не предвижда изрично подобна дѣлба. — Разликата между *paptage provisionnel* и *partage provisoire*.
14. Дѣлбата на ползуването проистича отъ договоръ и отъ закона. Кога тя проистича отъ закона.
15. Италиян. Codice civile тоже не говори за тази дѣлба; при все това, италианскитѣ автори я допущатъ като практика въ живота. — Тя трѣбва да бѫде допусната и у насъ.
16. Действието на дѣлбата на ползувание. — Договорната дѣлба на ползувание е винаги действителна; Дѣлбата на ползуванието може да бѫде *недействителна* само когато проистича отъ закона.
17. Дѣлима ли е провизионелната дѣлба въ смисъль за правоспособнитѣ наследници да е окончателна, а спрѣмо неправоспособнитѣ да е провизионална? — Провизионелната дѣлба не прѣкратява нераздѣлностьта на наслѣдственнитѣ имоти. — Никой отъ наследницитѣ нѣма раздѣлни права. — Теорията, че намерението на странитѣ опредѣля характера не провизионелната дѣлба.
18. Нашето мнѣние: провизионелната дѣлба е такава както спрямо правоспособнитѣ така и спремо неправоспособнитѣ — Провизионелната продажба е временень сѫдебенъ договоръ между странитѣ, къмъ този спортъ не се прилага чл. 11 отъ З. Д.
19. Окончателна дѣлба може да иска всѣки наследникъ презъ траянието на провизионелната дѣлба.
20. Наследницитѣ иматъ ли право да се съгласятъ да стоятъ недѣлими.
21. Чл. 61 отъ закона за Имущ. Собствен. не измѣнява чл 237. — Първия се основава върху *actio communi dividundo*, а втория — върху *Familiae erciscunde*.
22. Запрещенията и условията поставени отъ завѣщателя.
23. Административнитѣ актове, извършени отъ едного отъ наслѣдницитѣ по наследството, задължаватъ ли другитѣ сънаследници.

24. Разрешението на въпроса съобразно съ чл. 58 отъ закона Имущ. и Собств.
25. Направенитѣ за наследството *полѣзни* разноски.
26. Ако единъ наследникъ продаде или ипотекира единъ наследственъ имотъ преди дѣлбата, тѣзи здѣлки валидни ли сѫ?
27. Има ли право единъ наследникъ самъ да ревандикира единъ наследственъ имотъ преди дѣлбата.
28. Кой може да завежда искъ за дѣлба по наследство.
29. Качеството на наследникъ се провѣрява отъ процесна страна отъ частното производство за дѣлба.
30. Дѣлба могатъ да искатъ наследницитѣ, завѣтницитѣ и кредиторитѣ.
31. Искътъ за дѣлба е личенъ, понеже тя има декларативенъ характеръ.
32. Нѣкои намиратъ, че искътъ е отъ смѣсенъ характеръ. — Дѣлбата е една операция *Sui generis*. — Тя е единъ видъ сѫдебенъ заговоръ. — Последствията отъ характера на искътъ.
33. Наследственнитѣ вземания се дѣлили *ipso jure*.
34. Който иска дѣлба, трѣбва да е правоспособенъ.
35. Кои кредитори иматъ право да искатъ дѣлба. Спорностьта на въпроса.
36. Сесионариитѣ иматъ ли право да искатъ дѣлбата.
37. Противъ кого се завежда искътъ за дѣлба.
38. *Недѣлимость* на искътъ за дѣлба. — Трѣбва да бѫде заведенъ срещу *всичкитѣ* наслѣдници. — Недействителностьта на дѣлбата, ако въ нея не сѫ участвували всички наследници.
39. Жителитѣ на една община иматъ ли право да искатъ дѣлба на общински имоти.
40. Допустима ли е дѣлбата на имотъ принадлежащъ нераздѣлно на двѣ или повече общини. — Спорностьта на въпроси. Практиката на нашия Върхов. Кас. Сѫдъ.
41. Дѣлбата на безтѣлеснитѣ имоти.
42. Исключения отъ чл. 237. — Общъ пѫть не се дѣли.
43. *Бичкеджиницитѣ* (дърворѣзачкитѣ). — Варджиницитѣ.
44. Реални сервитути: за преминуване. — За влизане и излизане. — Обща стълба. — Кладенци. — Фурни.
45. Имоти, които не сѫ въ гражданско обръщение.
46. Имоти, които иматъ личенъ харатеръ: домашни писма. — Орденитѣ. — Медалитѣ. — Семейнитѣ портрети. — Дипломитѣ. — Скѫпоцѣнни прѣдмети.
47. Ржкописитѣ.
48. Защо трѣбва да бѫдемъ призовани всички наследници.
49. Юриспруденцията на Върхов. Кас. Сѫдъ.
50. Не трѣбва да се смѣсва въпроса за участието на всички наследници въ дѣлбата съ онзи за туряне край на нераздѣлностьта между всички наслѣдници.

51. Сѫществувание състезателенъ процесъ между сънаследницитѣ за наследственъ имотъ не спира дѣлбата.
52. Непросрочностьта на искътъ за дѣлба.

Чл. 238.

1. Просрочва ли се искътъ за дѣлба, когато единъ наследникъ владѣе *отдѣлно* частъ отъ наследственния имотъ. Двойнственостъ на иска относително просрочието му. — условията да има просрочване. — *animo domini* изменение основанието на владението.
2. Какво трѣбва да доказва владѣющия наслѣдникъ.
3. Съ какви доказателства трѣбва да се установи предъ сѫдътъ, че е имало дѣлба. — Дѣлбата и давностьта съ два отдѣлни института за основание на правото. — нувелата отъ 1922г.
4. За каква давность говори закона.
5. Кога наслѣдника владѣе, като собственникъ, и кога за смѣтка на всички?
6. Кой трѣбва да доказва давностьта.
7. Приобретателна или погасителна давность разбира закона.
8. Колко години трѣбва да владѣе наслѣдника, като собственникъ, за да придобие давность.
9. Кога трѣбва да се приложи чл. 1660 отъ меджелето който говори за наслѣдствената давность.
10. Правото отъ давность не обема всичкитѣ имоти.
11. Когато нѣколко души наслѣдници владѣятъ часть отъ имотитѣ.
12. Quid всичкитѣ наслѣдствени имоти *animo domini*. — Четиритѣ хипотези на чл. 238.
13. Когато наслѣдника се откаже отъ давностьта. Спорностьта на въпроса.
14. Кога има мълчелива дѣлба?
15. Распространителното тълкувание на чл. 238.
16. Юриспруденцията на нашия Кас. сѫдъ; до свършване дѣлбата никой наслѣдникъ нѣма право върху определенъ имотъ.
17. Не се допущатъ нѣколко послѣдователни дѣлби на едно и сѫщо нѣщо. Но това распорѣждание отъ общественъ редъ и странитѣ могатъ да дерожиратъ на него.

Чл. 239.

1. Начинитѣ на дѣлбата.
2. Доброволната дѣлба.
3. Условията за дѣлба.
4. Сѫдебна дѣлба.
5. Условията за допущанието.
6. Правилата за дѣлбата въ закона за наследството и гражданското сѫдопр. — Тѣхния смѣсенъ характеръ. — Ха-

рахтера на производството за дѣлбата. — Частно ли е или исково? — То е самостоятелно и състезателно.
7. Качеството на наследника въ производството за дѣлба. Възражение противъ това качество относително прѣдставенитѣ документи, които го установяватъ. — Относително самото право за наследство на наследника.
8. Когато възражението противъ качеството се основава върху закона.
9. Quid върху прѣдставенитѣ документи.
10. Възражението, че извѣстни имоти не сѫ наследственни или не подлежатъ на дѣлба.
11. Завѣщание не може да се оборва въ производство за дѣлба. — Касац. практика.
12. Апелативната жалба подадена отъ едного отъ съдѣлителитѣ не ползува другитѣ съдѣлители, които не сѫ подали такава.

Чл. 240.

1. Всѣки наслѣдникъ има право да иска дѣлътъ си въ натура.
2. Защо?
3. Новия законъ 1896 год.
4. Исключение отъ това правило за движимитѣ имоти.
5. Кога се продаватъ движимитѣ имоти.
6. Кой може да иска тази продажба?
7. Правото на всѣки наслѣдникъ да спре продажбата на своя дѣлъ, като заплати стойностьта му.
8. За продажбата се изисква болшинството отъ наслѣдницитѣ.
9. Какъ се опрѣдѣля болшинството. — Спора по този въпросъ чл. 58 отъ зак. на имущ. и соб. се прилага.
10. Правото за искупуване по чл. 240 е абсолютно. — То не зависи отъ удободѣлимостьта на недвижимия имотъ. Касац. практика.
11. Новелата отъ 1906 г.
12. Исключението се допуска само срещу омѫженитѣ женски чада. Несправедливостьта на това изключение.
13. За да има искупуване, *омѫжванието* т. е. брака трѣбва да е станало преди отварянието на наследството.
14 Правилото на чл. 240 не се прилага къмъ *сгоденитѣ*.
15. Quid кръглитѣ вдовици по причина на смърть.
16. Quid по причина на напущание.
17. Правото за искупуване е дѣлимо въ *субективно* отношение — но мѫжкитѣ наследници могатъ да не искупатъ тоя на нѣкое женско чада.
18. Правото за изборъ принадлежи на наследницитѣ отъ мѫжки полъ. — Чл. 83 отъ З. Д. е приложимъ въ случая.
19. Правото за искупуване принадлежи колективно на всички и на нѣколко наследници. — Наследницитѣ нѣматъ право да кажатъ всѣки отдѣлно имотитѣ на кои сестри искупуватъ.

20. Наследницитѣ отъ женски полъ, паеветѣ на които се искупуватъ, имать законна ипотека и ипотекаренъ искъ.
21. Quid имать право и на резолютоваренъ искъ съгласно чл. 281 отъ З. Д
22. Правото за искупване може да бѫде упражнено само въ хвърляне жребие. — Касац практика.
23. Изплащанието става по оцѣнение. — Доброволно, когато всичкитѣ наследници сѫ правоспособни. — Когато има малолѣтни и запретени оцѣнението става отъ вещо лице.
24. И при доброволната дѣлба наследницитѣ иматъ право да искатъ отъ сѫда да имъ назначи експертъ-оцѣнитель.
25. Кои нисходящи иматъ право за искупуване? Това право иматъ нисходящитѣ до 10а степень. Но само нисходящи отъ мѫжки полъ.
26. Искупуването по чл. 240 е специално. *nova ratio* на закона.
27. Правото по чл. 240 *лично* ли е? — Минава ли върху наследницитѣ? — Спорностьта на въпроса.
28. Когато се наследва по трансмисия, не се прилага *nova ratio* на закона.
29. И *незаконнороденитѣ* иматъ право за искупване.
30. И дѣловетѣ на незаконнороденитѣ — омѫжени подлежатъ на искупуване.
31. Правото за искупуване е пропорционално съ пая на оногова който искупува.
32. Преживѣлия съпругъ нѣма право за искупуване.
33. *Отреклия* се наследникъ нѣма право за искувуване.
34. Когато омѫжената наследница продаде дѣлътъ си на една неомѫжена сестра иматъ ли право мѫжкитѣ наследници да го искупятъ отъ третото лице? — Да. По кои мотиви.
35. Quid когато пая е продаденъ на чуждо лице.
36. Касац. практика.
37. Когато омѫжената наследница е *замѣнила* своя пай. И замѣнения имотъ подлежи на искупуване.
38. Кредиторитѣ на мѫжкитѣ нисходящи иматъ ли право да искупатъ вмѣсто последнитѣ, когато тѣ бездействуватъ? — Интереса на кредиторитѣ. — Не, защото правото за искупуване е лично
39. Наследника, който има право на искупуване, губи послѣдното, ако продаде дѣлътъ си.

Чл. 241.

1. Принципътъ за дѣлбата въ натура.
2. Този принципъ не се пази за недвижимитѣ имоти, когато сѫ неудободѣлими.
3. По какви признаци се узнава неудободѣлимостьта.
4. Прѣдварителенъ рапортъ на комисията.

5. Случай когато трѣбва да се продаватъ недвижимитѣ имоти Само неравенството въ дѣловетѣ не е причина за продажба. — Сервитута трѣбва да се прѣдпочете предъ продажбата. Правото на наследницитѣ да допущатъ сервитутитѣ.
6. Болшинството отъ наследницитѣ има ли право да иска продажбата на недвижимитѣ имоти.
7. Всичкитѣ провоспособни наследници могжтъ ли да се съгласятъ за прадажбата.
8. Какъ се извършва продажбата на недвижимитѣ имоти.
9. Всѣки отъ наследницитѣ може да вземе участие въ търга за наддаване.

Печатни погрѣшки.

Стр.	отъ	редъ	печатано	чети.
47	доле	2	p. 189	198
52	„	1	C'vile p. 332	Civile p. 232
63	„	3	§ I,	§ 1 ff
64	„	1	Delruncourt	Delvincourf
68	„	2	Vin l'art. 778	sur l'art. 778
74	„	2	p. 60	p. 60—68
96	„	2	p. 97	p. 79
104	„	4	n° 129	p° 29, arntz
104	„	5	Separt	separt de patrim
123	„	2	t. XV, n° 38	t. XV, p, 36. n° 38
134	„	2	356	256
151	„	2	Conflans	Conflans
156	„	1	411, 1905, и 1095	409. 1905; 1905
167	„	2	C. №	C. N.
163	„	6	361	391
188	горе	7	коментирарието	коментиранието
190	„	8	наслдника	наследника
190	„	17	истинанието	истичанието
203	доле	16	съединива	съединява
206	„	2	fourep	fuzier
207	„	15	недвимими	недвижими
208	доле	5	n° 281	n° 181
208	„	„	Chombre	Chambre
208	„	10	1301	1031
208	горе	1	всичяитѣ	всичкитѣ
243	доле	9	сѫдилища се	сѫдилища сѫ
247	„	5	не може	не може
248	горе	2	насладника	наследника
248	„	8	на	не чети на
253	доле	11 и 12	разрешава	разрешаватъ
264	„	6	snr	sur

265	горе	4	относиселно	относително
276	доле	9	Dement	Demant
293	горе	15	Деклалативния	Декларативния
301	доле	2	Dnmant	Demante
301	„	7	Durtuc	Durtuc
309	горе	13	наследственнанераз-дѣлность	наследственна нераз-дѣлность
321	„	3	наследствво	наследството
321	доле	8	собствении	собстенници
322	горе	7	Главни моти	главни имоти
323	доле	5	furier-Hermao	fuzier-Herman
328	„	10	сюдъ	сѫдъ
333	горе	15	ила	или
341	горе	15	вкичкитѣ	всичкитѣ
347	„	17	станали	станала
356	„	18	Касанионния	касационния
356	доле	14 и 15	немогасъ	немогатъ
361	„	8	нма	има
361	„	13	очеводно	очевидно